

Nr 70

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m.; given Stockholms slott den 17 mars 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om församlingsstyrelse;
- 2) lag om införande av lagen om församlingsstyrelse;
- 3) lag om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning; samt
- 4) förordning om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att de nuvarande särskilda lagarna om församlingsstyrelse, om församlingsstyrelse i Stockholm och angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg ersättes med en för alla kyrkliga kommuner gemensam lag om församlingsstyrelse.

Förslaget innebär, att till lagen om församlingsstyrelse överföres åtskilliga bestämmelser av saklig och formell art, som innefattas i kommunallagen. Detta gäller i huvudsak reglerna om anhängiggörande av ärende, interpellationsrätt, rätt att delta i det beslutande organets överläggningar, valbarhet, jäv samt om kallelser och tillkännagivanden.

Beträffande formerna för beslutanderättens utövning innebär förslaget, att det befolkningstal, som gör fullmäktiginstitutionen obligatorisk, sänkes från 1 500 till 1 000 invånare i församling. Om invånarantalet underskrider sistnämnda siffra, föreslås att församling såsom hittills själv får besluta om den vill ha fullmäktige i stället för kyrkostämman.

Bestämmelserna om församlings kompetens har omarbetats i syfte att ge klarare uttryck för församlingens olika verksamhetsgrenar. Förslaget innebär, att församlings befattning med folkbiblioteksväsendet skall upphöra. Förslag framlägges vidare om att Kungl. Maj:t skall tillerkännas rätt att för särskilt fall förordna att begravningsplats skall anskaffas eller vårdas av borgerlig kommun. I övrigt har inte avsetts att i sak göra större ändringar beträffande församlings nuvarande kompetens.

Nya samfälligheter föreslås få omfatta endast angelägenheter av ekonomisk natur. Flerförsamlingspastoraten skall enligt förslaget utgöra obligatoriska kyrkliga samfälligheter för skötseln av pastoratsangelägenheterna. För dessa samfälligheter och andra sådana som ej omfattar alla ekonomiska angelägenheter föreslås, att beslutanderätten skall tillkomma delegerade, som utsetts av fullmäktige eller stämma i församlingarna. Gemensam kyrkostämma föreslås helt avskaffad, men församlingar skall alltjämt äga tillätta ett gemensamt kyrkoråd.

En modernisering av bestämmelserna om kyrkorådets uppgifter föreslås. Beträffande rådets allmänna ställning har starkare än i gällande lag understrukits dess ledande, initiativtagande och övervakande uppgifter. Enligt förslaget skall kyrkoherden fortfarande vara självskriven ledamot i rådet men inte dess ordförande, såvida han inte väljes därtill. Församling föreslås kunna ordna sin kassaförvaltning på annat sätt än genom en årligen tillsatt kassaförvaltare samt centralisera sin medelsförvaltning.

Förslaget innehåller regler om församlings drätsel, som i många hänseenden överensstämmer med kommunallagens. Ett särskilt stadgande om samråd i ekonomiska frågor mellan kyrklig och borgerlig kommun föreslås.

Besvärreglerna föreslås förenklade. Besvär över kyrkokommunala beslut skall föras hos länsstyrelsen, som har att inhämta domkapitlets yttrande före avgörandet.

Den nya lagen om församlingsstyrelse jämte följdförfattningar är avsedd att i sin helhet träda i kraft den 1 januari 1963.

Förslag
till
Lag om församlingsstyrelse

Härigenom förordnas som följer.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §.

Denna lag äger tillämpning å de territoriella församlingarna i riket.

Beträffande icke-territoriell församling skola lagens bestämmelser gälla i tillämpliga delar; dock må, om församlingen så beslutar, i stället tillämpas den ordning som förut varit övlig.

2 §.

1 mom. Församling äger att själv vårda sina angelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt denna lag eller särskild författning tillkommer annan.

Med församlings angelägenheter avses frågor om:

- a) anskaffande av och vård om kyrka, begravningsplats, församlingshus, tjänstebostäder och annan för kyrkligt ändamål avsedd egendom;
- b) åtgärder till främjande av gudstjänstliv och kyrklig förkunnelse i övrigt samt av kristen verksamhet bland barn och ungdom, ålderstigna, sjuka och andra, som äro i behov av omvårdnad; samt
- c) avlöningsförmåner åt präst, kyrkomusiker och annan personal.

Angående vissa på församling ankommande angelägenheter är särskilt stadgat.

2 mom. Om Konungen för särskilt fall så förordnar, skall begravningsplats anskaffas eller vårdas av borgerlig kommun.

3 §.

1 mom. Bilda två eller flera församlingar ett pastorat, skola de, om Konungen ej annorlunda förordnar, utgöra kyrklig samfällighet för handhavande av de angelägenheter som enligt lag och författning ankomma på pastoratet.

Om Konungen så förordnar, äger samfällighet som nyss sagts vårdas även annan församlingsangelägenhet av ekonomisk natur. Sådant förordnande må meddelas endast under förutsättning att församlingarna samtyckt därtill eller åtgärden finnes vara påkallad av betydande allmänt behov.

Församlingar må även eljest förenas till kyrklig samfällighet för handhavande av en eller flera ekonomiska församlingsangelägenheter. Om bildande av dylik samfällighet förordnar Konungen. Förordnande må meddelas endast under förutsättning som i andra stycket sägs.

2 mom. I Stockholm skola de territoriella församlingarna utgöra kyrklig samfällighet med uppgift att handhava de angelägenheter, som i detta moment sägs.

Samfälligheten har att handlägga frågor om

- a) kostnaderna för kontanta avlöningsförmåner åt präster och kyrkomusiker;
- b) vården om sådan egendom, som är avsedd för bestridande av de under a) angivna kostnaderna; samt
- c) den allmänna kyrkoavgiften.

Samfälligheten äger på framställning bevilja församling anslag motsvarande högst kostnaderna för kontanta avlöningsförmåner åt annan personal än präster och kyrkomusiker samt fyra femtedelar av kostnaderna för anskaffande av och vård om kyrka, församlingshus, pastorsexpedition och tjänstebostäder jämte vad därtill hör.

Samfälligheten äger jämväl handlägga annan fråga av ekonomisk natur, om den är gemensam för samtliga församlingar.

Samfälligheten äger ock att på uppdrag av församling med bindande verkan för församlingen genom kollektivavtal eller annorledes enhetligt reglera anställningsvillkoren för sådana arbetstagare i församlingens tjänst, vilkas villkor det icke ankommer på statlig myndighet att fastställa. Samfälligheten må förbehålla sig sådan rätt, då den beviljar församling anslag, varmed avlöningskostnader skola bestridas.

3 mom. I Göteborg skola de territoriella församlingarna utgöra kyrklig samfällighet med uppgift att handhava alla församlingsangelägenheter av ekonomisk natur.

4 §.

Församlings beslutanderätt utövas av kyrkofullmäktige eller å kyrkostämman.

Förvaltning och verkställighet tillkomma församlingens kyrkoråd och övriga nämnder.

5 §.

1 mom. I församling med mera än 1 000 invånare skall beslutanderätten utövas av kyrkofullmäktige. Vad nu sagts skall dock ej gälla församling, som ingår i den kyrkliga samfälligheten i Göteborg, samt, om Konungen för särskilt fall så förordnar, ej heller församling annorstädes, som ingår i annan kyrklig samfällighet än som avses i 3 § 1 mom. första stycket.

Har i församling, där enligt första stycket kyrkofullmäktige finnas, invånarantalet nedgått till 1 000 eller därunder, skall beslutanderätten fortfarande utövas av kyrkofullmäktige, om ej fullmäktige besluta annorlunda.

2 mom. Församling med 1 000 invånare eller därunder äger uppdraga beslutanderätten åt kyrkofullmäktige. Förslag om upphävande av sådant beslut må ej väckas i kyrkofullmäktige förrän fyra år förflutit sedan full-

mäktige trädde i verksamhet och skall, om det godkännes, tillämpas från utgången av det år, då allmänna fullmäktigval nästa gång förrättas.

3 mom. Beslut om införande eller avskaffande av kyrkofullmäktige skall ofördröjligen anmälas hos länsstyrelsen och domkapitlet.

6 §.

I Stockholms kyrkliga samfällighet så ock i annan kyrklig samfällighet, som ej handhar alla församlingsangelägenheter av ekonomisk natur, utövas beslutanderätten av församlingsdelegerade.

I den kyrkliga samfälligheten i Göteborg och annan kyrklig samfällighet, som handhar alla ekonomiska församlingsangelägenheter, utövas beslutanderätten av samfällighetens kyrkofullmäktige.

Förvaltning och verkställighet inom samfällighet tillkomma kyrkoråd och övriga nämnder.

7 §.

Fordras särskilda föreskrifter om tillämpning av denna lag med avseende å kyrklig samfällighet eller beträffande handläggning av ärenden, som äro gemensamma för två eller flera församlingar, vilka icke utgöra kyrklig samfällighet, meddelas sådana föreskrifter av Konungen.

2 kap. Om kyrkofullmäktige

Församling

8 §.

1 mom. I församling i Stockholm bestämmes kyrkofullmäktiges antal i förhållande till folkmängden sålunda, att

församling med 10 000 invånare eller därunder utser 15—25,

församling med över 10 000 till och med 20 000 invånare utser 20—30,

församling med över 20 000 till och med 40 000 invånare utser 25—35,

samt

församling med över 40 000 invånare utser 30—40.

2 mom. I annan församling bestämmes kyrkofullmäktiges antal i förhållande till folkmängden sålunda, att

församling med 2 000 invånare eller därunder utser 15—20,

församling med över 2 000 till och med 5 000 invånare utser 15—25,

församling med över 5 000 till och med 10 000 invånare utser 20—30,

samt

församling med över 10 000 invånare utser 25—40.

3 mom. Kyrkofullmäktige besluta, med iakttagande av vad i 1 och 2 mom. är sagt, huru många fullmäktige skola utses för församlingen; dock ankommer det å kyrkostämman att besluta härom, då fullmäktige första gången skola utses. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen under rättas.

Har beslut fattats om ändring av kyrkofullmäktiges antal, skall församlingen ändock intill utgången av det år, då allmänna fullmäktigval nästa gång skola förrättas, företrädas av fullmäktige till det antal, som tidigare blivit bestämt.

Om bestämmande av kyrkofullmäktiges antal, då beslut därom påkallas av ändring i ecklesiastik indelning, är särskilt stadgat.

9 §.

Rösträtt vid val av kyrkofullmäktige tillkommer envar inom församlingen mantalsskriven svensk medborgare, som är medlem av svenska kyrkan och som senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetå års ålder och ej är omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Den som är kyrkoskriven i icke-territoriell församling äger ej rösträtt vid val av kyrkofullmäktige i annan församling.

Om upprättande av röstlängd och om röstlängdens bindande verkan stadgas i kommunala vallagen.

10 §.

Kyrkofullmäktige väljas bland de röstberättigade, som äro boende inom församlingen och uppnått tjugutå års ålder. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd kan ej väljas till fullmäktig.

Landshövding, landssekreterare, landskamrerare och biskop må icke utses till kyrkofullmäktige. Vad nu sagts om landshövding, landssekreterare och landskamrerare skall såvitt avser Stockholm i stället gälla överståthållaren och underståthållaren samt kanslidirektörerna och skattedirektören vid överståthållarämbetet.

Kommer kyrkofullmäktig efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara kyrkofullmäktig. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av fullmäktige.

11 §.

Kyrkofullmäktige väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Om val av kyrkofullmäktige i anledning av ändring i ecklesiastik indelning är särskilt stadgat.

12 §.

1 mom. För val av kyrkofullmäktige må församling i Stockholm indelas i valkretsar, om i församlingen skola utses mera än trettio fullmäktige.

Församling utom Stockholm med mera än 10 000 invånare må indelas i valkretsar, där så finnes lämpligt. Annan församling utom Stockholm må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av församlingens särskilt bety-

dande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill.

Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

2 mom. Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio fullmäktige med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; att antalet fullmäktige för hela församlingen kan beräknas bliva lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske; samt att valkretsarna såvitt möjligt sammanfalla med valkretsarna vid kommunal- eller stadsfullmäktigval.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den fyraårsperiod, som valet gäller, en fullmäktig för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då församlingens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela församlingen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till det för församlingen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

3 mom. Om indelning i valkretsar äga, efter därom av kyrkorådet uppgjort förslag, fullmäktige göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts fullmäktige att avgiva yttrande i ärendet.

Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning. Det antal fullmäktige, varje valkrets skall utse, fastställas av länsstyrelsen det år, då valet skall äga rum, före april månads utgång med giltighet för den period valet avser. Uppgår därvid i någon valkrets det antal fullmäktige, som kretsen äger utse enligt i 2 mom. andra stycket angivna grunder, icke till tio, skall antalet, med motsvarande jämkning av antalet fullmäktige i övriga kretsar, likväl bestämmas till tio; och skall i sådant fall valkretsindelningen omprövas före nästa val.

13 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen.

Beträffande församling i Stockholm skall därutöver gälla, att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som överståthållarämbetet bestämmer, samt att kungörelse om val skall anslås å församlingens anslags-tavla och införas i ortstidningar.

14 §.

Kyrkofullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då fullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna samt till domkapitlet.

För året näst efter det, då val av kyrkofullmäktige ägt rum, skall ordförandevallet hållas i januari månad; dock skall ordförandevallet hållas i december månad det år fullmäktigvalet ägt rum, om val av församlingsdelegerade då skall ske. Intill dess ordförande blivit vald utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att inställa sig vid fullmäktiges sammanträde, äga fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet. Intill dess så skett, utövas ordförandeskapet av den till tjänstgöringstiden äldste bland fullmäktige eller, där två eller flera fullmäktige ha lika lång tjänstgöringstid, av den bland dessa, som är till levnadsåren äldst.

15 §.

Kyrkofullmäktigsammanträde skall hållas å ställe, som fullmäktige bestämt.

16 §.

1 mom. Sammanträden skola av kyrkofullmäktige hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Sammanträde skall ock hållas, när länsstyrelsen eller domkapitlet därom förordnar eller visitationsförrättare, kyrkorådet eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

2 mom. Vid sammanträde före utgången av juni månad fattas beslut i anledning av berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning.

Vid sammanträde i oktober månad fastställs församlingens utgifts- och inkomststat.

Vid sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom församlingen, vilka vid årets slut bliva lediga.

17 §.

1 mom. Kungörelse om kyrkofullmäktigsammanträde, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola behandlas, utfärdas av ordföranden eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden. Då sammanträde skall hållas första gången, sedan beslutanderätten uppdragits åt fullmäktige, utfärdas kungörelsen av den senast valde ordföranden i kyrkostämman eller, vid hinder för honom, av den senast valde vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av församlingen på lämplig plats anordnad anslagstavla (församlingens anslags-

tavla) och, därest kyrkofullmäktige så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock senast fyra dagar före sammanträdet delgivas envar fullmäktig.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest kyrkofullmäktige så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid sammanträde före utgången av december månad avgöres för nästföljande kalenderår, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av församlingsborna bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

Den omständigheten att kungörelse om sammanträde icke blivit anslagen annorstädes än å församlingens anslagstavla eller att tillkännagivande ej blivit infört i tidning utgör ej hinder för sammanträdet hållande.

2 mom. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinner i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest senast söckendagen före sammanträdet kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å församlingens anslagstavla och delgivits envar kyrkofullmäktig.

3 mom. Kungörelse må, i stället för att delgivas kyrkofullmäktig inom tid, som sägs i 1 eller 2 mom., översändas till honom med posten så tidigt, att den kan antagas komma honom tillhanda inom samma tid.

18 §.

Kyrkofullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 19 § eller 77 § andra stycket sägs hindrad att delta i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger hälften av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

19 §.

Kyrkofullmäktig må ej delta i behandling av ärende, som personligen rör honom eller någon honom närstående, som sägs i 4 kap. 13 § 2. rättegångsbalken om jäv emot domare.

Om hinder att delta i val av revisor eller revisorssuppleant och i beslut med anledning av revisorernas granskning stadgas i 77 § andra stycket.

20 §.

Varje kyrkofullmäktig äger en röst.

Vid kyrkofullmäktigsammanträde äga kyrkorådets ordförande eller vice ordförande samt kyrkoherden, ändå att de icke äro fullmäktige, att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i annan församlingens nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av nämnden eller beredningen, ävensom vid besvarande av interpellation, som framställts till nämndens eller beredningens ordförande. Dylik rätt äger ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Efter därom av kyrkofullmäktige för varje fall fattat beslut må i församlingens tjänst anställd befattningshavare vara tillstädes vid sammanträde för att tillhandagå fullmäktige med erforderliga upplysningar.

21 §.

Kyrkofullmäktige skola meddela beslut i ärende, som hänskjutits till dem av högre myndighet, ävensom i fråga, som väckts genom framställning av kyrkorådet eller annan församlingens nämnd eller genom motion av fullmäktig.

22 §.

De ärenden, som företagas till avgörande av kyrkofullmäktige, skola vara vederbörligen beredda av kyrkorådet eller annan nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer. Innan ärende, som beretts annorledes än av den nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, företages till avgörande, skall tillfälle lämnas nämnden eller beredningen att avgiva yttrande däröver. Kyrkorådet skall städse givas tillfälle att yttra sig över ärende, som beretts annorledes än av rådet.

Val må dock av kyrkofullmäktige förrättas utan föregående beredning. Detsamma gäller om avgörande av ärende, som fordrar skyndsam handläggning och icke avser utgift eller anvisning av medel därtill eller avhändande av församlingen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon församlingens rättighet.

23 §.

Kan ärende, som handlägges å kyrkofullmäktigsammanträde, icke å den utsatta dagen bringas till slut, skall sammanträdet fortsättas å annan dag. Om sammanträdet fortsättande skall, därest fullmäktige så besluta, kungörelse i vanlig ordning utfärdas. Beslutes icke sådan kungörelse, har ordföranden att, innan sammanträdet upplöses, bestämma och för de närvarande tillkännagiva tid för det fortsatta sammanträdet.

Om fortsättande och avslutande av valförrättning, när val är proportionellt, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Begäres vid ärendes behandling å kyrkofullmäktigsammanträde bordläggning av ärendet och förenar sig minst en tredjedel av de närvarande därom, skall ärendet uppskjutas till annan dag, som ordföranden har att bestämma och i vanlig ordning kungöra.

Bordläggning må ej, såvida icke beslut därom fattas med vanlig röstövertikt, ske i fråga om val eller mera än en gång i samma ärende.

24 §.

Ordföranden åligger att å kyrkofullmäktigsammanträde framställa ärendena till överläggning samt att tillse, att ej andra frågor företagas till avgörande än de som finnas angivna i kungörelsen om sammanträdet.

Fråga, som fordrar skyndsam handläggning, må med iakttagande av vad i 22 § är stadgat, ändå att den ej angivits i kungörelsen, företagas till avgörande å sammanträdet, där samtliga närvarande kyrkofullmäktige besluta, att den skall upptagas.

25 §.

Sedan överläggningen i ett ärende förklarats avslutad, framställer ordföranden proposition så avfattad, att den kan besvaras med ja eller nej.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där ej omröstning begäres, med klubbslag.

Begäres omröstning, skall den verkställas efter upprop och utom vid val ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna. Falla rösterna lika för olika meningar, skiljer vid val lotten mellan lika rösttal, men blir i övriga fall den mening beslut, som ordföranden biträder. Vid omröstning för tillsättande av tjänstebefattning skall förfaras såsom vid val.

Val av församlingsdelegerade, kyrkoråd och sådan församlingens nämnd, som sägs i 57 § 2 mom., samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 77 §, så ock av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande av kyrkofullmäktige, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

26 §.

Vill kyrkofullmäktig till ordföranden i kyrkorådet eller annan församlingens nämnd eller beredning framställa interpellation i ämne, som tillhör fullmäktiges handläggning, skall interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas till fullmäktiges ordförande före det sammanträde, vid vilket den är avsedd att framställas. Fullmäktige besluta utan föregående överläggning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras senast vid nästa sammanträde.

27 §.

Ordföranden skall vid kyrkofullmäktigsammanträde föra eller på sitt ansvar låta föra protokoll.

Protokollet skall innehålla förteckning å närvarande ledamöter samt för varje ärende, efter en kortfattad redogörelse för dess beskaffenhet, angiva däri framställda förslag och yrkanden, som ej återkallats, samt av kyrkofullmäktige i ärendet fattat beslut, ävensom, där omröstning ägt rum, redogörelse för propositionsordningen och uppgift om huru många röstat för eller emot. Har omröstning skett öppet, skall i protokollet angivas, huru envar röstat.

Justering av protokollet verkställs senast tio dagar efter sammanträdet å tid, som ordföranden bestämmer och vid sammanträdet tillkännagiver, av ordföranden jämte minst två därtill för varje gång av kyrkofullmäktige utsedda närvarande ledamöter. Justering må ock verkställas av fullmäktige antingen genast eller vid nästa sammanträde. Protokollet underskrives, med anteckning om justeringen, av ordföranden och de utsedda justeringsmännen eller, där justeringen verkställts av fullmäktige, av ordföranden och minst två vid sammanträdet närvarande ledamöter.

Senast å andra dagen efter det protokollet justerats skall genom ordförandens försorg justeringen och det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, tillkännagivas å församlingens anslagstavla. Tillkännagivandet skall vara försett med uppgift å den dag det anslagits. Det må ej avlägsnas före utgången av stadgad besvärstid. Bevis om dagen för justeringens tillkännagivande skall tillika åtecknas protokollet eller särskilt utfärdas.

28 §.

Den som vid kyrkofullmäktigsammanträde deltagit i avgörandet av ärende äger anföra reservation mot det fattade beslutet. Reservation skall anmälas innan sammanträdet avslutas samt, om den närmare utvecklas, avfattas skriftligen och avgivas sist vid justeringen av protokollet.

29 §.

Så snart kyrkofullmäktiges protokoll blivit justerat, skall avskrift av protokollet överlämnas till kyrkorådet och utdrag därav tillställas de övriga nämnder, åt vilka verkställighet av fullmäktiges beslut uppdragits.

Kyrkofullmäktiges protokoll och andra arkivhandlingar skola förvaras i kyrkoarkiv. I fråga om värden av nämnda protokoll och arkivhandlingar skall gälla vad som finnes föreskrivet om sådant arkiv.

Den som med begagnande av sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen tagit avskrift av kyrkofullmäktiges protokoll äger att utan avgift få avskriftens riktighet bestyrkt.

30 §.

Kyrkofullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar.

Ordföranden vakar över ordningen vid kyrkofullmäktigsammanträde samt kan varna och, efter förutgången varning, låta utvisa envar, som förhåller sig oskickligt. Uppstår oordning, som ordföranden icke kan avstyra, äger han upplösa sammanträdet.

31 §.

1 mom. Kyrkofullmäktige må besluta, att fullmäktiges ordförande skall åtnjuta arvode för med uppdraget förenat arbete. Arvodets belopp skall bestämmas för högst ett år i sänder och må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art. Fullmäktige äga ock för ett år i sänder med visst belopp bevilja ersättning åt ordföranden för utgifter, som för församlingens räkning påkallas vid uppdragets fullgörande.

Enligt kyrkofullmäktiges bestämmande må, där väglängden mellan fullmäktigs hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer, resekostnadsersättning vid deltagande i fullmäktiges sammanträde utgå till fullmäktig. I den mån resa lämpligen kan företagas med järnväg, buss, spårvagn eller fartyg, må ersättningen ej överstiga avgiften för andra klass plats på järnväg, plats i buss eller spårvagn eller salongsplats på fartyg. För resa med eget motorfordon må ersättning utgå efter de grunder, som fullmäktige med beaktande av vad som nu sagts bestämma. I intet fall må ersättningen överstiga lägsta avgiften för taxebil.

Där kyrkofullmäktig är bosatt på så stort avstånd från fullmäktiges sammanträdeslokal, att resan fram eller åter måste företagas å särskild dag, må fullmäktige besluta, att ersättning för resdag skall utgå efter de grunder, som fullmäktige bestämma.

2 mom. Kyrkofullmäktige äga besluta, att till ledamot av beredning skall utgå ersättning i enlighet med de bestämmelser, som jämlikt 59 § gälla för ledamot av kyrkorådet eller annan församlingens nämnd.

Kyrklig samfällighet

32 §.

1 mom. I den kyrkliga samfälligheten i Göteborg är kyrkofullmäktiges antal sextio.

2 mom. Skola kyrkofullmäktige utses för annan kyrklig samfällighet, ankommer på Konungen att bestämma fullmäktiges antal.

3 mom. Av det för samfällighet bestämda antalet fullmäktige skall varje i samfälligheten ingående församling utse en samt därutöver det antal, som belöper på församlingen efter den beräkningsgrunden, att en fullmäktig utses för varje befolkningstal motsvarande det som erhålles, då samfällig-

hetens hela folkmängd delas med det återstående antalet fullmäktige för hela samfälligheten. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av nämnda regel bör utses, icke uppgår till det för samfälligheten bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de församlingar, vilkas folkmängd mest överskjuter omförmälda tal, vara berättigade att var för sig välja ytterligare en fullmäktig. Antalet fullmäktige, som i enlighet med dessa föreskrifter skola utses av varje församling, bestämmas av länsstyrelsen i god tid före valet.

33 §.

Beträffande fullmäktige i kyrklig samfällighet skall i övrigt vad i 9—31 §§ är stadgat med avseende å fullmäktige i församling äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

a) Vid val av fullmäktige skall varje i samfälligheten ingående församling utgöra en valkrets. Konungen äger förordna, att valbarheten skall vara inskränkt inom församling.

b) Vad som stadgas om kyrkoråd skall avse samfällighetens kyrkoråd.

c) Kungörelser och tillkännagivanden skola anslås å en av samfälligheten på lämplig plats anordnad anslagstavla (samfällighetens anslagstavla).

d) Då fullmäktige i kyrklig samfällighet första gången skola sammanträda, utfärdas kungörelse därom av ordföranden i kyrkofullmäktige i den till folkmängden största av de i samfälligheten ingående församlingarna eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden i samma församlings fullmäktige. Därest fullmäktige icke finnas i nämnda församling, utfärdas kungörelsen av ordföranden i församlingens kyrkostämma eller, vid hinder för honom, av stämmans vice ordförande.

e) Vid sammanträde med fullmäktige i kyrklig samfällighet äger, utom personer som avses i 20 § andra stycket, jämväl ordförande eller vice ordförande i församlings kyrkoråd, ändå att han icke är fullmäktig, att vid behandling av fråga, som angår församlingen särskilt, vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Där samfälligheten omfattar församlingar tillhörande olika pastorat, tillkommer rätten för kyrkoherde att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna den av församlingarnas kyrkoherdar, som domkapitlet därtill utser. I Göteborgs kyrkliga samfällighet skall sådan rätt tillkomma två av församlingarnas kyrkoherdar.

f) Avskrift av fullmäktiges protokoll skall efter verkställd justering tillställas även kyrkoråd i församling, som ärende angår. Om Konungen så förordnar, äga fullmäktige förvara protokoll och andra arkivhandlingar annorstädes än i kyrkoarkiv.

3 kap. Om kyrkostämma

34 §.

Beträffande rösträtt å kyrkostämma skall vad i 9 § stadgas om rösträtt vid val av kyrkofullmäktige äga motsvarande tillämpning.

35 §.

Röstberättigad må genom fullmakt till annan röstberättigad överlåta sin talan och rösträtt å kyrkostämman.

Fullmakt skall vara ställd till viss person samt av utställaren underskriven med angivande av den dag underskrivandet skett. Å fullmakten skall tillika vara av två vittnen tecknat bevis, att densamma egenhändigt underskrivits av utställaren å den dag fullmakten utvisar samt att namnet på den person, till vilken fullmakten är ställd, då fanns utsatt å fullmakten. Är fullmakt ej så underskriven och bevittnad, som nu är sagt, är den ogill. Fullmakt äger icke giltighet under längre tid än trettio dagar efter dagen för utfärdandet.

Ej må någon på grund av fullmakt föra talan eller utöva rösträtt för mera än en röstberättigad.

36 §.

1 mom. Kyrkostämman väljer bland de röstberättigade en ordförande och en vice ordförande.

2 mom. I avseende å valbarhet till ordförande och vice ordförande, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 10 § stadgas om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning.

3 mom. Ordförande och vice ordförande utses för fyra kalenderår. Avgår den valde under uppdragstiden, utses i hans ställe annan för den återstående delen av samma tid.

Underrättelse om ordförandeval, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna samt till domkapitlet.

37 §.

Beträffande kyrkostämman skall vad i 15 §, 16 § 2 mom., 17 § 1 mom. samt 19—30 §§ är stadgat med avseende å kyrkofullmäktige och deras sammanträden äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

a) Vad som stadgas om fullmäktig skall i stället avse röstberättigad.

b) Kyrkostämmor skola hållas enligt ordning, som beslutes å stämman. Kyrkostämman skall ock hållas, när länsstyrelsen eller domkapitlet därom förordnar eller visitationsförrättare eller kyrkoråd det begär eller ordföranden finner det nödigt.

c) Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinner i den ordning, som stadgas i 17 § 1 mom., må kyrkostämman för ärendets behandling ändock hållas, därest senast fyra söckendagar före stämman kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å församlingens anslagstavla.

d) Kyrkostämmas förhandlingar skola alltid vara offentliga.

e) Även i annat ärende än val och tillsättande av tjänstebefattning skall sluten omröstning företagas, om det begäres.

f) Kyrkostämmas protokoll behöver icke innehålla förteckning å stämmodeltagarna, och ej heller behöver i protokollet angivas, huru envar vid öppen omröstning röstat.

38 §.

Kyrkostämman må besluta, att stämmans ordförande skall åtnjuta arvode för med uppdraget förenat arbete. Arvodets belopp skall bestämmas för högst fyra år i sänder och må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art. Stämman äger ock för fyra år i sänder med visst belopp bevilja ersättning åt ordföranden för utgifter, som för församlingens räkning påkallas vid uppdragets fullgörande.

Kyrkostämman äger besluta, att till ledamot av beredning skall utgå ersättning i enlighet med de bestämmelser, som jämlikt 59 § gälla för ledamot av kyrkorådet eller annan församlingens nämnd.

4 kap. Om församlingsdelegerade

39 §.

1 mom. I Stockholms kyrkliga samfällighet bestämmes antalet församlingsdelegerade sålunda, att varje församling utser en delegerad och därutöver ytterligare en för varje påbörjat tjugutusental invånare i församlingen.

2 mom. Skola församlingsdelegerade utses för annan kyrklig samfällighet, bestämmes delegerades antal i förhållande till folkmängden i samfälligheten sålunda, att

samfällighet med 2 000 invånare eller därunder utser 15—30,

samfällighet med över 2 000 till och med 5 000 invånare utser 20—35,

samfällighet med över 5 000 till och med 20 000 invånare utser 25—40,

samfällighet med över 20 000 till och med 40 000 invånare utser 35—50,

samt

samfällighet med över 40 000 invånare utser 45—60.

Då delegerade i dylik samfällighet första gången skola utses, böra församlingarna, med iakttagande av vad nu är sagt, träffa överenskommelse om delegerades antal samt ofördröjligen underrätta länsstyrelsen därom. Kunna församlingarna ej enas, bestämmer länsstyrelsen antalet.

Församlingsdelegerade äga själva besluta om ändring av antalet delegerade. Har sådant beslut fattats, skall samfälligheten ändock intill utgången av det år, då allmänna kyrkofullmäktigval nästa gång skola förrättas, företrädas av delegerade till det antal, som tidigare blivit bestämt. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Det antal församlingsdelegerade, som skall utses för varje i samfälligheten ingående församling, bestämmes av länsstyrelsen efter de grunder, som stadgas i 32 § 3 mom.

40 §.

1 mom. Församlingsdelegerade utses av kyrkofullmäktige i varje församling eller, om sådana icke finnas i församlingen, av kyrkostämman.

2 mom. I avseende å valbarhet till församlingsdelegerad, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 10 § stadgas om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock skall i Stockholm valbarhet vara inskränkt inom församling.

3 mom. Församlingsdelegerade väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige förrättats. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Val av församlingsdelegerade förrättas i december månad näst före ingången av det år, då deras tjänstgöringstid börjar. Då valet förrättas av kyrkofullmäktige samma år allmänna val av fullmäktige ägt rum, utövas ordförandeskapet i de nyvalda fullmäktige intill dess ordförande blivit vald av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Avgår församlingsdelegerad före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, anställs fyllnadsval för den återstående delen av sagda tid.

41 §.

Beträffande församlingsdelegerade skall i övrigt vad i 14—31 §§ är stadgat med avseende å kyrkofullmäktige äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

- a) Vad som stadgas om kyrkoråd skall avse samfällighetens kyrkoråd.
- b) Kungörelser och tillkännagivanden skola anslås å en av samfälligheten på lämplig plats anordnad anslagstavla (samfällighetens anslagstavla).
- c) Då delegerade första gången skola sammanträda, utfärdas kungörelse av ordförande, som i 33 § under d) sägs.
- d) Vid sammanträde med delegerade äger, utom personer som avses i 20 § andra stycket, jämväl ordförande eller vice ordförande i församlings kyrkoråd, ändå att han icke är delegerad, att vid behandling av fråga, som angår församlingen särskilt, vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Där samfälligheten omfattar församlingar tillhörande olika pastorat, tillkommer rätten för kyrkoherde att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna den av församlingarnas kyrkoherdar, som domkapitlet därtill utser. I Stockholms kyrkliga samfällighet skall sådan rätt tillkomma två av domkapitlet utsedda kyrkoherdar.

e) Avskrift av delegerades protokoll skall efter verkställd justering tillställas även kyrkoråd i församling, som ärende angår. I Stockholms kyrkliga samfällighet må delegerades protokoll och andra arkivhandlingar förvaras annorstädes än i kyrkoarkiv.

5 kap. Om kyrkoråd och övriga nämnder m. m.*Församling***42 §.**

I församling skall såsom dess styrelse finnas ett kyrkoråd.

Två eller flera församlingar må, ändå att de icke utgöra kyrklig samfällighet, förena sig om gemensamt kyrkoråd eller ock, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden, utse gemensamt kyrkoråd för vård om viss eller vissa angelägenheter.

Ingår församling i kyrklig samfällighet, som handhar alla församlingsangelägenheter av ekonomisk natur, må Konungen på framställning av församlingen besluta, att kyrkoråd ej skall finnas i församlingen.

43 §.

Kyrkorådet skall hava omsorg om församlinglivet och verka för dess utveckling, leda förvaltningen av församlingens angelägenheter samt hava inseende över övriga nämnders verksamhet. Rådet skall med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på församlingens ekonomiska ställning, samt hos kyrkofullmäktige eller kyrkostämman och övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade.

Kyrkorådet har vidare:

- a) att, såsom i 22 § sägs, bereda ärenden, som skola förekomma till behandling hos kyrkofullmäktige eller å kyrkostämman;
- b) att handhava församlingens drätsel och därvid självt förvalta kyrkans och församlingens egendom, i den mån ej sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd eller eljest tillkommer annan;
- c) att ombesörja verkställighet av kyrkofullmäktiges eller kyrkostämans beslut, i den mån ej verkställigheten uppdragits åt annan;
- d) att självt eller genom ombud föra församlingens talan i alla mål och ärenden, där detta icke på grund av lag eller beslut av kyrkofullmäktige eller kyrkostämman ankommer på annan; samt
- e) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av kyrkofullmäktige eller kyrkostämman överlämnas till rådet.

Kyrkorådet har ock att taga befattning med de ärenden, vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på rådet.

Kyrkorådet äger att från församlingens övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av rådets uppgifter.

44 §.

1 mom. Kyrkoherden är ledamot av kyrkorådet.

I annexförsamling må kyrkoherden för den tid övriga ledamöter inväljas i rådet förordna i pastoratet tjänstgörande präst att i kyrkoherdens ställe

vara ledamot av rådet. Om sådant förordnande skall kyrkoherden underätta kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans ordförande.

Hava församlingar tillhörande olika pastorat gemensamt kyrkoråd, förordnar domkapitlet en av församlingarnas kyrkoherdar att vara ledamot i rådet och en annan att vid hinder för honom vara ledamot i hans ställe.

2 mom. Övriga ledamöter i kyrkorådet jämte suppleanter för dem väljas av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman till det antal, som bestämmes av fullmäktige eller stämman. Antalet ledamöter, däri inberäknad ledamot som avses i 1 mom., må dock icke vara under fem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

3 mom. I kyrkoråd, som är gemensamt för två eller flera församlingar, bestämmes antalet ledamöter i rådet och det antal, som skall utses av varje församling, genom överenskommelse mellan församlingarna. Varje församling skall vara företrädd av minst en ledamot. Kunna församlingarna ej enas, bestämmer länsstyrelsen antalet ledamöter i rådet och det antal, som skall utses av varje församling.

45 §.

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i kyrkorådet och verkan av valbarhetens upphörande ävensom rätt för vald ledamot eller suppleant att avsäga sig uppdraget skall vad i 10 § är stadgat om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i församlingens tjänst anställd befattningshavare, som förestår någon rådet underställd förvaltning, utses till ledamot eller suppleant.

46 §.

Ledamöter och suppleanter i kyrkorådet, vilka avses i 44 § 2 mom., väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Valet skall förrättas i december månad året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige ägt rum.

Avgår ledamot, som utsetts vid proportionellt val, under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, inkallas till ledamot den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen bör inträda; den sålunda inkallade tjänstgör under den tid, som återstått för den avgångne. Avgår annan vald ledamot, anställs fyllnadsval för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

47 §.

Av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman utses bland ledamöterna i kyrkorådet en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra den tid, för vilken i 44 § 2 mom. avsedda ledamöter blivit invalda i rådet; dock skall kyrkoråd som avses i 42 § andra stycket inom sig utse ordförande och vice ordförande.

Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och post-adress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i läns-kungörelserna samt till domkapitlet.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig vid sammanträde med kyrkorådet, äger rådet utse annan ledamot att för till-fället föra ordet.

48 §.

Kyrkorådet sammanträder å det ställe och å de tider rådet bestämmer och däremellan så ofta ordföranden finner det nödigt, ävensom då ledamot, som avses i 44 § 1 mom., eller minst halva antalet av rådets övriga leda-möter för uppgivet ändamål gör framställning därom.

49 §.

Suppleanterna i kyrkorådet böra i den vid valet bestämda ordningen kallas till tjänstgöring, i den mån det erfordras till följd av hinder för leda-mot eller vid uppkommen ledighet, som ännu ej kunnat fyllas, efter leda-mot, som icke utsetts vid proportionellt val.

Suppleant äger rätt att även eljest närvara vid rådets sammanträden och skall alltid underrättas om tid för sammanträde.

50 §.

Kyrkorådet må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av ledamöterna äro tillstädes.

Vad i 19 § första stycket stadgas om jäv för kyrkofullmäktig skall äga motsvarande tillämpning med avseende å ledamot i kyrkorådet. Vid be-handling av ärende, vari ledamot är jävig, skall ledamoten avträda.

51 §.

I fråga om förfarandet vid fattande av beslut skall vad därom för kyrko-fullmäktige är stadgat i 25 § äga motsvarande tillämpning med avseende å kyrkorådet.

52 §.

Vad som är stadgat i 27 § om förande av protokoll vid kyrkofullmäktiges sammanträde och om protokollets innehåll samt i 28 § om reservation skall äga motsvarande tillämpning med avseende å protokoll och reservation vid sammanträde med kyrkorådet.

Justering av kyrkorådets protokoll verkställles senast tio dagar efter sam-manträdet av ordföranden jämte minst en därtill för varje gång av rådet utsedd närvarande ledamot. Justering må ock verkställas av rådet antingen genast eller vid nästa sammanträde.

Tillkännagivande om verkställd justering skall ske i den i 27 § föreskrivna ordningen.

Den som med begagnande av sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen tagit avskrift av kyrkorådets protokoll äger att utan avgift få avskriftens riktighet bestyrkt.

53 §.

Kyrkorådet skall på lämpligt sätt kungöra varest och på vilka tider till rådet ställda framställningar emottagas.

Kyrkorådets skriftväxling ombesörjes av ordföranden eller under hans inseende.

54 §.

Kyrkvärdar väljas av kyrkorådet bland ledamöterna och suppleanterna i rådet för den tid de blivit valda till ledamöter eller suppleanter.

Kyrkorådet utser för varje kalenderår inom eller utom sig en kassaförvaltare, där ej rådets medelsförvaltning är ordnad på ett sätt, som gör sådan kassaförvaltare obehövlig.

55 §.

Om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot av kyrkorådet, som vid fullgörandet av sitt uppdrag åsidosätter vad enligt lag eller författning, reglemente, särskild föreskrift eller uppdragets beskaffenhet honom åligger, gäller vad i allmän lag stadgas.

56 §.

1 mom. Kyrkofullmäktige eller kyrkostämman må besluta att med kyrkorådets medelsförvaltning skall sammanföras medelsförvaltning, som enligt särskilda författningar tillkommer andra församlingens nämnder. Innan beslut meddelas om sådan centralisering av medelsförvaltningen, skola vederbörande nämnder höras i ärendet.

2 mom. Kyrkorådet må, om kyrkofullmäktige eller kyrkostämman så beslutar, uppdraga åt särskild inom rådet bildad avdelning eller åt ledamot av rådet eller åt i församlingens tjänst anställd befattningshavare att å rådets vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall angivas i fullmäktiges eller stämmans beslut; dock må framställning eller yttrande till fullmäktige eller stämman icke beslutas annorledes än av rådet samfällt.

Beslut, vilket fattas på grund av uppdrag, som avses i detta moment, skall anmälas vid kyrkorådets nästa sammanträde.

57 §.

1 mom. Angående nämnder för vissa i särskilda författningar angivna förvaltnings- eller verkställighetsbestyr gäller vad därom för varje fall finnes stadgat.

2 mom. För handhavande av särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr i övrigt må församling tillsätta de nämnder, som finnas erforderliga.

Beträffande dylik nämnd skall vad i 44 § 2 mom. andra stycket, 45 §, 46 § andra stycket, 48—53 §§, 54 § andra stycket, 55 § och 56 § 2 mom. är föreskrivet med avseende å kyrkoråd äga motsvarande tillämpning.

58 §.

Protokoll och andra arkivhandlingar tillhörande kyrkorådet samt församlingens övriga nämnder skola förvaras i kyrkoarkiv. I fråga om vården av nämnda protokoll och arkivhandlingar skall gälla vad som finnes föreskrivet om sådant arkiv.

59 §.

1 mom. Vald ledamot av kyrkorådet och ledamot av annan församlingens nämnd skola, därest kyrkofullmäktige eller kyrkostämman så beslutar, för deltagande i sammanträde eller förrättning inom församlingen i församlingens angelägenhet åtnjuta gottgörelse av församlingens medel i form av dagtraktamente. Dagtraktamente må ej överstiga tio kronor för sammanträdes- eller förrättningsdag; dock må med avseende å särskilt tidskrävande sammanträde eller förrättning eller där det eljest finnes påkallat av särskilda förhållanden traktamentet sättas till högre belopp.

Där väglängden mellan ledamotens hemvist och sammanträdes- eller förrättningsstället är större än tre kilometer, må kyrkofullmäktige eller kyrkostämman ock besluta, att resekostnadsersättning skall utgå till ledamoten enligt de grunder, som i 31 § 1 mom. andra stycket äro stadgade för där avsedda fall.

Är ledamot, som avses i första stycket, bosatt på så stort avstånd från sammanträdes- eller förrättningsstället, att resan fram eller åter måste företagas å särskild dag, må kyrkofullmäktige eller kyrkostämman besluta, att ersättning för resdag skall utgå efter de grunder, som fullmäktige eller stämman bestämmer.

2 mom. Ersättning för resa, som enligt uppdrag i församlingens angelägenhet företages utom församlingen av ledamot av kyrkorådet eller annan församlingens nämnd, må, om kyrkofullmäktige eller kyrkostämman så beslutar, utgå efter särskild grund.

3 mom. Efter kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans bestämmande må till sådan ledamot av kyrkorådet eller annan församlingens nämnd, som utsetts till ordförande eller eljest i viss befattning inom rådet eller nämnden eller efter särskilt uppdrag utför arbete av mera betydande omfattning, utgå dels arvode för med uppdraget förenat arbete och dels ersättning med visst belopp för utgifter, som för församlingens räkning påkallas vid uppdragets fullgörande. Beloppet av arvode eller ersättning för utgifter skall bestämmas för högst fyra år i sänder. Arvode må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art.

Stockholms kyrkliga samfällighet

60 §.

Kyrkorådet i Stockholms kyrkliga samfällighet skall leda förvaltningen av samfällighetens angelägenheter och hava inseende över övriga nämnders verksamhet. Det skall med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på samfällighetens ekonomiska ställning samt hos församlingsdelegerade och övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade. Bestämmelserna i 43 § andra—fjärde styckena skola äga motsvarande tillämpning beträffande samfällighetens kyrkoråd, dock med iakttagande av att vad som sägs om församling och kyrkofullmäktige i stället skall avse samfälligheten och församlingsdelegerade.

På samfällighetens kyrkoråd skall jämväl ankomma att förvalta egendom som avses i 3 § 2 mom. andra stycket under b), i den mån ej dylik förvaltning uppdragits åt annan nämnd eller eljest tillkommer annan.

61 §.

1 mom. Församlingsdelegerades ordförande och vice ordförande äro ledamöter av samfällighetens kyrkoråd och utöva där enahanda befattningar.

Delegerade välja bland sig övriga ledamöter i rådet jämte suppleanter för dessa till det antal delegerade bestämma. Hela antalet ledamöter må dock icke vara under elva. Valet avser kalenderår och skall förrättas å det sammanträde, vid vilket delegerades ordförande utses.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

2 mom. Vid sammanträde med samfällighetens kyrkoråd äger ordförande eller vice ordförande i församlings kyrkoråd, ändå att han icke är ledamot av rådet, att, såvitt rör fråga som angår församlingen, vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i beslutet.

3 mom. Om församlingsdelegerade så besluta, må samfällighetens kyrkoråd uppdraga åt vederbörande församlings kyrkoråd eller annan dess nämnd att i fråga om förvaltningen av fast egendom, som avses i 3 § 2 mom. andra stycket under b), fullgöra uppgifter, som eljest ankomma på samfällighetens kyrkoråd.

62 §.

Beträffande samfällighetens kyrkoråd och övriga nämnder skall i övrigt vad i 45 §, 46 § andra stycket, 47 § tredje stycket, 48—53 §§, 54 § andra stycket, 55 §, 56 § 2 mom. samt 57—59 §§ är stadgat gälla i tillämpliga delar, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

a) Vad som sägs om församling och kyrkofullmäktige skall i stället avse samfälligheten och församlingsdelegerade.

b) Kungörelser och tillkännagivanden skola anslås å samfällighetens anslagstavla.

c) Samfällighetens kyrkoråd har att hålla församlingarna underrättade om frågor av större ekonomisk räckvidd samt äger att från församlingarnas kyrkoråd infordra de yttranden och upplysningar som erfordras för fullgörande av rådets uppgifter.

d) Församlingsdelegerade må giva samfällighetens kyrkoråd annan benämning än kyrkoråd.

e) Protokoll och andra arkivhandlingar må förvaras annorstädes än i kyrkoarkiv.

Annan kyrklig samfällighet

63 §.

1 mom. Kyrkorådet i annan kyrklig samfällighet än den i Stockholm skall leda förvaltningen av samfällighetens angelägenheter och hava in-seende över övriga nämnders verksamhet. Det skall med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på samfällighetens ekonomiska ställning samt hos samfällighetens fullmäktige eller församlingsdelegerade och övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade. Bestämmelserna i 43 § andra—fjärde styckena skola äga motsvarande tillämpning beträffande samfällighetens kyrkoråd, dock med iakttagande av att vad som sägs om församling och kyrkofullmäktige i stället skall avse samfälligheten och dess fullmäktige eller församlingsdelegerade.

Finnes icke kyrkoråd i församling, som ingår i kyrklig samfällighet, har samfällighetens kyrkoråd att fullgöra alla de uppgifter som enligt denna lag ankomma på kyrkoråd i församling.

2 mom. Beträffande samfällighetens kyrkoråd och övriga nämnder m. m. skall i övrigt vad i 44—59 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

a) Vad som sägs om församling och kyrkofullmäktige skall i stället avse samfälligheten och dess fullmäktige eller församlingsdelegerade.

b) I den kyrkliga samfälligheten i Göteborg skola i samfällighetens kyrkoråd samtliga ledamöter utses genom val.

c) Utgöres annan samfällighet än den i Göteborg av församlingar tillhörande olika pastorat, förordnar domkapitlet en av församlingarnas kyrkoherdar att vara ledamot i samfällighetens kyrkoråd och en annan att vid hinder för honom vara ledamot i hans ställe.

d) Vid val av samfällighets kyrkoråd bör tillses, att om möjligt varje församling blir företräd i rådet.

e) Kungörelser och tillkännagivanden skola anslås å samfällighetens anslagstavla.

f) Samfällighetens kyrkoråd har att hålla församlingarna underrättade om frågor av större ekonomisk räckvidd samt äger att från församlingarnas kyrkoråd infordra de yttranden som erfordras för fullgörande av rådets uppgifter.

g) Om Konungen så förordnar, äger samfällighetens kyrkoråd uppdraga åt församlings kyrkoråd eller annan dess nämnd att verkställa beslut, som samfällighetens fullmäktige eller församlingsdelegerade fattat eller att förvalta anslag, som enligt fastställd stat eller särskilt beslut blivit anvisat åt församlingen.

h) Samfällighetens fullmäktige eller församlingsdelegerade må giva samfällighetens kyrkoråd annan benämning än kyrkoråd.

i) Om Konungen så förordnar, må protokoll och andra arkivhandlingar förvaras annorstädes än i kyrkoarkiv.

6 kap. Om drätsel

Församling

Inledande bestämmelser

64 §.

Om vård om och förvaltning av kyrka och kyrkoegendom samt av medel, som stå under myndighets särskilda inseende, om särskild revision av kyrkans räkenskaper samt om kollektmedel gäller vad särskilt är stadgat.

65 §.

Vad församling tillhör i fast eller lös egendom bör så förvaltas, att församlingens förmögenhet ej minskas.

Medel, som församling uppburit såsom vederlag för anläggningstillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång, må tagas i anspråk endast för återbetalning av lån, som upptagits för förvärv av tillgången, eller för anskaffande av annan dylik tillgång.

Såsom anläggningstillgång skall anses fast egendom, så ock lös egendom, avsedd att stadigvarande innehavas av församlingen.

66 §.

Församlings medelsbehov skall, i den mån det ej fylles på annat sätt, täckas med församlingsskatt.

67 §.

Beslut om anslag skall tillika innefatta anvisning av medel för anslagens täckande.

Beviljas anslag att täckas genom utdebitering under mer än fem år, skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning.

Utgifts- och inkomststat

68 §.

Församling skall årligen upprätta en utgifts- och inkomststat för det nästföljande kalenderåret.

Å statens utgiftssida skola upptagas:

a) det belopp, vartill nästföregående års underskott enligt avslutade räkenskaper uppgått;

b) de anslag, som erfordras för bestridande av tidigare beslutade utgifter för nästföljande år, så ock de belopp, som ytterligare anslås i samband med statens fastställande, däribland även ett anslag för oförutsedda behov.

Statens inkomstsida skall upptaga:

a) det belopp, vartill nästföregående års överskott enligt avslutade räkenskaper uppgått;

b) de inkomster, som i anledning av tidigare fattade beslut eller på annan grund kunna påräknas under det nästföljande året, så ock det belopp, som ytterligare erfordras, ävensom sättet för täckande av detta medelsbehov.

Hinder möter ej för församling att besluta, att vad av särskilt anslag icke förbrukas under det år, för vilket anslaget beviljats, må användas för avsett ändamål under det därpå följande året. Vad som återstår av anslaget vid sistnämnda års utgång må församlingen reservera för samma ändamål för ytterligare ett år; och äger församlingen sedermera fatta enahanda beslut för ett år i sänder.

69 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall före september månads utgång uppgöras av kyrkorådet. För detta ändamål skola församlingens övriga nämnder före den 1 september, där ej annan tid bestämmes av kyrkorådet, till rådet ingiva sina särskilda statförslag för det nästföljande året.

Innan förslaget till utgifts- och inkomststat uppgöres, skall kyrkorådet samråda med kommunens styrelse.

Förslaget till utgifts- och inkomststat skall från och med dagen för kungörandet av det kyrkofullmäktigsammanträde eller den kyrkostämman, varvid staten skall fastställas, vara offentligen tillgängligt på lämpligt ställe, som tillkännagives i kungörelsen.

På nämnda sammanträde eller stämman upptages statförslaget till granskning och fastställelse. Därvid skola anslag till utgifter, om vilka fullmäktige eller stämman icke tidigare fattat beslut, samt därmed sammanhängande frågor särskilt bliva föremål för överläggning och avgörande.

Fondbildning

70 §.

1 mom. Församling äger avsätta medel till:

a) pensionsfond för beredande av pension eller därmed jämförligt understöd åt personer i församlingens tjänst eller deras efterlevande;

b) kassaförlagsfond för tillgodoseende av församlingens behov av rörelsekapital;

c) allmän investeringsfond för anskaffande av anläggningstillgångar för församlingens behov; samt

d) särskild investeringsfond för anskaffande av i avsättningsbeslutet angiven anläggningstillgång.

2 mom. Församling äger i samband med fastställande av utgifts- och inkomststaten avsätta medel till skatteregleringsfond eller taga i anspråk medel ur sådan fond.

Beslut att taga medel ur fonden i anspråk må ej avse mer än en tredjedel av det högsta belopp, vartill fonden beräknas uppgå vid utgången av det år beslutet fattas eller uppgått vid utgången av något av de två närmast föregående åren.

71 §.

Med Konungens medgivande må församling:

a) avsätta medel till fond för tillgodoseende av annat särskilt behov än i 70 § 1 mom. sägs; och

b) taga i anspråk medel ur fond för annat ändamål än det för vilket fonden är avsedd och, såvitt angår skatteregleringsfond, i vidare mån än i 70 § 2 mom. stadgas.

72 §.

Hava medel, som församling uppburit såsom vederlag för anläggningstillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång, icke före utgången av det år, varunder de influtit, anvisats för ändamål, som sägs i 65 § andra stycket, skola medlen, där ej annat är särskilt föreskrivet, avsättas till allmän investeringsfond.

Överskottsmedel å lån, som församling upptagit med Konungens tillstånd och som ej i sin helhet åtgått för det med lånet avsedda ändamålet, skola avsättas till allmän investeringsfond, där ej annat föreskrivits vid tillståndets beviljande.

Om församlings skyldighet att i andra fall än i denna paragraf sägs avsätta medel till fond är särskilt stadgat.

L å n e r ä t t

73 §.

1 mom. Församling äger upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande för varje å församlingen belöpande skattekrona enligt den under nästföregående år fastställda taxeringen en utdebitering av en krona. På ansökan av församling äger dock Konungen, där skäl därtill äro, för en tid av högst tio år åt gången medgiva att församlingen må, utan ytterligare tillstånd, upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande viss högre utdebitering än nu sagts.

Lån, som avses i första stycket, skall vara ställt att återbetalas inom fem år och, därest lånetiden är mer än ett år, att årligen avbetalas; dock må församling vid förvärv av in-tecknad egendom övertaga betalningsansvar även för sådan i egendomen in-tecknad gäld, som är ställd att betalas inom längre tid eller i annan ordning.

Församling äger ock upptaga lån, vilket enligt uttryckligt beslut skall användas för att gälda äldre lån och återbetalas inom de betalningsterminer, som gälla för det äldre lånet.

Med lån avses i detta moment även borgen.

2 mom. Församling äger jämväl upptaga lån av statsmedel, som av Konungen beviljats församlingen, så ock, i den omfattning och på de villkor Konungen bestämmer, lån av statsmedel och kyrkofondsmedel, som beviljats församlingen av statlig myndighet.

74 §.

Med Konungens medgivande må församling upptaga lån eller ingå borgen även i andra fall än i 73 § sägs.

Medelsförvaltning

75 §.

Penningar och värdehandlingar, som kyrkorådet eller annan församlingens nämnd för församlingens eller annans räkning har om händer, skola så förvaras och redovisas, att de icke sammanblandas med andra penningar och värdehandlingar.

Penningmedel, som ej erfordras för nära förestående utbetalningar, skola för församlingens räkning insättas hos bank eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgirokonto eller anbringas i sådana tillgångar, i vilka förmyndare äger utan överförmyndarens tillstånd anbringa omyndigs medel.

Med länsstyrelsens medgivande må församling anbringa penningmedel även på annat sätt än nu sagts.

76 §.

1 mom. Det åligger kyrkorådet att föra fortlöpande räkenskaper över de medel det har om händer.

Annan församlingens nämnd, som omhänderhar medel, skall föra räkenskaper i enlighet med av kyrkorådet givna anvisningar och årligen före den 1 mars, där ej rådet bestämmer annan tid, till rådet avlämna redovisning för sin förvaltning under nästföregående kalenderår.

Sedan sådan redovisning skett, skall kyrkorådet inom tid, som bestämmes av kyrkofullmäktige eller kyrkostämman, dock före den 1 april, sammanfatta och avsluta församlingens räkenskaper för nämnda kalenderår.

2 mom. Kyrkoråd som avses i 42 § andra stycket skall årligen avgiva redovisning till de församlingar, för vilka rådet är gemensamt. Sådan redovisning skall lämnas före den 1 mars året näst efter det år redovisningen avser. Har församling icke eget kyrkoråd, skall redovisningen lämnas före den 1 april.

Revision

77 §.

Av kyrkofullmäktige eller kyrkostämman skola årligen utses tre eller flera revisorer samt lika många suppleanter för granskning av det nästföljande årets förvaltning.

Den, vilken såsom ledamot eller suppleant i kyrkorådet eller eljest är redovisningsskyldig till församlingen, eller sådan den redovisningsskyldige närstående, som sägs i 4 kap. 13 § 2. rättegångsbalken om jäv emot domare, må icke vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av förvaltning, som omfattas av redovisningsskyldigheten, ej heller deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant för granskning av sådan förvaltning eller i beslut med anledning av granskningen.

Revisorerna äga att när som helst inventera de penningmedel och värdehandlingar, som kyrkorådet eller annan församlingens nämnd omhänderhar, samt taga del av räkenskaper och andra handlingar, som beröra förvaltningen.

Vad i 55 § sägs om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot i kyrkorådet äger avseende jämväl å revisor.

Kyrkofullmäktige eller kyrkostämman må besluta, att till revisor skall utgå ersättning i enlighet med de bestämmelser, som jämlikt 59 § gälla för ledamot av kyrkorådet eller annan församlingens nämnd.

78 §.

Revisorerna skola avgiva berättelse, innehållande redogörelse för resultatet av deras granskning med uttalande, huruvida anmärkning beträffande räkenskapernas förande eller förvaltningen i övrigt föreligger eller icke. Framställes anmärkning, skall anledningen till denna angivas i berättelsen. Revisionsberättelse skall ock innehålla särskilt uttalande, huruvida ansvarsfrihet för förvaltningen tillstyrkes eller icke.

79 §.

Revisionsberättelse skall senast den 1 maj avlämnas till kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans ordförande. Berättelsen skall jämte de förklaringar över framställda anmärkningar, som ordföranden infortrar, framläggas till granskning och avgörande hos fullmäktige eller stämman vid sammanträde före utgången av juni månad; dock må, där fullmäktige eller stämman så bestämt, ärendet företagas vid sammanträde senare under året.

80 §.

På beslut av kyrkofullmäktige eller kyrkostämman ankommer, huruvida framställd anmärkning skall förfalla och ansvarsfrihet för förvaltningen meddelas eller laga åtgärd för bevarande av församlingens rätt skall vidtagas. Anställes ej talan å den förvaltning revisionsberättelse avser inom ett år från det berättelsen framlades å fullmäktigsammanträde eller stämman, skall så anses, som om ansvarsfrihet blivit beviljad. Utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats må talan föras på grund av brottslig handling, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handlingen.

Kyrklig samfällighet

81 §.

Beträffande kyrklig samfällighets drätsel skall vad i 64—80 §§ är stadgat med avseende å församlings drätsel äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

a) Vad som sägs om församlingens kyrkofullmäktige samt dess kyrkoråd och övriga nämnder skall i stället avse samfällighetens fullmäktige eller församlingsdelegerade samt dess kyrkoråd och övriga nämnder.

b) I förekommande fall skola församlingarnas kyrkoråd, inom tid som bestämmes av samfällighetens kyrkoråd, till detta ingiva sina särskilda förslag avseende anslag för det nästföljande året.

c) Församlingsskyrkoråd, som omhänderhar medel för samfällighetens räkning, skall årligen inom tid som bestämmes av samfällighetens kyrkoråd till detta avlämna redovisning för sin förvaltning under nästföregående kalenderår.

7 kap. Om församlingsskatt

82 §.

Församlingsskatt skall utom i de fall, för vilka annorlunda är i lag eller författning föreskrivet, utgå såsom allmän kommunalskatt.

Den som är kyrkoskriven i icke-territoriell församling är icke skyldig att erlägga församlingsskatt till den territoriella församling, inom vilken han är mantalsskriven.

Angående viss lindring i skattskyldigheten för den som icke tillhör svenska kyrkan är särskilt stadgat.

83 §.

Kyrkorådet åligger att, sedan församlingens utgifts- och inkomststat fastställts, ofördröjligen giva kommun, i vilken församlingen är belägen, del av beslutet. På sätt i kommunallagen är stadgat har kommunens styrelse därefter att underrätta länsstyrelsen och vederbörande lokala skattemyndighet, för debitering och uppbörd av församlingsskatt.

84 §.

Församling äger av statsverket uppbära församlingsskatt med belopp, motsvarande vad som skulle utgå på grundval av det antal skattekronor och skatteören, som vid taxering för visst år påföras de till församlingen skattskyldiga, efter det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för nästföregående år. Har skattskyldig enligt lagen den 26 oktober 1951 om viss lindring i skattskyldigheten för den som icke tillhör svenska kyrkan åtnjutit lindring i skattskyldigheten till församlingen eller har dödsbo enligt 75 § kommunalskattelagen medgivits befrielse från att erlägga skatt till församlingen, skall belopp, som församlingen eljest ägde uppbära av statsverket, nedsättas i motsvarande mån.

Församlingen äger av statsverket såsom förskott uppbära det belopp, som på grundval av taxeringsnämnds beslut visst år rörande taxering till kommunal inkomstskatt beslutats till utdebitering för nästkommande år. Vad sålunda beslutats till utdebitering ingår i församlingens fordran hos statsverket vid ingången av året näst efter det, då beslutet fattades. Förskottet avräknas mot den församlingsskatt, som församlingen äger uppbära av statsverket på grundval av taxeringen under året efter det, då förskottet enligt bestämmelserna i nästföljande stycke utanordnas.

Belopp, som vid ingången av ett år utgör församlingens fordran hos statsverket enligt första och andra styckena, skall länsstyrelsen under samma år utanordna till kommun, i vilken församlingen är belägen, med en sjättedel å åttonde dagen i var och en av månaderna januari, mars, maj, juli, september och november. Är församlingens fordran icke uträknad vid utbetalningstillfället i januari månad, skall vid detta tillfälle utbetalas samma belopp som utbetalades i november månad nästföregående år; dock må länsstyrelsen, då särskilda skäl föranleda därtill, förordna att utbetalning skall ske med annat belopp. Därest det i januari månad utbetalade beloppet icke motsvarar en sjättedel av församlingens fordran, skall härav betingad jämkning ske av det belopp, som utbetalas i mars månad. Kommunen skall därefter avlämna medlen till kyrkorådet.

Länsstyrelsen skall senast den 8 mars till församlingen överlämna för nästföregående år upprättad redovisning över församlingen tillkommande och till församlingen utanordnad församlingsskatt.

Närmare föreskrifter angående dylik redovisning meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar.

85 §.

Vad i 83 och 84 §§ är stadgat med avseende å församling skall äga motsvarande tillämpning beträffande kyrklig samfällighet.

86 §.

Beträffande församling i Stockholm och Stockholms kyrkliga samfällighet skola gälla följande särskilda bestämmelser.

a) Det åligger samfällighetens kyrkoråd och varje församlings kyrkoråd att, sedan utgifts- och inkomststat fastställts, ofördröjligen underrätta överståthållarämbetet och den lokala skattemyndigheten om det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för nästkommande år. Samtidigt skall överståthållarämbetet underrättas om det sammanlagda belopp, som för nämnda år beslutats till utdebitering på grundval av det löpande årets taxering till kommunal inkomstskatt. Om debitering och uppbörd av församlingsskatt gäller vad därom särskilt är stadgat.

b) Belopp, som avses i 84 § tredje stycket, skola utanordnas direkt till församlingen eller samfälligheten.

8 kap. Om underställning och besvär

87 §.

Om beslut, som skola underställas Konungens prövning, sägs i 71 och 74 §§.

Beslut, som skall underställas Konungens prövning, skall insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen.

88 §.

Om beslut, som skola underställas länsstyrelsens prövning, sägs i 67 och 75 §§.

Underställt beslut skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse, skall skäl därför uppgivas.

Över vägrad fastställelse må församlingen föra klagan hos Konungen.

89 §.

1 mom. Över beslut av kyrkofullmäktige eller kyrkostämma må, där ej annat är särskilt föreskrivet, besvär anföras hos länsstyrelsen. Sådan klagan må grundas endast därå, att beslutet

icke tillkommit i laga ordning,

står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider deras befogenhet, som fattat beslutet, eller

kränker klagandens enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund.

Besvären skola hava inkommit till länsstyrelsen inom tre veckor från den dag, då verkställd justering av det över beslutet förda protokollet tillkännagivits å församlingens anslagstavla. Besvären skola vara åtföljda av överklagade beslutet jämte bevis om dagen för justeringens tillkännagivande.

Länsstyrelsen skall inhämta domkapitlets yttrande över besvären, såvida det icke är uppenbart, att sådan åtgärd är obehövlig.

2 mom. I fråga om besvär över beslut av kyrkoråd eller annan församlingens nämnd skola, där ej annat är särskilt stadgat, bestämmelserna i 1 mom. äga motsvarande tillämpning. Mot beslut av rent förberedande eller verkställande art må talan ej föras.

3 mom. Rätt att anföras besvär enligt 1 och 2 mom. tillkommer envar, som är kyrkoskriven inom församlingen, ävensom var och en, vilken, utan att vara kyrkoskriven inom församlingen, har att till denna enligt taxering till kommunal inkomstskatt utgöra församlingsskatt.

90 §.

Hava besvär anförts hos länsstyrelsen, äger länsstyrelsen, om skäl därtill äro, förbjuda överklagade beslutets verkställighet.

Grundas besvären därpå, att klagandens enskilda rätt blivit kränkt genom beslutet, och bliva besvären godkända, gäller rättelsen till förmån för den som klagat, men står beslutet i övrigt fast, utan så är, att det finnes strida mot allmän lag eller författning eller eljest vila på orättvis grund, då länsstyrelsen må förordna om upphävande av beslutet i dess helhet.

91 §.

I länsstyrelsens utslag må, där icke för vissa frågor annorlunda är särskilt stadgat, ändring sökas hos Konungen senast inom tre veckor från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet; dock äger menighet som klagat åtnjuta två veckor längre besvärstid än nu sagts.

92 §.

Vad i 87—91 §§ är stadgat med avseende å församling, dess fullmäktige och nämnder skall äga motsvarande tillämpning beträffande kyrklig sällfällighet, dess fullmäktige eller församlingsdelegerade och nämnder.

Förslag
till
Lag om införande av lagen om församlingsstyrelse

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nya lagen om församlingsstyrelse skall, med iakttagande av vad nedan sägs, träda i kraft den 1 januari 1963, dock må Konungen dessförinnan meddela föreskrifter enligt vad i den nya lagen om församlingsstyrelse och i denna lag är för vissa fall stadgat.

Genom den nya lagens ikraftträdande upphävas, med de begränsningar nedan sägs,

- 1) lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;
- 2) lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm;
- 3) lagen den 12 juni 1931 (nr 201) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

Med den nya lagens ikraftträdande upphäves vidare kungl. cirkulärbrevet den 13 augusti 1823 angående kyrkovaktares utväljande, så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning stridande mot den nya lagens bestämmelser.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses däri eljest föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

2 §.

I församling med mera än 1 000 invånare, där kyrkofullmäktige icke finnas vid ingången av år 1962, skall under sagda år val av fullmäktige äga rum i den ordning, som är stadgad i fråga om allmänt kommunalval.

3 §.

Har före den nya lagens ikraftträdande förordnats om bildande av kyrklig samfällighet skall, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar, sådan samfällighet bestå. Omfattar samfälligheten alla de i lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse avsedda angelägenheterna, skall vad i den nya lagen stadgas om församlings rätt att själv vårda sina angelägenheter icke äga tillämpning å de enskilda i samfälligheten ingående församlingarna.

4 §.

De nya bestämmelserna om valbarhet, så ock om ordförandeval i fullmäktige eller församlingsdelegerade skola äga tillämpning vid val för tid, som infaller efter den 31 december 1962.

5 §.

Tjänstgöringstiden för nuvarande församlingsdelegerade i Stockholm skall upphöra med utgången av år 1962, och skall nytt val av församlingsdelege-

rade äga rum under december månad 1962. Därvid skall tillämpas vad i den nya lagen stadgas om sådant val.

I övrigt skall val av församlingsdelegerade första gången äga rum under december månad 1962, och skall därvid tillämpas vad i den nya lagen stadgas om sådant val. Innan valet förrättas, skall antalet delegerade bestämmas i den ordning den nya lagen föreskriver.

6 §.

Vad i den nya lagen stadgas i 44 § 1 mom. om prästerlig ledamot av kyrkoråd och i 47 § om ordförande och vice ordförande i rådet skall träda i tillämpning först i fråga om kyrkoråd, som utses för tiden från och med år 1964; och skall därför vad i 46 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse och 50 § lagen samma dag om församlingsstyrelse i Stockholm föreskrives om ordförandeskap i kyrkoråd alltjämt gälla under år 1963.

7 §.

Kyrkoråd, som före den nya lagens ikraftträdande utsetts för vården av de för församlingarna i ett pastorat gemensamma angelägenheterna, skall intill utgången av år 1963 vara kyrkoråd i samfällighet, som avses i 3 § 1 mom. första stycket den nya lagen.

För sådan samfällighet skall utgifts- och inkomststat för år 1963 fastställas å gemensam kyrkostämma med församlingarna.

8 §.

Vad den nya lagen innehåller om antalet revisorer och revisorssuppleanter skall lända till efterrättelse vid val av revisorer jämte suppleanter för år 1963.

9 §.

I fråga om offentliggörande, underställning och godkännande av beslut, som fattats före den 1 januari 1963, samt om anförande av besvär över sådant beslut skola förut gällande föreskrifter tillämpas.

10 §.

Vad i lag eller författning är föreskrivet om församlingsavgifter skall i stället avse församlingsskatt.

11 §.

Ifrågakommer framdeles införlivande i administrativt, kommunalt och judiciellt hänseende med Stockholms eller Göteborgs städer av kommun eller del av kommun, som sammanfaller med församling, ankommer på Konungen att bestämma tid för församlingens ingående i samfälligheten.

12 §.

Fordras närmare föreskrifter med avseende å den nya lagens ikraftträdande, meddelas sådana föreskrifter av Konungen.

Förslag

till

**Lag om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 juni 1919 (nr 293)
om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning.**

Härigenom förordnas, att 38 och 41 §§ lagen den 13 juni 1919 om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*Gällande lydelse:***38 §.**

Vid ändring — — — församlings beslutanderätt.

Är i församling, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, beslutanderätten överlåten åt kyrkofullmäktige, *skola dessa företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade församlingen.*

Vidkommande sådan församling äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val till fullmäktige verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. Där sådant förordnande meddelats åligger det länsstyrelsen att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag är särskilt stadgat, bestämma vilken dag valet skall äga rum ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och

*Föreslagen lydelse:***38 §.**

Vid ändring — — — församlings beslutanderätt.

Är i församling, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, beslutanderätten överlåten åt kyrkofullmäktige, *skall vad i 14 § första och andra styckena stadgas äga motsvarande tillämpning med avseende å dessa samt å val av kyrkofullmäktige.*

¹ Senaste lydelse av 38 och 41 §§, se 1957:282.

Gällande lydelse:

Föreslagen lydelse:

där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen äger att i samband därmed förordna om församlingens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelandet av sådant förordnande. De nya fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av dem tillkommande uppgifter.

Beträffande församling — — — av indelningsändringen.

41 §.

I nybildad — — — äga rum.

Det åligger domkapitlet att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli förordna präst att föra ordet i församlingens kyrkoråd ävensom att hålla kyrkostämma eller sammanträde med kyrkofullmäktige för val av ordförande och vice ordförande samt kyrkoråd.

För val — — — sådant förordnande.

I nybildad — — — dylikt val.

I fråga — — — nästföljande året.

Fullmäktige skola — — — av indelningsändringen.

Beträffande församling — — — av indelningsändringen.

41 §.

I nybildad — — — äga rum.

Det åligger domkapitlet att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli förordna person att hålla kyrkostämma eller sammanträde med kyrkofullmäktige för val av ordförande och vice ordförande samt kyrkoråd. Inom samma tid skall domkapitlet, om kyrkoherde ännu ej finnes, förordna präst att vara ledamot av kyrkorådet intill dess kyrkoherde tillträtt.

För val — — — sådant förordnande.

I nybildad — — — dylikt val.

I fråga — — — nästföljande året.

Fullmäktige skola — — — av indelningsändringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni
1946 (nr 469)

Härigenom förordnas, att 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Gällande lydelse:

30 §.

Det åligger församling att tillhandahålla pastor nödiga inventarier, materiel och vad övrigt erfordras för kyrkobokföringen ävensom tjänstetelefon samt, därest förhållandena så påkalla, skrivbiträde.

Föreslagen lydelse:

30 §.

Det åligger pastorat att tillhandahålla pastor nödiga inventarier, materiel och vad övrigt erfordras för kyrkobokföringen ävensom tjänstetelefon samt, därest förhållandena så påkalla, skrivbiträde.

*Denna förordning träder i kraft
den 1 januari 1963.*

Utdrag av protokollet över eklelesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för eklelesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ny församlingsstyrelselagstiftning m. m.* och anför därvid följande.

I. Inledning

Kommunallagstiftningens område har på senare år präglats av en rad betydelsefulla reformer. Den översyn som verkstälts av kommunallagskommittén har bland annat lett till att år 1953 antagits ny kommunallag (*KL*), avseende de borgerliga primärkommunerna utom Stockholms stad, och år 1954 ny landstingslag. Viktiga nyheter på området utgöres vidare av 1956 års skolstyrelselag och 1957 års lag om kommunalförbund. År 1957 har också tillkommit ny kommunallag för Stockholm.

För de kyrkliga kommunerna, församlingarna, gäller emellertid alltjämt lagen den 6 juni 1930, nr 259, om församlingsstyrelse (*LFS*) och lagen samma dag, nr 260, om församlingsstyrelse i Stockholm (*LFS Sthlm*).

När min företrädare som departementschef år 1953 utverkade Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för att verkställa en översyn av församlingsstyrelselagstiftningen, motiverades detta i första hand med att det, alltsedan den vid 1862 års kommunallagstiftningsreform genomförda uppdelningen i borgerliga och kyrkliga primärkommuner, rätt vittgående överensstämmelse i författningsregleringen för de båda förvaltningsområdena och att denna likformighet alltjämt torde få anses vara av värde. I direktiven för de sakkunniga framhölls, att utgångspunkten för utredningen borde vara att överensstämmelse borde råda i form och innehåll mellan de kyrkliga och de borgerliga kommunalförfattningarna, såvida inte sakliga skäl betingade skiljaktigheter. Vidare underströks att de sakkun-

niga borde söka åstadkomma en över hela linjen klarare gränsdragning mellan de kyrkliga och de borgerliga kommunernas kompetensområden.

De sakkunniga som tillkallades för ändamålet — församlingsstyrelsekommittén¹ — har den 10 april 1957 avlämnat ett betänkande »*Församlingslag*» (SOU 1957: 15) i vilket redovisas resultatet av en fullständig översyn av församlingsstyrelselagstiftningen utom såvitt angår Stockholms stad. Betänkandet innehåller, som dess titel anger, främst förslag till en ny lag, benämnd församlingslag. Denna lag är avsedd att träda i stället för LFS. I enlighet med sina direktiv har kommittén i första hand inriktat sig på att till den nya lagen överföra de nyheter av saklig och formell natur som innefattas i KL. I en del ämnen, som inte direkt beröres av KL, har kommittén föreslagit nya bestämmelser eller omformulering av de nuvarande. Detta gäller särskilt beträffande församlingens kompetens, kyrkorådets församlingsvårdande uppgifter och formerna för handläggning av ärenden, gemensamma för två eller flera församlingar.

Kommitténs förslag är icke enhälligt; särskilda yttranden har avgivits av två ledamöter.²

Över betänkandet i dess helhet har efter remiss utlåtanden avgivits av kammarkollegiet, statskontoret, samtliga domkapitel, länsstyrelserna i Kronobergs, Malmöhus, Värmlands, Örebro, Östergötlands, Södermanlands, Gävleborgs och Västernorrlands län, Svenska kyrkans diakonistyrelse, styrelserna för Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Svenska pastoratens riksförbund ävensom av Svenska prästförbundet. Domkapitlen har vid sina remissvar fogat yttranden från ett hundratal församlingar och kyrkliga samfälligheter av olika storleksordning.

Utlåtanden över delar av betänkandet har avgivits av riksarkivet, som inhämtat yttranden av lands- och stadsarkivarierna (beträffande den kyrkokommunala arkivvården), skolöverstyrelsen (beträffande bland annat församlingsbiblioteken), centrala uppbořdsnämnden (beträffande bestämmelserna om församlingsskatt), besvärssakkunniga (beträffande besvärsgreglerna), samt Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, Sveriges kyrkliga studieförbund och Kyrkomusikernas riksförbund (såvitt förslaget berör dessa instansers verksamhetsområden). Därjämte har Diakoniens centrala råd inkommit med en skrift.

¹ Kommittén har utgjorts av förutvarande andre vice talmannen i riksdagens andra kammare, redaktören Anders Olsson, ordförande, samt kanslirådet Nils-Erik Brolin, hovrättsrådet Sven Eklom, pol. mag. Erik Forslund, förutvarande ledamoten av riksdagens andra kammare, kontraktsprosten Carl Hoppe, sekreteraren i svenska landskommunernas förbund Fritz Kaijser och hovrättsrådet Jerker Victor. Ordförande i kommittén var ursprungligen f. d. lagmannen Olof Löthner; sedan denne år 1955 avlidit, tillkallades Victor som ledamot och uppdrogs åt Olsson att som ordförande leda utredningsarbetet.

² Dessa är Brolin och Kaijser.

Kaijsers avvikande mening hänför sig till frågan om kyrkoherdens självskrivnenhet i kyrkorådet. Brolin har på flera punkter en från kommittémajoriteten avvikande uppfattning. Dessa punkter kommer att redovisas i det följande.

Sedan Kungl. Maj:t beslutat inhämta 1957 års allmänna kyrkomötes yttrande över förslaget, såvitt avsåg de däri berörda frågorna om kyrkoherdens självskrivnenhet i kyrkorådet, om kyrkorådets församlingsvårdande uppgifter och om kyrkorummets upplåtande, har kyrkomötet i skrivelse den 4 oktober 1957 yttrat sig över berörda spörsmål och har dessutom i anledning av väckta motioner uttalat sig beträffande vissa andra delar av förslaget. Vid skrivelsen har kyrkomötet fogat kyrkolagsutskottets i ärendet avgivna betänkande (nr 17).

Den 11 november 1957 har församlingsstyrelsekommittén avlämnat betänkande med förslag till *församlingslag för Stockholm* (SOU 1957: 45). Den sålunda föreslagna lagen är avsedd att ersätta LFS Sthlm. I väsentliga delar följer detta lagförslag kommitténs förslag till allmän församlingslag. Likformigheten mellan de båda förslagen omfattar såväl den systematiska uppställningen som den formella avfattningen av flertalet regler. I den mån de för Stockholmsförsamlingarna hittills gällande särbestämmelserna befunnits ändamålsenliga och motiverade av huvudstadens särskilda förhållanden, har de emellertid bibehållits i kommitténs förslag till Stockholmslag.

Inte heller i förevarande del är kommitténs förslag enhälligt; särskilda yttranden har i detta fall avgivits av tre ledamöter.¹

Över förslaget till församlingslag för Stockholm har efter remiss utlåtanden avgivits av kammarkollegiet, statskontoret, riksarkivet (beträffande den kyrkokommunala arkivvården), skolöverstyrelsen (beträffande församlingarnas befattning med folkskoleväsendet), domkapitlet i Stockholm, överståthållarämbetet, centrala uppborrdnämnden (beträffande bestämmelserna om församlingsskatt) samt Svenska prästförbundet. Riksarkivet har åberopat ett yttrande från stadsarkivarien i Stockholm. Domkapitlet har vid sitt remissvar fogat yttranden från samtliga under domkapitlet lydande församlingar i huvudstaden, från Stockholms församlingsdelegerade och från Skeppsholms församling. Överståthållarämbetet har överlämnat ett av Stockholms stadsfullmäktige avgivet utlåtande i ärendet. Slutligen har Diakonien centrala råd även i detta ärende inkommit med en skrift.

Svenska stadsförbundet och Svenska pastoratens riksförbund har erhållit tillfälle att yttra sig i ärendet men har inte begagnat sig därav.

Jag anhåller nu att få närmare redogöra för ifrågasvarande lagstiftningsärenden. Innan så sker, vill jag endast anmärka, att församlingsstyrelsekommittén slutat sitt arbete genom att den 28 oktober 1958 avge ett betänkande om ändrad tidpunkt för kyrkofullmäktigvalen (SOU 1958: 42). Detta ärende har överlämnats till inrikesdepartementet för handläggning.

¹ Brolin, Kaijser och Victor.

Beträffande Brolins skiljaktiga meningar, se i det följande.

Kaijsers avvikande mening hänför sig även i detta fall till frågan om kyrkoherdens självskrivnenhet i kyrkorådet.

Victors reservation avser ett specialproblem rörande medlemskap i församling.

II. Allmänna synpunkter

I. Kortfattad historik

Den kyrkliga verksamheten har alltsedan kristendomen fick fäste i landet varit knuten till den territoriella församlingen eller *socknen*.

I landskapslagarna framstår sockenmenigheten som självverksam med huvudsaklig uppgift att sörja för byggnad och underhåll av kyrka samt att avlöna präst och klockare. Beslutanderätten utövades på landet av *sockenstämman*, till vilken de jordägande sockenmännen sammankom under prästens ordförandeskap. Även i städerna, som i regel bildade egna socknar, förekom sockenstämmor, men vanligen utövades beslutanderätten där av ett representativt organ, *kyrkorådet*.

Under 1600-talet började sockenmenigheten medverka vid upprätthållandet av kyrkotukten, och därigenom kom sockenförvaltningen att innefatta även ett moment av rättskipning. Bestämmelser om sockentukten inflöt i de prästerliga privilegierna. På landsbygden förekom sockentuktsmålen vanligen på allmän sockenstämma, medan sådana mål i städerna i regel handlades av kyrkorådet.

I de prästerliga privilegierna erkändes prästerskapets rätt att hålla sockenstämmor. Menighetens deltagande i stämmorna uppfattades mera som en skyldighet än en rättighet och torde huvudsakligen ha erfordrats för beslut om behövliga arbeten och anskaffande av medel därtill samt för kontroll av medelsdispositionen.

Under mitten och senare hälften av 1600-talet började kyrkoråd, vari kyrkvårdar och sexmän ingick, att växa fram på landsbygden. Men varken 1686 års kyrkolag eller 1600-talets privilegier upptog några bestämmelser därom.

Efter hand vidgades sockenstämmans kompetens. Den angavs i 1723 års privilegier såsom närmast avseende kyrkans angelägenheter och vad som hörde till kyrkodisciplinen, men därjämte skulle förekomma — utom frågor om kyrko- och prästgårdsbyggnad — fattigvårds-, hälsovårds- och undervisningsärenden samt frågor om anställande av sockenhantverkare, om hållande av sockenmagasin och om löneavtal med prästerskapet. I dessa privilegier gjordes också en mera markerad åtskillnad mellan sockenstämman som det beslutande organet, å ena sidan, samt präst och kyrkvårdar å den andra.

Den första författning som direkt reglerade den kommunala självstyrelsen var 1817 års *förordning angående sockenstämmor och kyrkoråd*.

Förordningen gällde närmast landsbygden. Stämmornas förvaltningsuppgifter angavs genom en exemplifiering. Någon utsträckning av kompetens-

området ägde ej rum. Kyrkorådet bibehölls för handhavande av kyrko-disciplinen; någon verksamhet som berednings- och verkställighetsorgan för stämman tillkom däremot icke kyrkorådet. År 1828 utvidgades kyrkorådets befogenheter till att även omfatta inseendet över hälsovården.

1817 års förordning ersattes år 1843 av tre särskilda förordningar om sockenstämmor, kyrkoråd samt sockennämnder.

Enligt *sockenstämмоförordningen* hörde till stämmans handläggning mål, som rörde kyrkans vård samt socknens hushållning och allmänna angelägenheter. Uppgifterna angavs genom en exemplifiering, vilken på en del punkter avvek från den i 1817 års förordning. Till en del var avvikelserna föranledda av 1842 års skollagstiftning, enligt vilken folkskoleväsendet blivit en socknarnas obligatoriska förvaltningsuppgift.

Förordningen om kyrkoråd överensstämde i stort sett med de i 1817 års förordning meddelade stadgandena om kyrkoråd. Kyrkorådet förblev sålunda i huvudsak ett organ för kyrkotuktens upprätthållande. Både sockenstämмоförordningen och förordningen om kyrkoråd gällde för såväl städer (utom Stockholm) som landet, medan däremot *sockennämndsförordningen* endast avsåg landsbygdens förhållanden. Till sockennämnden överfördes de borgerliga angelägenheterna om hälsovård, allmän ordning och sedlighet, och den fick vidare till uppgift att efter sockenstämmans uppdrag ombesörja sådana gemensamma ekonomiska angelägenheter, som inte tillkom ämbets- eller tjänstemän.

Tanken att särskilja de borgerliga och de kyrkliga elementen i sockenförvaltningen, som sålunda redan i begränsad utsträckning kommit till uttryck i uppdelningen av förvaltningsbestyren på kyrkoråd och sockennämnd, genomfördes helt i de tre *förordningarna* av den 21 mars 1862 om *kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om kyrkostämма samt kyrkoråd och skolråd*.

De på den borgerliga kommunen ankommande uppgifterna angavs i förordningarna om kommunalstyrelse endast med orden »gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter». Att uppräknade dessa angelägenheter ansågs principiellt oriktigt. Avgränsningen mot den kyrkliga kommunen skedde på så sätt, att från kommunalstämmans behörighet undantogs angelägenheter, rörande vilka det stadgats att de skulle behandlas på kyrkostämman. I enlighet härmed bestämdes i kyrkostämмоförordningen den kyrkliga kommunens kompetensområde, efter att ha angetts avse värden av kyrkans och folkskolans angelägenheter, närmare genom en uppräknning.

Förvaltande och verkställande organ blev på ena sidan kyrkoråd och skolråd. Kyrkorådet fick till uppgift inte blott att befatta sig med kyrkotukten och värden om kyrkans angelägenheter utan skulle därjämte vara församlingens allmänna berednings- och verkställighetsorgan. Motsvarande verkställighets- och beredningsuppgifter tilldelades skolrådet såsom organ för skolärendena.

I kyrkorådet var kyrkoherden liksom tidigare självskriven ordförande. Sådan ställning fick han även i skolrådet, varjämte hans självskrivna som ordförande i sockenstämman övergick till ordförandeskap i kyrkostämman.

De viktigaste förändringarna i fråga om kyrkostämmans befogenheter under tiden från år 1862 fram till 1930 års kommunallagstiftning sammanhänger med utvecklingen på barnavårdens samt skol- och biblioteksväsendenas områden.

Genom 1902 års lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn sammankopplades i lagen avsedda barnavårdsärenden med skolväsendet. År 1905 infördes ett tillägg till kyrkostämmoförordningen, varigenom till kyrkostämmans handläggning hänfördes även frågor om församlingsbibliotek.

I 1909 års lag angående folkskoleväsendet i vissa städer stadgades att, där lagen blev tillämplig, såväl folkskoleväsendet som vården om vanartade barn skulle utgöra en den borgerliga kommunens angelägenhet. I samband med tillkomsten av 1924 års barnavårdslagstiftning, varigenom den borgerliga kommunen blev huvudman för barnavården, utmönstrades barnavårdsbestämmelserna helt ur kyrkostämmoförordningen.

För *Stockholms* och *Göteborgs* del gällde vissa särskilda bestämmelser. Sålunda infördes år 1863 genom *förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm* gemensamma kyrkofullmäktige, utsedda på de territoriella församlingarnas kyrkostämmor. Dessa fullmäktige hade att bestämma om den samfällda folkskolebudgeten men var i övrigt att betrakta som ett slags skiljenämnd mellan församlingarna. Beslutanderätten angående folkskolebudgeten överflyttades år 1903 till stadsfullmäktige. År 1914 avskaffades de gemensamma kyrkofullmäktige och ersattes av församlingsdelegerade, som hade att avgöra samfällda ärenden, i vilka församlingarna stannat i olika beslut.

Skötseln av samfällda frågor i Göteborg reglerades år 1882 genom en *förordning angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg*. Församlingarna blev därmed i ekonomiskt hänseende organiserade som en enhet.

2. Översikt över gällande bestämmelser och deras tillkomst m. m.

Enligt LFS äger varje territoriell församling att själv vårda sina gemensamma kyrkliga angelägenheter. Två eller flera församlingar kan för vården av sådana angelägenheter eller vissa av dem efter Kungl. Maj:ts prövning förenas till en kyrklig samfällighet. De kyrkliga angelägenheterna anges liksom i tidigare författningar medelst en uppräknig.

Församlings och samfällighets beslutanderätt utövas på *kyrkostämma* eller av *fullmäktige*. Har flera församlingar gemensamt ärende utan att samfällighet bildats, avgöres ärendet på *gemensam kyrkostämma*. Kyrkofullmäktige är obligatoriskt organ i församling med mera än 1 500 invånare. Även i mindre församling kan fullmäktige efter församlingens önskan inrät-

tas. Finnes fullmäktige, inskränkes kyrkostämmans befogenheter till ett fåtal ärenden, bland annat frågor om införande och avskaffande av fullmäktige. Förvaltning och verkställighet tillkommer kyrkoråd, biblioteksstyrelse eller särskilt utsedda organ.

Rätt att deltaga i kyrkostämma tillkommer envar inom församlingen mantalsskriven svensk medborgare, som är medlem av svenska kyrkan och som senast det föregående året fyllt 21 år och ej är omyndig. Stämman utser för en tid av fyra år en ordförande och en vice ordförande. Kyrkorådets ordförande kan utses härtill, även om han inte är röstberättigad.

Kyrkofullmäktiges antal bestämmas av kyrkostämman i förhållande till folkmängden enligt en skala, löpande från 15 till 40. I kyrklig samfällighet förordnar Kungl. Maj:t om antalet fullmäktige. Antalet fördelas sedan av länsstyrelsen på de olika församlingarna. Kyrkofullmäktige väljes för fyra år. Rösträtt vid sådant val tillkommer envar, som har rösträtt på kyrkostämma. Valkretsindelning kan förekomma och valåret är detsamma som vid kommunala val. Fullmäktige väljer bland sig för nästkommande år ordförande och vice ordförande. Kyrkorådets ordförande kan utses härtill, ehuru han ej är fullmäktig.

Kyrkostämman eller fullmäktige skall sammankomma vid tre tillfällen årligen. Därutöver kan sammanträde hållas, när förhållandena påkallar det. Kungörelse om sammanträde utfärdas av ordföranden; honom åligger det vidare att låta föra protokoll, vilka sedan jämte tillhörande handlingar skall förvaras i kyrkoarkivet. Ärenden som företages till behandling skall dessförinnan vara beredda av kyrkorådet eller annat organ. Kyrkorådets ordförande äger rätt att yttra sig och framställa förslag på kyrkostämma eller i fullmäktige, ändå att han inte är röstberättigad respektive ledamot.

I varje församling skall finnas ett *kyrkoråd*; dock kan två eller flera församlingar förena sig om *gemensamt kyrkoråd*. Om de särskilda kyrkoråden behålles, kan det gemensamma kyrkorådet tilläggas vård om allenast viss eller vissa angelägenheter. Bildar församlingarna ett pastorat, skall de alltid ha ett gemensamt kyrkoråd för vård om pastoratsangelägenheterna. Kyrkorådet är dels ett kyrkligt organ med befogenheter bland annat beträffande kyrkotukt och kyrkodisciplin dels ett allmänt kyrkokommunalt berednings-, förvaltnings- och verkställighetsorgan. Dess uppgifter angives genom en uppräkningslista. Ledamöter — lägst fem, högst elva — väljes av det representativa organet. Kyrkoråd, som är gemensamt för två eller flera församlingar, vilka inte bildar samfällighet, utses på gemensam kyrkostämma. Sålunda utses pastoratskyrkorådet på den s. k. pastoratsstämman. Till ledamot i kyrkoråd kan utses den som är röstberättigad på kyrkostämma, boende inom församlingen samt fyllda 23 år. Ett ytterligare villkor är, att han kan anses vilja främja församlingens liv. Valet avser en tid av fyra år. Perioden är förskjuten ett år framåt i tiden i förhållande till fullmäktiges mandatperiod. Kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar är självskriven ordfö-

rande i rådet. I kyrkoråd för samfällighet av församlingar, tillhörande olika pastorat, utser domkapitlet ordförande. Kyrkorådet väljer inom sig *kyrkvårdar* för mandatperioden samt utser för varje år inom eller utom sig en *kassaförvaltare*. Av kyrkorådet förvaltade medel skall hållas avskilda och varje ledamot ansvarar personligen gemensamt med de andra för sådana medel.

I församling, där församlingsbibliotek finnes, skall utses en särskild *biblioteksstyrelse*.

De kyrkliga avgifterna skall utgå på samma sätt som är stadgat för allmän kommunalskatt. Årlig utgifts- och inkomststat skall upprättas. Kommunallagens regler om fondbildning är tillämpliga på församlings tillgångar. Det representativa organet skall årligen utse två eller flera revisorer. Åtskilliga beslut måste underställas Kungl. Maj:ts prövning för att bli bindande, såsom avhändande av fast egendom, upptagande av vissa större lån samt beslut om utgifter, som erfordrar utdebitering under längre tid än fem år.

Medlem av församling äger anföra s. k. *kommunalbesvär* över stämmas, fullmäktiges eller kyrkoråds beslut. Besvärstiden är 30 dagar. Vissa närmare angivna mål handlägges av domkapitlet men eljest är länsstyrelsen besvärinstans.

För *församlingarna i Stockholm* gäller som nämnts LFS Sthlm. Denna lag företer vissa skiljaktigheter i förhållande till LFS, främst beträffande den kyrkokommunala organisationen. För stockholmsförsamlingarna finns en obligatorisk samfällighet, vars beslutande organ är *församlingsdelegerade*, med vissa i lagen bestämda uppgifter. Församlingarna kan ej ingå i annan samfällighetsbildning och bestämmelser om handläggning av gemensamma angelägenheter utan samfällighetsbildning saknas. Eljest divergerar lagarna huvudsakligen i detaljfrågor, såsom latituderna för fullmäktiges antal, valkretsindelning, tiderna för fullmäktigesammanträden, förande av protokoll och arkivvård.

Även i Göteborg bildar församlingarna en samfällighet, för vilken gäller 1931 års lag om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg (*LKF Gbg*). Fullmäktiges kompetens hänför sig till ekonomiska frågor, såsom löner, disposition över kyrkomedel, förvaltning av kyrkans och viss församlingarnas egendom, kyrklig byggnad samt avgifter till kyrkan.

Den gällande lagstiftningen grundar sig i huvudsakliga delar på ett av *kyrkofullmäktigsakkunniga* år 1922 framlagt betänkande med förslag till lag om församlingsstyrelse samt lag om församlingsstyrelse i Stockholm (SOU 1923: 4).

De sakkunniga hade tillsatts år 1919, sedan riksdagen i skrivelse året innan anhållit om utredning om ett representativt system inom den kyrkliga kommunen. De sakkunniga skulle vidare, med anledning av en annan riksdagens hemställan, framlägga förslag om kyrkliga samfälligheter. Sedermera fick de sakkunniga även i uppdrag att undersöka frågan om kyrkligt ekonomiska angelägenheter kunde handläggas av samma organ, som ägde besluta om den borgerliga kommunens ekonomi.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle församling oavsett dess storlek efter eget val äga rätt att — med undantag för vissa ärenden — överlåta beslutanderätten åt fullmäktige. Vidare skulle ärenden rörande skol- och biblioteksväsendet överflyttas till den borgerliga kommunen. Däremot skulle alltjämt församling själv sköta sin ekonomi. Vården och begravningsplatser kunde efter Kungl. Maj:ts förordnande tillkomma borgerlig kommun. I förslaget upptogs vidare bestämmelser rörande kyrkliga samfälligheter. För Stockholms del föreslogs ett bibehållande av delegeradeinstitutionen med i huvudsak samma kompetens som den haft tidigare, nämligen att avgöra gemensamma frågor, i vilka församlingarna blivit oense.

Sakkunnigförslaget överarbetades inom ecklesiastikdepartementet och arbetet ledde till år 1929 färdigställda lagutkast rörande församlingsstyrelser. Efter utkastens remissbehandling utarbetades och framlades för 1930 års riksdag *proposition nr 100* med bland annat förslag till lag om församlingsstyrelse och lag om församlingsstyrelse i Stockholm. I propositionen föreslogs inte lika vittgående förändringar som de sakkunniga upptagit i sitt betänkande. Sålunda föreslogs endast en fakultativ överflyttning av skolärendena till den borgerliga kommunen; i princip skulle dessa ärenden alltjämt vara en den kyrkliga kommunens angelägenhet. Å andra sidan kan nämnas, att ett obligatoriskt införande av fullmäktige ansågs böra ske om församlings invånarantal översteg 3 000.

I riksdagen väcktes i anledning av propositionen ett stort antal motioner, vilka främst berörde skolfrågorna, handhavandet av den kyrkliga ekonomin samt kyrkoherdens ställning i de olika kyrkokommunala organen.

Sin slutliga utformning fick lagarna genom *konstitutionsutskottets utlåtande nr 31*. Utlåtandet följde huvudsakligen propositionens förslag, men i vissa delar gjordes ändringar till följd av de i motionerna framställda yrkandena. Sålunda kom exempelvis skolärendena att överflyttas till borgerlig kommun i större utsträckning än departementschefen föreslagit, medan däremot endast församlingar med mera än 5 000 invånare blev skyldiga införa fullmäktigsystem.

I propositionen hade departementschefen även uttalat, att församlingarna i Göteborg borde bilda samfällighet enligt allmänna regler. Konstitutionsutskottet ansåg däremot, att gemenskapen mellan dessa församlingar borde i huvudsakliga delar bibehållas i sin dittillsvarande form. Riksdagen anhöll på utskottets förslag om utredning i syfte att ersätta 1882 års förordning angående kyrkofullmäktige m. m. i Göteborg med en särskild lag. Ett inom ecklesiastikdepartementet utarbetat förslag härtill antogs vid riksdagen år 1931 (prop. 100; KU 31).

1930 års församlingsstyrelselagar har efter sin tillkomst ändrats endast ett fåtal gånger. De viktigaste förändringarna hänför sig till gränsen för obligatoriskt fullmäktigsystem, vilken gräns år 1942 sänktes till ett invånarantal av 1 500 (prop. 247; KU 12), kyrkomusikens ställning (prop. 1950: 231; KU 18) samt skolärendenas överflyttning på den borgerliga kommunen (prop. 1954: 207; KU 13). I samband med sistnämnda reform genomfördes jämväl vissa av 1953 års kommunallagsreform föranledda ändringar i församlingsstyrelselagstiftningen av sådan natur, att ett uppskov därmed inte lät sig göra, samt infördes vissa provisoriska bestämmelser i fråga om församlingsbibliotekens ställning.

Vad gäller LFS Sthlm hänför sig den viktigaste förändringen till år 1942, då den kyrkliga samfälligheten för huvudstadens församlingar erhöll en fastare reglering och — i bland annat skatteutjämnande syfte — vidgad kompetens (prop. 291; KU 15). Genom en lagändring år 1958 upphörde Stockholmsförsamlingarnas befattning med skolväsendet helt, i det att bestämmelserna i LFS Sthlm om skolråd utmönstrades ur lagen (prop. 85; KU 13).

3. Huvuddragen i 1953 års kommunallagsreform

Genom den nya *kommunallagen den 18 december 1953*, vilken den 1 januari 1955 trädde i stället för 1930 års lagar om kommunalstyrelse på landet och i stad, skapades enhetliga former för den kommunala organisationen i landskommuner och städer. Kommunalstämman och rådstugan avskaffades och beslutanderätten tillkommer nu städse fullmäktige. I syfte att stärka ledningen av förvaltningen gjordes kommunalnämnd och drätselkammare till kommunens centralorgan, dess styrelse. Ändring vidtogs i bestämmelserna om valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag och om avsägelse rätt; en allmän jävsregel infördes. Nya bestämmelser tillkom om anhängiggörande av ärenden och om kommunala tillkännagivanden. Vidare infördes interpellationsrätt och reglerades rätten att framställa motioner. Möjligheten för nämndordförande och kommunens tjänstemän att delta i fullmäktigsammanträden vidgades. Beträffande kommunens drätsel infördes en allmän bestämmelse om skydd för kommunens förmögenhet. I lagen inarbetades vidare bestämmelser om fondbildning. Kommunernas fria lånerätt vidgades. Smärre regleringar vidtogs i syfte att effektivisera medelsförvaltningen, bland annat beträffande bokföring och revision. Slutligen omarbetades besvärslagerna.

4. Grundlinjer i församlingsstyrelsekommitténs förslag

I kommitténs uppdrag har inte ingått att förutsättningslöst utreda, om församlingarna över huvud taget bör bibehållas som självständiga kommunala enheter. Vid sin behandling av församlingens kompetens berör kom-

mittén emellertid frågan huruvida beslutanderätten i församlings ekonomiska angelägenheter bör överföras till borgerlig kommun.

Kommittén erinrar därvid inledningsvis, att denna fråga behandlats vid ett flertal tillfällen i riksdagen. Sålunda framlades en motion vid 1919 års riksdag (II: 38), i vilken begärdes att kyrkofullmäktigsakkunniga skulle få utreda frågan. Ehuru motionen, som tillstyrktes av konstitutionsutskottet (utl. 17), till följd av kamrarnas skiljaktiga beslut inte föranledde någon riksdagens åtgärd, uppdrogs likväl åt de sakkunniga att utreda frågan. De sakkunniga framhöll i sitt betänkande, att ett överförande skulle i flera hänseenden medföra betydande svårigheter och såväl historiskt som principiellt sett skulle en sådan anordning betyda ingenting mindre än en fullständig återgång till förhållandena inom primärkommunerna före 1862 års reform.

Vid riksdagsbehandlingen av 1930 års proposition angående ny församlingsstyrelselagstiftning väcktes frågan ånyo motionsvägen (motion I: 299). Konstitutionsutskottet, som biträdde de sakkunnigas uppfattning, avstyrkte motionen och riksdagen avslög densamma.

Kommittén erinrar vidare om att frågan sedermera behandlats vid riksdagarna åren 1943, 1949 och 1955 (motionerna II: 10, II: 54, respektive likalydande I: 9 och II: 1). På konstitutionsutskottets förslag (utl. 1, 15, respektive 4) har riksdagen vid de tre tillfällena avslagit de i motionerna framförda yrkandena om utredning av frågan.

I detta sammanhang påpekar kommittén att pastoratsindelningssakkunniga i sitt år 1953 avgivna betänkande med förslag till allmänna riktlinjer för den territoriella pastoratsindelningen m. m. (SOU 1953: 11) eftersträvat en anknötning av pastoratsindelningen till den nya kommunindelningen antingen i form av kongruens mellan storkommun och pastorat eller genom att ett pastorat får omfatta flera kommuner. Avvikelser härifrån har dock av de sakkunniga ansetts kunna av olika skäl bli nödvändiga, varigenom alltså pastoratsgräns i vissa fall kunde komma att skära en borgerlig kommuns gräns. Kungl. Maj:t har förelagt riksdagen förslag (prop. 1957: 153) rörande bland annat ny pastoratsindelning i huvudsaklig anslutning till vad de sakkunniga förordat och har därvid understrukit vikten av en anknötning av pastoratsindelningen till den gällande kommunindelningen. Riksdagen har godkänt de i propositionen framförda riktlinjerna för reformen ifråga.

Efter denna redogörelse uttalar kommittén som sin egen uppfattning, att församlingens kyrkokommunala uppgift är att sörja för organisatoriska och ekonomiska betingelser för kyrkans gärning. Församlingen och den borgerliga kommunen verkar vid sidan av varandra för skilda ändamål. I den mån en viss verksamhet genom lag eller sedvänja ankommer på endera kommunen är den andra i princip förhindrad att utdebitera medel för ändamålet. Kommittén utgår från att denna ordning skall bestå och att församlingen även framdeles skall äga rätt att själv anslå och utdebitera

medel till ändamål, som faller inom ramen för dess verksamhet. Kommittén har därför ej funnit anledning att biträda den i riksdagen framförda men avvisade tanken att till den borgerliga kommunen överföra beslutanderätten i fråga om församlings ekonomiska angelägenheter.

Såsom framgått av den inledningsvis lämnade redogörelsen för kommitténs uppdrag har kommittén i första hand inriktat sig på att anpassa församlingsstyrelselagstiftningen efter den nya kommunallagen. I en del ämnen, som inte direkt beröres av KL, har kommittén föreslagit nya bestämmelser eller omformulering av de nuvarande. Detta gäller som förut nämnts särskilt beträffande församlingens kompetens, kyrkorådets församlingsvårdande uppgifter samt formerna för handläggning av ärenden, som är gemensamma för två eller flera församlingar. Kommittén finner att de ändringar, som sålunda föreslås i den allmänna församlingsstyrelselagstiftningen, är så många och omfattande, att de inte kan vidtagas inom ramen för 1930 års LFS. Kommittén har därför utarbetat förslag till ny lag om församlingsstyrelse.

Lämpligheten av en så nära samstämmighet mellan församlingsstyrelselagstiftningen och KL som församlingarnas egenart och kompetens medger torde inte behöva särskilt understrykas, anför kommittén. En motsvarande likformighet mellan borgerliga och kyrkliga kommunalförfattningar framträdde redan i 1862 års kommunalförordningar och utvecklades än mera genom 1930 års revision av kommunallagstiftningen. Såvitt gäller likartade organisationsformer, förvaltningsuppgifter m. m. föreligger sålunda en vittgående överensstämmelse mellan å ena sidan 1930 års kommunallagar för land och för stad eller endera av dem och å andra sidan LFS och LFS Sthlm. Denna likformighet har uppenbarligen varit ägnad att underlätta tillämpningen av författningarna.

Kommittén anser att även i fortsättningen såvitt möjligt enhetliga regler bör gälla för de borgerliga kommunerna och församlingarna. Där KL innebär en omreglering av vad som tidigare gällt, har kommittén därför överfört de nya bestämmelserna till den föreslagna församlingsstyrelselagen, såvida inte särskilda skäl för avvikelse ansetts föreligga. Likformigheten mellan de båda lagarna har av kommittén ansetts böra omfatta inte blott den systematiska uppställningen utan även, i den mån överensstämmande regler föreslås, ordval och uttryckssätt.

Det kan ifrågasättas, säger kommittén, om det inte rent av kunde vara lämpligt att i fråga om de ämnen, där full överensstämmelse kommer att råda mellan de båda lagarnas stadganden, i församlingsstyrelselagen inskränka sig till hänvisningar till vederbörande lagrum i KL. Församlingsstyrelselagen skulle därigenom kunna göras åtskilligt mera kortfattad, men å andra sidan skulle ett sådant skrivsätt komma att medföra så avsevärda nackdelar beträffande reda och överskådlighet, att kommittén ansett

den hittillsvarande principen med uttömmande lagtext i de skilda lagarna vara att föredraga. Den har därför valt att inarbeta samtliga ifrågavarande stadganden i församlingsstyrelselagen även där detta medfört ett upprepande ord för ord av vad som stadgas i kommunallagen.

I KL har i görligaste mån de tidigare kommunallagarnas formuleringar bibehållits på sådana punkter, där sakliga ändringar inte genomförts, påpekar kommittén vidare. Det har nämligen ansetts angeläget att inte göra ändring i välkända och invanda uttryck, eftersom lagens tillämpning ofta anförtros personer, som inte har att i sin dagliga gärning ta del av och tolka författningstext. En anpassning av församlingsstyrelselagen efter KL synes enligt kommitténs uppfattning därför inte heller innebära någon omvälvning i lagtekniskt hänseende. I stort sett kan sålunda ett nära samband upprätthållas med LFS.

En fråga, som kommittén noga övervägt och i vilken inte samtliga ledamöter kommit till samma slutsats, är huruvida församlingsstyrelsen i Stockholm bör regleras i särskild lag.

Kommitténs majoritet anför som sin åsikt att även om vissa skäl för en gemensam lag kan anföras, torde med hänsyn till de omfattande särbestämmelser, som förhållandena i Stockholm föranleder, en sådan lag medföra uppenbara nackdelar beträffande reda och överskådlighet. Kommittén har därför ansett att församlingsstyrelsen i Stockholm även i fortsättningen bör regleras genom en särskild lag. I detta sammanhang förklarar kommittén vidare att i den föreslagna församlingsstyrelselagen inte heller upptagits de särbestämmelser, som befunnits erforderliga för den kyrkliga samfälligheten i Göteborg. Ett inarbetande av dessa bestämmelser skulle väl inte innebära några synnerliga nackdelar, uttalar kommittén, men det torde likväl vara lämpligare, att bestämmelserna lämnas utanför församlingslagen.

I sitt betänkande med förslag till ny församlingslag för Stockholm utvecklar kommittémajoriteten sina synpunkter på frågan närmare.

Till en början erinrar sålunda kommittén, att det för närvarande i väsentliga hänseenden råder likformighet mellan LFS och LFS Sthlm, samt att samstämmigheten mellan de båda lagarna av naturliga skäl är särskilt framträdande såvitt gäller frågor av principiell natur. Däremot, påpekar kommittén, företer lagarna sinsemellan skiljaktigheter beträffande den kyrkokommunala organisationen, vilka olikheter delvis kommer till synes redan i lagarnas redaktionella uppställning. Utöver dessa divergenser inskränker sig olikheterna till ett antal detaljfrågor.

Härefter erinrar kommittén om att önskvärdheten av samstämmighet mellan kommunalförfattningarna för Stockholm och för landet i övrigt i olika sammanhang understrukits. Kommunallagskommittén framhöll sålunda i sitt betänkande med förslag till kommunallag (SOU 1952: 14) att i

fråga om de särskilda kommunalförfattningarna för huvudstaden borde såsom hittills varit fallet likformighet med den allmänna kommunallagstiftningen eftersträvas i den mån de speciella förhållandena i Stockholm så medgav. För huvudstadens borgerliga kommun har frågan om anpassning till kommunallagen nått sin lösning genom utfärdandet av kommunallagen för Stockholm år 1957.

I fråga om sitt eget ämnesområde anför kommittén följande.

Vid översynen av församlingsstyrelselagstiftningen för Stockholm har kommittén eftersträvat en formell överensstämmelse med förslaget till församlingslag. På de områden där ett mera principiellt ställningstagande legat till grund för reglerna i sistnämnda lagförslag — det är här främst fråga om från kommunallagen hämtade regler — har anledning saknats att göra avvikelser för Stockholmslagens del. Såvitt åter gäller detaljbestämmelser utan större principiell betydelse, där avvikelser för närvarande föreligger från den allmänna lagen, har kommittén ansett sig kunna fritt pröva i vad mån det kan anses lämpligt att församlingsstyrelselagstiftningen för Stockholm anpassas efter förslaget till församlingslag. I den mån dessa för Stockholmsförsamlingarna gällande särbestämmelser befunnits vara ändamålsenliga och kan motiveras av huvudstadens från landet i övrigt avvikande förhållanden har bestämmelserna bibehållits.

Kommittén förklarar härefter att den under det fortsatta utredningsarbetet inte funnit anledning frångå sin tidigare uppfattning om lämpligheten av en särskild lag för Stockholm — en på långvarig tradition grundad ordning.

Ledamoten kanslirådet *Brolin* är skiljaktig och framhåller angelägenheten av att regleringen för Stockholmsförsamlingarna såvitt möjligt inte avviker från vad som gäller för församlingarna eljest i landet. *Brolin* anför vidare.

Fördelarna med en gemensam församlingsstyrelselagstiftning, på sätt jag förordat, är i övrigt påfallande. Främst märkes härvid den enhetlighet i rättstillämpning, som med de sålunda i det mest väsentliga ensartade bestämmelserna komme att allt mer tillgodoses. — — — — —

Då såsom skäl för bevarandet av den nuvarande ordningen med en särskild lag för huvudstadens församlingsstyrelse i dess helhet även hänvisats till den långvariga traditionen därutinnan, är det måhända ej utan intresse att beakta, att de ursprungliga förutsättningarna för denna uppdelning av lagstiftningen numera strängt taget ej längre föreligger. Särslagstiftningen för Stockholm motiverades på sin tid med behovet av att här i huvudstaden med dess — i jämförelse med övriga städer — flertal av församlingar med relativt stor folkmängd kunna tillgodose möjligheterna av ett enkelt och praktiskt förfarande vid handläggning av för samtliga församlingarna eller några av dem gemensamma angelägenheter.

Med utgångspunkt i detta förhållande gör *Brolin* gällande, att behovet av särslagstiftning upphörde med 1942 års reglering av den kyrkliga samfällighetens uppgifter. Redan då hade det följaktligen kunnat vara fullt motiverat att sammanslå de två församlingsstyrelselagarna och för Stockholm blott behålla en särskild lag om den obligatoriska samfälligheten.

I enlighet med de sålunda uppdragna riktlinjerna för sitt arbete har kommittén utarbetat särskilda lagförslag avseende dels församlingsstyrelsen i landet i allmänhet, dels församlingsstyrelsen i Stockholm och dels samfällighetsfrågor i Göteborg.

Vad beträffar den allmänna församlingsstyrelsen har kommittén till en början övervägt huruvida *obligatoriskt fullmäktigsystem* bör föreskrivas för alla församlingar, men har därvid funnit att mindre församlingar alltjämt bör ha frihet att välja mellan stämma och fullmäktige. Det befolkningstal, vars överskridande gör fullmäktiginstitutionen obligatorisk, har emellertid sänkts till 1 000 invånare. Finnes fullmäktige i församling, som enligt lagen ej är skyldig att ha fullmäktige, äger dessa själva avgöra, huruvida fullmäktige alltjämt skall finnas i församlingen. Även beträffande fullmäktiges antal skall bestämmanderätten tillkomma fullmäktige själva.

KL:s regler om *anhängiggörande av ärende* har överförts till församlingsstyrelselagen. Härigenom har fastslagits att motion kan inges även mellan kyrkofullmäktigsammanträden eller kyrkostämmor. Vidare har den i KL givna regleringen av *interpellationsrätten* getts tillämpning även för församlingarna.

Rätten att deltaga i fullmäktiges och stämmas överläggningar har i huvudsak anpassats efter de motsvarande reglerna i KL. Den nuvarande rätten för kyrkorådets ordförande att — även om han ej är fullmäktig eller röstberättigad vid stämma — yttra sig vid sammanträdena bibehålles, men befogenheten för honom att framställa förslag upphör. Kyrkoherden, som enligt förslaget inte är självskriven ordförande i kyrkorådet, får en motsvarande yttranderätt. Vidare får nämnd- och beredningsordförande rätt att vara närvarande för besvarandet av interpellation. Fullmäktige och stämma äger tillåta tjänsteman att tillhandagå med erforderliga upplysningar. Beträffande kyrkofullmäktigsammanträde i kyrklig samfällighet har vissa särbestämmelser ansetts behövliga.

Vad gäller *kyrkorådets ställning* har kommittén uppmärksammat, att 1951 års kyrkomöteskommitté i sitt betänkande om kyrkomötets grundlagsenliga befogenheter m. m. (SOU 1955:47) funnit, att de gällande bestämmelserna i 41 § första stycket a)—c) och 42 § LFS till sitt innehåll är av kyrkolags natur, och därför föreslagit, att de skall utbrytas för att överföras till kyrkolag. I 41 § första stycket a)—c) stadgas att kyrkorådet har att vaka över efterlevnaden av författningar rörande religionens och sedernas vård, att upptaga frågor om oordning och oskick vid gudstjänsten samt att vaka över att kyrklig tvedräkt och söndring såvitt möjligt förhindras. I 42 § behandlas kyrkorådets disciplinära befogenheter. De nämnda stadgandena har församlingsstyrelsekommittén inte medtagit i de föreslagna bestämmelserna om kyrkorådets uppgifter. I stället har såsom ett adekvat uttryck för kyrkorådets nutida verksamhet föreslagits en

bestämmelse av innehåll att kyrkorådet skall ha omsorg om församlingslivet och med uppmärksamhet följa dess utveckling. Härigenom har, uttalar kommittén, dess uppfattning om bestämmelsens kommunalrättsliga natur kommit till uttryck.

Övriga bestämmelser om kyrkorådet kommer på väsentliga punkter att överensstämma med KL:s föreskrifter angående den borgerliga kommunens styrelse. Kyrkorådets uppgift att vara den ledande, initiativtagande och övervakande instansen i församlingsförvaltningen understrykes. Kyrkorådet skall sålunda i princip vara sista instans för beredning av ärenden. Vidare skall kyrkorådet handha församlingens drätsel samt förvalta lokal-kyrkans och församlingens egendom och verkställa fullmäktiges och stämans beslut.

Kommittén upptar i detta sammanhang frågan om rätten att *upplåta kyrkorummet* samt uttalar, att kyrkorådets befogenhet att själv förvalta lokalkyrkans och församlingens egendom utesluter, såsom uppgiften kommit till uttryck i kommitténs förslag, i princip varje annan från bestämmanderätten över egendomen, även där denna har kyrklig karaktär. Godkännes denna uppfattning, anser kommittén att spörsmålet blivit legalt tillräckligt tydligt löst. Kommittén finner dock att frågan har delvis sådan kyrkorättslig innebörd, att hinder måste anses föreligga att i allo reglera den i kommunallags ordning. Prästerskapets befogenheter bör sålunda klargöras genom särskild lagstiftning.

Beträffande *kyrkorådets sammansättning* innebär förslaget såsom nämnts att kyrkoherden inte längre skall vara självskriven ordförande men väl självskriven ledamot i rådet. Kommittén anser att kyrkolagens bestämmelser inte hindrar denna ändring. Bland ledamöterna utser fullmäktige respektive stämman en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra under mandattiden. Antalet ledamöter är inte maximerat.

Möjlighet har öppnats för församling att liksom den borgerliga kommunen ordna sin *kassaförvaltning* och *räkenskapsföring* på annat sätt än genom en av kyrkorådet tillsatt kassaförvaltare. Församlingen kan sålunda överlämna ifrågavarande förvaltningsbestyr till en särskilt anställd befattningshavare eller till bank, borgerlig kommun e. d. Förslaget innefattar vidare möjlighet att till kyrkorådet *centralisera medelsförvaltning*, som tillkommer församlingens särskilda nämnder och styrelser. Slutligen har intagits bestämmelser om *delegationsrätt* för kyrkorådet.

I motsats till gällande lag men i överensstämmelse med KL innehåller förslaget till församlingslag en viss reglering av verksamhetsformerna för de *nämnder*, som församling utan föranledande av bestämmelser i specialförfattning kan tillsätta för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr.

Beträffande regler som är gemensamma för beslutande och förvaltande organ har föreskrifterna om *valbarhet* och *rätt till avsägelse* samt om *kallelser* och *tillkännagivanden* anpassats efter motsvarande bestämmelser i KL.

Även KL:s allmänna *jävsregel* har överförts. Bestämmelserna om församlingens *arkivvård* har omarbetats. Enligt förslaget äger församling besluta att de olika församlingsorganens arkivalier skall överlämnas till pastor för att förvaras bland kyrkans handlingar. Om sådant beslut inte meddelats, skall arkivalierna i princip vårdas och förtecknas av vederbörande församlingsorgans ordförande.

I överensstämmelse med KL:s systematiska uppställning har bestämmelserna om bland annat utgifts- och inkomststat, fondbildning, lånerätt, medelsförvaltning och revision sammanförts till ett kapitel om *församlingens drätsel*.

Som inledande bestämmelser har intagits föreskrifter om *skydd för församlingens förmögenhet*. Beträffande *utgifts- och inkomststaten* föreslås i överensstämmelse med KL att på utgiftssidan respektive inkomstsidan skall upptagas det belopp, vartill nästföregående års underskott respektive överskott uppgår enligt avslutade räkenskaper.

KL:s bestämmelser om *fondbildning* har infogats i församlingslagen.

De föreslagna reglerna om församlings *lånerätt* innebär väsentliga ändringar i förhållande till nuvarande regler. Den underställningsfria lånerätten skall sålunda grundas enbart på skatteunderlagets storlek i församlingen. Församling må enligt förslaget upptaga lån till belopp motsvarande en utdebitering av en krona per skattekrona. Med tanke särskilt på småförsamlingar har regeln kompletterats med en bestämmelse, som ger församling möjlighet att hos Kungl. Maj:t begära en generell utökning av lånerätten. Församlingarna får nyttja sina fonder utan att detta, såsom för närvarande är fallet, skall inkräkta på den fria lånerätten.

I fråga om *medelsförvaltningen* utsträcker de nu blott för kyrkoråd gällande reglerna om medels förvaring och placering att avse medelsförvaltande organ över huvud. Vad angår redovisning för medlen har det ledande finansorganets ansvar för församlingens samlade *bokföring* understrukits. Det nuvarande minimalet *revisorer* höjes från två till tre.

Skyldigheten att *underställa* vissa beslut Kungl. Maj:ts prövning har begränsats. *Besvärreglerna* har anpassats efter motsvarande bestämmelser i KL. Beträffande besvärsmyndigheterna innebär förslaget den betydelsefulla ändringen att besvär över beslut av kyrkofullmäktige eller kyrkostämma alltid skall, där ej annat är särskilt föreskrivet, anföras hos länsstyrelsen. I fråga om besvär över beslut av kyrkoråd eller annan församlingens nämnd blir liksom för närvarande målets beskaffenhet avgörande för om målet skall upptagas och prövas av länsstyrelsen eller domkapitlet. Till domkapitlets prövning hänföres enligt förslaget beslut av utpräglat kyrklig natur, medan för övriga beslut länsstyrelsen blir besvärsmyndighet.

Formerna för *handläggning av angelägenheter, som är gemensamma för två eller flera församlingar* har i princip bibehållits. Dock har föreslagits, att flerförsamlingspastoraten skall vara obligatorisk samfällighet för vård om pastoratsangelägenheterna. Beslutande organ skall vara av församlingarna utsedda delegerade. Även i andra partiella samfälligheter, varom Kungl. Maj:t kan förordna, skall församlingsdelegerade utöva beslutanderätten. I total ekonomisk samfällighet skall däremot fullmäktige vara beslutande organ. Är gemenskapen ej av ekonomisk natur eller av ringa omfattning kan gemensam kyrkostämma hållas. Den nuvarande formen av total samfällighetsbildning, som innebär att församlingarna saknar egna organ, skall inte vidare kunna tillskapas.

De av kommittén föreslagna *bestämmelserna för Stockholmsförsamlingarna* skiljer sig från dem i förslaget till allmän församlingsstyrelselag främst i fråga om formerna för *handläggning av gemensamma angelägenheter*. Å andra sidan motsvarar lagförslaget i dessa delar i sina huvuddrag gällande bestämmelser för Stockholms del. Sålunda har församlingsdelegerade bibehållits och bestämmelserna om såväl deras antal som fördelning på de särskilda församlingarna föreslås oförändrade. Däremot finner kommittén att behov av suppleanter för delegerade inte förefinnes och vidare föreslås att mandattiden för delegerade skall — liksom beträffande landet i övrigt — sammanfalla med kyrkofullmäktiges mandattid.

I fråga om *förvaltning och verkställighet* har det förvaltande organet, berednings- och ekonomiutskottet, fått samma centrala kyrkokommunala ställning som kyrkoråd i andra samfälligheter.

Vad beträffar *arkivvården* anser kommittén det inte vara erforderligt att upptaga några mot föreskrifterna i förslaget till allmän församlingsstyrelselag svarande bestämmelser utan hänvisar blott till arkivstadgan för Stockholm.

5. Utredningen om förhållandet mellan staten och kyrkan

Sedan kommittén framlagt sina betänkanden med förslag till ny församlingsstyrelselagstiftning, har i den principiellt viktiga frågan om den framtida gestaltningen av förhållandet mellan staten och kyrkan beslut fattats om en första utredningsetapp.

År 1956 anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om den framtida gestaltningen av förhållandet mellan staten och svenska kyrkan.

I det konstitutionsutskottets utlåtande (nr 17) som ligger till grund för skrivelsen understrykes, att utredningens huvudsyfte bör vara att framlägga material för en fortsatt diskussion av och ett framtida ställningstagande till nämnda fråga. Då utskottet framhåller önskvärdheten av en

utredning, anges detta vara dikterat av förhoppningen, att en svårbedömd sida av samhällslivet därigenom så långt möjligt skall belysas och kartläggas. Utskottet förklarar sig medvetet om att en utredning rörande statens och kyrkans inbördes förhållande och de överblickbara konsekvenserna av en omgestaltning därav kommer att bli omfattande och mödosam. Utskottet — som framhåller att kristen etik och kristen verksamhet i väsentlig mån bidragit till att forma dagens svenska samhälle — anser det vara av grundläggande vikt för utredningen, att religionens betydelse som samhällsfaktor klarlägges. Bland de detaljproblem som kommer att aktualiseras vid utredningen nämner utskottet först den avveckling eller omgestaltning av kyrkliga organ, som skulle bli en följd av att de organisatoriska banden mellan staten och kyrkan upplöstes.

Härefter anför utskottet att till de mest invecklade och svårbemästrade arbetsuppgifterna för en utredning hör utan tvivel den livligt omdebatterade frågan om rätten till egendom, som användes för kyrkliga ändamål. Därvid uppstår frågor om ägande- och dispositionsrätten till kyrkobyggnader, kyrklig jord, kyrkofonden, donationer, den kyrkokommunala egendomen etc. Kyrkans och kyrkliga myndigheters befattning med civila förvaltningsuppgifter aktualiserar frågor rörande folkbokföring, vigsel och äktenskapsregistrering, begravningsväsende m. m.

Fara finnes enligt utskottets mening för att de talrika detaljproblemen kan visa sig så vidsträckta och svårutredda, att utredningen därför kan komma att ta lång tid i anspråk. Hur än utredningens omfattning begränsas, torde det sålunda komma att dröja avsevärd tid, innan dess resultat kan framläggas. Med hänsyn därtill bör arbetet inte föranleda, att sådant utrednings- och reformarbete på det kyrkliga området, som kan leda till önskvärda partiella reformer, avbrytes eller inställes, slutar utskottet.

I det uttalande till statsrådsprotokollet den 10 januari 1958, i samband varmed jag anhöll om Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att utföra en första etapp av utredningsarbetet, anförde jag att jag för egen del i allt väsentligt kunde ansluta mig till de uttalanden om utredningens syfte och uppläggning, som gjorts i utskottsutlåtandet. Jag underströk särskilt, att denna utredning måste bli omfattande och mödosam — troligen en av de mest omfattande som på senare tid förekommit i vårt land — och att det är att förmoda att den kommer att kräva avsevärd tid.

6. Remissyttranden

Den av kommittén företagna översynen av församlingsstyrelselagstiftningen har i stort sett fått ett gott mottagande. De flesta remissinstanserna har vitsordat, att kommitténs arbete är präglad av noggrannhet och i många delar mycket förtjänstfullt. Såsom av det följande kommer att framgå har

dock flera remissmyndigheter — och detta gäller särskilt de kyrkliga — funnit, att kommittén beträffande vissa ämnen inte tillräckligt beaktat kyrkliga särdrag, vilka enligt deras åsikt bör bli föremål för en från kommunalrättsliga principer artskild lagstiftning.

Av remissinstanserna uttalar till en början *kammarkollegiet* att de principer efter vilka kommittén arbetat, då det gällt att anpassa församlingsstyrelselagstiftningen efter KL, inte givit kollegiet anledning till någon erinran.

Ej heller *statskontoret* har i stort sett någon erinran att göra mot de förslag som framlagts för att åstadkomma en anpassning efter KL. Statskontoret finner vidare, att ej heller i de fall, då sakliga skäl betingat skiljaktigheter i den kyrkliga lagstiftningen i förhållande till den borgerliga, har förslagen påkallat något uttalande från ämbetsverkets sida. I vissa avseenden måste statskontoret dock reservera sig mot en anpassning av den kyrkliga lagstiftningen till den borgerliga på sätt föreslagits. Sålunda har församlingen, anför statskontoret, från år 1930 i viktiga hänseenden följt andra utvecklingslinjer än den borgerliga kommunen. 1951 års religionsfrihetslag har därvid varit av betydelse. Hit hör även att utvecklingen alltmer går mot ett renodlande av församlingarnas åligganden till sådana av rent kyrklig karaktär. Statskontoret anser därför att i samband med en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om den framtida gestaltningen av förhållandet mellan staten och kyrkan synes reformer inte böra företagas, som medför en omfördelning av arbetsuppgifter och befogenheter mellan kyrkliga och borgerliga organ eller som strider mot aktuella utvecklingstendenser.

Kyrkomötet hemställer, i enlighet med kyrkolagsutskottets förslag, att den föreslagna lagstiftningen med vissa ändringar så snart ske kan genomföres i vad den avser praktiska reformer, men att — i avbidan på resultatet av den påbörjade utredningen om den framtida gestaltningen av förhållandet mellan staten och kyrkan — ändring inte företages av det sakliga innehållet i gällande föreskrifter rörande fördelningen av arbetsuppgifter och befogenheter mellan vare sig statliga och kyrkliga organ eller tjänstemän och valda förtroendemän.

Kyrkolagsutskottet anför i sitt betänkande bland annat, att i det läge som uppkommit genom att utredningen om förhållandet mellan staten och kyrkan påbörjats, bör man väl genomföra sådana reformer, som syftar till förbättringar av praktiskt slag, men däremot avstå från att på enstaka lagstiftningsområden föregripa utredningens resultat genom reformer, som berör de principfrågor, utredningen skall försöka lösa. Till de frågor, som enligt utskottets mening med hänsyn till denna utredning sålunda bör uppskjutas, hör bland annat spörsmålen om överflyttande av besvärsmål från domkapitlet till länsstyrelsen, om överflyttande av begravningsväsendet från kyrklig församling till borgerlig kommun, om kyrkoherdes ställning och befogenheter å kyrkostämma, i kyrkofullmäktige och i kyrkoråd samt om befogenheten att upplåta kyrka.

Av remissinstanserna uttalar sig vidare *domkapitlen* i flertalet fall positivt över kommitténs arbete och förslag att söka anpassa församlingsstyrelselagstiftningen till KL:s regler, men finner likväl — som tidigare nämnts — i allmänhet denna anpassning väl långtgående, i det att kommittén inte tillräckligt beaktat kyrkliga särdrag inom lagstiftningsområdet. Samtidigt som sålunda särskild tillfredsställelse uttalas över kommitténs starka betonande av de församlingsvårdande uppgifterna och kyrkorådets centrala ställning inom församlinglivet, gör man gällande, att kommittén intagit en alltför snäv hållning till sådana spörsmål som området för församlingens kompetens, kyrkoherdens ställning i kyrkorådet och hans funktion vid de representativa organens sammanträden samt bestämmanderätten över kyrkorummet. Med de erinringar som i sådana och vissa andra avseenden gjorts tillstyrker flertalet domkapitel eller förklarar sig i vart fall inte ha något att erinra mot att kommitténs förslag efter viss omarbetning lägges till grund för lagstiftning. Icke något domkapitel motsätter sig att så sker. Av vad domkapitlen yttrar över lagförslaget av mera allmän innebörd kan refereras följande.

I uppskattande ordalag uttalar sig *domkapitlet i Visby*, som anser, att genom betänkandet, som utmärkes för stor reda och överskådlighet, framkommit värdefull utredning, och *domkapitlet i Stockholm*, som finner det framlagda förslaget i mångt och mycket vara välmotiverat och präglad av tacknämlig omsorg om församlinglivet, dess behov och organisation.

Domkapitlet i Härnösand har intet att erinra mot att reglerna för kommunstyrelse och församlingsstyrelse bringas att överensstämma i den mån detta är möjligt med hänsyn till församlingsverksamhetens art, utan finner en sådan överensstämmelse naturlig och riktig. Vid sin prövning av kommitténs förslag, såvitt de berör anpassningen efter kommunallagen, har domkapitlet i allmänhet funnit dem lämpliga och ändamålsenliga. Beträffande de beslutande och administrativa organens arbetsformer samt församlingens drätsel har kommittén framlagt en rad förslag, som kan betecknas såsom välkomna förbättringar. Domkapitlet säger sig ha uppmärksammat att frågan om vad som för närvarande bör omregleras i en ny lag bör sättas i relation till utredningen om förhållandet mellan staten och kyrkan, men anser sig inte ha anledning att taga ställning till dessa av 1957 års allmänna kyrkomöte behandlade spörsmål.

Domkapitlet i Strängnäs anför.

I sitt i många stycken förtjänstfulla förslag har kommittén enligt domkapitlets mening i flera fall vidtagit ändringar i nu gällande lag om församlingsstyrelse, som icke kunna anses betingade av intresse för det kyrkliga församlinglivet utan vilka fastmer äro uttryck för en alltför långt driven strävan till likriktning av församlingslagen med kommunallagen. — Domkapitlet kan icke underlåta att uttrycka sin stora tveksamhet om den rätta tidpunkten nu är inne att vidtaga så genomgripande reformer och en så långt gående likriktning av församlingslagen med kommunallagen som kommittén föreslår. Riksdagen har ju begärt en allsidig och förutsättningslös

utredning av frågan om den framtida gestaltningen av förhållandet mellan kyrka och stat. Det synes därför vara riktigtast att nu endast önskvärda partiella reformer genomföras i väntan på det resultat vartill nämnda utredning kan komma.

Domkapitlet i Växjö framhåller som sin uppfattning, att den i och för sig förklarliga anpassningen efter den kommunala lagstiftningen i vissa fall drivits för långt till förfång för församlingslivet och *domkapitlet i Linköping* anser, att då hela det stora problemet om förhållandet mellan staten och kyrkan kommer att utredas i en nära framtid, det skulle innebära ett föregripande av denna utrednings resultat, om betydelsefulla ändringar i församlingsstyrelselagstiftningen redan nu genomfördes.

Domkapitlet i Skara uttalar, att kommitténs förslag i många avseenden synes ägnade att skapa större enhetlighet och överskådlighet i förvalningstekniskt avseende och såtillvida är att hälsa med tillfredsställelse, men att kommittén dock på avgörande punkter inte synes tillfyllest ha beaktat den kyrkliga kommunens egenart såsom kristen församling inom ett av staten erkänt trossamfund och de därav betingade skiljaktigheterna i förhållande till lagstiftningen för den borgerliga kommunen.

Domkapitlet i Göteborg yttrar.

Domkapitlet vill gärna vitsorda att de sakkunniga utfört sin grannliga uppgift med stor grundlighet och med välvillig inställning till kyrkans problem. Anpassningen efter kommunallagen — kommitténs första uppgift — har också lösts på ett i huvudsak mycket tillfredsställande sätt. När kommittén föreslagit nya regler för församlings kompetens och för kyrkorådets sammansättning och uppgifter synes det domkapitlet som denna anpassning emellertid drivits för långt. Man har icke här beaktat den väsentliga skillnad som förefinnes mellan församling och kommun, mellan kyrkoråd och kommunalnämnd. Kyrkan har under senare tid utsatts för så många och genomgripande reformförslag från statsmakternas sida, att det är naturligt att alltför ingående förändringar i församlingarnas kompetens och arbetsformer väcka reaktion. Det finns så mycket mindre skäl att nu påyrka sådana förändringar i likriktande syfte som utredning pågår rörande den framtida gestaltningen av förhållandet mellan stat och kyrka.

Ej heller *domkapitlet i Luleå* finner sig föranlåtet att göra några erinringar mot vad i allmänhet avses som jämkning i formellt eller innehållsligt hänseende av bestämmelserna för församlingsstyrelsen till vad som gäller kommunalförvaltningen enligt KL. På en rad punkter finner sig dock domkapitlet böra ge uttryck åt en annan uppfattning än kommitténs eller eljest göra erinringar mot de framförda förslagen. Som sammanfattning kan sägas, anför domkapitlet, att dessa punkter berör förhållanden, där inte tillräcklig hänsyn tagits till den särskilda uppgift som åvilar församlingens organ, och dess sammanhang med kyrkans av hennes budskap och uppgift bestämda villkor över huvud.

Av de genom domkapitlens försorg hörda *församlingarna* och *kyrkliga samfälligheterna* uttalar sig ett sextiotal positivt över kommitténs arbete eller lämnar förslagen i stort utan erinran. Ett tiotal intar en mera negativ

hållning och anser, att förslagen först efter en omarbetning med kompletterande utredningsarbete kan göras till föremål för lagstiftning. Endast en församling intar en deciderat ogillande ståndpunkt.

Överståthållarämbetet har inte något att erinra mot de ändringsförslag, som ingår som ett led i församlingslagens anpassning till den nya kommunallagstiftningen, och *länsstyrelsen i Värmlands län* finner inte att mera bärande invändningar kan göras mot kommitténs förslag. I arbetet att bringa lagen om församlingsstyrelse i överensstämmelse med motsvarande borgerliga kommunalförfattningar har kommittén enligt länsstyrelsens mening på ett förtjänstfullt sätt bemästrat de lagtekniska svårigheterna, och de föreslagna lagbestämmelserna synes vara väl avvägda samt texten klar och överskådlig. Länsstyrelsen har därför intet att erinra emot att förslagen upphöjes till lag.

Länsstyrelsen i Södermanlands län finner de föreliggande förslagen vara en i stort sett riktig och väl avvägd lösning på uppgiften att söka uppnå överensstämmelse i såväl form som innehåll mellan de kyrkliga och borgerliga kommunalförfattningarna samt har sålunda inte något att i princip invända däremot.

Också *länsstyrelserna i Östergötlands och Västernorrlands län* finner de förslag, som framlagts i nu nämnt syfte, i stort sett lämpliga och *länsstyrelserna i Kronobergs och Malmöhus län* har, sedan erinringar gjorts mot vissa av kommitténs lösningar av de föreliggande spörsmålen, inte någon invändning av mer allmän karaktär att göra.

Svenska kyrkans diakonistyrelse anser, att vissa centrala partier av lagstiftningen inte bör regleras nu utan lösas först sedan riktlinjer för det framtida förhållandet mellan staten och kyrkan blivit fastställda. Styrelsen har däremot intet att erinra mot att smärre praktiska och formella förbättringar utan principiell betydelse redan nu genomföres.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet har — från de synpunkter förbundet har att företräda — inte haft något att erinra mot resultaten av den företagna översynen, innebärande att lagstiftningen reviderats med beaktande både i sakligt och formellt avseende, så långt detta ansetts möjligt, av innehållet i KL. Vad kommittén i övrigt föreslagit synes styrelsen — utom i ett avseende, nämligen frågan huruvida ungdomsvården faller inom ramen för församlingens kompetens — ej heller i stort sett behöva inge några betänkligheter ur allmän kommunal synvinkel.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund är angelägen att framhålla vikten av att kommittéförslaget snarast möjligt lägges till grund för lagstiftning, samt förklarar sig därvid inte ha någon erinran mot det sätt på vilket kommittén fullgjort sin delvis rent mekaniska uppgift att anpassa församlingsstyrelselagens bestämmelser till dem som ingår i KL och ej heller mot det fåtal avvikelser från det borgerligt kommunala mönstret, som kommittén ansett motiverade.

Beträffande spörsmålet huruvida församlingsstyrelsen i Stockholm bör regleras i särskild lag uttalar *överståhållarämbetet*, att det i likhet med kommittén anser övervägande skäl tala för att så bör ske. Även om den av kommittén verkställda översynen av församlingsstyrelselagstiftningen resulterat i lagförslag, där samstämmigheten mellan bestämmelserna för Stockholm och landet i övrigt är större än vad för närvarande är fallet, finner dock överståhållarämbetet att särbestämmelser föreslås i sådan utsträckning, att det måste anses mest ändamålsenligt med en uttömmande lag om församlingsstyrelsen i Stockholm.

Kammarkollegiet är av motsatt uppfattning i denna fråga samt anför.¹

Det framlagda förslaget till församlingslag för Stockholm synes ge vid handen, att skiljaktigheterna mellan de båda lagförslagen till övervägande del äro av redaktionell eller formell natur. Såsom kommittéledamoten Brölin framhållit i sitt särskilda yttrande torde — förutom bestämmelser om samfälligheten i Stockholm — endast ett fåtal särskilda stadganden för huvudstadens del vara behövlige. Kollegiet anser därför, att endast en församlingslag, gällande för hela riket, bör utfärdas. Det torde även förtjäna övervägas, huruvida icke de särbestämmelser, som erfordras för Stockholm och Göteborg, också böra infogas i församlingslagen såsom särskilda avdelningar i slutet av densamma.

Ett stort antal remissinstanser har i samband med att de framfört mera principiella synpunkter på förslaget berört spörsmålet, huruvida de föreslagna bestämmelserna — helt eller till vissa delar — är av kyrkolagsnatur.

Kyrkomötet anser i denna fråga, att församlingsstyrelselagstiftningen i väsentliga delar är av sådan natur och *kyrkolagsutskottet* uttalar som sin mening, att de delar av församlingsstyrelselagstiftningen som enligt kyrkomöteskommitténs utredning har kyrkolags karaktär bör behandlas i överensstämmelse därmed. Hit hör kyrkorådets församlingsvårdande uppgifter, kyrkoherdens ställning i kyrkorådet och frågan om kyrkorummets upplåtande.

Domkapitlet i Växjö anser att det ur kyrkans synpunkt inte är tillfredsställande, att församlingsstyrelselagstiftningen räknas som kommunallag och följaktligen inte kräver kyrkomötets godkännande. I frågor av så vital betydelse för kyrkans liv och verksamhet är det enligt domkapitlets mening rimligt, att kyrkan äger inte enbart yttranderätt utan även medbestämmande vid förändring eller stiftande av lag.

Domkapitlet i Lund anser, att den principiellt viktiga frågan om församlingslagstiftningens rättsliga natur ej upptagits till närmare granskning av kommittén utan att den arbetat under den givna förutsättningen, att lagstiftningen tillhör kommunalrättens område. Domkapitlet hävdar, att så inte är fallet. Särskilt genom tillkomsten av 1951 års religionsfrihetslag har fastslagits, att svenska kyrkan är ett trossamfund — enligt samma lag

¹ En ledamot skiljaktig.

är ingen skyldig tillhöra trossamfund och kan utträde ske ur kyrkan efter visst anmälningförfarande. Församlingslagstiftningen reglerar numera allenast detta trossamfunds gemensamma angelägenheter och är statsrättsligt att betrakta som tillhörande kyrkolagstiftningens område. Domkapitlet hänvisar till vad domkapitlet tidigare anfört i frågan i sitt utlåtande över 1951 års kyrkomöteskommittés betänkande angående kyrkomötets grundlagsenliga befogenheter m. m., i vilket utlåtande det bland annat heter.

Den lokala kyrkostyrelsen och kommunalstyrelsen i församlingen har sammanförts i församlingsstyrelselagen. Var gränsen går mellan dessa båda former av självstyrelse, kan förvisso icke fastställas. Sedan numera bestämmelserna om skolväsendet utgått ur nyssnämnda lagstiftning, reglerar densamma allenast församlingens gemensamma kyrkliga angelägenheter. Någon saklig grund torde därför svårligen kunna åberopas för bibehållandet av församlingsstyrelselagens dubbla natur. — — — Konstruktionen av församlingsstyrelselagen giver enligt domkapitlets förmenande knappast vid handen, att denna lag numera bör räknas till kommunallagarna — den omfattar sålunda bland annat icke alla inom territoriet mantalsskrivna svenska medborgare och några borgerliga angelägenheter regleras icke i den. Den omständigheten, att församlingen äger upptaga avgifter för täckande av sitt medelsbehov, kan icke heller göra församlingsstyrelselagen till kommunallag.

Med stöd av bland annat det anförda anser domkapitlet i Lund, att församlingsstyrelselagstiftningen i sin helhet bör införas i ny kyrkolag.

Domkapitlet i Skara finner det önskvärt med en närmare utredning av frågan, huruvida inte församlingsstyrelselagstiftningen i sin helhet bör tillerkännas kyrkolags karaktär. Beträffande vissa delar av lagstiftningen finner domkapitlet att 1951 års kyrkomöteskommitté övertygande påvisat, att de bör räknas till kyrkolagsområdet, men finner vidare att därutöver Lunds domkapitel anfört starka skäl för att lagstiftningen i sin helhet är att betrakta som kyrkolag.

Domkapitlet i Luleå anser, med hänsyn till den betydelse församlingslagen äger för kyrkans gärning i lokalförsamlingen, det inte sakligt betingat, att hela lagkomplexet betraktas enbart såsom kommunallag och alltså inte prövas såsom kyrkolag.

Jämväl domkapitlen i Karlstad och Visby finner att lagförslaget åtminstone delvis är av kyrkolags natur.

Svenska kyrkans diakonistyrelse håller före att, även om den gällande församlingsstyrelselagen har kommunallags natur, det starkt kan ifrågasättas, om inte de förutsättningar numera bortfallit, på vilka ett sådant betraktelsesätt grundas. Sedan församlingslagen begränsats helt till de kyrkliga angelägenheterna och då dessa berör kyrkans inre förhållanden och i väsentliga delar materiellt sett utan tvekan äger kyrkolagskaraktär, kan det — såsom domkapitlet i Lund anfört — på goda grunder ifrågasättas, om inte lagkomplexet överhuvudtaget borde avföras från kommunallagen.

Även Svenska prästförbundet framhåller nödvändigheten av att frågan om församlingslagens karaktär av kyrkolag blir beaktad vid den kommande lagstiftningen. Det synes därvid tillbörligt, att hänsyn toges till 1951 års kyrkomöteskommittés undersökning. Enligt förbundets mening bör åtminstone bestämmelserna om kyrkorådets församlingstvårdande uppgifter, kyrkoherdens ställning i kyrkorådet och frågan om kyrkorummets upplåtande ha karaktär av kyrkolag.

En motsatt uppfattning i denna fråga kommer till synes i styrelsens för Svenska landskommunernas förbund yttrande. Enligt styrelsens förmenande är de från kyrkligt håll framförda åsikterna, att hela församlingsstyrelselagen eller i vart fall reglerna i nyssnämnda tre ämnen materiellträttsligt helt eller delvis skulle vara av kyrkolags natur, ohållbara.

Styrelsen uttalar vidare.

Vad som klargör att församlingsstyrelselagstiftningen inte blott i formell utan också i materiell mening måste karakteriseras såsom kommunallag, är den utdebiteringsrätt för kyrkliga ändamål, som tillagts församlingarna och som ger församlingarna möjlighet att utnyttja församlingsmedlemmarnas, däri inräknat även juridiska personers, skattekraft. — — — — —

Såsom den kyrkohistoriska forskningen nyligen klarlagt utbröts bestämmelserna om sockenstämma ur 1686 års kyrkolag därför att det här rörde sig om ekonomisk lagstiftning och inte om lagstiftning, som för sitt antagande krävde godkännande av riksens ständer. Kyrkorättslig grund för påståendet att församlingslagstiftningen skulle ha kyrkolags karaktär saknas alltså. 1951 års kyrkomöteskommittés uttalanden i frågan grundar sig i vart fall ej på det materiellträttsliga innehåll som i 1809 års regeringsform tillagts begreppet kyrkolag. 1862 års stora även av prästeståndet biträdda kommunalreform innebar de facto eftergivande från detta stånds sida av på 1723 års riksdagsbeslut stödda privilegieanspråk. Hur man till sist från kyrkligt håll kan hävda att 1951 års religionslagstiftning skulle påverka församlingsstyrelselagstiftningens natur är för styrelsen obegripligt. Att svenska kyrkan därigenom säges ha förvandlats till ett trossamfund förändrar ju inte det faktum att församlingsstyrelsen fortfarande vilar på kommunal grund och att de enskilda församlingarna för fullgörande av sina skyldigheter och uppgifter alltfört i allt väsentligt är beroende av sin i 57 § andra stycket regeringsformen förankrade kommunala beskattningsrätt.

Från denna utgångspunkt, församlingsstyrelsens kommunala karaktär, ger sig slutsatserna i de berörda frågorna av sig själva. Kommitténs ståndpunkt att alltjämt tillerkänna kyrkoherden ett självskrivet ledamotskap i församlingens främsta kommunala organ samt att som kyrkorådets främsta uppgift ställa omsorgen om församlinglivet ter sig då snarast som liberala tillmötesgåenden av från prästerligt håll framställda anspråk. Något liknande gäller för dispositionsrätten över kyrkorummet, beträffande vilken kommittén för övrigt förutsatt särskild reglering i vad angår rummets upplåtande för kyrklig förkunnelse och kyrkliga kulthandlingar.

7. Kommunal samverkan i ekonomiska frågor

Frågan om att överföra beslutanderätten i församlingens ekonomiska frågor till den borgerliga kommunen har ånyo övervägts till följd av två vid

1960 års riksdag väckta likalydande motioner (I: 54 och II: 63). I dessa har anförts bland annat följande:

Kyrkofullmäktigvalen omfattas av allt mindre intresse från valmanskårens sida. Detta är ur demokratisk synpunkt otillfredsställande. Frånsett själva kostnaderna för valen är det betänkligt med likgiltigheten för de relativt betydande ekonomiska värden, som kyrkofullmäktige skall förvalta. Utvecklingen inom kommunerna har medfört, att kravet på en enhetlig beskattning aktualiserats. Denna synpunkt har tidigare beaktats då skolväsendet flyttades från den kyrkliga till den borgerliga kommunen. Det ansågs då att förutsättningar skapades för en enhetlig budgetbehandling inom kommunen och större möjligheter att väga behov mot varandra. Tillbörlig hänsyn kunde tagas till kommunens ekonomiska bärkraft.

Den kyrkliga förvaltningen bör föras över till den borgerliga kommunen och kyrkofullmäktige avskaffas. De kyrkliga frågorna skulle kunna skötas av organ, som tillsatts av stads- eller kommunalfullmäktige. Besparingar borde därigenom kunna åstadkommas både vad beträffar förvaltningsorganisationen och valkostnaderna.

Konstitutionsutskottet erinrar i sitt utlåtande (25) till en början om arbetet inom 1958 års utredning kyrka-stat och behandlar därvid förhållandevis ingående de spörsmål, som ligger inom ramen för denna utredning. Härefter anför utskottet.

Utskottet finner att de i motionerna framlagda förslagen bör närmare övervägas. Emellertid lär inte utredningen kyrka-stat kunna undgå att taga upp spörsmålet i hela dess vidd, då utredningen enligt vad ovan berörts behandlar de kyrkliga organens ställning. Med hänsyn härtill finner utskottet att — även om det fortsatta arbetet inom utredningen torde bli tidsödande — den förevarande frågan inte rimligen bör utbrytas och göras till föremål för utredning i särskild ordning. Utskottet kan därför inte nu tillstyrka det i motionerna framställda yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:tt med hemställan om utredning av frågan om förutsättningarna för ett överförande av församlingens beslutanderätt i ekonomiska frågor till den borgerliga kommunen.

Emellertid bör, såsom utskottet framhållit i sitt betänkande 1956: 17, inte det pågående utredningsarbetet hindra att angelägna men mindre genomgripande reformer genomföres.

Motionärerna har som motivering för sitt yrkande pekat på vissa förhållanden inom den kyrkligt kommunala sektorn, som enligt deras åsikt från allmän synpunkt är mindre tillfredsställande. Utskottet, som i väsentliga delar kan biträda denna åsikt, får erinra om att efter förberedande utredningsarbete proposition angående ny församlingsstyrelselagstiftning avses skola föreläggas nästa års riksdag. I församlingsstyrelsekommitténs tidigare nämnda betänkande har ingående behandlats de problem, som är förknippade med församlingens kyrkokommunala kompetens. Utskottet vill för sin del framhålla vikten av att denna fråga löses. Blir gränserna mot den borgerliga kommunens verksamhetsfält klarare uppdragna än vad nu är fallet, torde nämligen inte obetydliga problem som för närvarande sammanhänger med det kommunala anslagsbeviljandet kunna undanröjas. Utskottet vill vidare peka på betydelsen av att vid en revision av den kyrkligt kommunala lagstiftningen former skapas för en samverkan mellan de skilda kyrk-

liga och borgerliga organen i ekonomiska frågor. Härvid bör de i motionerna antydda önskemålen beträffande den kommunala utdebiteringen beaktas.

Vad slutligen angår kyrkofullmäktigvalen erinrar utskottet om att det vid tidigare behandling av frågan uttalat, att det låga valdeltagandet är från allmän synpunkt otillfredsställande. Utskottet vidhåller denna uppfattning samt förväntar att det i församlingsstyrelsekommitténs betänkande »Ändrad tidpunkt för kyrkofullmäktigval» redovisade materialet överarbetas och att förslag framlägges till ny lagstiftning på området.

I skrivelse den 7 december 1960 (nr 303) har riksdagen som sin mening givit till känna vad utskottet sålunda anför.

Skrivelsen har överlämnats till inrikesdepartementet för handläggning av den berörda frågan om kyrkofullmäktigvalen.

Departementspromemoria. Inom ecklesiastikdepartementet har upprättats en *promemoria om samverkan mellan kyrklig och borgerlig primärkommun i ekonomiska frågor.*

I promemorian framhålles vikten av att få till stånd former för gemensam budgetberedning, vid vilken angelägenhetsgraden hos olika borgerligt och kyrkligt kommunala behov och investeringsplaner vägs mot varandra och en framräknad gemensam skattesats bedöms i förhållande till kommunernas ekonomiska bärkraft och medlemmarnas skatteförmåga. Det anses önskvärt, att en i möjligaste mån jämn skattesats eftersträvas för hela den borgerliga kommunens område. Den av riksdagen förordade samverkan anses i promemorian lämpligen böra vara av beredande och rådgivande karaktär utan att inskränka någondera kommunens beslutanderätt. Detta samråd bedöms i allmänhet kunna ske under det förberedande budgetarbetet. Någon ingående reglering av förfarandet anses inte behövlig. — Ett utkast till en allmän bestämmelse i den nya församlingsstyrelselagen om samråd har bilagts promemorian.

Remissbehandling. Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av kammarkollegiet, statskontoret, länsstyrelsen i Södermanlands, Kronobergs och Västernorrlands län, domkapitlen i Uppsala, Lund och Stockholm, Stockholms stad samt 1958 års skatteutjämningskommitté. Yttranden har vidare avgivits av styrelserna för Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Svenska pastoratens riksförbund.

Det i promemorian framlagda förslaget om samråd tillstyrkes av *statskontoret, länsstyrelserna i Södermanlands, Kronobergs och Västernorrlands län, Stockholms stad, styrelserna för Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund* samt 1958 års skatteutjämningskommitté, vilken förklarar sig ha granskat promemorian endast ur skatteutjämnings synpunkt. I avstyrkande riktning uttalar sig *domkapitlen i Lund och Stockholm* samt *styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund.*

Allmänt vitsordas värdet av samverkan på förevarande område mellan

den borgerliga och den kyrkliga kommunen och det framhålles av flera remissinstanser, att samverkan redan nu förekommer på många håll. *Domkapitlet i Uppsala* och *styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund* erinrar om att den stigande tendens, som den kommunala utdebiteringen visat under senare år, nästan helt beror på utdebiteringen till den borgerliga kommunen.

När det gäller behovet av särskild lagstiftning om samverkan delar sig meningarna. *Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* anför.

Det kunde synas som om behovet av dylik samverkan vore så självklart, att särskilt lagstadgande därom vore överflödigt. Så är tyvärr inte fallet. Det är långtifrån sällsynt att församlingar besluta att igångsätta kostnadskrävande kyrko- och församlingshusbyggande utan att göra klart för sig vilka samtidiga investeringsbehov, som den borgerliga kommunen kan ha, eller organisera verksamheter för ändamål, som det närmast ankommer på den borgerliga kommunen att tillgodose. Inte minst ur skattebetalarsynpunkt kan detta medföra påtagliga olägenheter.

Styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund anser det knappast lämpligt att genom lagstiftning göra samråd obligatoriskt. Där praktiska fördelar kan vinnas genom samråd, anser förbundet detta böra komma till stånd på frivillighetens väg.

Olika meningar kommer till synes hur den författningsmässiga regleringen av samverkan bör ske. *Kammarkollegiet*, *länsstyrelsen i Södermanlands län*, *domkapitlet i Uppsala* och *styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund* förordar, att bestämmelser härom införes i såväl församlingsstyrelselagen som kommunallagen. Om inte så sker finner *domkapitlet i Uppsala*, att fördelarna med förslaget inte uppväger nackdelarna. *Övriga remissinstanser* tillstyrker förslaget i denna del eller lämnar det utan erinran.

Beträffande önskvärdheten av en jämnare skattesats uttalar *kammarkollegiet*, att svårigheter uppstår att nå en sådan utan att kyrklig samfällighet för vården av de ekonomiska angelägenheterna bildas mellan de i kommunen ingående församlingarna. *Styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund* finner uppbördstekniska skäl inte kunna tillmätas någon större betydelse.

8. Departementschefen

Vid 1862 års kommunallagsreform uppdelades den kommunala självstyrelsen på två varandra principiellt sidoordnade kommunala enheter, församlingen och den borgerliga kommunen. Reformen innebar dock inte, att församlingens verksamhetsområde begränsades till vad som med ett nutida betraktelsesätt menas med kyrkliga uppgifter. Församlingen kom alltjämt att handha också andra angelägenheter, såsom folkundervisningen och samhällets barnavård. Under de i det närmaste etthundra år, som förflutit sedan kommunallagsreformen genomfördes, har vid skilda tidpunkter flera av dessa ärenden överflyttats till den borgerliga kommunen. Men ännu

handhar församlingen vissa uppgifter, som inte kan betraktas som enbart kyrkliga, exempelvis kyrkobokföringen och begravningsväsendet.

Församlingarna utgör grundvalen för den svenska kyrkan. Inom deras hägn bedrivs kyrkans största och utan jämförelse viktigaste arbete. Omfattningen av församlingarnas verksamhet framgår bland annat av det ekonomiska underlaget för verksamheten. Enligt tillgängliga uppgifter uppgick kyrkokommunernas utgifter år 1958 till omkring 400 miljoner kronor. Utgifterna täcktes främst av skattemedel. Utdebiteringen för skattekrona är varierande, i allmänhet högre på landsbygden än i städerna. Medeltalet var år 1960 77 öre; på sina håll översteg utdebiteringen tre kronor.

De kyrkliga kommunerna förvaltar egendom till betydande värde. Den rent kyrkokommunala förmögenheten närmade sig år 1958 300 miljoner kronor. Den ecklesiastika jorden — prästgårdar och boställen — som förvaltas av kyrkokommunerna hade samma år ett taxeringsvärde på nära 550 miljoner kronor. Vissa församlingar förvaltar vidare egendom till betydande värde, vars avkastning är avsedd för bland annat lokalkyrkans underhåll. Den största tillgången utgör självfallet dock kyrkobyggnaderna, vilkas värde till följd av deras sakrala natur och ofta kulturhistoriska betydelse inte kan direkt skattas i pengar. Kyrkorna var år 1958 brandförsäkrade för omkring 1 275 miljoner kronor.

Församlingens kyrkokommunala uppgift är, såsom församlingsstyrelsekommittén framhållit, att sörja för de organisatoriska och ekonomiska betingelserna för kyrkans gärning. Det nyss anförda visar omfattningen, rent ekonomiskt sett, av denna verksamhet och belyser den föreliggande lagstiftningsfrågans betydenhet. Enighet torde råda om vikten av att den kyrkokommunala verksamheten så bedrivs, att den både gagnar kyrkans gärning och visar sig ändamålsenlig för samhället. Värdet av att verksamheten sker i tidsenliga demokratiska former, som säkerställer ett lekmanna-inflytande, står enligt min åsikt utom diskussion.

Vid skilda tidpunkter har frågan om formerna för den kyrkokommunala ekonomiska förvaltningen varit aktuell. Förslag har ett flertal gånger väckts i riksdagen om att överflytta beslutanderätten i ekonomiska frågor till den borgerliga kommunen. Senast dryftades spørsmålet vid föregående års höst-riksdag.

Vid sin behandling av ärendet ställde sig konstitutionsutskottet i och för sig inte avvisande till att spørsmålet närmare övervägdes men påpekade, att utredningen kyrka-stat inte torde kunna undgå att ta upp det i hela dess vidd. Utskottet fann med hänsyn härtill, att frågan inte rimligen borde utbrytas och göras till föremål för utredning i särskild ordning.

Församlingsstyrelsekommittén har utgått från att den principiella ordningen skall bestå, enligt vilken församlingen och den borgerliga kommunen verkar vid sidan av varandra för skilda ändamål. Kommittén uttalar, att

båda kommunerna är, var inom sitt område, utrustade med anslags- och utdebiteringsrätt; i den mån en viss verksamhet genom lag eller sedvänja ankommer på endera kommunen, är den andra i princip förhindrad att utdebitera medel för ändamålet.

Såsom konstitutionsutskottet anfört måste förevarande spörsmål om den kyrkokommunala ekonomiska förvaltningen bedömas mot bakgrunden av det för den framtida gestaltningen av kyrkans ställning i samhället viktiga utredningsarbete, som bedrivs av utredningen kyrka-stat. Så länge detta arbete pågår bör såvitt möjligt inte förändringar av stor principiell betydelse eller eljest djupt ingripande art äga rum inom den lagstiftning, som rör kyrkans verksamhet. Reformarbetet på området bör i första hand inriktas på angelägna, praktiska förbättringar, som inte ändrar grundläggande principer för områdets nuvarande rättsliga reglering. På nu anförda skäl kan jag ansluta mig till kommittén i dess uppläggning av lagstiftningsfrågan; utgångspunkten för reformarbetet bör således vara, att församlingen är en fristående, med den borgerliga kommunen sidoordnad kommunal enhet.

Även om den borgerliga och kyrkliga kommunen sålunda bör verka var för sig som primärkommunala enheter, finns, såsom riksdagen påpekat vid behandlingen av den föreliggande frågan, ett behov av samverkan mellan kommunerna. Jag vill därför förorda, att riksdagens önskemål tillgodoses och att former skapas för en sådan samverkan. I likhet med vad som anförts i den inom ecklesiastikdepartementet upprättade promemorian i ämnet, finner jag det vara av värde, att angelägenhetsgraden av de båda kommunernas utgiftsbehov och investeringsverksamhet vägs mot varandra. Båda bedriver sin verksamhet i huvudsak med stöd av medel, som utdebiterats från samma skattskyldiga. Jag biträder den i promemorian uttalade uppfattningen, att samverkan på förevarande område bör ske i form av ett samråd utan inskränkning i den kommunala självbestämmanderätten. Rätt bedriven torde enligt min mening en sådan samverkan bli till stor nytta. Vid promemorians remissbehandling har också allmänt vitsordats värdet av samverkan på förevarande område mellan de borgerliga och kyrkliga kommunerna. Jag avser att återkomma till spörsmålet i specialmotiveeringen till den föreslagna lagstiftningen och närmare belysa under vilka former samrådet kan äga rum.

Då förslaget till KL år 1953 förelades riksdagen, uttalade föredragande departementschefen, att det alltsedan tillkomsten av våra första kommunallagar ansetts lämpligt att upprätthålla en viss överensstämmelse i form och innehåll mellan de olika kommunalförfattningarna i sådana avseenden, vari skiljaktigheter inte var sakligt betingade. Föredraganden ansåg en likformighet av detta slag värd att alltjämt bevara, och åtgärder syntes därför efterhand böra vidtagas för att anpassa andra kommunalförfattningar efter principerna i KL.

I direktiven för församlingsstyrelsekommitténs arbete ingick, som jag inledningsvis berört, uttalanden av samma innebörd.

Kommitténs arbete har alltså i främsta rummet varit inriktat på att till församlingsstyrelselagen överföra de nyheter av saklig och formell art vilka införts i KL, såvida inte olikheter ansetts sakligt motiverade. Därjämte har kommittén sökt åstadkomma en klarare gräns mellan den kyrkliga och borgerliga kommunens kompetensområden. Den har vidare sökt ange den ram, inom vilken kyrkorådet har att vara verksam som lokalt kyrkligt organ, samt lösa frågeställningar, som sammanhänger med arbetet inom kyrkorådet som det centrala kyrkokommunala organet och prästens ställning i den kyrkliga kommunen. Slutligen har kommittén föreslagit, att området för kyrkliga samfällighetsbildningar väsentligt utökas.

De förslag som framlagts av kommittén har i det stora hela vunnit remissinstansernas gillande och kommitténs arbete bedöms som i många delar mycket förtjänstfullt. Vissa remissmyndigheter, särskilt kyrkliga, har dock ansett, att kommittén gått väl långt i sina strävanden att åstadkomma likformighet mellan KL och församlingsstyrelselagen och därför inte tillräckligt beaktat de kyrkliga särdrag, som betingar olikheter.

För egen del finner jag, att kommittén löst uppgiften att anpassa lagstiftningen efter KL på ett i stort sett tillfredsställande och lyckligt sätt. De avvägningsspörsmål, som sammanhänger med en sådan anpassning, anser jag vara på det hela taget riktigt bedömda; endast i några avseenden finner jag skäl att hävda en från kommittén avvikande mening. Översynen har gett till resultat, att den kyrkokommunala verksamheten i fortsättningen torde kunna lättare formas efter de krav, som det moderna samhället kan ställa på den. De framlagda förslagen är därför enligt min mening väl ägnade att läggas till grund för lagstiftning.

Vid remissbehandlingen har vissa av de spörsmål kommittén behandlat diskuterats ingående och i ett par fall har starkt delade meningar framträtt. Detta gäller särskilt frågorna om församlingens kyrkokommunala kompetens samt kyrkorådets sammansättning. Här har från kyrkligt håll starkt betonats särdrag, vilka ansetts motivera andra bedömanden och slutsatser än dem kommittén redovisat. I särskilda avsnitt ämnar jag närmare pröva och ta ställning till de förslag kommittén framlagt i berörda avseenden. Jag avser också att i ett särskilt avsnitt behandla kommitténs förslag beträffande kyrkliga samfälligheter och därvid beröra också andra former för samverkan mellan församlingar.

Kommittén har inte varit ense om huruvida den föreslagna lagstiftningen om församlingsstyrelsen skall som hittills upptagas i tre lagar avseende riket i allmänhet, Stockholm och — vad beträffar samfällighetsfrågor — Göteborg eller om hela ämnesområdet skall regleras i en enda lag för hela riket. Kommitténs majoritet har stannat för att föreslå att den

nuvarande ordningen behålles. Motivet härför är främst, att de kyrkokommunala förhållandena i Stockholm och Göteborg föranleder särbestämmelser, som i en gemensam lag skulle medföra nackdelar beträffande reda och överskådlighet. Reservanten Brolin har å sin sida bland annat framhållit fördelarna av en gemensam lag i vad avser enhetlighet i rättstillämpningen.

För egen del anser jag att en för hela riket gemensam lag torde innebära praktiska fördelar i skilda hänseenden. Om möjligt bör därför en sådan lagstiftning komma till stånd. De av kommittén framlagda lagförslagen innehåller inbördes mindre skiljaktigheter än nu gällande lagar. Såsom kammarkollegiet framhållit synes skiljaktigheterna till övervägande del vara av redaktionell eller formell natur. Önskvärdheten av enhetlighet i tillämpningen talar för att sådana avvikelser undvikas, om de inte är sakligt betingade. Några egentliga hinder av lagteknisk natur finner jag inte föreligga att sammanföra bestämmelserna till en enda lag. Med ändamålsenlig indelning och rubriksättning torde en sådan lag inte heller innebära några påtagliga nackdelar vad beträffar överskådlighet. Jag vill därför förorda, att reglerna om församlingsstyrelsen får inflyta i en för hela riket gällande lag. Inom ecklesiastikdepartementet har utarbetats ett förslag till en sådan lag, vilket bygger på innehållet i de av kommittén framlagda särskilda lagförslagen.

Flera remissinstanser har gjort gällande, att bestämmelserna om församlingsstyrelsen helt eller i vissa angivna delar är av kyrkolags natur. Det nu föreliggande lagstiftningsärendet borde därför behandlas i den för antagande av kyrkolag stadgade ordningen under medverkan av allmänt kyrkomöte. Jag vill i anledning härav erinra om att den gällande församlingsstyrelselagstiftningen tillkommit utan sådan medverkan genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Vidare har 1951 års kyrkomöteskommitté vid sin undersökning av kyrkolagsbegreppet funnit, att församlingsstyrelselagen hör till kommunallagstiftningens område och därför, jämlikt § 57 andra stycket regeringsformen, skall stiftas av Kungl. Maj:t och riksdagen. Endast bestämmelserna i 41 § a—c och 42 § LFS om kyrkorådets disciplinära befogenheter och om vissa av kyrkorådets uppgifter får enligt kommittén materiellt sett anses innefatta ämne av kyrkolags natur. Kommittén har dock framhållit, att ett utbrytande av dessa bestämmelser ur församlingsstyrelselagen kan ske genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Det framlagda förslaget innefattar ett sådant utbrytande. I stället har, såsom församlingsstyrelsekommittén föreslagit, intagits ett allmänt hållet stadgande, som endast anger den kommunalrättsliga ramen för kyrkorådets församlingsvårdande uppgifter.

Församlingsstyrelsekommittén har ansett, att kyrkorådets befogenhet att själv förvalta lokalkyrkans och församlingens egendom utesluter, såsom

uppgiften kommit till uttryck i kommitténs förslag, i princip varje annan från bestämmanderätten över egendomen, även där denna har kyrklig karaktär. Härigenom har enligt kommitténs uppfattning spörsmålet om vem som äger besluta om upplåtande av kyrkorummet blivit legalt tillräckligt tydligt löst.

Kyrkomöteskommittén har å sin sida framhållit, att det vid en blivande kodifiering av kyrkolagen förtjänar att övervägas om inte lagstiftning om kyrkas upplåtande för utomkyrkliga ändamål bör komma till stånd, i samband varmed även bör regleras vem som äger beslutanderätt i dessa frågor.

Församlingsstyrelsekommitténs uppfattning har vid remissbehandlingen diskuterats ingående, varvid kritiska synpunkter framförts mot kommitténs ståndpunkt i frågan. Med stöd av kyrkomöteskommitténs uttalanden har ämnet ansetts vara av kyrkolags natur.

Jag finner vägande invändningar vara gjorda mot församlingsstyrelsekommitténs ståndpunkt i förevarande fråga. Vid närmare granskning anser jag den inte vara hållbar. Spörsmålet får anses ha sådan kyrkorättslig anknytning, att det inte kan regleras i förevarande sammanhang. Emellertid anser jag det vara av vikt, att lagstiftning om kyrkorummets upplåtande för andra än kyrkliga ändamål kommer till stånd och att därvid också fastslås, vem som äger besluta om upplåtandet. Jag avser därför att i annat sammanhang framlägga förslag om sådan lagstiftning. Jag kan nämna, att en promemoria i ämnet upprättats inom ecklesiastikdepartementet och att denna varit föremål för remissbehandling.

I övrigt kan jag i spörsmålet om ifrågavarande lagbestämmelsers konstitutionella natur ansluta mig till den i huvudsak gemensamma uppfattning, som beträffande gällande rätt intages av kyrkomöteskommittén och församlingsstyrelsekommittén. Då i ärendet åberopats att kyrkomöteskommittén ansett exempelvis bestämmelserna om kyrkoherdens ställning i kyrkorådet ha kyrkolags karaktär, synes man ha förbisett, att kommitténs — för övrigt tämligen obestämda — uttalanden i denna del avser den skisserade nya kyrkolagen, medan kommittén uttryckligen framhållit att så länge ett stadgande kvarstår i kommunallag det inte kan komma ifråga att handläggas i den för kyrkolag föreskrivna ordningen. De invändningar som gjorts i några remissyttranden mot församlingsstyrelsekommitténs motsvarande utgångspunkt kan jag inte finna bärande. Jag vill framhålla, att uppfattningen att hithörande frågor kommit i ett annat läge genom tillkomsten av 1951 års religionsfrihetslag knappast kan godtagas, eftersom i sådan ordning inte torde kunna ändras innebörden av de grundlagsbestämmelser, som här är aktuella.

På grund av vad sålunda anförts och med utgångspunkt i de uttalanden som gjorts av de båda senaste utredningarna i ämnet anser jag alltså, att det förslag till ny lag om församlingsstyrelse, som nu framlägges, till sin natur är en kommunallag.

III. Församlingens kompetens

I. Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 1 § LFS och 1 § LFS Sthlm äger varje territoriell församling att själv vårda sina gemensamma kyrkliga angelägenheter, såvitt icke handhavandet därav tillkommer annan. I 2 § LFS räknas de olika kyrkliga angelägenheterna upp. Först anges åtgärder till främjande av församlingsvården och särskilda anordningar till kyrkomusikens höjande. Härfter kommer vissa personalfrågor, nämligen tillsättande och avskedande av kyrkobetjante samt löneförmåner till dem och prästerskapet samt kyrkomusikerna. I det följande nämns kyrkomedels användande samt hushållning med och vård om kyrkans egendom ävensom församlingen tillhörig, för kyrkliga ändamål avsedd egendom. I fråga om den kyrkliga fasta egendomen upptas särskilt byggande och underhåll av kyrka och församlingshus samt tjänstebostäder för prästerskapet och andra tjänstemän. Av ekonomiska angelägenheter anges vidare avgifter till kyrka jämte dithörande anstalter. I fråga om åtgärder som står i samband med gudstjänstens utövande nämns som församlingens uppgift vidmakthållande av ordning under gudstjänsten samt fördelning av bänkrum i kyrkan. Slutligen upptas två särskilda områden av församlingsangelägenheter, nämligen *dels* anskaffande och vård av begravningsplats ävensom vissa andra med begravnings sammanhängande uppgifter och *dels* upprätthållande och vård av församlingsbibliotek ävensom frågor om lokal och avgifter för sådant bibliotek.

Uppräkningen av de kyrkliga angelägenheterna är i LFS Sthlm — med undantag för vården av de större begravningsplatserna, vilken angelägenhet det jämlikt förordningen den 16 maj 1924 (nr 135) om vården av vissa kyrkogårdar i Stockholm i princip tillkommer Stockholms stad att ombesörja — av huvudsakligen samma innehåll som i LFS men är uppdelad på så sätt, att i ett särskilt moment anges de angelägenheter, som tillkommer församlingarna enskilt, och i ett annat de angelägenheter, som samfälligheten beslutar om.

I den förut lämnade historiska översikten har i korthet redogjorts för tidigare regleringar av församlingens kompetens samt tillkomsten av de nuvarande bestämmelserna därom. Här skall ytterligare något beröras spörsmålen om församlingsbibliotek och begravningsplatser.

Församlingsbiblioteken har som regel utvecklats ur sockenbiblioteken. Sådana bibliotek omnämndes i 1842 års stadga angående folkundervisningen i riket, i vilken prästerskapet ålades att verka för inrättande av sockenbibliotek. Under slutet av 1800-talet anknöts biblioteksväsendet

till skolrådet. I 1897 års stadga angående folkundervisningen i riket intogs sålunda en bestämmelse, att skolrådet borde befrämja inrättandet av socken- och skolbibliotek.

Vid 1905 års riksdag infördes bestämmelser om församlingsbibliotek i 1862 års kyrkostämmoförordning. Ärenden angående församlingsbibliotek sammankopplades därvid med folkundervisningen. Förvaltningen och vårdnaden av församlingsbibliotek skulle tillkomma skolrådet, såvida inte särskild biblioteksstyrelse utsågs. Någon ändring vidtogs inte i samband med att folkskoleväsendet i vissa städer år 1909 överfördes till den borgerliga kommunen. Även i de städer där denna lag blev tillämplig behöll sålunda församlingarna sina bibliotek.

Vid sidan av församlingsbiblioteken bildades kommunalbibliotek, understödda av den borgerliga kommunen, och förenings- eller studiecirkelbibliotek, vilka upprätthölls av bland annat enskilda folkbildningsorganisationer.

I sitt betänkande föreslog kyrkofullmäktigsakkunniga, att biblioteksärendena skulle överflyttas till den borgerliga kommunen. De sakkunniga fann, att sambandet mellan skolan och de allmänna folkbildningssträvandena gjorde detta naturligt. I 1929 års departementsutkast föreslogs som tidigare nämnts, att överflyttningen av skolärendena skulle göras fakultativ. Biblioteksväsendet skulle därvid följa skolärendena.

Propositionen 1930:100 avvek emellertid från utkastet därigenom att en överflyttning av skolärendena inte medförde att även ärendena rörande församlingsbibliotek flyttades över. Vid riksdagsbehandlingen yrkades motionsvis att församlingen inte skulle få befattning med folkbiblioteket i de fall skolärendena överflyttades. På konstitutionsutskottets hemställan följde riksdagen dock i denna del propositionen. — Förvaltningen av församlingsbibliotek tillkom liksom förut skolrådet, men församling fick även nu möjlighet att utse en särskild biblioteksstyrelse.

De ändringar som år 1954 vidtogs i LFS berörde även reglerna om församlingsbibliotek. Församlingsstyrelsekommittén föreslog att särskild biblioteksstyrelse skulle väljas, och departementschefen förklarade sig i propositionen 1954:207 tillstyrka vad kommittén föreslagit. I överensstämmelse härmed stadgas i 40 § LFS — enligt dess från år 1955 gällande lydelse — att särskild biblioteksstyrelse skall utses i alla församlingar, där församlingsbibliotek finnes.

Under äldre tider var kyrkogården allmän begravningsplats, och med kyrkogården avses då platsen kring eller omedelbart invid kyrkobyggnaden, vilken plats av ålder betraktats som helgat rum. I 18 kap. kyrkolagen gavs vissa föreskrifter om kyrkogårdar. När begravningsplatser på de gamla kyrkogårdarna inne i städerna i början av 1800-talet upphörde, anskaffades i stället begravningsplatser utanför städerna, och dessa har (utom

som nämnts beträffande vissa begravningsplatser i Stockholm) förblivit under församlingens vård. På landsbygden åter användes i flertalet fall alltjämt kyrkogårdarna som begravningsplats.

I samband med tillkomsten av LFS framförde kyrkofullmäktigsakkunniga ett reformförslag angående handhavandet av begravningsplatserna. De sakkunniga fann att uppgiften principiellt borde skötas av den borgerliga kommunen. Som skäl härför anfördes bland annat att begravningsplatsen måste vara till för alla, oavsett deras religiösa uppfattning. Vidare erinrades om det nära samband frågan hade med allmänt hygieniska spörsmål. De sakkunniga fann dock att ett avgörande hinder var de betydande praktiska svårigheter som reste sig för en allmän överflyttning. På landsbygden var i allmänhet begravningsplatsen också tomt för kyrkan. Äganderätten till tomten kunde svårigen överföras till den borgerliga kommunen. I många av de fall däremot, där begravningsplatsen var skild från kyrkotomten, fann de sakkunniga det vara naturligt att den ställdes under den borgerliga kommunens förvaltning. Detta gällde särskilt i städer och vissa industrisamhällen.

Departementschefen förklarade i propositionen 1930: 100, att frågan inte borde i det förevarande sammanhanget upptagas till avgörande, och någon erinran häremot framställdes inte vid propositionens behandling i riksdagen.

Gränserna för församlingens kompetens har vid ett flertal tillfällen varit föremål för bedömning i rättspraxis.¹ De spörsmål, som härvid behandlats i fråga om *åtgärder till främjande av församlingens vård*, har framför allt avsett gränsdragningen för sådan verksamhet mot den borgerliga kommunens socialvård. Sålunda har församling ansetts obehörig att uppföra byggnad, huvudsakligen avsedd för barnkrubbeverksamhet (RÅ 1943 ref. 38) liksom att lämna bidrag till driften av barnhem (RÅ 1946 E 5) och att anslå medel till hem för gamla (RÅ 1946 E 27). Ej heller kunde församling lämna bidrag till kostnaden för behövande husmödrars vistelse på semesterhem (RÅ E 11).

Däremot var församling behörig anslå medel till stiftelsen Unga kvinnors värn i Jacob, Stockholms kyrkliga socialråd och Stockholms stadsmission (RÅ 1952 E 12). De två förstnämnda institutionerna bedriver verksamhet bland kvinnlig ungdom, som i bland annat moraliskt avseende behöver stöd; stadsmissionen främjar kristna insatser för främst barns och ungdoms vård samt hjälp åt ålderstigna och sjuka. Det må anmärkas, att inrättningarna också erhöi anslag av Stockholms stad. Klart är, att församling äger stödja diakoniverksamhet (RÅ 1926 E 78). I fråga om ungdomsverksamhet märks, att anslag till KFUM ansetts tillåtligt (RÅ 1942 E 10).

¹ En utförlig rättsfallsöversikt lämnas i församlingsstyrelsekommitténs betänkande »Församlingslag» s. 369—379.

I rättsfallet RÅ 1956 ref. 17 har regeringsrätten tagit ställning till församlings (Örnsköldsvik) behörighet att anslå medel till understöd av skilda verksamhetsområden. Rättsfallet är av betydelse för bedömning av gränserna till social verksamhet och undervisning samt också ur den lokala kompetensens synpunkt. Det må framhållas, att domstolen beträffande de ändamål som godkändes uttryckligen förklarade, att församlingen inte kunde anses ha överskridit sin befogenhet genom att bevilja anslag av den *storleksordning* varom var fråga. Tillåtna var anslag till stiftelsen Norra Ångermanlands kyrkliga ungdomsgård (500 kronor), Härnösands stiftsråds arbetsfond och dess soldathemsverksamhet (100 kronor), stiftelsen Gålsjö stiftsgård (200 kronor), stiftelsen Vårsta diakonissanstalt (100 kronor), norrländska avdelningen av Sveriges kristliga gymnasiströrelse (150 kronor), Svenska kyrkans diakonistyrelse (100 kronor), Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse (100 kronor), Diakonien centrala råd (200 kronor), Soldaternas vänner i Östersund (100 kronor), Evangeliska fosterlandsstiftelsens soldathem i Härnösand (100 kronor) samt andra än kyrkliga söndagsskolor i Örnsköldsvik (900 kronor). Däremot var församlingen obehörig anslå medel till Lutherska världsförbundets svenska sektion (100 kronor), Anundsjöbygdens realskola (200 kronor), Svenska ekumeniska nämnden (100 kronor) och Svenska missionsällskapet (50 kronor).

I *byggnadsfrågor* har församling ansetts obehörig besluta om byggnad, i vilken i väsentlig omfattning skulle ingå lokaler för icke kyrkliga ändamål (RÅ 1938 E 149), men har däremot kunnat uppföra byggnad, inrymmande utom lokaler för församlingsändamål bostäder, avsedda för uthyrning (RÅ 1924 E 145 och 1931 E 165). Församling äger vidare stödda förening, som tillhandahåller samlingslokaler för kyrkligt och ideellt uppbyggande församlingsarbete (RÅ 1951 E 5).

I fråga om *begravningsplatser m. m.* har församling ansetts inte kunna till en av den borgerliga kommunen utsedd styrelse överlämna vårderna om kyrkogård och plantering kring kyrkan (RÅ 1914 ref. 79) och inte heller vara behörig teckna andel i ekonomisk förening med ändamål att driva begravningsrörelse (RÅ 1948 ref. 54). Däremot har församling fått bevilja anslag till krematorieanläggning och för upplysningar i eldbegängelsefrågan (RÅ 1931 E 131 och 1933 E 19).

2. Församlingsstyrelsekommittén

Kommittén behandlar ingående frågan om församlingens kompetens. Den berör först vissa frågor av principiell natur, och diskuterar därvid främst vilken metod, som bör användas för att ange kompetensen, samt överväger därefter olika områden av församlingsangelägenheter var för sig.

I fråga om metoden för angivande av kompetensen förklarar kommittén som sin uppfattning, att det väsentligen gäller att be-

stämma vilken verksamhet församling äger bedriva eller stödja *med utdebiterade medel*. Vid sidan härav ligger sådan församlingsverksamhet, som inte kräver att sådana medel tas i anspråk. Frågan berör inte den verksamhet församling kan utöva med stöd av kollektmedel, donerade medel och andra frivilliga bidrag. Församling kan därför på grund av tillgång till kollektmedel eller andra frivilliga bidrag ha möjlighet att verka utanför de gränser, som församlingsstyrelselagen har att uppdraga för dess kompetens, anser kommittén.

Såsom det föregående ger vid handen, fortsätter kommittén, går metoden att med en uttömmande *uppräknning* bestämma församlings kompetensområde tillbaka till 1862 års kommunallagstiftning. Genom att till den borgerliga kommunen hänföra alla kommunala ärenden, som inte särskilt tillades den kyrkliga, blev det nödvändigt att använda uppräkningsmetoden för att avgränsa församlingens kompetensområde.

I 1930 års borgerliga kommunallagar angavs såsom fallande inom den borgerliga kommunens kompetens värden av kommunens »gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt gällande författningar tillkommer annan». Därjämte förekom en erinran om att angående värden om kyrkliga angelägenheter samt folk- och fortsättningskoleväsendet var särskilt stadgat. Enligt KL:s bestämmelser om borgerlig kompetens — vilka i sak överensstämmer med de tidigare gällande borgerliga kommunallagarnas regler i ämnet, sådana de utformats genom en år 1948 vidtagen lagändring — tillkommer det borgerlig kommun att »vårda sina angelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt gällande författningar tillkommer annan». I samband med denna bestämmelses tillkomst borttogs hänvisningen till den särskilda lagstiftningen rörande värden om kyrkliga angelägenheter samt folk- och fortsättningskoleväsendet. Med denna metod att angiva den borgerliga kommunens kompetens följer, att det till stor del måste bli en uppgift för rättstillämpningen att närmare ange gränserna för den kommunala verksamheten.

Då det gäller att välja den metod, efter vilken området för församlingens kompetens skall bestämmas, skulle enligt kommitténs åsikt något avgörande hinder måhända inte möta mot att gå tillväga på samma sätt. Det kunde sålunda tänkas, att man nöjde sig med en allmän kompetensbestämelse och överlät åt praxis att uppdraga gränserna för kompetensen. Det torde emellertid inte vara något att vinna på att begagna en sådan metod, anser kommittén. I motsats till vad som gäller i fråga om den borgerliga kommunen är nämligen församlings kompetens begränsad till ett jämförelsevis snävt område. Då härtill kommer att enumerationsprincipen otvivelaktigt skapar större klarhet, anser kommittén att det inte finns skäl att frångå denna hävdvunna princip.

Kommittén är dock angelägen framhålla att en uppräknning enligt sakens natur svårligen kan ange församlingens uppgifter i detalj. Men

även om det skulle vara möjligt att åstadkomma en sådan fullständig uttömmande uppräknig, kan det ifrågasättas, om det skulle vara lämpligt med hänsyn till en sådan uppräknings hämmande inverkan på församlingsverksamhetens utveckling. Kommittén anser därför, att församlingens uppgifter, framför allt på församlingens område, bör uttryckas i tämligen vida formuleringar och att uppräknigen endast bör ange den yttre gränsen för församlingens verksamhet. Detta bör enligt kommitténs åsikt medföra att från uppräknigen uteslutes frågor, som rör församlingens inre organisation och formerna för dess förvaltning, ävensom att församlings utdebiteringsrätt och medelsanskaffning i övrigt lämnas åsido.

Det synes kommittén önskvärt att lagen ger en antydan om att det vid sidan av den kan finnas bestämmelser, som ytterligare reglerar församlingens verksamhet. Kommittén förordar därför, att i den nya lagen intages en bestämmelse av sådan innebörd.

Den uppräknig av församlingens angelägenheter, som sålunda bör ingå i lagen, bör enligt kommitténs mening såsom hittills ansluta sig till en bestämmelse, vari den allmänna karaktären av församlingens kompetensområde anges.

Kommittén förklarar att den inte avser att i sak föreslå någon ändring av den allmänna kompetensbestämmelsen. Den föreslår, efter förebild i KL, att ordet *gemensamma* borttages. Härigenom åsyftas att låta gemensamhetsintresset ersättas av samhällsintresset såsom normerande för kommunens kompetens. Mot den nuvarande bestämmelsen, att församling äger vårda sina gemensamma *kyrkliga* angelägenheter kan enligt kommittén erinras, att i själva församlingsbegreppet ligger att församlingens uppgift är att vårda kyrkliga angelägenheter. Därtill kommer att ordet kyrkliga kan sägas vara i viss mån oegentligt, eftersom åtminstone en av församlingens angelägenheter — nämligen folkbokföringen — inte är av uteslutande kyrklig natur.

Kommittén framhåller, att såvitt gäller borgerlig kommun en given begränsning i fråga om dess verksamhet ansetts ligga däri att angelägenheterna måste vara lokaliserade till kommunen. En liknande regel om lokal begränsning av kompetensen bör i princip gälla även för den kyrkliga kommunen. Den har i lagtexten uttryckts på det sättet, att församling förklaras äga vårda *sina* angelägenheter. Församling bör alltså principiellt vara obehörig att stödja ett ändamål, som hänför sig exempelvis till svenska kyrkan i dess helhet eller till annan församling.

I enlighet med det anförda föreslår kommittén att den allmänna kompetensregeln avfattas så, att församlingen *äger att själv vårda sina angelägenheter*.

Vad härefter rör de särskilda församlingsangelägenheterna uttalar kommittén till en början, att den under detta begrepp inbe-

griper även sådana angelägenheter, vilka enligt särskilda författningar är att betrakta som gemensamma för de i ett pastorat ingående församlingarna (de s.k. pastoratsangelägenheterna). Kommittén påpekar, att redan den gällande lagen förutsätter att de för församling givna reglerna i huvudsak är tillämpliga såväl på enförsamlingspastorat som på sådant flerförsamlingspastorat, som inte utgör kyrklig samfällighet.

Kommittén upplyser i en kort sammanfattning av sina ställningstaganden, att folkbiblioteksväsendet föreslås bli undantaget från församlingens kompetens. Vidare föreslår kommittén möjlighet att från församlingskompetens undanta vården om begravningsplats. Kommittén säger sig därjämte ha övervägt frågan vad som bör inrymmas under uttrycket »åtgärder till främjande av församlingsvården». I övrigt har kommittén inte avsett att i sak göra någon ändring beträffande församlingens kompetens sådan denna anges i 2 § LFS. Det har för kommitténs del i stället huvudsakligen gällt att genom omformulering finna lämpligare uttryck för församlingens olika verksamhetsgrenar.

Kommittén erinrar om att förslag vid olika tillfällen framställt att överföra folkbiblioteksväsendet i dess helhet till den borgerliga kommunen samt framhåller för egen del följande.

Att biblioteksväsendet inom en kommun står under enhetlig ledning måste från bibliotekssynpunkt uppenbarligen innebära avsevärda fördelar, och från kyrkliga synpunkter torde några bärkraftiga skäl knappast kunna anföras för att behålla folkbibliotek under den kyrkliga kommunens vård. Sedan det obligatoriska skolväsendet i princip överförts till den borgerliga kommunen, utgör församlingsbibliotekens underhåll den enda kvarstående församlingsangelägenhet, som inte är av kyrklig karaktär. Gällande bestämmelser om statsbidrag till folkbiblioteken har i förening med kommunindelningen medfört, att församlingsbiblioteken under senare år starkt minskat i antal. Medan det år 1943 fanns 328 statsunderstödda församlingsbibliotek hade antalet minskat till 30 år 1956. Härjämte finns ett antal icke statsunderstödda församlingsbibliotek.

Kommittén anser att ett upphävande av församlings rätt att hålla folkbibliotek framstår som i praktiken föga genomgripande för församlingarna och får betraktas som ett led i den pågående utvecklingen av folkbiblioteksväsendet. Kommittén föreslår därför att upprättande och underhåll av församlingsbibliotek inte vidare skall vara en församlingsangelägenhet.

Det förefaller kommittén naturligt att församlingsbiblioteken överlämnas till den borgerliga kommunen. Kommittén anser sig emellertid inte böra föreslå någon bestämmelse om skyldighet härtill. Hinder bör alltså inte möta för församling att behålla sitt bibliotek. Värdet av ett sådant kvarstående bibliotek torde dock komma att förringas, eftersom möjligheterna att förnya bokbeståndet och bestrida övriga med biblioteksverksamheten förenade kostnader blir avsevärt reducerade.

En annan fråga, som uppställer sig, är om församling bör kunna utöva särskilt inflytande över biblioteksverksamheten i den borgerliga kommunen. Enligt kommitténs uppfattning synes det vara av vitalt intresse för folkbiblioteken att de vid valet av bokbeståndet är obundna. Om det i församlingen framträder önskemål beträffande anskaffande av religiös litteratur, torde det kunna förväntas, att biblioteksstyrelsen så långt det är möjligt tillmötesgår dessa. Utöver den självklara rätten att göra framställningar till biblioteksstyrelsen, föreligger möjlighet för församlingens medlemmar att verka för att sådana personer inväljes i biblioteksstyrelsen, som tillvaratar även församlingens intressen. Kommittén har därför inte ansett skäl föreligga att föreslå särskild representationsrätt för församlingen i biblioteksstyrelsen.

Till de angelägenheter som av ålder tillkommit församlingen hör anskaffande av egendom avsedd för kyrkligt ändamål samt vård om och hushållning med sådan egendom. Ifrågavarande egendom kan antingen tillhöra församlingen själv eller ägas av lokalkyrkan såsom ett särskilt rättssubjekt. Då det talas om anskaffande och vård av egendomen åsyftas i främsta rummet församlingens befogenhet att anslå medel därtill, medan hushållningen närmast tar sikte på församlingens drätsel. Den omständigheten att det talas om egendomens anskaffande och vård får inte fattas så, att församlingen inte skulle äga att även avyttra egendomen. Av den egendom, som församlingen har att anskaffa och vårda, nämner kommittén särskilt *kyrka*, *begravningsplats*, *församlingshus* och *tjänstebostäder* för befattningshavare.

Såvitt kommittén kunnat finna har den nuvarande ordningen med församlingen som huvudman för *begravningsplats* inte medfört olägenheter av betydelse.

Begravningsplatsernas vård och förvaltning har ett nära samband med den kyrkliga kommunens övriga uppgifter, och församlingsorganen får anses äga förtrogenhet med de stundom ömtåliga spörsmål, som uppkommer inom gravrättens område. Inte heller de ekonomiska frågorna är till sin natur artskilda från vad som i övrigt tillhör församlingens hushållning. Jordfästning och vad därtill hör har i flertalet fall en kyrkligt-religiös prägel och så torde förbli. Flera skäl talar därför för att behålla den nuvarande ordningen. Att generellt överföra angelägenheten till borgerlig kommun skulle för övrigt stöta på svårigheter, särskilt med tanke på att de gamla kyrkogårdarna omkring eller invid kyrkan alltjämt användes som begravningsplatser i stor utsträckning på landsbygden.

Å andra sidan torde det inte kunna förnekas, säger kommittén, att de spörsmål som sammanhänger med anläggande och vård av nya begravningsplatser understundom är sådana, att det kan synas lämpligare att låta borgerlig kommun få överta ansvaret. De ekonomiska frågornas storleksordning kan motivera en sådan anordning. Vidare kan stadsplaneringen beröras genom att mark måste reserveras för begravningsplatser.

Om sålunda — som kommittén vill förorda — den nuvarande ordningen i princip behålles, bör enligt kommitténs åsikt borgerlig kommun kunna överta handhavandet av begravningsplatserna. Det synes lämpligen böra tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma, när så skall ske. I enlighet med vad sålunda anförts har i lagförslaget anskaffande och vård av begravningsplats angetts tillkomma församlingen, såvida inte Kungl. Maj:t för särskilt fall förordnar, att den borgerliga kommunen skall omhänderha vården.

Kommittén uttalar avslutningsvis, att förslaget självfallet inte innebär någon ändring beträffande vården av de kyrkogårdar i Stockholm, som avses i 1924 års förordning.

Beträffande *tjänstebostäder* åt befattningshavare märks, att byggande och underhåll av prästgård enligt särskilt meddelade bestämmelser utgör en pastoratsangelägenhet.

Till församlingens uppgifter hänför kommittén vidare *avlönan* de av befattningshavare och annan personal. För församlingsprästernas och kyrkomusikernas avlönan

de har i allmänhet pastoratet att svara, och omfattningen av dessa åligganden är reglerad i särskilda författningar. Avlöning till andra befattningshavare och annan personal äger den kyrkliga kommunen att själv besluta om.

Det åligger församlingen att tillhandahålla pastor vad som erfordras för kyrkobokföringen. Ifrågasvarande åtgärder finnes inte omnämnda i LFS:s uppräkn

ing av de kyrkliga angelägenheterna. Då frågor härom emellertid inte kan anses vara av perifer natur, bör de enligt de av kommittén tidigare angivna riktlinjerna ha sin plats i uppräkn

ingen. De hithörande bestyren föreslås åligga pastoratet och inte som för närvarande mestadels församlingen.

I lagförslaget har vidare bland församlingens angelägenheter angetts frågor om särskilda åtgärder till främjande av gudstjänstlivet och den kyrkliga förkunnelsen i övrigt samt den kristna kärleksverksamheten och ungdomsvården. De hithörande befogenheterna hänför sig huvudsakligen till vad som i LFS betecknas som »åtgärder till främjande av församlingsvården». I den av kommittén föreslagna bestämningen torde emellertid även kunna inbegripas de i LFS omnämnda »särskilda anordningar till kyrkomusikens höjande», »åtgärder till vidmakthållande av ordning under gudstjänsten» samt »fördelning av bänkrum i kyrkan». Ehuru det förstnämnda momentet om kyrkomusiken infördes i LFS så sent som år 1950, synes det dock kommittén — till följd av den föreslagna utförligare lagtexten — inte föreligga behov att särskilt nämna denna angelägenhet.

Kommittén erinrar om att då den nuvarande bestämmelsen om försam-

lings befogenhet att vidtaga åtgärder till främjande av församlingsvården infördes, angavs dess syfte vara att ge en antydning om de nya former för församlingsverksamhet som så småningom vuxit fram. Därvid pekades särskilt på den kyrkliga diakonien, det frivilliga församlingsarbetet och ungdomsverksamheten. Men därunder synes enligt sakens natur även rymmas vad man skulle kunna kalla församlingsvård i inskränkt bemärkelse, det vill säga vad som har samband med *främjande av gudstjänstlivet och den prästerliga förkunnelsen* samt *de kyrkliga handlingarna* (dop, konfirmation, vigsel och jordfästning). Hit hör även vissa åtgärder för *främjande av konfirmandundervisningen*, exempelvis bidrag till konfirmanders resor och inackordering, men mera tveksamt synes det kommittén vara, huruvida församling äger att av utdebiterade medel bidra till beklädnad av behövande konfirmander. Även om åtgärden i sin mån främjar deltagande i konfirmationen, tillgodoser den ett behov av sådan art, att understöd bör ifrågakomma endast i form av socialhjälp.

Slutligen uttalar kommittén, att församlingsvården i inskränkt bemärkelse till sin natur är ett så klart kyrkligt område, att kompetenskonflikter synes kunna uppkomma endast i undantagsfall.

Då det gäller *hjälpverksamheten bland gamla, sjuka och nödställda* samt *ungdomsvården* blir en gränsdragning för församlingens kompetens svårare, framhåller kommittén. Verksamheten rör här områden, inom vilka den borgerliga kommunen efter hand kommit att övertaga allt flera uppgifter. Detta gäller särskilt i fråga om socialvård och sjukvård, barna- och ungdomsvård samt beträffande folkundervisningen. Det är därför inte ägnat att förväna, att osäkerhet här yppat sig, och det framstår som särskilt angeläget att på detta område söka åstadkomma en klarare gränsdragning. Emellertid är det enligt kommitténs mening inte lämpligt eller ens möjligt att göra detta genom att i lagtexten exakt bestämma församlingens befogenheter. Just inom detta fält synes nämligen den kyrkliga verksamheten befinna sig i fortgående utveckling och söka sig fram på delvis nya vägar. Avgränsningen bör därför allra minst här göras så snäv, att verksamheten låses fast; ett visst utrymme bör lämnas för nya initiativ. Den närmare innebörden av kompetensregleringen på detta område bör liksom hittills i sista hand överlämnas åt rättspraxis, som därvid bör ha jämförelsevis stor frihet att anpassa sin ståndpunkt efter förhållandena i det särskilda fallet.

Kyrkan arbetar, framhåller kommittén, såväl omedelbart genom att förkunna ordet som genom att utöva den därtill anknutna kristna kärleksverksamheten. Under sistnämnda begrepp faller främst *diakonien*, d. v. s. kyrkans hjälpverksamhet bland gamla, sjuka och nödställda.

Denna verksamhet ter sig mången gång utåt som ren socialvård. Diakonien låter sig i själva verket inte särskiljas från socialvård i egentlig mening genom något yttre kriterium. Skillnaden mellan diakoni och socialvård ligger i stället enligt kommitténs uppfattning i de olika syften, som de full-

följer. I motsats till socialvården syftar nämligen diakonien ytterst till själavård och inte i främsta rummet till att fylla timpliga behov. Det som speciellt utmärker diakonien är, att den till sitt väsen bottnar i det kristna tjänarsinnet. Även de som är verksamma inom socialvården kan givetvis vara besjälade av denna för diakonien utmärkande anda men i motsats till vad som gäller i fråga om diakonien är detta inte något särtecken. Diakonien ger därför något utöver vad den egentliga socialvården i allmänhet kan ge och har därför som kyrklig verksamhetsgren en uppgift vid sidan av socialvården. Emellertid kan den statliga och kommunala socialvårdens utveckling göra en viss omorientering av den diakonala verksamheten behövlig.

Med hänsyn till diakoniens karaktär finner kommittén det principiellt oriktigt att medel utdebiteras för att utdelas som direkta understöd. I den mån behov av sådana understöd från kyrkans sida anses föreligga, bör de täckas med kollektmedel, donationsmedel eller andra frivilliga bidrag.

Åtgärder inom diakoniens område, vilka enligt kommitténs mening ligger inom ramen för församlings befogenheter, är exempelvis att anställa diakonissor, diakoner eller andra dylika medhjälpare samt tillhandahålla lokaler och vad som i övrigt erfordras för deras verksamhet, att stödja kyrkliga sjukvårdsföreningar och andra sammanslutningar med diakonalt syfte samt att anordna »de gamlas dag» eller liknande sammankomster.

Förutsättning för församlings befogenhet att driva eller stödja en verksamhet av social karaktär bör således enligt kommitténs åsikt vara, att den syftar till själavård och att den sociala sidan av verksamheten träder i bakgrunden för detta syfte. På grund härav anser kommittén att församling bör vara obehörig att anslå medel exempelvis till *hemsysterverksamhet* eller direkt *nykterhetsvårdande åtgärder*. Inte heller torde det böra tillkomma församling att driva verksamhet, som har till syfte att ombesörja *begravningar*. Ännu mindre bör givetvis församling äga att stödja den allmänna verksamheten vid någon till den borgerliga socialvården anknuten inrättning. Däremot bör det vara tillåtet för församling att genom anslag stödja en i och för sig inom församlingens kompetens liggande verksamhet vid sådana institutioner.

Dessa synpunkter bör enligt kommitténs uppfattning även vara vägledande, då det gäller att uppdraga gränserna för församlings kompetens inom den *verksamhet, som är inriktad på barn och ungdom*. Traditionella former för denna verksamhet är *söndagsskolarbetet* och *den kyrkliga föreningsverksamheten*. Utmärkande för föreningsverksamheten är att den väsentligen är ett led i ordets förkunnelse. Även om däri kan ingå andra moment, vilka i och för sig saknar religiös karaktär, intar dock den religiösa uppbyggelsen en central plats i verksamheten. Att denna därför faller inom ramen för församlings kompetens finner kommittén självklart.

Kommittén framhåller att vid sidan av nämnda ungdomsverksamhet har under senare år vuxit fram en typ av öppen ungdomsvård, vilken fått ett

uttryck i *hemgårdsrörelsen*. Dennas bärande idé är att kyrkan bör möta ungdomen på dess egen mark.

Hemgården är avsedd att vara en plats, där församlingens ungdom kan träffas och ägna sig åt sina intressen, vare sig dessa har religiös karaktär eller icke. I hemgårdsarbetet ingår inte oundgängligen något religiöst moment. Det sätt, på vilket ungdomen sysselsättes på hemgårdarna, är emellertid ägnat att göra den mottagligare för moralbildande fostran i allmänhet och kyrklig förkunnelse. Erfarenhetsmässigt övergår en del av den ungdom, som besöker hemgårdarna, så småningom till det kyrkliga föreningslivet. Men även bortsett härifrån har hemgårdarna ansetts kunna motiveras som en kyrklig verksamhetsgren. Man har nämligen velat betrakta den som en form av diakoni.

Kommittén finner också för sin del skäl tala för att den vid hemgårdarna bedrivna ungdomsvården bör anses till viss del diakonalt betingad. En förutsättning bör dock vara, att verksamheten står under kyrklig ledning eller i varje fall står under insyn av församlingen samt att den över huvud drives i kyrklig anda.

Efter liknande synpunkter som i fråga om hemgårdar bör enligt kommitténs mening spørsmålet om församlings behörighet att inrätta *sommarhem för ungdom* bedömas. Den diakonalt inriktade ungdomsvården kan emellertid taga sig även andra uttryck än nu nämnts. Särskilt i större städer förekommer ett med kyrkligt stöd bedrivet *hjälparbete*, vilket företrädesvis avser kvinnlig ungdom och vars syfte är att taga hand om sådana unga, som inte har ordnade arbets- och hemförhållanden och som löper fara att moraliskt förfalla. I sådan verksamhet ingår stundom även att driva ett hem, i vilket de unga mer eller mindre tillfälligt får en bostad.

Inom den uppdragna ramen för den kyrkliga ungdomsverksamheten bör enligt kommitténs åsikt församling äga *uppmuntra frivilligt studiearbete bland ungdomen* antingen det bedrivs i studiecirkeln form eller tager sig uttryck i enskilda studier. Som ett led i denna verksamhet kan tänkas ingå att inrätta särskilda ungdomsbibliotek i studiecirkeln tjänst ävensom att upplåta lokaler för studiearbetet och tillhandahålla ledare.

I detta sammanhang understryker kommittén vikten av att den kyrkliga ungdomsverksamheten särhålls från *undervisningsväsendet*. Av församlings obehörighet på skolväsendets område följer omedelbart, att församling inte äger lämna bidrag vare sig till direkta undervisningsändamål eller till andra med undervisningsväsendet sammanhängande ändamål, såsom skolbarnsbeklädnad, elevstipendier, premier, skolresor, utflykter och skollovskolonier.

I nära samband med nu berörda spørsmål står frågan om församlings rätt att stödja *folkhögskoleverksamhet*. Sådant stöd synes nu på sina håll förekomma i form av anslag såväl till den allmänna verksamheten vid en folkhögskola som till studiestipendier. Motivet för församling att under-

stödja en på kyrklig grund stående folkhögskola är uppenbarligen, att dess verksamhet anses vara av betydelse för församlingens ungdomsarbete. Därvid fästes huvudvikten vid att en sådan skola — utöver det kunskapsstoff som en folkhögskola i allmänhet meddelar — är avsedd att ge sina elever en kristen livsstil. Men därutöver gör skolans fostran eleverna lämpliga som bland annat ungdomsledare i församlingen.

Vid bedömande av förevarande fråga kan man enligt kommitténs mening inte bortse från att folkhögskolans uppgift i främsta rummet är att meddela undervisning, som syftar till allmän medborgerlig bildning. Det ter sig mest naturligt att ur kompetenssynpunkt anse skolan i princip vara likställd med andra anstalter i folkundervisningens tjänst. Med hänsyn härtill anser kommittén, att folkhögskoleverksamhet bör ligga utom ramen för församlings kompetens. Detta innebär således, att församling bör vara obehörig såväl att själv utöva folkhögskoleverksamhet som att av utdebiterade medel bevilja anslag till stiftelse, som driver folkhögskola, eller till folkhögskolestipendier.

Den kyrkliga verksamheten bland barn tager sig även uttryck i att församling driver eller stödjer *barnhem, barnkrubbor, daghem, småbarnskolonier och liknande inrättningar*. Sådan verksamhet har genom 1924 års barnvårdsrättslagstiftning utan inskränkning hänförs till den borgerliga kommunens kompetens. Den fullföljer också enligt kommitténs mening ett så klart socialvårdande syfte, att något utrymme för församlings utdebiteringsrätt på detta område inte kan vara motiverat.

Utöver de nämnda formerna för församlingsvårdande verksamhet förekommer givetvis många andra, och nya kan efterhand tillkomma. Kommittén förklarar sig ej heller ha eftersträvat att ge en uttömmande redogörelse utan endast att lämna anvisning på de viktigaste typfallen. Ett genomgående drag i all verksamhet, som församling äger stödja, bör enligt kommitténs uppfattning vara att den är inriktad på ordets förkunnelse eller på utövande av därtill knuten kärleksverksamhet. De former av församlingsvårdande verksamhet som hör till den förstnämnda kategorien torde samtliga kunna föras in under uttrycket »åtgärder till främjande av gudstjänstlivet och den kyrkliga förkunnelsen i övrigt». Samtliga de övriga åtgärder, som församling bör vara befogad att vidtaga på församlingsvårdens område, kan enligt kommitténs mening sammanfattas under uttrycket »åtgärder till främjande av den kristna kärleksverksamheten». Detta uttryck innefattar all verksamhet som kan sägas vara diakonalt betingad i detta ords vidaste bemärkelse. Det skulle därför inte vara nödvändigt att i lagtexten särskilt upptaga ungdomsvården. Då denna emellertid är en av huvudgrenarna av den kyrkliga verksamheten, har kommittén ansett det lämpligt att uttryckligen nämna ungdomsvården.

Kommittén har tidigare uttalat, att en given begränsning av församlingens verksamhet ligger i den lokala begränsningen av kompetensen. Kommittén påpekar, att denna regel inte är helt undantagslös, så att församlingen inte äger stödja verksamhet utanför dess gränser. Regeln har inte heller för de borgerliga kommunernas del ansetts utgöra hinder för dem att t. ex. anslå bidrag till de interkommunala förbunden. Skälet härtill är att verksamheten ansetts vara till direkt nytta för kommunerna. På samma sätt bör den kyrkliga kommunen vara oförhindrad att stödja en utanför dess gränser verkande organisation under förutsättning, att denna fullföljer syften, som kan sägas vara direkt gagneliga för den kyrkliga kommunens verksamhet. När verksamheten har en mer vittsyftande karaktär, måste det vara särskilt klart dokumenterat, att verksamheten är till uppenbar nytta för det lokala församlingsarbetet.

Av de institutioner, vilka utanför den enskilda församlingen bedriver en till sin art klart kyrklig verksamhet, torde enligt kommitténs åsikt — om man bortser från stifts- och kontraktsorganisationer — endast ett relativt fåtal uppfylla sagda krav. Som ett exempel på en institution som hör dit, nämnes *Svenska kyrkans diakonistyrelse*. Av omedelbar nytta för församlingarna torde främst vara det bistånd som styrelsen lämnar i form av råd och praktiska hjälpmedel. Ett för församlingarna gagneligt syfte tjänar även den utbildning av lekmannakrafter i det kyrkliga församlingsarbetet som bedrivs i diakonistyrelsens regi.

Något mera tveksamt kan det enligt kommitténs uppfattning vara, huruvida församling skall anses ha rätt att med utdebiterade medel stödja *diakonianstalternas* verksamhet för utbildning av diakonissor och diakoner. Vad som kan ge anledning till tvekan är, att de vid anstalterna utbildade i inte ringa utsträckning får sin verksamhet förlagd inom den borgerliga socialvården. Församlingarnas omedelbara intresse av att tillgången på diakonissor och diakoner för församlingstjänst tryggas kan dock enligt kommitténs mening anses motivera en rätt att stödja verksamheten vid anstalterna ävensom vid samarbetsorganet för dem, *Diakoniens centrala råd*.

Ett typiskt exempel på kyrklig verksamhet, som saknar den nu åsyftade anknytningen till den enskilda församlingen och därför inte bör kunna stödjas av denna, erbjuder enligt kommitténs mening *den yttre missionen*. Samma är förhållandet med *det internationella ekumeniska arbetet*.

I fråga om de kyrkliga *institutioner som verkar inom stiftets eller kontraktets ram* synes det kommittén, att den tidigare angivna förutsättningen för ett stöd från de särskilda församlingarnas sida oftare är för handen. Främst kan nämnas *stiftsråden*, vilka finns i samtliga stift. Ofta är inrättade särskilda organ vid sidan av stiftsråden, såsom *ungdomsråd* och *sjömansvårdsråd*. Där soldatvård förekommer inom stiftet, är den i allmänhet samlad till *soldathem*. Som centrum för stiftets ungdomsarbete finns i samtliga stift en *stifts- eller ungdomsgård*. Inom stiftet förekommer vidare

bildningsförbund och kyrkosångsförbund. Inom kontrakten finnes ofta kontraktsråd och kontraktsundområden.

Den nu angivna verksamheten är till väsentlig del av den art, att den kan sägas vara till direkt nytta för arbetet i den enskilda församlingen, anser kommittén. Om en institution fullföljer flera olika syften, bör emellertid som villkor för stöd gälla, att församlingarnas bidrag inte får användas för andra ändamål än sådana, som direkt gagnar deras verksamhet.

För att en församling skall ha befogenhet att stödja en utom densamma bedriven verksamhet måste fordras att verksamheten inte är till gagn endast för ett mindretal av församlingens medlemmar, understryker kommittén. Emellertid kan undantagsfall tänkas förekomma där en viss verksamhet kan vara av sådan betydelse, att ett stöd kan framstå som befogat.

I detta sammanhang berör kommittén frågan om församlings behörighet inom *sjömansvårdens* område. I flera svenska hamnar bedrivs av församling eller med församlingens stöd sjömansvård, avsedd för alla sjömän som besöker hamnen. Det möter enligt kommitténs mening intet hinder att bedriva eller stödja en dylik verksamhet. Emellertid torde det i viss utsträckning förekomma, att sådan verksamhet stöddes även av andra församlingar. Varje församling, vars medlemmar i någon nämnvärd grad ägnar sig åt sjömansyrket, kan sägas ha ett intresse att främja denna sjömansvård, åtminstone i svenska hamnar som mera regelbundet besöks av sjömän från församlingen.

Att församling bör äga främja endast sådan verksamhet, som utövas inom riket finner kommittén ligga i sakens natur. Vidare anser kommittén, att den sjömansvård, som bedrivs i en församling, endast mera sällan har speciell anknytning till en viss annan församling. Rätt för församling att utdebitera medel till sjömansvård som bedrivs utom församlingen bör därför enligt kommitténs mening i regel inte finnas.

Av det sagda följer utan vidare, säger kommittén, att församling inte heller bör vara befogad att med utdebiterade medel stödja *Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse*, såvitt avser dess verksamhet utom riket. Emellertid främjar sjömansvårdsstyrelsen genom sitt utskott för sjömansvård i hemlandet även sjömansvården i de svenska hamnarna. Denna gren är främst en samordnande verksamhet. Kommittén anser, att denna verksamhet bör kunna främjas av de församlingar, inom vilka sjömansvård bedrivs.

När det gäller frågan om församlings rätt att stödja ett *soldathem* i annan församling, torde kravet på att verksamheten skall vara till stadigvarande nytta för förstnämnda församlings medlemmar oftare vara uppfyllt än i fråga om sjömansvården, anser kommittén. Om värnpliktiga från en viss församling regelmässigt tas ut till tjänstgöring vid ett truppförband, bör det sålunda inte möta något hinder för församlingen att bidra till driften av ett soldathem vid förbandet.

3. Remissyttranden

Såsom tidigare berörts har flera remissinstanser funnit de av kommittén uppdragna gränserna för församlings kompetens alltför snäva. Ett sådant omdöme har klart uttalats av *domkapitlen i Uppsala, Skara, Växjö och Stockholm*, men därjämte har liknande synpunkter anlagts av andra myndigheter genom kritik mot kommitténs lösning av ett visst eller vissa spørsmål.

Länsstyrelsen i Kronobergs län finner helt allmänt, att gränserna för församlings kompetens inte bör dragas så snävt som kommittén angivit. En liberal tolkning därav skulle stå i god överensstämmelse med den friare bedömning av den kommunala kompetensen, som kommit till uttryck i KL.

En motsatt ståndpunkt intar *styrelsen för Svenska landskommunernas förbund*, som anser att det allvarligt kan diskuteras, huruvida inte kommittén tillerkänt församlingen en alltför vidsträckt kompetens. Styrelsen anför.

Kommitténs ställningstaganden har här i viss del föregripits av ett uppseendeväckande regeringsrättsutslag från år 1956 (RÅ 1956 ref. 17) och kan i denna del sägas reflektera vad som i dag synes vara gällande rätt. I andra delar såsom i fråga om den kyrkliga kärleks- och ungdomsverksamheten har kommittén visserligen gjort erkännansvärda försök att uppdraga klara gränser mellan borgerlig kommun och församlings kompetens. Lika fullt är det tydligt att den föreslagna gränsdragningen på flera punkter kommer att erbjuda svårigheter. Olägenheterna härav får icke underskattas. Församling och borgerlig kommun har dock i stort sett samma väljarunderlag och samma skattebetalare. Att utgången uti i sak närbesläktade utgiftsärenden kan bli olika, beroende på inför vilket forum och det sätt, på vilket ärendet presenteras, måste därför verka konsternerande.

Under förutsättning av att vissa frågor, nämligen de som angår kyrkoherdens ställning i kyrkorådet, kyrkorummets upplåtande och besvärösfarandet, får de av kommittén föreslagna lösningarna, anser sig förbundets styrelse dock med tveksamhet kunna godtaga den föreslagna kompetensbestämningen.

Domkapitlet i Luleå förklarar, att om man med den gjorda uppräknningen av olika angelägenheter avser en icke uttömmande exemplifiering av församlingens kompetens, synes det domkapitlet inte vara någon väsentlig erinran att göra. Emellertid har man vid gränsdragningen mot andra myndigheters behörighet avskilt vissa områden, där anslag nu beviljas av församling, från dess kompetens. Domkapitlet uttalar vidare.

Som allmänt omdöme önskar domkapitlet framhålla, att hur önskvärt det än må vara från allmän administrativ synpunkt att en gränsdragning sker mellan de anslagsbeviljande myndigheternas kompetensområden, man icke må förbise, att det också ges vissa gemensamma intressesfärer. Så torde för övrigt vara fallet exempelvis mellan landsting och kommun och mellan stat, kommun och landsting.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller att med hänsyn till svårigheten att åstadkomma en fullständig uppräknings synes i stället den metod, som kommit till användning i KL för angivande av borgerlig kompetens, vara att föredraga.

Kommitténs överväganden tilldrar sig remissinstansernas uppmärksamhet särskilt i frågorna om anskaffande och vård av begravningsplats samt beträffande diakoniens ställning och församlings rätt att bidra till det kyrkliga folkhögskoleväsendet samt sjömansvården. Rätten att stödja verksamhet, som har mer rikskyrklig inriktning, har också tagits upp till bedömning i flera utlåtanden. Vidare har biblioteksväsendet livligt diskuterats vid remissbehandlingen.

I fråga om folkbibliotekens ställning finner skolöverstyrelsen att man av hittillsvarande erfarenheter att döma inte torde behöva räkna med att kommunen kommer att försättas i ett läge som innebär, att församlingen behåller sitt bibliotek och att kommunen därför måste bygga upp ett nytt bibliotek från grunden. Även utan särskilt stadgande torde man ha rätt utgå från att församlingarna kommer att överlämna sina bibliotek till de borgerliga kommunerna. Överstyrelsen kan därför ansluta sig till kommitténs förslag.

Mot kommitténs uttalanden i frågan om församlingsbibliotekens ställning har vidare statskontoret samt domkapitlen i Lund och Härnösand ingen erinran. Sistnämnda domkapitel motiverar sitt ställningstagande med att förslaget inte innebär någon inskränkning av församlingens befogenheter av nämnvärd betydelse.

En motsatt uppfattning kommer till synes i yttrandena av domkapitlen i Skara och Stockholm samt länsstyrelsen i Västernorrlands län och Svenska prästförbundet, varvid de kyrkliga instanserna lägger särskild vikt vid församlingsbibliotekets betydelse som en faktor i den egentliga församlingsvården.

Domkapitlet i Stockholm anför sålunda.

Domkapitlet anser sig böra bestämt förorda rätt för församling att bevilja anslag till församlingsbibliotek. Frågan om statsanslag till dylikt bibliotek är därvid av sekundär betydelse. Vill en församling genom anslag upprätthålla sitt bibliotek bör detta icke förmenas den. Icke heller bör församling hindras att, där förhållandena så påfordrar, hålla sig med ett bibliotek av den valör, som kan synas församlingen önskvärd. Sedan gammalt är bildningsverksamhet och församlingsintresse nära förbundna.

Att församlingsbiblioteket kan vara ett förträffligt medel till en god församlingsvård framhålles av Svenska prästförbundet, som vidare anser, att det inte bör förmenas församling att själv sörja för god och intresseväckande läsning för sina medlemmar, enär fall kan tänkas, då det kan bli svårt att få gehör för en önskan att till folkbiblioteket förvärva litteratur av kyrklig och uppbygglig karaktär.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att församling i allt fall bör kunna bevilja anslag av utdebiterade medel för underhåll av sitt bibliotek i nuvarande omfattning.

Beträffande vården av begravningsplats har flera remissmyndigheter med tillfredsställelse konstaterat, att denna angelägenhet föreslagits i princip alltjämt skola handhas av församlingen. Däremot har det av kommittén framlagda förslaget, att Kungl. Maj:t kan för särskilt fall förordna, att vården skall tillkomma den borgerliga kommunen, väckt gensaga från ett stort antal kyrkliga remissinstanser samt en länsstyrelse. Å andra sidan har *statskontoret* förklarat sig inte ha något att erinra mot förslaget i denna del.

Av de kritiskt inställda myndigheterna uttalar *kyrkomötet* att ärenden om anskaffande och vård av begravningsplats inte skall kunna flyttas över till borgerlig kommun, med mindre det medgivits av församlingen, samt att sådant överflyttande inte får avse kyrkogård i omedelbar anslutning till kyrka. *Kyrkolagsutskottet* anser sig visserligen ha anledning räkna med att Kungl. Maj:t inte skall medgiva, att anskaffande och vård om begravningsplats överflyttas till borgerlig kommun, med mindre församlingen medgivit det, och att ett överflyttande av kyrkogård i omedelbar anslutning till kyrka inte skall komma i fråga. Dessa villkor synes emellertid utskottet vara av den vikt, att de bör intagas i lagen.

Det av kyrkomötet framförda önskemålet kommer även till uttryck i yttranden av *domkapitlen i Uppsala, Linköping, Skara, Växjö, Karlstad, Luleå* och *Stockholm* samt *diakonistyrelsen* och *Svenska prästförbundet*. Därvid betonas från flera håll särskilt kyrkogårdens karaktär av invigd griftegård.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län uttalar sig likaledes — med instämmande i kommitténs uppfattning, att den nuvarande ordningen med församlingen som huvudman i princip bör behållas — för att en överflyttning endast får ske i sådana fall, då trängande skäl gör den önskvärd, och knappast mot församlings bestridande.

En klart negativ inställning har *domkapitlet i Lund*, som förklarar sig inte till någon del vilja biträda förslaget om möjlighet till överflyttning. Domkapitlet framhåller därvid bland annat, att förvaltningen av kyrkogården helt är uppbyggd på gemenskapen med den övriga kyrkliga förvaltningen i församlingen och att utgångspunkten för bedömandet av denna fråga måste vara kyrkogårdens karaktär av invigt rum. Förhållandena kommer måhända i annat läge, om utträdet ur kyrkan blir mera allmänt. Skulle så bliva fallet, torde denna och andra frågor säkerligen följas med uppmärksamhet, anser domkapitlet.

I de från *församlingarna* och *de kyrkliga samfälligheterna* infordrade yttrandena uttalas i ett tjugotal fall ogillande av den föreslagna överflytt-

ningsmöjligheten; i ungefär lika stor utsträckning har den av kyrkomötet förordade begränsningen vunnit instämmanden.

Beträffande de grenar av församlingsverksamheten, som kommittén hänfört till åtgärder till främjande av församlingsvården, har *kammarkollegiet, statskontoret, domkapitlet i Visby, diakonistyrelsen* och *Svenska kyrkliga studieförbundet* funnit de uppdragna riktlinjerna för bedömningen av frågorna i stort sett godtagbara.

Kyrkolagsutskottet har i anledning av en vid kyrkomötet väckt motion uttalat, att kommittén på ett överskådligt och konsekvent sätt redogjort för gränserna för församlingens kompetens inom församlingsvården. Beträffande församlingsvården i inskränkt mening d. v. s. åtgärder till främjande av gudstjänstliv och kyrklig förkunnelse i övrigt, kan utskottet i allo ansluta sig till de tankegångar, som framförts. Vad åter angår den egentliga församlingsvården har gränsdragningen gjorts så vid, att utrymme finns för de nya initiativ, som utvecklingen kan göra motiverade. De av kommittén angivna riktlinjerna bör sålunda i stort sett vara bestämmande för gränsdragningen. Därvid bör enligt utskottets åsikt betonas, att gränsdragningen endast avser att bestämma vad församling äger bedriva eller stödja med utdebiterade medel.

Ytterligare två kyrkliga instanser, *domkapitlet i Härnösand* och *Lund*, uttalar sin tillfredsställelse över kommitténs arbete i förevarande del.

Domkapitlet i Härnösand anför sålunda.

Den föreslagna omformuleringen av bestämmelserna om vad som skall avses med församlingens angelägenheter är gjord med största omsorg och synes vara ägnad att ge behövlig vägledning. Med särskild tillfredsställelse noteras, att de församlingsvårdande uppgifterna definieras genom angivande av huvudgrenarna i församlingsvården. — För tillämpningen av bestämmelserna är det av utomordentligt värde, att kommittén i sitt betänkande gjort en ingående utredning av vilka församlingsvårdande uppgifter, som tillhör församlingens angelägenheter och angivit de viktigaste typfallen. Enligt domkapitlets uppfattning är kommittén förtjänt av erkännande för den förståelse för det kyrkliga arbetets behov, som utredningen ådagalägger. På enstaka punkter synes dock kommittén vara alltför hårt bunden av sina principer, att församling icke får med utdebiterade medel stödja kyrklig verksamhet inom områden, som omhänderhas av det borgerliga samhället, och att företag utanför församlingen, som skall kunna åtnjuta sådant stöd, måste kunna uppvisas vara till direkt nytta för vederbörande församling.

Domkapitlet i Lund finner den föreslagna formuleringen av bestämmelsen om församlingsvården ge en mera uttömmande och mot verkligheten svarande bild av dessa angelägenheter än motsvarande bestämmelse i LFS. Domkapitlet säger sig med tillfredsställelse konstatera, att denna viktiga bestämmelse fått en lycklig formulering.

Överståthållarämbetet uttalar, att en strikt gränsdragning visat sig svår att upprätthålla i praktiken, samt framhåller, att den omständigheten att

en inrättning erhåller bidrag från både den kyrkliga och den borgerliga kommunen inte behöver innebära något avsteg från den principiella gränsdragningen, eftersom det ofta torde vara fråga om att stödja olika grenar av den bedrivna verksamheten.

Kommitténs förslag att från uppräknigen av de församlingsvårdande uppgifterna undantaga särskilda anordningar till kyrkomusikens höjande biträdades inte av *Kyrkomusikernas riksförbund*. Förbundet erinrar om att då nämnda moment infördes i lagen om församlingsstyrelse år 1950 anfördes starka motiv för åtgärden av departementschefen. Förbundet hävdar därför, att ifrågavarande passus inte bör tas bort efter helt kort tid utan att starka skäl föreligger. Några sådana skäl finner förbundet inte att kommittén anført.

Spörsmålet om diakoniens ställning har med särskilt intresse behandlats av flera remissinstanser.

Mot kommitténs lagtekniska grepp att bland åtgärder till främjande av den kristna kärleksverksamheten särskilt nämna ungdomsvården men inte diakonien anføres avvikande mening av *kyrkomötet* samt *domkapitlen i Skara, Strängnäs och Härnösand*.

Sålunda uttalar *kyrkomötet*, att själva ordet diakoni bör nämnas i lagtexten, samt förordar, att det av kommittén föreslagna momentet i lagen erhåller följande ändrade lydelse: »särskilda åtgärder till främjande av — — — den kristna ungdomsvården, diakonien och annan kristen kärleksverksamhet».

I sitt betänkande anför *kyrkolagsutskottet* bland annat, att utskottet finner det angeläget, att ett stadgande om diakonien uttryckligen införs i lagen, något som även synes överensstämma med kommitténs grunduppfattning i denna del. Utskottet anser, att för införande av uttrycket diakoni i församlingslagen talar samma skäl som kommittén anført för att i lagtexten särskilt upptaga ungdomsvården, nämligen att diakonien är en av huvudgrenarna av den kyrkliga verksamheten.

De *nyssnämnda domkapitlen* anlägger i huvudsak samma synpunkter på frågan som *kyrkolagsutskottet*.

Kammarkollegiet finner för sin del ovisst, om innebörden av ordet diakoni är klar för flertalet av de lekmän, som har att handlägga angelägenheter rörande församlingsvården. Det synes därför kollegiet inte vara lämpligt att införa ordet i lagtexten.

Domkapitlet i Linköping finner det betydelsefullt, att de av kommittén angivna gränserna för församling att bevilja medel för diakoni i kommande rättstillämpning ges en generös tolkning, och vill endast under sådan förutsättning biträda kommitténs resonemang.

Också *domkapitlet i Stockholm* och *diakonistyrelsen* behandlar frågan, hur kommitténs gränsdragning kommer att tolkas i praxis, samt understry-

ker vikten av att den kristna kärleksverksamheten såsom begrepp inte fattas för snävt. Domkapitlet anför.

Domkapitlet vill framhålla, att en gränsdragning i praxis såsom kommittén tänkt sig utan tvivel skulle verka försvårande för det storslagna diakonala och sociala arbete med upprättande av hem för gamla, daghem, barnhem, skollovskolonier m. m., som församlingarna i Stockholm frivilligt påtagit sig. Det kan ej vara riktigt att förkväva sådana initiativ, som vittnar om en långt gående social ansvarskänsla hos kyrkoförsamlingarna. Att på detta område söka upprätthålla en bestämd gräns mellan församlingens och den borgerliga kommunens kompetensområden synes ej möjligt och ej heller lämpligt. Domkapitlet förutsätter att rättspraxis kommer att tolka innebörden av kompetensregleringen på detta område i en mot kyrkoförsamlingarna generösare anda än vad kommittén gjort.

Domkapitlet i Karlstad inlägger en bestämd gensaga mot kommitténs uttalande, att diakonien ytterst syftar till själavård. Diakonien såsom uttryck för den kristna kärleken har att utföra denna utan några biavsikter, hävdar domkapitlet samt tillägger, att syftet är att meddela hjälp, därför att hjälp behövs. Vad beträffar ordalydelsen av förevarande moment avsluter sig domkapitlet till kyrkomötets textförslag.

Överståthållarämbetet har i sitt yttrande en annan uppfattning. Ämbetet kan väl för sin del instämma i det av kommittén gjorda uttalandet om diakoniens syfte, men vill samtidigt understryka, att det inte är tillräckligt, att verksamheten ytterst har det angivna syftet; detta bör också på ett utåt skönjbart sätt ha präglat verksamhetens utformning. Krav kan dock inte ställas på att syftet skall direkt markeras varje gång verksamheten tar sig uttryck i någon aktiv åtgärd. — I fråga om kyrkans hjälpverksamhet bland gamla, sjuka och nödställda kan överståthållarämbetet för sin del även i övrigt instämma i vad kommittén anfört men vill samtidigt framhålla, att den gjorda gränsdragningen knappast medger församlingarna i Stockholm att lämna bidrag till de s. k. församlingshemmen. Dessa är avsedda att bereda lämpliga och billiga bostäder åt gamla församlingsbor. Härvidlag föreligger dock inte några motsättningar mellan den borgerliga och den kyrkliga kommunen, förklarar ämbetet, utan hemmen har efter de riktlinjer som godkänts av stadsfullmäktige inrättats i samverkan mellan staden, församlingen och enskilda givare.

Vad kommittén anfört ifråga om församlingens kompetens att bedriva ungdomsvård har väckt gensaga av *styrelsen för Svenska stadsförbundet*, som förklarar sig inte kunna biträda kommitténs mening, att ungdomsvården faller inom ramen för församlingsangelägenheterna. Styrelsen finner det vidare troligt, att de svårigheter, som redan nu föreligger att upprätthålla en klar gräns mellan den borgerliga och den kyrkliga kommunens kompetens, kommer att öka, om den egentliga församlingsvården även i övriga avseenden får den av kommittén förordade tämligen vida omfattningen.

Stockholms stadsfullmäktige finner däremot det ligga i sakens natur, att det möter stora svårigheter att åstadkomma en sådan distinkt gränsdragning mellan den kyrkliga och den borgerliga kommunens kompetens, att man direkt ur lagtexten skall kunna utläsa den. Det torde inte heller anses uteslutet, att vissa ungdomsvårdande uppgifter i framtiden kan handhas av såväl den borgerliga som den kyrkliga kommunen.

Överståthållarämbetet anser det vara självfallet, att församlingarna skall vara berättigade stödja den kyrkliga föreningsverksamheten i olika former bland ungdomen, samt delar likaså kommitténs uppfattning, att det inte är tillåtet att driva eller stödja sådana sociala inrättningar som barnhem, barnkrubbor, daghem och småbarnskolonier. Däremot kan ämbetet inte ansluta sig till kommitténs ståndpunkt beträffande hemgårdsrörelsen utan anser, att denna i princip hör hemma under den borgerliga kommunens kompetens. Detta bör dock inte medföra några hinder att verksamheten bedrivs i nära samarbete med församlingen och de inom församlingen verksamma frivilliga krafterna. För att undvika tveksamhet torde det enligt ämbetets åsikt vara lämpligt att lagtexten ges en sådan utformning, att församlingens befattning med ungdomsvården klart skall vara ett led i kyrkans själavårdande verksamhet. Enklast kunde detta ske genom att låta ungdomsvården utgå ur lagtexten; ungdomsvården ryms ju under begreppet den kristna kärleksverksamheten.

Mot det sätt, på vilket kommittén dragit upp gränserna för församlingens lokala kompetens, har flera remissinstanser framfört kritiska synpunkter. I allmänhet har man därvid betonat, att arbetet inom stiftet och det rikskyrkliga arbetet kommer de enskilda församlingsmedlemmarna till godo i större omfattning än vad kommittén funnit.

Sålunda finner *domkapitlet i Luleå* att det skulle vara högst olyckligt för kyrkolivet i stort, om sådana gemensamma intressen undantogs från den enskilda församlingens behörighet såsom anslagsbeviljande instans. *Domkapitlet* nämner såsom exempel på dessa intressen de kyrkliga folkhögskolorna och den verksamhet, som bedrivs av Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse.

Domkapitlet i Skara håller före att gränsdragningen blivit för snäv beträffande möjligheten att bevilja anslag för arbete utanför själva församlingens gränser. *Domkapitlet* anför följande.

Så böra däri kunna inrymmas såväl sådana angelägenheter som svenska kyrkans sjömansvård och de kyrkliga folkhögskolornas verksamhet som också vissa universellt kyrkliga uppgifter, närmast verksamheten inom kyrkornas världsråd och Lutherska världsförbundet. Därmed skulle på ett värdefullt sätt markeras, att lokalförsamlingen är en del icke endast av svenska kyrkan utan också av Kristi universella kyrka.

Domkapitlet i Stockholm delar de synpunkter som i ett yttrande framförts av *Sollentuna församling*, vilken anser att intet vore att invända mot

kommitténs resonemang i fråga om den lokala kompetensen, om rikskyrkan hade befogenhet att utdebitera medel och sålunda hade möjlighet att trygga de ekonomiska förutsättningarna för sådan verksamhet, som inte fyller kommitténs krav på direkt gagnelighet för den lokala församlingen. Domkapitlet anser att eftersom så inte är fallet, bör församlings kompetensområde vidgas därhän, att församling äger rätt att genom anslag stödja den verksamhet, som rikskyrkan som sådan stödjer och vårdar sig om, t. ex. mission, diakoni, sjömansvård och ekumenik.

Också *domkapitlet i Uppsala* anför sin reservation mot att församling inte längre skulle kunna ekonomiskt understödja kyrkliga folkhögskolor, barnhem eller svenska kyrkans sjömansvård.

Diakonistyrelsen behandlar problemet ingående och anför bland annat.

Under de sista decennierna har medvetandet om riks- och stiftsorganens stora betydelse för lokalförsamlingarna alltmera stärkts. Detta återspeglas i de sakkunnigas värdesättning av dessa organ och deras betydelse för församlingsarbetet. Styrelsen kan helt instämma med de sakkunniga i alla de fall, där dessa ansett, att församlingen äger rätt att bevilja anslag. Diakonistyrelsen har också med särskild tillfredsställelse uppmärksammat, vad som i betänkandet skrivits om diakonistyrelsens stora betydelse för de enskilda församlingarna.

Emellertid anser styrelsen, att man utifrån de av de sakkunniga hävdade allmänna riktlinjerna måste tillerkänna församlingarna rätten att bevilja anslag jämväl åt andra institutioner, såsom sjömansvårdsstyrelsen, Sigtunastiftelsen, de kyrkliga folkhögskolorna, religionspedagogiska institutet och andra därmed jämförbara institutioner. Vad exempelvis sjömansvården beträffar berör dess verksamhet sådana medlemmar i svenska kyrkan, vilka genom sitt arbete eljest är utestängda från de förmåner, som en medlem av församlingen normalt kan ha tillgång till. Angående de kyrkliga folkhögskolorna kan särskilt påpekas, att de bedriver en verksamhet, som förr eller senare kan anses komma de enskilda församlingarna inom stiftet till godo. De utgör ett led i kyrkans ungdomsvård och kan icke utan vidare jämföras med de skolor, som självklart hör till den borgerliga kommunens kompetens.

Även om de gjorda gränsdragningarna med nyss nämnda förbehåll för närvarande torde kunna godtagas, vill styrelsen starkt framhålla, att kyrkan befinner sig i en utveckling, som inom en snar framtid torde påkalla de enskilda församlingarnas stöd också för andra verksamhetsformer. Det bör i detta sammanhang påpekas, att kyrkan endast äger en motsvarighet till den kommunala beskattningen men saknar varje motsvarighet till statens och landstingets beskattningsrätt.

I förevarande avsnitt rörande församlings kompetens har — såsom redan framgått — särskilt två verksamhetsgrenar kommit i betraktande vid remissbehandlingen, nämligen de kyrkliga folkhögskolorna och sjömansvården.

Båda spörsmålen har till följd av väckta motioner behandlats av *kyrkomötet*, som uttalar som sin åsikt, att församling bör medgivas rätt att be-

vilja anslag till verksamhet, som bedrivs av kyrklig folkhögskola och annan jämförlig kyrklig undervisningsanstalt samt till stipendier för elever vid sådan undervisningsanstalt, ävensom till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse.

I *kyrkolagsutskottets* av kyrkomötet godkända utlåtande framhålles i fråga om de kyrkliga folkhögskolornas ställning bland annat.

Liksom kommittén anser utskottet, att folkundervisningen i princip upphört att vara en församlingens angelägenhet. När det gäller kyrkliga folkhögskolor är det emellertid icke fråga om vanlig folkundervisning utan om den speciella art av undervisning som bedrivs vid de s. k. rörelseskolorna. Enligt utskottets mening bör församling icke kunna stå som huvudman för folkhögskola. Detta utesluter emellertid icke, att församling bör äga behörighet att stödja den verksamhet, som bedrivs vid sådan skola. Församling bör sålunda äga behörighet att understödja folkhögskola, om denna har som väsentligt syfte att meddela kristen fostran och i huvudsak är avsedd för ungdom från församlingar inom det stift, där folkhögskolan är belägen.

Beträffande sjömansvården anför utskottet.

Med hänsyn till de speciella förhållanden, varunder den bedrivs, är det svårt att inordna sjömansvården i ett system av den art, som kommittén uppställt. Enär det här rör sig om en central kyrklig verksamhet, vilken berör ett betydande antal svenska medborgare, som icke på annat sätt kommer i åtnjutande av kyrklig församlingensvård, synes det icke kunna inge betänkligheter att tillmötesgå motionärens hemställan. Utskottet vill därför stanna för att föreslå, att mindre bidrag till den svenska sjömansvården må lämnas av varje församling.

Domkapitlet i Växjö anmäler samma uppfattning som kommit till uttryck i kyrkomötets yttrande.

Vad gäller rätten att anslå medel till folkhögskolor kan också följande uttalande av *domkapitlet i Linköping* citeras.

I flera av våra stift bildar folkhögskolor centra för kyrklig fostrande verksamhet, vars betydelse knappast kan överskattas. Den omständigheten att de kyrkliga folkhögskolorna också meddelar undervisning, som syftar till allmän medborgerlig bildning, kan icke anses utgöra ett hinder för församlingarna att understödja den. Domkapitlet kräver därför, att kyrkan inom ramen för sin förmåga får deltaga även i denna form av fostran och utbildning av svensk ungdom.

Beträffande de kyrkliga folkhögskolornas ställning uttalar också *kammarkollegiet* — såsom enda erinran mot kommitténs gränsdragning mellan borgerlig och kyrklig kommuns kompetens — en från kommittén avvikande mening samt förklarar sig instämma i vad kyrkolagsutskottet anför.

Slutligen uttalar i detta spørsmål *länsstyrelsen i Kronobergs län* följande.

Folkhögskoleverksamhet ingår icke i den obligatoriska folkundervisningen. Det synes därför enligt länsstyrelsens åsikt vara en alltför formell tolkning av ovannämnda ändringar i lagstiftningen att anse anslag av för-

samling till folkhögskoleverksamhet falla utom ramen för församlingens kompetens. I varje fall bör enligt länsstyrelsens mening församling äga befogenhet att understödja en på kyrklig grund stående folkhögskola, såsom exempelvis den av S:t Sigfrids stiftelse drivna folkhögskolan i Växjö stift.

Den ställning som den i utländska hamnar bedrivna sjömansvården intar har särskilt beaktats av *domkapitlen i Härnösand* och *Göteborg* samt av *Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse*.

Domkapitlet i Härnösand finner det vara beklagligt, att utomlands bedrivna rikskyrklig verksamhet inte uppfattas såsom en för alla församlingar gemensam uppgift. Särskilt ohållbar synes denna gränsdragning vara, när det gäller kyrkans sjömansvård bland svenska sjömän i utländska hamnar, som inte kan komma i åtnjutande av församlingstvård på annat sätt. I detta och liknande fall torde en liberalare tillämpning av principerna vara motiverad.

Domkapitlet i Göteborg ansluter sig till vad kyrkolagsutskottet anfört och framhåller särskilt betydelsen av att församling får möjlighet att stödja sjömansvården i utländska hamnar.

Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse behandlar i sitt remissvar frågan ingående. Styrelsen anför till en början, att även om man vill anlägga väsentligen kvantitativa synpunkter på denna angelägenhet, bör de svenska sjömanskyrkornas verksamhet i utländska hamnstäder vara förtjänt av hemmaförsamlingarnas stöd. Styrelsen gör sålunda en beräkning av personalkaderns storlek hos den svenska handelsflottan och finner att omkring 50 000 man är sysselsatta inom flottan under en treårsperiod. Styrelsen betonar vidare, att sjömansyrket i hög grad är ett genomgångsyрке för svensk ungdom och att på grund härav sjömanskyrkan alltmera kommit att fylla den utomordentligt viktiga uppgiften som den svenska ungdomens kyrka i främmande land. Vidare anföres.

Sjömansvårdsstyrelsen kan icke biträda den i betänkandet ådagalagda diskrimineringen av det utomlands bedrivna sjömansvårdsarbetet i jämförelse med motsvarande verksamhet i hemlandets hamnar. Att främlingskapets påfrestningar i förening med de moraliskt nedrivande krafter, som ej sällan möter i utländska storhamnar, ställer särskilda krav på den kristna kärlekens vårdande och skyddande omsorger, torde ligga i öppen dag. Sjöfolkets omfattande upplutning kring våra sjömanskyrkors verksamhet i utländska hamnstäder belyser dess värdesättning av sjömansprästernas och deras medhjälparens hängivna tjänaregärning. Under 1956 gjordes sammanlagt över 240 000 besök i dessa sjömanskyrkors lokaler, medan gudstjänster samlade omkring 80 000 deltagare. En redogörelse för den sjömanskyrkliga verksamhetens betydelse för våra församlingar vore icke fullständig, därest man förbige värdet av denna verksamhet för de uteseglandes anhöriga i hemlandet. Som en mycket viktig sida av sjömansvårdens arbete framstår uppgiften att bevara familjebanden och att lämna praktisk hjälp i familjeangelägenheter.

Sjömansvårdsstyrelsen anhåller på grund av det sagda, att en bestämmelse utformas, varigenom församling i hemlandet inte förhindras att med utdebiterade medel stödja styrelsens verksamhet bland svenska sjömän i utlandet.

Slutligen må nämnas, att *ett flertal församlingar och kyrkliga samfundigheter* framfört kritiska synpunkter på kommitténs ställningstaganden till folkhögskoleverksamheten och sjömansvården av i huvudsak liknande innehåll som de nu refererade.

4. Departementschefen

Församlingens kompetens bestämmas i LFS — i likhet med vad som i KL gäller för borgerlig primärkommun — genom ett allmänt stadgande, i vilket sägs att församlingen äger att själv vårda sina gemensamma kyrkliga angelägenheter, såvitt inte handhavandet därav enligt gällande författningar tillkommer annan. Till skillnad från KL, i vilken kompetensregeln endast har detta allmänna innehåll, tar LFS därefter upp en i princip uttömmande uppräkningslista av församlingens olika verksamhetsområden.

Denna metod att ange gränserna för församlingens kompetens användes redan i 1862 års kommunalförfattningar, genom vilka en uppdelning av den kommunala självstyrelsen på kyrkoförsamlingen och den borgerliga kommunen kom till stånd. Innan denna uppdelning på kyrklig och borgerlig primärkommun skedde, var sockenstämman det centrala organet för hela den kommunala förvaltningen. Uppdelningen av sockenstämmans uppgifter medförde att en gräns måste dras upp mellan de två kommunernas verksamhetsfält. Det ansågs inte vara möjligt — eller ens lämpligt — att ange den borgerliga kommunens olika angelägenheter, och gränsdragningen kom därför till uttryck genom att församlingens befogenheter räknades upp.

När kommunalförfattningarna moderniserades år 1930 behölls 1862 års metod. Föredragande departementschefen framhöll, att han fann det vara lämpligt med en uppräkningslista av de frågor, som föll inom ramen för församlingarnas självstyrelse, samt att enligt hans åsikt någon genomgripande omarbetning av förteckningen inte behövdes. I sammanhanget borde dock vissa nya former av församlingsverksamhet uppmärksammas, såsom diakonien, det frivilliga församlingsarbetet och ungdomsverksamheten. Med hänsyn till sådana friare former av församlingsarbete ökades uppräkningslistan ut med »åtgärder till främjande av församlingsvården».

Församlingsstyrelsekommittén betonar, att det enligt kommitténs uppfattning gäller att i lag reglera endast sådan verksamhet, som församlingen äger bedriva eller stödja med utdebiterade medel. Efter att ha erinrat om KL:s allmänt hållna kompetensregel förklarar sig kommittén anse, att något avgörande hinder i och för sig inte möter mot att använda samma metod som i KL att bestämma gränserna för församlingens åligganden. Men kom-

mittén finner att församlingens kompetens, i motsats till vad som gäller för den borgerliga kommunen, är begränsad till ett jämförelsevis snävt område. Den anser därför att tillräckliga skäl inte föreligger att frångå den hävdvunna principen med en uppräknings. En sådan är också ägnad att skapa större klarhet.

Kommittén säger sig inte vilja åstadkomma en uppräknings, som i detalj anger församlingens angelägenheter. En sådan kan nämligen verka hämmande på församlingsarbetets utveckling. Kommittén har därför stannat för att genom förhållandevis vida formuleringar ange endast de yttre gränserna för församlingens verksamhet. Den föreslagna uppräknings skiljer sig i flera avseenden till formen från motsvarande tabell i LFS, men kommittén har därmed inte avsett att i sak ändra på gränserna för församlingens kompetens. Uppräknings an knyter liksom i LFS till ett allmänt hållet grundstadgande, och detta har utformats efter mönster av kompetensregeln i KL.

I fråga om den av kommittén valda metoden att ange församlingens kompetens får jag för egen del anföra följande.

Då den nuvarande kompetensregeln i KL utformades, framhöll föredragande departementschefen det angelägna i att ge kommunerna vidgade befogenheter och på lång sikt nya utvecklingsmöjligheter. Man ville således ge kommunerna både större rörelsefrihet och bättre möjlighet att anpassa verksamheten efter utvecklings skiftande krav. Med hänsyn härtill ville föredraganden inte förorda vare sig en uppräknings eller en exemplifiering av angelägenheterna. Det fick i stället bli en uppgift för rättstillämpningen att närmare ange gränserna för kommunens verksamhet. Man kunde då beakta såväl förhållandena i de särskilda fallen som den allmänna samhällsutvecklingen.

Enligt min uppfattning kan det anförda i mycket vara tillämpligt också beträffande församlingsangelägenheterna. Man måste emellertid hålla i minnet, att då det nya kompetensstadgandet infördes i KL, var avsikten att ge kommunerna möjlighet att utvidga verksamheten till nya fält. Behovet av en utökning var också klart dokumenterat. När det gäller de kyrkokommunala angelägenheterna får jag erinra om att flera viktiga verksamhetsgrenar på det lokala kyrkliga området till sin omfattning är reglerade i särskilda författningar. Så är fallet med de angelägenheter, som det ankommer på pastoratet att sköta, främst löneförmånerna åt prästerna samt förvaltningen av prästgårdar och löneboställen. Också för kyrkobygghus och begravningsväsende föreligger särskilda bestämmelser. Vidare kan kyrkobokförings nämnas. I övrigt kan för den församlingens verksamhet, som inte upptas i särskilda författningar, sägas ligga en naturlig avgränsning däri, att verksamheten måste ha en kyrklig prägel, varmed får förstås att den bedrivs i en kristen anda och är betingad av det budskap kyrkan vill frambära.

Till följd av det anförda är jag ense med kommittén, att samma behov inte föreligger för församlingen som för den borgerliga kommunen att ha en elastisk kompetensregel. Som kommittén uttalat är verksamheten begränsad till ett förhållandevis snävt område. Församlingen torde således inte ha något att vinna på en ändrad metod att ange kompetensen. Den väsentliga uppgiften måste i stället bli, såsom också kommittén betonat, att söka lagfästa vad som enligt rådande rättsuppfattning faller inom ramen för församlingens kompetens och att åstadkomma en bättre gränsdragning särskilt mot den borgerliga kommunens olika verksamhetsområden. Också flertalet remissinstanser har framhållit det angelägna i att en klarare gräns dras upp. I yttrandena har också allmänt uttalats tillfredsställelse med hur kommittén löst denna uppgift, även om vissa kyrkliga myndigheter funnit gränserna väl snäva.

Jag får alltså förorda att församlingens kompetens i första hand anges genom ett allmänt hållet stadgande samt att detta, såsom hittills, fullständigas genom en i princip uttömmande uppräknings av de olika grupperna av särskilda församlingsangelägenheter.

Vad gäller den allmänna kompetensregeln vill jag tillstyrka kommitténs förslag, att den utformas efter mönster av KL:s motsvarande bestämmelse. Detta innebär bland annat att ordet »gemensamma» försvinner som en bestämning av angelägenheternas natur. För de borgerliga kommunernas del var denna förändring av stor vikt. Det blev nämligen därigenom klarlagt, att verksamheten inte längre nödvändigtvis behövde tjäna kommunmedlemmarnas gemensamma intressen. Kommunen kunde således främja ett ändamål, fastän det kom endast ett mindre antal av dess medlemmar till godo. När det gäller att bestämma innebörden av den allmänna kompetensregeln i LFS kan enligt min uppfattning ordet »gemensamma» inte tillmätas samma betydelse. Det intogs i kompetensstadgandet först vid 1930 års reform, och skälet härtill var främst av formell art, nämligen att själva ordalagen i stadgandet skulle så långt möjligt överensstämma med de borgerliga kommunallagarna. Någon förändring av de kyrkliga angelägenheternas karaktär medförde inte åtgärden, och till skillnad från vad som ofta var fallet för de borgerliga kommunerna, kom uttrycket inte att utgöra någon hämsko på den kyrkliga verksamheten.

Vad härefter angår de särskilda församlingsangelägenheterna vill jag till en början understryka kommitténs uttalande, att det främst gäller att taga ställning till vilken verksamhet församling äger bedriva eller stödja med utdebiterade skattemedel, när församlingens kyrkokommunala kompetens skall bestämmas. Spörsmålet berör därför inte direkt den verksamhet församling kan utöva med kollektmedel, donerade medel eller andra frivilliga bidrag. Genom att anlita sådana medel har försam-

lingen i viss utsträckning möjlighet att verka utanför de gränser, som dras upp i församlingsstyrelselagen. För kollektmedlen finns i kollektkungörelsen angiven en ram, inom vilken medlen kan användas i understödande syfte. Befogenheten att använda andra medel än sådana som tagits ut genom skatt begränsas eljest i första hand av den ändamålsbestämmelse, som kan vara knuten till medlen i fråga. En begränsning av mera allmän räckvidd får också anses föreligga, nämligen att den verksamhet som skall stödjas till sin natur inte får vara främmande för församlinglivet.

Jag vill inledningsvis vidare erinra om att understöd av skattemedel inte anses kunna lämnas enskilda personer i annan ordning än gällande socialhjälpslag stadgar eller eljest är författningsmässigt medgivet. Socialvården i trängre bemärkelse — tryggandet av behövandes uppehälle — regleras sålunda genom särskild lagstiftning. I socialhjäpslagen har den borgerliga kommunen tillagts befogenhet att även i andra avseenden meddela hjälp, som kan vara nödvändig. Såsom jag senare kommer att utveckla föreligger vid sidan av det borgerliga samhällets socialvårdande verksamhet möjlighet för församlingen att bistå behövande. Men i sådana fall föreligger hinder att av skattemedel lämna direkta penningunderstöd.

I förevarande sammanhang vill jag också nämna en allmän grundsats, som jag finner vara av vikt, då det gäller att ange kompetensen, nämligen att verksamheten måste vara knuten till den egna församlingen, således vara av lokal natur. Denna princip har gällt alltsedan 1862 års kommunallagar tillkom, men har inte kommit till direkt uttryck i lagtexten — utom möjligen genom att församlingen sägs vårda »sina» angelägenheter. Av regeln följer, såsom också kommittén påpekat, att anslagsgivning till rikskyrklig verksamhet eller till verksamhet inom stiftets ram eller inom annan församling än den egna får anses i princip otillåten. Regeln är emellertid inte undantagslös. Om verksamheten bedrives utom den egna församlingen men fullföljer syften, som ligger inom ramen för den allmänna kompetensregeln och direkt eller indirekt är till gagn för församlingens arbete, torde i allmänhet något hinder inte föreligga att främja verksamheten. Jag har för avsikt att senare belysa regelns innebörd i några konkreta fall.

Jag vill slutligen nämna en annan allmän begränsning, nämligen att församling inte får handha angelägenheter, som enligt lag eller särskild författning tillkommer annan. Denna regel, som kommit till uttryck såväl i LFS som — på motsvarande sätt — i KL, bör i enlighet med kommitténs förslag inflyta också i den nya lagen.

Beträffande utformningen av den uppräknings, som skall ingå i kompetensregeln, är jag ense med kommittén, att det torde vara riktigast att ange församlingens olika verksamhetsgrenar i tämligen vida formuleringar, som tar sikte på att ange de yttre gränserna för församlingens verksamhet. Också den nuvarande uppräknings i LFS är avgränsad på detta sätt, och

förslaget medför därför inte någon förändring av själva metoden. Inte heller bör uppräkningsen tyngas med åligganden, som regleras i specialförfattningar. Efter mönster av KL anser jag det vara tillräckligt att det helt kort erinras om att beträffande sådana angelägenheter gäller vad som är särskilt föreskrivet.

När jag i det följande kommer att beröra speciella kompetensfrågor, sker det med utgångspunkt i de allmänna principer, som jag nu i korthet berört. Av remissyttrandena framgår, att flera instanser velat skjuta än en, än en annan angelägenhet i förgrunden därvid huvudsakligen allmänt behjärtansvärda skäl anförts. Det är enligt min uppfattning av vikt att betona, att ett dylikt betraktelsesätt inte kan få bli ensamt avgörande. I första hand bör de mera principiella riktlinjerna vara normerande, då gränserna skall dras upp för den kyrkokommunala kompetensen.

Som jag tidigare nämnt går den föreslagna reformen av kompetensregeln i huvudsak ut på att finna träffande beskrivningar på de olika församlingsangelägenheterna och att få gränserna för verksamheten tydligare angivna. Jag har således inte för avsikt att föreslå någon ändring i sak beträffande församlingens befogenhet att handha sina *kyrkliga* angelägenheter, sådana de nu anges i 2 § LFS. Vad jag i likhet med kommittén anser böra ändras i fråga om kompetensen är, att vissa uppgifter av icke-kyrklig karaktär inte längre skall skötas av församlingen. Jag ämnar genast taga upp ett sådant spörsmål till behandling.

Utvecklingen i fråga om folkbiblioteken har under de senaste årtiondena gått mot att åstadkomma större enheter, som erbjuder ett omfattande och allsidigt sammansatt bokbestånd och som handhas av personal med erforderlig fackutbildning. Det naturliga har därvid varit, att de borgerliga kommunerna blivit huvudmän för verksamheten. Församlingsbiblioteken har också fortlöpande minskat i antal; de utgör nu en mycket ringa del av landets närmare ett tusen kommunala folkbibliotek. Kommitténs förslag att församlingarnas befattning med biblioteksväsendet skall upphöra får ses mot bakgrunden av det sagda. Flera remissinstanser har också förklarat, att de inte har något att erinra mot förslaget. Några har å andra sidan framhållit, att biblioteken är av betydelse för en god församlingsvård, och de har därför önskat, att biblioteken skall få vara kvar hos församlingen.

För egen del ansluter jag mig till kommitténs förslag. Angelägenheten har ringa anknytning till församlingens övriga verksamhet, sedan undervisnings- och folkbildningsfrågorna i princip tagits undan från församlingens kompetens. Jag vill för övrigt understryka kommitténs uttalande — som vunnit instämmanden vid remissbehandlingen — att åtgärden framstår såsom föga genomgripande. Något hinder föreligger enligt min åsikt dock inte för

församlingen att inneha ett bokbestånd, med vilket tillgodoses olika ändamål inom det aktiva församlingsarbetet eller församlingsmedlemmarnas behov av religiöst uppbyggande läsning.

I likhet med kommittén finner jag det inte erforderligt med bestämmelser, som reglerar förfarandet, då den borgerliga kommunen övertar ett församlingsbibliotek. I ett par fall är det fråga om bibliotek av inte ringa storleksordning och beträffande dem kan man inte på förhand utesluta, att avvecklingsfrågorna kan bli tidskrävande. Bland annat med hänsyn härtill vill jag förorda en övergångsbestämmelse, som bemyndigar Kungl. Maj:t att, om så fordras, meddela närmare föreskrifter med avseende å den nya lagens ikraftträdande.

Kommittén har till en första grupp av församlingsangelägenheter sammanfört sådana, som avser anskaffande av kyrka, begravningsplats, församlingshus, tjänstebostäder och annan för kyrkligt ändamål avsedd egendom, ävensom vård om och hushållning med sådan egendom. Mot förslaget har inte någon erinran framförts från remissinstansernas sida. Jag är också för egen del beredd att i allt väsentligt förorda det.

I fråga om *begravningsplatserna* delar jag kommitténs uppfattning, att det kan vara ändamålsenligt med en regel, som möjliggör att vården för visst fall kan överflyttas på den borgerliga kommunen. Jag finner det stå klart, att en överflyttning bör ske endast då starka praktiska skäl föreligger. Enligt min åsikt får det som regel anses uteslutet att vården om en kyrkogård, på vilken sockenkyrkan är belägen, skall kunna överflyttas. Därför förefaller mig vissa kyrkliga myndigheters farhågor överdrivna, och någon utförlig regel på sätt kyrkomötet föreslagit finner jag inte vara nödvändig. Ett par remissuttalanden ger mig anledning framhålla, att begravningsplatsens natur av invigd plats — som alltså kräver särskild pietet och som i vissa hänseenden är undandragen världsliga förfoganden — inte går förlorad genom att själva förvaltningen överflyttas. Det torde, såsom kommittén föreslagit, böra vara förbehållet Kungl. Maj:t att för varje särskilt fall besluta, om begravningsplats skall få anläggas eller förvaltas av borgerlig kommun.

I enlighet med den allmänna princip kommittén uppställt har *personalfrågorna* begränsats till att avse angelägenheten att svara för avlönanDET av de anställda i församlingens tjänst. För att få terminologisk överensstämmelse med avlöningsförfattningarna vill jag föreslå att ordet *avlöningsförmåner* användes. Nuvarande bestämmelse om tillsättande och avskedande av kyrkobetjänte, som närmast hör till församlingens inre organisation, har kommittén uteslutit. Denna förenkling vill jag biträda. När det gäller att

ange de olika personalgrupperna finner jag det vara systematiskt lämpligt, att präster och kyrkomusiker — för vilka särskilda avlöningsförfattningar gäller — nämns var för sig, samt att övriga anställda får utgöra en tredje kategori. Till följd av det sagda förordar jag, att angelägenheten i uppräknings- anges avse avlöningsförmåner åt präst, kyrkomusiker och annan personal. Förslaget innebär, att det ålderdomliga och omtvistade begreppet kyrkobetjante försvinner.

Som en tredje grupp av angelägenheter har kommittén upptagit åtgärder för tillgodoseende av kyrkobokföringens behov. De kostnader som är förenade med kyrkobokföringen är för närvarande uppdelade mellan pastorat och församling. Pastoratet har enligt ekle-siastika boställsordningen att svara för kostnader för pastorsexpedition, som är inrymd i prästgård. I folkbokföringsförordningen ålägges församlingen att tillhandahålla pastor nödiga inventarier m. m. samt, om så fordras, personal. Verksamheten är således i allt väsentligt reglerad genom särskilda författningar. Jag finner det därför inte behövt att införa en särskild bestämmelse därom i församlingsstyrelsens kompetensregel.

Under en sista avdelning har kommittén sammanfört sådana angelägenheter, som i huvudsak kan inbegripas i LFS' »åtgärder till främjande av församlingstvården och särskilda anordningar till kyrkomusikens höjande». Kommittén har som en första grupp sådana angelägenheter redovisat olika åtgärder, som avser att främja gudstjänstliv och kyrklig förkunnelse i övrigt. De av kommittén gjorda uttalandena angående dessa angelägenheter har i allt väsentligt vunnit anslutning från remissinstansernas sida. Jag har ej heller för egen del någon erinran att göra utan kan godtaga vad kommittén anfört.

Kyrkomusikernas riksförbund har gjort gällande, att det i princip måste föreligga starka skäl, om man skall ta bort momentet om »särskilda anordningar till kyrkomusikens höjande», eftersom detta infördes i LFS i samband med att den nya kyrkomusikerorganisationen kom till. Några avgörande skäl för uteslutningen har förbundet inte funnit att kommittén lagt fram. Vad förbundet anfört synes mig delvis vila på en missuppfattning. Som jag ser den nya bestämmelsen torde någon tvekan inte föreligga, att den också framhäver vikten av den kyrkomusikaliska verksamheten — en betydelsefull åtgärd för att främja gudstjänstliv och kyrklig förkunnelse i övrigt. Jag är således ense med kommittén att frågor om kyrkomusiken inte längre behöver särskilt omnämnas.

Jag vill betona, att det inom förevarande centrala del av församling-livet föreligger stora möjligheter att med nya initiativ främja och ut-

veckla arbetet — exempelvis genom att stödja en breddad konfirmationsundervisning, som tar aktiv del i arbetet på att söka komma till rätta med vår tids ungdomsproblem. Som kommittén framhållit är området till sin natur klart kyrkligt, och det kan därför förutsättas att kompetenskonflikter av mera invecklad art inte uppstår.

Det är fastmera inom församlingssvården i mera vidsträckt bemärkelse som vissa komplicerade kompetensproblem föreligger. Det rör sig här om verksamhet på områden, inom vilka den borgerliga kommunen kommit att överta och handha ett flertal uppgifter, som från början skötts genom kyrkans försorg, såsom undervisning samt vård om barn, sjuka och behövande. Det är därför inte ägnat att förvåna, att osäkerhet kan föreligga rörande gränserna för församlingens kompetens på områdena. Jag har också i ett tidigare sammanhang understrukit det angelägna i att en klarare gräns här dras upp.

Kommitténs strävanden att åstadkomma en tydligare gräns har rönt livlig uppskattning av flera remissinstanser. Jag finner även för egen del arbetet vara i stora delar förtjänstfullt. Från några kyrkliga myndigheter har uttalats farhågor, att församlingens verksamhetsfält blivit för snävt avgränsat. Jag vill härtill — med erinran om de i det föregående behandlade allmänna grundsatserna för församlingens kompetens — anmärka att det inte kan bli fråga om att en gång för alla bestämma församlingens befogenheter. Ett visst utrymme måste lämnas åt de nya initiativ, som utvecklingen kan motivera, och verksamheten måste kunna länkas in på nya vägar, om behov därav uppkommer.

Domkapitlet i Luleå har framhållit, att det inom flera verksamhetsgrenar föreligger en gemensam intressesfär för församlingen och den borgerliga kommunen. Häri kan jag instämma, om man väsentligen ser till de yttre kriterierna på verksamheten. Men betraktas ändamålet skiljer sig enligt min mening de båda kommunernas arbete därigenom att den kyrkokommunala verksamheten är betingad av innehållet i det kristna budskapet. När en verksamhet övertagits av det borgerliga samhället, kan därför i visst fall församlingens motsvarande arbete utgöra ett värdefullt komplement genom att vara utformat på annat sätt och ha annan inriktning. I några fall kan det också — som överståthållarämbetet framhållit i sitt remissyttrande — framstå som naturligt, att den borgerliga kommunen stöder en gren av en verksamhet, under det att församlingen främjar en annan, om bara grenarna är klart åtskiljbara. Som exempel kan jag nämna bidrag till arbetet hos en sammanslutning, som har både profana och kyrkliga frågor på sitt program.

Det anförda gäller enligt min åsikt särskilt i fråga om församlingens verksamhet bland *ålderstigna och sjuka samt bland barn och ungdom*. Om

det betonas att verksamheten skall ha en klart kristen inriktning, blir en gräns av mera principiell innebörd uppdragen mot den borgerliga kommunens motsvarande verksamhetsfält. Det bör framhållas, att det härvidlag kommer an på inte endast yttre former, varunder verksamheten bedrivs, utan även på syftemålen därmed, nämligen viljan att ge en kristen omvårdnad eller en kristen fostran, samt på att denna religiösa karaktär hos verksamheten i de enskilda fallen är entydigt och påtagligt ådagalagd.

Då det gäller *diakonien* har kommittén gjort ett aktningvärt försök att närmare ange verksamhetens syfte och de egenskaper, som särskiljer den från socialvården i egentlig mening. Även om kommitténs arbete fått ett i stort sett gott mottagande vid remissbehandlingen, saknas dock inte kritiska röster mot en del av kommitténs uttalanden.

För egen del vill jag anknyta till vad jag nyss anfört samt söka lösa frågan från de praktiska förutsättningar som föreligger. Den diakonala verksamheten — som härleder sig från förhållanden i de tidigaste kristna församlingarna — har sedan länge utgjort ett viktigt led i församlingsarbetet inom svenska kyrkan. I och med att det borgerliga samhället övertagit och med ökade resurser byggt ut den allmänna hjälpverksamheten bland behövande, framträder inte längre församlingens åtaganden med samma styrka. Men församlingens diakonala verksamhet är i mycket till sitt väsen annorlunda beskaffad än det borgerliga samhällets socialvård. Den är intimt sammanbunden med övrig kyrklig verksamhet och utgör bland annat ett värdefullt komplement till den prästerliga gärningen. Denna omständighet har också framhållits i ett avgörande i rättspraxis. Att skilja verksamheten från församlingsarbetet i övrigt kan därför enligt min åsikt inte komma i fråga.

Till följd av det sagda finner jag att det borgerliga samhällets socialvård och den kyrkliga diakonien utan hinder kan verka vid sidan av varandra. Jag biträder följaktligen kommitténs ståndpunkt, att den diakonala verksamheten faller inom gränserna för församlingens kompetens. Jag kan också i allt väsentligt ansluta mig till vad kommittén uttalat, då den övervägt vilka olika åtgärder som skall anses tillåtna. Till dem som faller utanför kompetensen får exempelvis vanlig hemhjälp samt nykterhetsvård räknas. Jag vill erinra om att dessa liksom många andra liknande verksamhetsgrenar utbyggs och effektiviserats på det borgerligt kommunala området.

Vad kommittén anfört om församlingens kompetens beträffande den *verksamhet, som är inriktad på barn och ungdom*, har i allmänhet vunnit anslutning från remissinstansernas sida. Jag vill också för egen del biträda kommitténs uttalanden. Här möter enligt min mening ett viktigt verksamhetsfält, på vilket församlingen i olika avseenden kan främja arbetet, exempelvis inom den allmänt förebyggande ungdomsvården. Ofta är verk-

samheten samtidigt diakonalt inriktad. Jag vill emellertid erinra om vad jag nyss uttalat, nämligen att verksamheten måste vara motiverad av det budskap kyrkan har att frambära och därför utgöra ett led i det övriga kyrkliga arbetet. Det kommer an på viljan att fostra kristna människor och på att denna karaktär hos verksamheten är klart ådagalagd. Detta förhållande bör särskilt beaktas, då det gäller att bedöma verksamhet, som till både namn och flera yttre kännetecken är lika, antingen den bedrivs av församling eller av borgerlig kommun, exempelvis arbetet vid en hemgård eller ungdomsgård.

Från nämnda utgångspunkt måste vissa entydigt socialt inriktade angelägenheter inom barna- och ungdomsvården avskiljas från församlingens kompetens. Jag finner således i likhet med kommittén skäl inte föreligga att låta församling driva eller stödja barnhem, barnkolonier eller barnstugor (anstalter för halvöppen barnavård).

Beträffande sommarlovskolonier för barn i skolåldern och andra sommarhem för ungdom äger vad jag nyss anfört om hemgårdar och ungdomsgårdar tillämpning. Då det gäller yngre åldersklasser har i allmänhet verksamheten vid en sommarlovskoloni sådan karaktär, att den måste föras till samma kategori som barnkolonier och barnstugor. Här liksom i fråga om sommarhem för äldre barn och ungdomar kommer det an på syftet och inriktningen. Har verksamheten en påtagligt kristlig prägel som t. ex. sommarhem, där konfirmationsundervisning bedrivs som ett väsentligt led i verksamheten, torde hinder inte möta att den handhas av församlingen. Även andra former av sådan verksamhet kan tänkas. Många gånger torde det emellertid vara mera naturligt och lämpligt, att församlingen stöder ett kyrkligt inriktat arbete vid dessa inrättningar utan att samtidigt vara huvudman för dem. Eftersom man får räkna med att karaktären på verksamheten som den nu i regel bedrivs inte kommer att ändras, torde den sistnämnda formen få betraktas som den normala i fortsättningen.

I fråga om *undervisningsväsendet* vill jag erinra om att vid 1954 års partiella reform av LFS bestämmelserna om skolväsendet utmönstrades ur lagen (prop. 207; KU 13; rskr 227).¹ Genom den av 1956 års riksdag antagna reformen av skolväsendets lokala och regionala ledning (prop. 182; KSU 1; rskr 420) har en ny skolstyrelselag kommit till, som uttryckligen hänför frågor rörande det obligatoriska skolväsendet till den borgerliga kommunen. Som en följd av att folkundervisningen inte längre utgör en församlingens angelägenhet, har kommittén tagit upp till bedömande, i vad mån församlingen äger handha angelägenheter, som i ett eller annat avseende sammanhänger med undervisningsväsendet. Kommittén har därvid

¹ För Stockholms del skedde motsvarande förändringar år 1948 (prop. 85; KU 13; rskr 184).

funnit att sådana frågor i princip måste ligga utanför församlingens kompetens. Denna åsikt biträder jag.

I några fall måste dock enligt min mening tas under övertvägande, om inte verksamheten kan falla inom församlingens kompetens utifrån andra bedömningsgrunder, exempelvis som en åtgärd i kristligt ungdomsvårdande syfte. Ur denna synvinkel behandlade jag nyss frågan om församlingens behörighet att anordna skollovskolonier men fann, att angelägenheten många gånger måste anses ligga vid sidan av kompetensen. Då det gäller församlings behörighet att stödja verksamhet, som bedrivs vid *folkhögskola*, har jag en annan uppfattning. Jag har i denna fråga funnit välgående invändningar vara gjorda av bland annat kyrkomötet mot kommitténs åsikt, att församlingen skall vara helt obehörig lämna ett sådant stöd.

Kommittén har — med rätta — understrukit, att folkhögskolans främsta uppgift är att meddela allmän medborgerlig bildning. Såsom dåvarande departementschefen betonade i propositionen 1957:146 kommer enhetskolans förverkligande att ge folkhögskolan en bättre grund att bygga på när den skall ge en vidgad orientering i samhällsliga och personliga problem. Folkhögskolan kan därför i hög grad göra en fostrande insats och verka karaktärsdanande på ungdomen. Ett sådant arbete kan självfallet bedrivas i en kristen anda utan att för den skall någon begränsning sker i objektiviteten och åsiktsfriheten i skolans verksamhet. Jag vill också erinra om att vissa av de s. k. rörelseskolorna är fast knutna till en bygds kyrkliga liv. Om en sådan skolas verksamhet är till gagn för församlingen, kan jag inte finna annat än att församlingen också bör vara behörig att stödja skolan med bidrag till verksamheten. Skolan kan bland annat medverka till att församlingen tillförs krafter, som blir verksamma inom det frivilliga kyrkliga ungdomsarbetet. Hinder torde inte heller föreligga att anslå stipendier till elever, som vistas vid skolan.

I flera nu behandlade fall av församlingstvård i mera vidsträckt bemärkelse har kompetensproblemen speciell anknytning till *förhållanden, som är rådande i Stockholm*. I propositionen 1958: 85, i vilken föreslogs att bestämmelserna om skolväsendet skulle utmönstras ur LFS Sthlm, erinrades om att skolrådets befogenheter med avseende å folkskoleväsendets administration i praktiken varit ringa, samt att tyngdpunkten i skolrådets verksamhet i stället kommit att ligga i den anslagsgivning till olika skolsociala och pedagogiska ändamål, som innefattades i rådets förvaltning av skolkassor och donationsmedel. Skolrådets avskaffande hade till följd att formerna för den fortsatta förvaltningen måste omprövas. Beträffande donationsmedlen fick det ankomma på Kungl. Maj:t att med stöd av permutationsrätten meddela beslut i erforderliga hänseenden. I fråga om den övriga egendom, som förvaltades av skolråden, erinrades om att vid tidigare etapper i skolväsendets kommunalisering den borgerliga kommunen, i samband med att

den övertagit ansvaret för folk- och fortsättningskoleväsendet, i princip också fått övertaga dithörande tillgångar och skulder. En liknande huvudregel bedömdes av flera skäl inte böra uppställas beträffande den av skolråden i Stockholmsförsamlingarna förvaltade egendomen. Det var dock inte på förhand uteslutet att egendom, som användes för verksamhet som var knuten till skolväsendet och som skulle övertagas av staden, i något fall borde övergå till denna. Bland annat med hänsyn härtill upptogs i lagen en övergångsbestämmelse, som bemyndigade Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter med avseende å lagens ikraftträdande.

Med anledning av de föreslagna ändringarna i LFS Sthlm har överläggningar hållits mellan representanter för Stockholms stad och församlingarnas kyrkoråd. Därvid har behandlats inte bara de spörsmål, som sammanhänger med att skolråden avskaffats, utan också andra problem beträffande kompetensfördelningen mellan staden och församlingarna. Som riktpunkt för förhandlingarna har uppställts att få fram en logisk och i praktiken hållbar bodelning. Enighet har nåtts i de upptagna frågorna och en kompetensfördelning har förordats, som i huvudsak går ut på att verksamhet av väsentligen socialvårdande och allmänt ungdomsvårdande karaktär skall omhändreras av staden, medan till församlingarnas kompetens hänförs verksamhet, vars syfte och innehåll äger ett direkt samband med församlingsförkunnande, själavårdande eller diakonala arbete.

Överenskommelsen, som i stora delar bygger på församlingsstyrelsekommitténs betänkande, utmynnar i en rekommendation till staden och församlingarna att följa de uppdragna riktlinjerna. Den synes i många avseenden vara ägnad att skapa överskådlighet och reda, då det gäller anslagsgivningen i fortsättningen. Vad man särskilt velat komma till rätta med är att anslag inte skall ges till en och samma slags verksamhet från såväl stadens som församlingarnas sida. Dubbel anslagsgivning måste betraktas som olämplig. Den uppnådda överenskommelsen måste även i andra avseenden anses vara till stort gagn, då kompetenslinjerna skall dras upp. Jag vill för egen del framhålla betydelsen av att uppkomna problem blir lösta efter enhetliga normer. Jag anser det därför vara av stor vikt, att överenskommelsen följes av de enskilda kommunenheterna och att staden och församlingarna i fortsättningen handhar sina angelägenheter inom ramen för uppdragna kompetenslinjer. I det fortsatta arbetet på att skapa den enhetlighet i anslagsgivningen, som således bör komma till stånd, torde den av mig förordade samverkan mellan borgerlig kommun och församling i ekonomiska frågor utan tvivel bli av stort värde.

Som redan påpekades i propositionen 1958: 85 följer med en ändrad kompetensfördelning vissa problem, hur man skall förfara med den egendom, som är bunden till en verksamhet som skall överföras från den kyrkliga till den borgerliga kommunen. Vad som då anfördes beträffande spörsmålet

torde äga sin giltighet också beträffande annan egendom än den som förvaltats av skolråden. Jag har i annat sammanhang föreslagit en övergångsbestämmelse, som bemyndigar Kungl. Maj:t att utfärda särskilda bestämmelser med avseende å lagens ikraftträdande. Denna bestämmelse bör följaktligen kunna tillämpas också i nu avsedda fall, om så skulle fordras. Jag tror mig dock kunna förutsätta, att de nu berörda problemen kommer att lösas av staden och församlingarna själva, då den föreslagna ekonomiska samverkan mellan dem kommer till stånd.

Kommittén har i ett särskilt avsnitt behandlat frågan om ekonomiskt stöd till verksamhet, som inte enbart hänför sig till församlingen, kommer i konflikt med regeln om den lokala begränsningen av kompetensen. Som jag redan framhållit är denna regel inte undantagslös. Församlingen bör i likhet med vad som gäller för den borgerliga kommunen kunna stödja en verksamhet, som bedrivs utom församlingen men som det oaktat är till direkt nytta för den. Jag finner kommitténs överväganden i spörsmålet principiellt riktiga men anser också, att remissinstansernas påpekanden om den rikskyrkliga verksamhetens särställning måste beaktas i vissa hänseenden. Enligt min mening kan man inte alltid fordra, att ett stöd till rikskyrklig verksamhet kommer just den bidragsgivande församlingen till motsvarande nytta, utan man får låta sig nöja med ett konstaterande, att verksamheten mera allmänt sett är till gagn också för församlingens arbete. Jag är medveten om att avgörandena i de enskilda fallen kan te sig vanskliga. En klar förutsättning för stöd åt rikskyrklig verksamhet är dock, att denna är av samma art, som den församlingen själv bedriver i kraft av församlingsstyrelselagens stadgande om församlingens kompetens. I den mån bidrag skall kunna ges till exempelvis olika centrala fonder bör därför klart framgå, att fondens ändamål är av den angivna karaktären.

Till följd av det sagda är jag ense med kommittén, att det internationella ekumeniska arbetet och den yttre missionen inte har sådant samband med församlingens egna angelägenheter, att församlingen kan stödja verksamheten med skattemedel. Jag biträder vidare kommittén i dess slutsatser, att det är tillåtet att stödja centrala organ och utbildningsanstalter inom diakonien. Under den förutsättning jag nyss angav torde vidare verksamhet, som bedrivs inom stiftets och kontraktets ram, i allmänhet kunna stödjas. Hit torde bland annat få räknas bidrag till en folkhögskola, som har anknytning till ett stift eller del därav, liksom också till ett soldathem vid ett truppförband med regional anknytning.

I fråga om sjömansvården vill jag närmast ansluta mig till de uttalanden som gjorts vid remissbehandlingen. Särskilt finner jag svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelses remissvar vara värt beaktande. Jag anser därför att om församlingen har medlemmar, som till yrket är sjömän, bör den vara oförhindrad lämna bidrag till verksamheten såväl i andra svenska hamnar som

i utländska sådana, där sjömän från hemorten tillfälligt vistas. Likaså bör bidrag kunna lämnas till sjömansvårdsstyrelsens verksamhet under motsvarande förutsättning.

När det nya kompetensstadgandet i KL tillkom betonades — som jag tidigare påpekat — att det främst var en uppgift för rättstillämpningen att ange gränserna för den kommunala verksamheten; på stora områden hade redan en fast praxis utbildat sig. Även i frågor om församlingens kompetens har under senare tid viktiga avgöranden träffats i praxis. Dessa har kunnat tjäna som värdefull vägledning då den nya kompetensregeln utformats. Enligt min åsikt överensstämmer regeln väl med de principer, som kommit till uttryck i rättstillämpningen.

Som tidigare framhållits har ett av huvudsyftena med omarbetningen av regeln varit att skapa större klarhet om kompetensen och därigenom råda bot mot de överskridanden, som otvivelaktigt ägt och alltjämt äger rum på sina håll. Den föreslagna regeln kommer i många fall att undanröja oklarheten. Men som jag förut framhållit är den utformad även med tanke på att verksamheten inte blir låst för hårt i givna former. Utrymme lämnas således åt vad som kan betingas av utvecklingen på det kyrkliga området. Det bör därför framhållas, att det också i fortsättningen blir en viktig uppgift för rättstillämpningen att närmare ange gränserna för församlingens kompetens. I syfte att öka förutsättningarna för enhetliga bedömanden ämnar jag föreslå en besvärsordning, som är gemensam för församling och borgerlig kommun, samtidigt som jag sökt skapa garantier för att särarten i de kyrkliga förhållandena blir tillbörligt beaktad i besvärsprövningen. Till den närmare innebörden av förslaget torde jag få återkomma i det följande.

IV. Kyrkorådet

1. Gällande bestämmelser

Den grundläggande bestämmelsen om kyrkorådet är inskriven i 3 § LFS, där det stadgas, att förvaltning och verkställighet tillkommer kyrkorådet eller de andra organ, som finns för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr.

Kyrkorådets uppgifter regleras i 41 och 42 §§. De uppgifter, som tillkommer kyrkorådet såsom *kyrkligt organ*, har i 41 § första stycket angetts genom exempel, varjämte stadgats skyldighet för rådet att även i övrigt ombesörja kyrkans angelägenheter. I de anförda exemplen behandlas först kyrkorådets befogenheter rörande kyrkotukt och församlingsdisciplin. Det tillkommer sålunda kyrkorådet att i avseende på religionens och sedernas vård vaka över efterlevnaden av därom gällande författningar, att upptaga frågor om oordning och oskick vid gudstjänsten samt att vaka över att kyrklig tvedräkt och söndring såvitt möjligt förhindras (41 § första stycket a—c). I frågor som rör religionen och sedernas vård skall kyrkorådet enligt 42 § söka förmå den felande till bättring genom allvarliga föreställningar och varningar; låter han sig inte rättas, kan rådet efter sakens beskaffenhet vidta den ytterligare åtgärd, som överensstämmer med lag och författningar.

Enligt 41 § första stycket d) tillkommer det vidare kyrkorådet att *tillsätta och avskeda kyrkobetjante*. Kyrkobetjantes löneförmåner bestämmes emellertid inte av kyrkorådet utan av det representativa organet.

Bland kyrkorådets uppgifter av *kyrkokommunal* natur märks i främsta rummet beredning, förvaltning och verkställighet.

Kyrkorådet har enligt 41 § tredje stycket d) att *bereda* de till rådets verksamhet hörande ärenden, som skall förekomma till behandling på kyrkostämman eller hos kyrkofullmäktige.

Kyrkorådet är det ledande organet för församlingens *egendoms- och medelsförvaltning*. Om kyrkorådets hithörande befogenheter stadgas i 41 § första stycket e), att det tillkommer kyrkorådet att vårda församlingens för kyrkliga ändamål avsedda egendom och handha de medel, som skall användas för nämnda ändamål. Till kyrkorådets förvaltningsuppgifter hör även vården om den egentliga kyrkoegendomen, d. v. s. den egendom som tillhör kyrkan i egenskap av särskilt rättssubjekt. Kyrkorådets hithörande befogenheter innefattas jämte annat i stadgandet i 41 § första stycket f), vari föreskrives, att det tillkommer kyrkorådet att »även i övrigt ombesörja kyrkans angelägenheter». Om kyrkorådets uppgifter som medelsförvaltande

organ finns närmare föreskrifter i lagens femte kapitel »Om avgifter och räkenskaper». Kyrkorådet har således bland annat att föra räkenskaper över sin förvaltning (62 §) samt att göra upp statförslag (59 §).

Kyrkorådets ställning såsom *verkställighetsorgan* är lagfäst i 41 § tredje stycket a), enligt vilket stadgande kyrkorådet har att ombesörja verkställigheten av kyrkostämmans eller kyrkofullmäktiges beslut, i den mån inte sådan verkställighet uppdragits åt särskilt organ. Med dylika organ avses dels sådana enligt specialförfattningar, t. ex. boställsstyrelse, dels sådana som församlingen kan utse för särskilda uppgifter, t. ex. kyrkogårdsnämnd.

Kyrkorådets ledande ställning inom den kyrkokommunala förvaltningen kommer till särskilt uttryck i 41 § tredje stycket b), enligt vilket stadgande det åligger rådet att ha överinseendet över den förvaltning, som utövas av de för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr utsedda organen. I händelse av försummelse från de särskilda verkställighetsorganens sida har kyrkorådet att begagna sig av den rådet enligt 41 § tredje stycket c) tillkommande befogenheten att hos kyrkostämman eller kyrkofullmäktige göra de framställningar eller förslag som påkallas av omständigheterna. Däremot har kyrkorådet ingen befogenhet att ge de särskilda organen direktiv.

Enligt 41 § tredje stycket e) åligger det vidare kyrkorådet att i alla frågor, som angår församlingens egendom eller eljest dess gemensamma rätt, bevaka och utföra församlingens talan vid alla tillfällen, då inte särskilt ombud av församlingen förordnats för sådant ändamål.

Till kyrkorådets i 41 § angivna uppgifter hör slutligen att avge infortrade betänkanden i församlingens angelägenheter.

Utöver de i LFS uppräknade uppgifterna har kyrkorådet jämlikt 41 § andra stycket att i enlighet med vad särskilda författningar föreskriver taga befattning med andra angelägenheter, såsom beträffande kyrkomusikers anställande och verksamhet. I kyrkomusikerstadgan föreskrives, att den närmare tillsynen över den kyrkomusikaliska verksamheten skall tillkomma kyrkorådet och vederbörande kyrkoherde. Kyrkorådet har att förrätta val av organist, tillsätta vikarie å organisttjänst samt anställa biträdande kyrkomusiker och orgelspelare. Kyrkorådet skall vidare bland annat fastställa plan för bedrivande av den s. k. fria musikundervisningen.

Andra exempel är, att pastoratskyrkorådet enligt lagen om domkapitel har att utse ombud för val av ledamot och suppleant i domkapitel. I kungörelsen med föreskrifter rörande det offentliga byggnadsväsendet åläggs kyrkorådet att kontrollera arbetet, då kyrka eller andra för kyrkliga ändamål avsedda byggnader bygges eller ändras. Enligt prästlönerglementet har pastoratskyrkorådet att utbetala avlöningsförmåner till församlingspräster. I kollektkungörelsen stadgas, att kyrkorådet beslutar om församlingskollekt.

I 40 samt 43—51 §§ ges bestämmelser om *kyrkorådets organisation och arbetsformer*. Beträffande det huvudsakliga innehållet i dessa får hänvisas till den tidigare lämnade översikten över innehållet i LFS. Här får endast lämnas en närmare redogörelse för *ordförandeskapet i kyrkorådet*. I 46 §

stadgas, att kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar eller den präst inom församlingen, som kyrkoherden därtill förordnar, är ordförande i kyrkorådet. I annex- eller kapellförsamling med särskilt anställd präst skall denne eller den hans tjänst förestår föra ordet, när kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar inte är tillstädes. Reglerna om ordförandeskapet är tillämpliga även för pastoratskyrkorådet och samfällt kyrkoråd, om församlingarna tillhöra samma pastorat. Utgör församlingar tillhörande olika pastorat en kyrklig samfällighet, förordnar domkapitlet en av församlingarnas kyrkoherdar eller annan inom församlingarna tjänstgörande präst att vara ordförande i det samfälliga kyrkorådet och en annan sådan präst att vid förhinder för ordföranden föra ordet. Även eljest när församlingar tillhörande olika pastorat har gemensamt kyrkoråd, skall ordförande förordnas efter enahanda grunder.

I LFS Sthlm återfinns bestämmelserna om *församlings kyrkoråd* — vilka är i sak av samma innehåll som de i LFS — i 3 § samt 44—60 §§. I 40 och 41 §§ stadgas, att för beredning av de ärenden, som ankommer på den kyrkliga samfälligheten i huvudstaden, skall finnas ett *beredningsutskott*. För Göteborgs kyrkliga ekonomiska samfällighet finns i 2 § och 8—13 §§ lagen angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg bestämmelser om samfällighetens kyrkoråd, *kyrkonämnden*.

2. Församlingsstyrelsekommittén

De uppgifter, som åvilar kyrkorådet, är väsentligen av två skilda slag, uttalar kommittén. Å ena sidan har kyrkorådet att handlägga ärenden, som har en direkt anknytning till gudstjänstlivet eller till församlingsvården i övrigt. Denna sida av kyrkorådets verksamhet kan sägas vara av mera utpräglad kyrklig natur, och den äger ett nära samband med de prästerliga arbetsuppgifterna. Å andra sidan har kyrkorådet att ombesörja administrativa och ekonomiska frågor, vilka inte nämnvärt skiljer sig från dem, som tillkommer den borgerliga kommunens styrelse.

Då det gäller att bestämma kyrkorådets funktioner, inställer sig spørgsmålet huruvida alla nämnda uppgifter fortfarande skall tillkomma rådet eller om en *uppdelning* bör ske av rådets uppgifter på så sätt, att de angelägenheter, som är av övervägande kyrklig natur, hänföres till ett organ, samt att de övriga bestyren och då främst den ekonomiska förvaltningen tilldelas ett annat. Lämpligheten av att låta kyrkorådet behålla båda grupperna av uppgifter har blivit ifrågasatt närmast med utgångspunkt från önskvärdheten att från kyrkoherden i dennes egenskap av självskriven ordförande i rådet avlyfta sådana arbetsuppgifter, som kan sägas föga sammanhånga med prästtjänstens rent kyrkliga karaktär.

Spörsmålet blir enligt kommitténs uppfattning först och främst beroende av rent praktiska överväganden. Kommittén finner att en uppdelning skulle i flertalet församlingar innebära en överorganisation. Det kan dock övervägas, om en möjlighet borde beredas församling att själv besluta om en uppdelning och exempelvis bryta ut den ekonomiska förvaltningen samt uppdraga denna åt en särskild ekonominämnd. Inom ramen för sin kvarstående verksamhet skulle kyrkorådet få använda de anslag, som ställdes till dess förfogande. Kyrkorådet och ekonominämnden blev sidoordnade organ, och ingetdera organet skulle sålunda komma att framstå såsom församlingens styrelse.

Även om vissa skäl kan anföras för en sådan uppdelning, synes det enligt kommitténs mening vara av väsentlig betydelse för en ändamålsenlig organisation av församlingens förvaltning, att rådet intar en central ställning i församlingen. Denna kyrkorådets ställning skulle uppenbarligen inte kunna bevaras, om de ekonomiska angelägenheterna undantogs från rådets verksamhetsfält. I de talrika mindre församlingarna kan uppgifterna utan olägenhet handhas av ett och samma organ. Vad de större församlingarna beträffar, kan det väl vara erforderligt med ett särskilt beredningsorgan för de ekonomiska angelägenheterna. Men kyrkorådet bör liksom för närvarande vara det organ, som i sista hand har ansvaret för att alla ärenden får en allsidig beredning.

På grund av det anförda föreslår kommittén, att kyrkorådet även i fortsättningen skall intaga en central ställning inom församlingen med den dubbla uppgiften att handha omvårdnaden om församlingslivet och att vara församlingens främsta administrativa och ekonomiska organ.

Ledamoten *Brolin* har i särskilt yttrande anmält avvikande uppfattning i förevarande spörsmål. En uppdelning av uppgifterna på två organ skulle enligt hans uppfattning bli av verkligt värde; de rent prästerliga uppgifterna skulle främjas och den ekonomiska förvaltningen bättre tillgodoses. Genom uppdelningen behöver kyrkorådet inte förlora sin centrala och ledande ställning, eftersom rådet bevaras vid det egentligen centrala i församlingens verksamhet, omsorgen om församlingslivet och dess utveckling. Därtill kommer att kyrkorådets och ekonominämndens ledamöter kan utses med beaktande av deras lämplighet just för vardera organets speciella uppgifter. *Brolin* biträder tankegången, att uppdelningen skulle vara valfri, men han finner det vara bäst att i lagen föreskrives både kyrkoråd och ekonominämnd med möjlighet för församling att särskilt besluta, att kyrkorådet skall fungera också som ekonominämnd.

I de gällande bestämmelserna om kyrkorådets uppgifter som kyrkligt organ intar rådets funktion som upprätthållare av kyrkotukt och församlingsdisciplin en dominerande plats, framhåller kommittén, medan rådets övriga uppgifter inom församlingslivet inrymts under stadgandet, att rådet även i övrigt har att ombesörja kyrkans angelägenheter. Att lagen kommit att så starkt framhäva kyrkorådets befattning med kyrkotukten

får ses mot bakgrunden av den historiska utvecklingen. Under de senare årtiondena har kyrkorådets arbete för församlingsvården fått en annan inriktning. Enligt nutida uppfattning anses kyrkorådets uppmärksamhet framför allt böra riktas på den inre sidan av församlinglivet, och de uppgifter som därvidlag åvilar kyrkorådet synes vara så betydelsefulla, att de bör tillerkännas en central ställning bland rådets åligganden.

De i LFS givna bestämmelserna kan sålunda inte sägas avspegla vad som numera får anses vara det väsentliga i kyrkorådets arbete för församlingsvården. Härtill kommer att anmärkningar med fog kan riktas mot stadgandenas avfattning. Enligt kommitténs mening bör därför de i 41 § första stycket a)—c) LFS upptagna stadgandena utgå såsom otidsenliga. Inte heller bör i den nya lagen införas någon motsvarighet till stadgandet i 42 § LFS.

Då det gäller att finna ett mera adekvat uttryck för kyrkorådets nutida verksamhet, framstår det som naturligt att särskilt betona rådets uppgift att vara det ledande organet för det andliga livet i församlingen, framhåller kommittén. På grund av denna särställning tillkommer det kyrkorådet att vidtaga alla åtgärder, som syftar till att främja församlinglivet. Härmed får då avses i allt väsentligt detsamma som inbegripes i församlingens kompetens. Det är utan tvivel önskvärt, att vad som sålunda framstår som en mycket betydelsefull uppgift för kyrkorådet kommer till ett tydligare uttryck. Att närmare precisera kyrkorådets hithörande befogenheter genom en uppräknig eller exemplifiering synes däremot inte vara erforderligt eller ens lämpligt, då detta skulle kunna mer än nödigt begränsa kyrkorådets handlingsfrihet.

I enlighet med det anförda föreslår kommittén en mera allmänt hållen bestämmelse av innehåll, att *kyrkorådet skall ha omsorg om församlinglivet och med uppmärksamhet följa dess utveckling*. Med hänsyn till stadgandets centrala betydelse bör det få sin plats redan i början av det lagrum, som behandlar kyrkorådets uppgifter.

Förutom de angelägenheter som äger direkt anknytning till församlinglivet har kyrkorådet att ombesörja betydelsefulla uppgifter av kyrk o k o m m u n a l n a t u r. En kort redogörelse för hur dessa uppgifter enligt kommitténs mening bör utformas har tidigare lämnats, och i övrigt får hänvisas till specialmotiveringen för lagförslaget ävensom till SOU 1957: 15 s. 66 ff.

Vad härefter beträffar frågan om o r d f ö r a n d e s k a p e t i kyrkorådet erinrar kommittén till en början, att kyrkoherdens självskrivnenhet som ordförande i rådet leder sitt ursprung tillbaka till prästprivilegierna.

I samband med LFS:s tillkomst föreslog kyrkofullmäktigsakkunniga, att kyrkoherden skulle bibehållas vid denna rätt och som skäl härför anfördes — utöver den historiska traditionen — att kyrkorådet hade att utöva så-

dana funktioner, att prästens ledning av dess arbete syntes i hög grad påkallad. I propositionen (1930:100) uttalade departementschefen, att ordförandeskapet i kyrkorådet borde tillkomma kyrkoherden i kraft av hans ämbete, samt tillade, att detta torde vara riktigt med hänsyn ej blott till den ställning, som pastor intog i församlingen, utan även till arten av de uppgifter, som ankom på kyrkorådet. Konstitutionsutskottet (1930:31) yttrade, att ordförandeskapet i kyrkorådet borde tillkomma kyrkoherden på grund av hans ämbetsställning enligt gällande kyrkolag. Utskottet uttalade vidare, att det med hänsyn till såväl pastors ställning som kyrkorådets uppgifter torde för undvikande av motsättning mellan ämbetsförvaltning och självförvaltning vara riktigt, att pastor även i fortsättningen kvarstod som rådets självskrivne ordförande. Utskottet erinrade i detta sammanhang om att kyrkorådet skulle i avseende å religionens och sedernas vård vaka över efterlevnaden av gällande författningar.

Efter tillkomsten av LFS har i riksdagen kyrkoherdens självskrivnenhet i kyrkorådet behandlats år 1955 (motionerna I: 121 och II: 153). Konstitutionsutskottet (utl. 5) ansåg att ett ställningstagande till frågan borde anstå till dess resultatet av kommitténs arbete förelåg till bedömning.

Såsom kommittén tidigare närmare utvecklat är en av kyrkorådets väsentligaste uppgifter att vara det ledande organet för det andliga livet i församlingen. På grund av det samband som föreligger mellan denna betydelsefulla del av kyrkorådets arbete och prästens gärning är det naturligt, säger kommittén, att kyrkoherden äger medinflytande i rådet. Han bör inte endast ha rätt att närvara, yttra sig och framställa förslag, utan han bör som ledamot av rådet deltaga i rådets avgöranden. Ehuru prästens medinflytande är av särskild betydelse, då det gäller kyrkorådets rent kyrkliga verksamhet, är det knappast motiverat att göra någon inskränkning i prästprästens medverkan i fråga om de övriga ärenden, som rådet har att handlägga.

Av kommitténs uppfattning, att kyrkoherden bör vara självskrivnen ledamot i kyrkorådet, följer inte, säger kommittén vidare, att också ordförandeskapet i rådet bör vara bundet vid en viss befattningshavare. För kyrkoherdens självskrivnenhet som ordförande skulle visserligen kunna anföras, att det ledarskap på det andliga livets område som tillkommer kyrkoherden svårligen kan skiljas från ledningen av kyrkorådet. Mot en sådan tankegång kan dock invändas, att kyrkorådets verksamhet ingår som ett led i den kommunala självstyrelsen och att det bäst överensstämmer med principerna för denna självstyrelse, att rådets ordförande utses genom val i vanlig ordning. Ett annat argument för självskrivnenheten kan tänkas vara att någon garanti för att kyrkorådets ordförande är solidarisk med kyrkans verksamhet eljest inte skulle kunna ernås. Detta skäl för självskrivnenheten synes dock kommittén föga vägande. De kvalifikationer, på grund varav en präst blivit satt att vara församlingens herde, är inte med nödvändighet sådana, att de också gör honom lämplig att utöva ordförandeskapet i ett organ med viktiga kommunala uppgifter. Prästen kan vara en utmärkt för-

kunnare och god själasörjare, men härav följer inte att han är lämpad att föra ordet i kyrkorådet. I detta sammanhang kan det vara tillräckligt att peka på de administrativa och ekonomiska uppgifter, som ankommer på kyrkorådet, och vilka uppgifter kräver omdöme och erfarenhet i just sådana hänseenden.

Därmed vill kommittén dock inte ha sagt, att prästerna inte i stor utsträckning sköter även de med ordförandeskapet i kyrkorådet förbundna plikterna på ett föredömligt sätt. Om kyrkoherden har de för ordförandeskapet lämpliga förutsättningarna, torde han — om självskriften bortfaller — ofta komma att väljas till ordförande, liksom det för närvarande inte är ovanligt att han väljes till fullmäktiges eller stämmans ordförande. Och det måste för kyrkoherden vara mera tillfredsställande att vara ordförande på grund av sina församlingsbors förtroende än i kraft av sitt ämbete.

Om ordförandeskapet i kyrkorådet anförtros en lekman, kommer prästens arbetsbörda att lätta, påpekar kommittén vidare, och han blir i stånd att mera odelat inrikta sitt arbete på de områden, som är närmare förbundna med den rent prästerliga gärningen. Ledamotskapet i kyrkorådet kommer likväl att på honom ställa särskilda krav på initiativförmåga, liksom hans kyrkliga erfarenhet kommer att vara av särskilt värde för rådets arbete.

Enligt kommitténs förslag skall sålunda kyrkoherdens självskriften som ordförande i kyrkorådet upphöra och ordföranden i stället tillsättas genom val. Det synes lämpligt att även en vice ordförande i rådet utses. Det är enligt kommitténs uppfattning naturligt att valet av ordförande och vice ordförande — liksom beträffande borgerliga kommunens styrelse — tillkommer det representativa organet.

Kommittén anser att när det gäller kyrkorådet i annexförsamling, bör möjlighet finnas för annan präst än kyrkoherden att vara ledamot i dennes ställe. Annexförsamlingens kyrkoråd skulle därigenom kunna tänkas få en något självständigare ställning, och kyrkoherden skulle befrias från de med ledamotskapet förbundna resorna. Att automatiskt göra i annexförsamling tjänstgörande präst till ledamot torde emellertid vara mindre lämpligt. Kyrkoherden bör äga pröva behovet av ersättare och prästens lämplighet till uppdraget.

Förordnande att i kyrkoherdens ställe vara ledamot i annexförsamlingens kyrkoråd bör inte vara för kort. Församlingen bör sålunda ha möjlighet att välja den förordnade prästen till kyrkorådets ordförande. Kommittén anser därför att uppdragstiden som regel bör vara lika lång som de övriga ledamöternas mandattid, eller alltså fyra år. Tiden bör även sammanfalla med mandattiden för de andra ledamöterna.

Kyrkoherdens självskriften som ledamot i kyrkorådet kommer att gälla även beträffande kyrkoråd i samfällighet, som består av församlingar tillhörande samma pastorat. Såvitt gäller kyrkoråd i samfällighet, bestående

av församlingar som tillhör olika pastorat, ävensom kyrkoråd, som i övrigt är gemensamt för sådana församlingar, skulle en tillämpning av den föreslagna regeln om kyrkoherdens självskrivnenhet leda till att — särskilt i de större städerna med ganska många pastorat — det prästerliga inslaget i kyrkorådet blev för stort. Kommittén föreslår därför att domkapitlet skall förordna en av församlingarnas kyrkoherdar till ledamot i kyrkorådet och en annan av kyrkoherdarna till suppleant.

Efter redogörelsen för sina förslag rörande prästens ställning i kyrkorådet finner kommittén det vara av intresse att något beröra frågan, huruvida förslaget i dessa hänseenden kommer i motsättning till stadganden i kyrkolagen. Dessa stadganden berör prästens befattning med kyrkans ekonomiska angelägenheter. Däremot finns ingen bestämmelse i kyrkolagen om själva församlingsstyrelsen.

Genom 1862 års lagstiftning blev kyrkorådet det allmänna förvaltnings- och verkställighetsorganet för kyrkans och församlingens angelägenheter erinrar kommittén. Såväl denna lagstiftnings motiv som ett senare utfärdat kungl. utslag ger vid handen, att den befattning med kyrkans ekonomiska angelägenheter, som enligt kyrkolagen och privilegierna tillkommit prästen och kyrkvårdarna övergått till prästen och kyrkorådets samtliga valda ledamöter.

Vad i kyrkolagen stadgas om prästens befattning med kyrkans ekonomiska angelägenheter synes kommittén inte utgöra hinder mot att befria honom från det obligatoriska ordförandeskapet i kyrkorådet. Ordföranden har i och för sig inte större inflytande på ärendenas avgörande än var och en av de övriga ledamöterna. Ordförandens utslagsröst är närmast att betrakta som ett rent tekniskt arrangemang. Vad angår de särskilda befogenheter, som enligt LFS är förenade med ordförandeskapet eller eljest tillkommer kyrkoherden, har dessa enligt förslaget i sådan utsträckning tillerkänts kyrkoherden, att hans ställning blir i stort sett orubbad.

Ledamoten *Kaijser* är av delvis skiljaktig mening beträffande kyrkoherdens ställning i kyrkorådet. Han anser, att kommittémajoritetens förslag att behålla pastors självskrivnenhet som ledamot i kyrkorådet men inte hans självskrivnenhet såsom ordförande däri bär en stark prägel av kompromiss. Såvitt han kan finna riktar sig kritiken ur praktisk synvinkel främst däremot att pastor inte alltid kan förväntas besitta sinne för vikten av ordning och reda i församlingens finanser eller tillräckliga ekonomiska insikter. I detta sammanhang erinrar Kaijser emellertid om att det blir möjligt att uppdraga ekonomisk förvaltning åt boställsstyrelse eller åt oreglerad nämnd. I ingen av dessa nämnder är kyrkoherden ens självskrivnen ledamot. Vidare blir det lättare att inackordera den kyrkliga medelsförvaltningen hos den borgerliga kommunen. Om man lägger tyngdpunkten i kyrkorådets verksamhet till de församlingsvårdande uppgifterna, ter sig pastors självskrivnenhet i kyrkorådet, när han erhållit sitt ämbete genom val, inte särskilt stötande ens från kommunaldemokratisk synpunkt.

3. Remissyttranden

Lika med kommitténs majoritet anser *kammarkollegiet*, ett flertal *domkapitel*, *länsstyrelsen i Södermanlands län*, *diakonistyrelsen*, *Svenska prästförbundet* samt ett tiotal församlingar och kyrkliga samfälligheter att någon uppdelning av kyrkorådets funktion på två förvaltningsorgan icke bör ske, utan att kyrkorådet bör behålla sin centrala ställning i församlingen med den dubbla uppgiften att handha omvårdnaden om församlingslivet och att vara församlingens främsta administrativa och ekonomiska organ.

Sålunda anför *domkapitlet i Härnösand*, att en av utredningens största förtjänster är, att utredningen visar klar blick för kyrkorådets centrala funktion i församlingslivet, med rätta betonar sambandet mellan de rent kyrkliga och de administrativt-ekonomiska områdena och avvisar tanken på en uppdelning av dem på två organ.

Domkapitlet i Stockholm anser, att det inte torde vara möjligt att göra en boskillnad mellan kyrkorådets rent kyrkliga och ekonomiskt förvaltande uppgifter. Dessa senare måste bedömas och avgöras med hänsyn till de behov, som gör sig gällande på gudstjänstlivets och själavårdens område.

Domkapitlet i Strängnäs framhåller, att en uppdelning skulle medföra långt gående, ej överskådliga konsekvenser till men för församlingslivet, och *domkapitlet i Visby* befarar, att genom en uppdelning — som för det stora flertalet församlingar skulle innebära en betänkelig överorganisation — lätt skulle uppkomma en jordmån för ofruktbar dualism.

Länsstyrelsen i Södermanlands län utvecklar sina synpunkter på frågan sålunda.

Även om, såsom i betänkandet sägs, större svårigheter icke skulle möta att i författningsväg göra en gränsdragning mellan de båda sidorna av kyrkorådets hitillsvarande verksamhet, kan det dock enligt länsstyrelsens mening antagas, att vid tillämpningen skulle uppkomma vissa tolknings-svårigheter. Det främsta skälet mot en uppdelning anser dock länsstyrelsen vara risken för att det ekonomiska organet blir alltför dominerande samt att kyrkorådet och de i egentlig mening församlingstvårdande uppgifterna skulle kunna få en alltför undanskjuten ställning.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund har en i princip motsatt uppfattning av olägenheterna vid en uppdelning. Styrelsen anför.

Från kyrkligt håll har förfäktats att kyrkorådets ställning såsom ledande organ för det andliga livet i församlingen med nödvändighet förutsätter, att rådet också handhar församlingens drätsel. Enligt förbundets åsikt bygger detta resonemang på en felsyn. Inom den borgerliga kommunen med dess rikare utbildade förvaltning hör det till vanligheten, att specialreglerade nämnder med viktiga uppgifter att ombestyras, såsom skolstyrelse, socialnämnd, barnavårdsnämnd m. fl., icke handhar någon självständig kassaförvaltning eller för egna räkenskaper, Denna medelsförvaltning handhas i stället av kommunens styrelse, till vilken den centraliserats. Såsom varje kommunalman vet minskar detta dock ej den självständighet, med vilken

nämnderna enligt lag handlägger sina ärenden och inom ramen för lämnade anslagsbemyndiganden med bindande verkan utanordnar medel för sina utgifters täckande.

Förbundets styrelse stannar likväl för att tillstyrka kommittémajoritetens förslag, men framhåller, att detta ställningstagande betingats främst av att förslaget av allt att döma uppfattas såsom en mindre ingripande ändring i gällande ordning än reservantförslaget.

Såsom tidigare berörts har ett flertal remissinstanser uttryckt sin tillfredsställelse över kommitténs uttalande, att de församlingsvårdande uppgifterna intar en central ställning och är av stor betydelse för församlinglivet. I betraktande härav har kommitténs uppfattning, att kyrkorådets församlingsvårdande uppgifter i allt väsentligt överensstämmer med vad som i förslaget anges vara församlingens kompetens på området, inte väckt någon gensaga. Spörsmålet har direkt berörts endast av ett fåtal remissinstanser, och i den mån kritik framförts, har denna väsentligen tagit sikte på hur kyrkorådets uppgift att inom ramen för den givna kompetensen vara aktivt verksamt lämpligen bör komma till uttryck.

Helt nöjda med den av kommittén föreslagna formuleringen att »kyrkorådet skall hava omsorg om församlinglivet och med uppmärksamhet följa dess utveckling» är *domkapitlet i Strängnäs* och *Svenska prästförbundet*, i vilkas yttranden framhålles det tacknämliga i att förslaget starkare än gällande lag understryker, att kyrkorådet skall vara ledande, initiativtagande och övervakande inom församlingsvården.

Också *kyrkomötet* tillstyrker det av kommittén i denna del framlagda förslaget. *Kyrkolagsutskottet* säger sig för sin del ha önskat en mera preciserad sammanfattande bestämmelse, men finner dock förslaget godtagbart. Utskottet fäster särskild vikt vid att kommittén betonat, att den allmänna formuleringen är en garanti mot en olämplig begränsning av kyrkorådets handlingsfrihet och att stadgandets placering i början av det lagrum, som behandlar kyrkorådets uppgifter, är avsedd att markera stadgandets centrala betydelse.

Domkapitlet i Härnösand anser det vara i överensstämmelse med församlingsorganisationens egen struktur, när kommittén betonar kyrkorådets uppgift att vara det ledande organet för det andliga livet i församlingen. *Domkapitlet* önskar dock, att rådets aktivitet får ett starkare uttryck. Ledet »med uppmärksamhet följa dess utveckling» borde i stället formuleras »verksamt beflita sig om dess förkovran».

Även *domkapitlet i Stockholm* finner att den föreslagna texten fått en för passiv innebörd. I anslutning till yrkanden från vissa församlingar inom stiftet vill *domkapitlet* ha texten mer aktivt utformad, förslagsvis »med uppmärksamhet följa samt genom ändamålsenliga åtgärder främja dess utveckling».

Av församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna har tretton uttalat

sig i positiva ordalag över vad kommittén anfört och föreslagit; sex återigen har förklarat sig önska en mer aktivt formulerad bestämmelse.

Endast *styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* ställer sig mera avgjort kritisk till vad kommittén föreslagit; förslaget att som kyrkorådets främsta uppgift ställa omsorgen om församlingslivet ter sig snarast som ett liberalt tillmötesgående av anspråk, som framställts från prästerligt håll, hävdar styrelsen.

Till de livligast diskuterade spörsmålen hör kommitténs förslag att kyrkoherde inte längre skall vara *självskriven ordförande* i kyrkorådet utan endast självskrivna ledamot därav. Ett övervägande flertal remissvar innehåller ett yrkande, att den hittills gällande ordningen behålles. I sådan riktning uttalar sig *kammarkollegiet, kyrkomötet, samtliga domkapitel, länsstyrelserna i Södermanlands, Örebro och Västernorrlands län, diakonistyrelsen* samt *styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund* och *Svenska prästförbundet*.

Statskontoret och *styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* biträder kommitténs ståndpunkt; kommunförbundets styrelse under framhållande, att kommittén snarast gjort ett tillmötesgående av prästerliga önskemål genom att i allt fall låta kyrkoherden erhålla en självskrivna ledamotsplats i kyrkorådet.

Från de remissvar, i vilka kritiska synpunkter framkommit, må till en början följande citeras av vad *kammarkollegiet* anfört.

Kollegiet får för sin del betona det starka sambandet mellan kyrkoherdens ställning såsom ledare av det andliga livet i församlingen och ledningen av kyrkorådet. Till den av kommittén häremot framställda, på principerna om kommunal självstyrelse grundade invändningen vill kollegiet anmärka, att någon parallell med förhållandena i den borgerliga kommunen icke synes böra dragas, eftersom det i sådan kommun icke finnes någon tjänsteman, som intar en så självklart ledande ställning som kyrkoherden i församlingen.

Kyrkomötets ståndpunktstagande grundar sig på *kyrkolagsutskottets* förslag, i vilket utskottet bland annat framhåller, att eftersom kyrkorådet skall främja församlingslivet, synes det vara naturligt, att prästen med hänsyn till sin speciella ställning inom församlingen blir den som i egenskap av ordförande i kyrkorådet ser till att kyrkorådets verksamhet blir inriktad på detta mål. Utskottet betonar att kyrkoherden måste under samarbete med lekmännen ha huvudansvaret för församlingsvården, som i allt väsentligt är beroende av prästens initiativ och åtgärder.

Domkapitlet i Uppsala framhåller, att kyrkorådet inte enbart är en kyrkokommunal styrelse utan även en kyrklig myndighet med historiska rötter i den urkristna församlingens äldsteorganisation. Såsom kyrkoherden genom sitt ämbete är betrodd med uppgiften att leda den andliga vården inom församlingen, så är också kyrkorådet ett arbetsorgan för samma uppgift; det är då naturligt att kyrkoherden som självskrivna ordförande leder kyrkorådets arbete. Domkapitlet befarar slutligen, att en egendomlig och

olycklig dualism kan skapas inom rådet, om annan ledamot väljes till ordförande.

Också *domkapitlet i Linköping* anknyter till den djupa förankring kyrkoherdens ledande ställning har i kyrkans historia samt uttrycker farhåga för den irritation som kan väntas om annan än kyrkoherden utses till ordförande. Domkapitlet anför vidare.

Hur värdefullt än ett demokratiskt styrelsesätt i sig själv må kunna anses vara, är det omöjligt att i hela deras vidd tillämpa principerna härför på ett trossamfunds församlingslag. Över huvud taget gäller att normer, som hämtats från det profana politiska och sociala området, icke kunna tillämpas på det religiösa, utan att man riskerar att kränka detta senares egenart. Den uppgift, som prästen mottagit i sin prästvigning, ger honom ett stort personligt ansvar för hela det kyrkliga livet i den församling han satts att vårda.

Domkapitlet i Karlstad anlägger liknande synpunkter på frågan. På grund av den speciella ställning som kyrkoherden såsom församlingsföreståndare innehar är det från domkapitlets synpunkt ovedersägligt, att den samordnande verksamhet mellan församlingsvård, administration och förvaltning, som är nödvändig för församlingens liv, anförtros den som enligt gällande kyrkorätt har yttersta ansvaret för församlingsvården, nämligen kyrkoherden.

Kyrkoherdens ställning såsom ledare för församlingen och den, som i kraft av sitt ämbete har huvudansvaret för församlingsvården, har som skäl för ett avstyrkande av ändring i gällande ordning åberopats också av *domkapitlet i Skara, Strängnäs, Lund, Göteborg, Härnösand, Luleå och Visby* samt av *Svenska prästförbundet*. Fördelen av att kunna stå oberoende i förhållande till politiska och andra grupper inom församlingen är ytterligare ett skäl som åberopas av *domkapitlet i Härnösand* och *Skara*. Sistnämnda domkapitel och *domkapitlet i Lund* framhåller även, att prästen genom att kallas till sitt ämbete har fått erfarit sina församlingars förtroende. Han har sålunda redan genom ett församlingens val utsetts till ledare inom församlingen.

Domkapitlet i Växjö vill som sin slutgiltiga ståndpunkt anföra, att upphävandet av kyrkoherdens självskrivnenhet över huvud taget innebär en så pass radikal förändring av kyrkoherdens nuvarande ställning i församlingen, att verkligt positiva skäl måste kunna åberopas för en sådan reform. Några väsentliga fördelar med den föreslagna ordningen har likväl inte påvisats, lika litet som några väsentliga nackdelar med gällande ordning.

Det bör här omnämnas, att vid behandlingen av denna fråga två ledamöter av kammarkollegiet och två i vardera av domkapitlet i Härnösand och Stockholm reserverat sig för tillstyrkan av kommitténs förslag.

Av de hörda länsstyrelserna finner *länsstyrelsen i Västernorrlands län* kommitténs motivering knappast övertygande och *länsstyrelsen i Örebro län* finner övervägande skäl tala för att behålla nuvarande ordning. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser det med hänsyn till kyrkorådets cen-

trala funktion att främja det kyrkliga livet inom församlingen vara av stor betydelse för församlingsarbetet, att pastor bibehålles vid den ledande ställningen såsom rådets självskrivna ordförande.

Också enligt *diakonistyrelsens* åsikt ligger i kommitténs betonande av de församlingsvårdande uppgifterna ett starkt skäl att behålla kyrkoherden som självskrivna ordförande, och *styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund* anser, att man bör ta hänsyn till den tendens till utvidgning av rådets självförvaltning, som ligger i den nutida utvecklingen av församlingsvården. Styrelsen håller före, att det allmännas intresse härvidlag bör tillvaratagas genom att rådet har en ordförande, som handlar under tjänstemannaansvar.

Av de hörda *församlingarna* och *kyrkliga samfälligheterna* har de flesta, eller inemot ett *åttiotal*, uttalat sig för att kyrkoherdens självskrivna ordförandeskap behålles; *femton* har däremot förklarat sig biträda kommitténs förslag. I många fall har — enligt vad utdrag av protokollen ger vid handen — beslut i frågan fattats efter en diskussion, vid vilken framträtt starka meningsmotsättningar. I ett fåtal fall har uttalanden gjorts, att ändringen av kyrkoherdens ställning bör göras så konsekvent, att också det självskrivna ledamotskapet tas bort.

I samband med behandlingen av förevarande spørsmål om kyrkoherdens ställning i kyrkorådet berör ett par remissinstanser kommitténs förslag att även vice ordförande i rådet skall utses av det representativa organet. Därvid finner *domkapitlen i Uppsala* och *Strängnäs* samt *styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund* — uppenbarligen med utgångspunkt i att kyrkoherdens självskrivna ställning såsom ordförande får kvarstå — det lämpligare, att kyrkorådet självt inom sig utser en vice ordförande.

4. Departementschefen

Kyrkorådets uppgifter är av två skilda slag. Å ena sidan kan uppgifterna sägas vara av mera utpräglad kyrklig natur, nämligen då det gäller handhavandet av angelägenheter, som rör gudstjänstlivet och församlingsvården i övrigt. Å andra sidan förekommer uppgifter av övervägande administrativ och ekonomisk karaktär, vilka inte i högre grad skiljer sig från de bestyr, som tillkommer den borgerliga kommunens styrelse.

I den offentliga diskussionen har vid skilda tillfällen ifrågasatts det lämpliga i att kyrkorådet handhar båda slagen av dessa uppgifter. Förslag har framkastats, att i församlingen skall finnas ett kyrkoråd för det andliga livet och därmed sammanhängande angelägenheter samt en särskild nämnd för den ekonomiska förvaltningen. Församlingsstyrelsekommittén har inte biträtt detta förslag. Kommittén anser det från organisatorisk synpunkt vara väsentligt, att kyrkorådet intar en central ställning i församlingen och utgör dess styrelse. I flertalet församlingar utgör det enligt kommitténs mening en överorganisation att ha två jämställda organ. Kommittén erinrar

vidare om församlingens möjlighet att genom särskilt beslut inrätta ett beredningsorgan för ekonomiska angelägenheter. Samtidigt understryker kommittén vikten av att kyrkorådet i sista hand bär ansvaret för beredningen av alla förekommande ärenden. Kommitténs förslag innebär alltså, att kyrkorådet alltjämt skall ha den dubbla funktionen att vårda sig om församlingslivet och förvalta församlingens medel.

Ett flertal remissmyndigheter har biträtt kommitténs förslag samt framhållit det angelägna i att rådet utövar en central funktion i församlingens verksamhet.

För egen del kan jag inte finna det ändamålsenligt att generellt uppdelat förvaltningen på två skilda organ. Som jag tidigare framhållit, är församlingens verksamhet begränsad till ett förhållandevis snävt område. Kyrkorådets uppgifter är därför inte av så vittutgrenad natur som angelägenheterna för den borgerliga kommunens styrelse. Jag finner det uppenbart, att en uppdelning för de mindre församlingarnas del skulle utgöra en överorganisation.

Spörsmålet måste därför i huvudsak beröra de större församlingarna. Men även här kan en smidig och ändamålsenlig organisation skapas inom nuvarande ram. I allmänhet finns hos dessa församlingar tillgång på personal, som kan handha löpande administrativa uppgifter, och vidare kan en särskild beredningsnämnd tillsättas för att avlasta kyrkorådet bestyret med vissa ekonomiska angelägenheter.

Delade meningar råder inte om att kyrkorådet bör inta en central och ledande ställning inom församlingslivet. Enligt min uppfattning måste en väsentlig förutsättning för denna kyrkorådets arbetsuppgift vara, att rådet kan överblicka församlingens ekonomiska situation och utforma verksamheten inom ramen för tillgängliga medel. Jag finner det vara av vikt, att denna centrala ställning kommer till klart uttryck i den nya lagen. Kommitténs förslag utgör enligt min mening också en avgjord förbättring av de nuvarande bestämmelserna.

I LFS anges kyrkorådets *kyrkliga uppgifter* genom en uppräkningslista. Som jag tidigare erinrat om har kyrkomöteskommittén ansett att det materiella innehållet i dessa bestämmelser bör inflyta i en ny kyrkolag. Församlingsstyrelsekommittén har för sin del föreslagit, att de kyrkliga uppgifterna inte anges i den nya församlingsstyrelselagen på annat sätt än genom ett allmänt hållet stadgande om att rådet skall ha omsorg om församlingslivet och med uppmärksamhet följa dess utveckling. Med denna formulering anser kommittén, att kyrkorådets församlingsvårdande uppgifter i allt väsentligt kommer att överensstämma med vad som inbegrips i församlingens kompetens. Från kyrkliga myndigheter har uttalats tillfredsställelse över förslaget i denna del. Några har dock framställt önskemål, att rådets uppgifter skall komma till uttryck i mera aktiva ordalag.

Vid min redogörelse för vissa allmänna synpunkter på det föreliggande lagförslaget förklarade jag mig biträda kommitténs åsikt att det nämnda stadgandet bör ha en allmän formulering, som endast anger ramen för kyrkorådets verksamhet inom församlingsvården. Rådet bör inom denna ram ha möjlighet att vidta de åtgärder, som vid skilda tillfällen bedöms vara lämpliga. Vad beträffar den närmare utformningen av stadgandet är jag beredd tillmötesgå från kyrkligt håll framställda önskemål, att regeln ges en mera aktiv innebörd. Jag vill därför föreslå, att kyrkorådets uppgift anges vara att ha omsorg om församlinglivet och verka för dess utveckling.

Vad angår kyrkorådets *kyrkokommunala uppgifter* innebär församlingsstyrelsekommitténs förslag i huvudsak en anpassning till KL:s bestämmelser om kommunens styrelse. Mot förslaget har remissmyndigheterna inte gjort invändning av principiell räckvidd, och jag har inte heller för egen del något att erinra mot denna anpassning till KL:s regler. Innebörden av stadgandet i vad gäller befogenheten att upplåta kyrkorummet har tidigare berörts. Till ett par detaljspörsmål ämnar jag återkomma i specialmotiveeringen till lagförslaget.

I fråga om *kyrkoherdens ställning* i kyrkorådet innebär kommitténs förslag viss ändring i förhållandet till nuvarande ordning. Kommittén föreslår, att kyrkoherden alltjämt skall vara självskrivnen ledamot i rådet men inte som nu också dess självskrivne ordförande; endast om han väljes därtill skall han bekläda posten. Denna förändring har avstyrkts av flertalet remissmyndigheter.

Kyrkorådets uppgift att handha såväl kyrkliga som kyrkokommunala angelägenheter komplicerar spørsmålet. När det gäller de kyrkliga uppgifterna är det enligt min mening med hänsyn till det samband som otvivelaktigt råder mellan kyrkoherdens tjänsteutövning och kyrkorådets uppgifter inom församlingsvården både naturligt och nödvändigt, att kyrkoherden får medverka i arbetet inom församlingens centrala kyrkliga organ.

Vad gäller den kyrkokommunala verksamheten gör sig andra synpunkter gällande. Obligatoriskt ledamotskap är föga förenligt med principerna för hur en kommuns styrelse bör vara uppbyggd. Av 32 § KL följer, att den som är föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av vissa tjänsteåligganden intar en ledande ställning inom kommunens samfällda förvaltning inte ens är valbar som ledamot i kommunens styrelse. Med det betraktelsesätt, som ligger bakom denna bestämmelse i KL, skulle det kunna ifrågasättas om kyrkoherden över huvud taget bör vara medlem i rådet. Han skulle i stället utöva funktionen som föredragande i rådet och verkställare av rådets beslut.

Behovet av att kyrkoherden såsom församlingens föreståndare medverkar i kyrkorådets arbete får alltså vägas mot det krav som utifrån kommunala självstyrelseprinciper ställes på rådets sammansättning. En viktig omständighet finner jag därvid vara, att kyrkoherdens uppgifter är sådana, att han

knappast kan jämföras med någon befattningshavare i den borgerliga kommunens tjänst. Kyrkoherden måste till följd av sin ställning ha medansvar för rådets verksamhet, och hans medverkan inom rådet kan därför inte inskränkas till föredragning och verkställighet. Det bör också erinras om att kyrkoherden i allmänhet erhållit sitt ämbete efter församlingens val. Jag anser därför övervägande skäl tala för bifall till kommitténs förslag, att kyrkoherden även i fortsättningen skall vara ledamot i rådet omedelbart på grund av sitt ämbete.

Större tvekan kan föreligga om kyrkoherden bör vara självskriven ledamot också i samfällighets kyrkoråd. Jag vill dock erinra om att redan bestående samfälligheter kan handha även andra än ekonomiska angelägenheter. Bland annat med hänsyn härtill är jag inte beredd förorda avsteg från den ordning, som föreslagits för församlingskyrkoråd. I Stockholms och Göteborgs samfälligheter bör dock nuvarande ordning bestå, nämligen att präst inte är självskriven ledamot i det administrativa organet.

Att kyrkoherden sålunda bör vara självskriven ledamot i kyrkorådet medför enligt min uppfattning inte utan vidare att han också skall vara rådets ordförande. Hans ställning i församlingen skulle visserligen kunna anföras som skäl för ett självskrivet ordförandeskap. Olika praktiska synpunkter talar dock för en motsatt ordning. Kommittén har framhållit flera omständigheter, som jag finner vägande. Anlägger man vidare på församlingens liv det betraktelsesättet, att det skall vara uttryck för en folkkyrkas levande verksamhet, grundat på ett aktivt samarbete mellan präster och lekmän, så leder detta — antingen man främst ser till kyrkorådets kyrkliga eller till dess kyrkokommunala uppgifter — ovedersägligen till att valet av ordförande bland kyrkorådets medlemmar bör stå församlingens representativa organ helt fritt.

Några remissmyndigheter har uttalat farhåga för att kyrkoherden skall bli beroende av politiska grupper i församlingen, om han inte är självskriven ordförande i rådet. Till detta vill jag blott anmärka, att prästen redan nu har att följa de beslut församlingens organ fattar inom ramen för sin befogenhet. Jag kan inte finna, att prästen till följd av den föreslagna ordningen skulle komma i beroendeställning, liksom inte heller, att hans möjligheter att utöva inflytande i rådet skulle minska.

De anförda synpunkterna föranleder mig att även i förevarande spörsmål biträda kommitténs ståndpunkt. I likhet med kommittén anser jag att den föreslagna ordningen inte innebär någon förändring i den ställning kyrkolagen förlämnar kyrkoherden inom församlingen.

Jag är ense med kommittén att såväl ordförande som vice ordförande i kyrkorådet bör väljas av det representativa organet. Härigenom vinnes överensstämmelse med vad som gäller beträffande presidiet i den borgerliga kommunens styrelse.

Vad kommittén anført om prästs medverkan i annexförsamlings kyrkoråd föranleder ingen erinran från min sida.

V. Kyrkliga samfälligheter m. m.

1. Gällande bestämmelser och deras tillkomst

LFS upptar två skilda former för samverkan mellan församlingar för vården av gemensamma angelägenheter. Församlingarna kan jämlikt 1 § andra stycket LFS genom beslut av Kungl. Maj:t förenas till en *kyrklig samfällighet*, som genom sina särskilda organ har att sköta ifrågavarande uppgifter. Samfälligheten kan omfatta alla i LFS avsedda angelägenheter, och i så fall upphör församlingarnas självbestämmanderätt (total samfällighet). Men samfälligheten är vanligtvis mindre omfattande och avser viss eller vissa bestämda angelägenheter, till exempel församlingarnas ekonomi (partiell samfällighet).

Om församlingarna inte är förenade till kyrklig samfällighet, skall beslutanderätten rörande gemensamma angelägenheter jämlikt 3 § andra stycket LFS utövas på *gemensam kyrkostämma*. Detta är som regel fallet i pastorat, som består av två eller flera församlingar. Här är det den s. k. pastoratsstämman, som har beslutanderätten.

Samfällighetsbildning förutsätter i princip samtycke av samtliga berörda församlingar. Om åtgärden finns vara påkallad av betydande allmänt behov, kan förordnande meddelas även mot församlings önskan.

Bildande av samfällighet innebär i första hand, att för samfälligheten skall finnas motsvarande beslutande och förvaltande organ som för församling. *Beslutanderätten* i samfällighet, som har flera än 1 500 invånare, utövas av kyrkofullmäktige samt i mindre samfällighet av samfälld kyrkostämma, såvida inte denna beslutar införa fullmäktigsystem. I en total samfällighet har församlingarna som nämnts upphört att vara självständiga kyrkokommuner. Om samfälligheten är partiell, behåller församlingarna i princip sina egna organ för vården av de angelägenheter, som inte berörs av samfälligheten. Kungl. Maj:t kan dock enligt 4 § första stycket LFS förordna, att församling inte skall ha särskilda kyrkofullmäktige. Då en partiell samfällighet bildas brukar ofta de berörda församlingarna befrias från skyldighet att utse egna kyrkofullmäktige.

De i 27 § 1 mom. LFS givna reglerna hur antalet kyrkofullmäktige i församling bestäms gäller inte för samfällighet. Enligt paragrafens 2 mom. skall i stället Kungl. Maj:t bestämma antalet fullmäktige. Detta fördelas sedan av länsstyrelsen på församlingarna efter särskilda regler.

Vid val av kyrkofullmäktige för samfällighet skall enligt 31 § första stycket LFS varje församling utgöra en valkrets och får således inte uppdelas i flera valkretsar. Valbarheten är inte inskränkt inom valkretsen,

varför möjlighet finns att i en församling välja person, som bor i annan församling inom samfälligheten.

I varje samfällighet skall finnas ett gemensamt kyrkoråd, vanligen benämnt *samfällda kyrkorådet* (men i Göteborg och Norrköping kallat kyrkonämnden). Sådant kyrkoråd tillsättes och sammansättes enligt samma regler som församlingskyrkoråd. Vid val av ledamöter bör enligt 43 § tredje stycket LFS tillses, att om möjligt envar av församlingarna blir företräd i rådet.

Då församlingar inte bildar en kyrklig samfällighet utövas beslutanderätten, som inledningsvis nämnts, på *gemensam kyrkostämma*. Fullmäktige kan inte utses, ej ens om kyrkofullmäktige finns i alla församlingarna.

Beslutanderätten tillkommer gemensam kyrkostämma även om församlingarna tillhör en samfällighet, men angelägenheten inte är gemensam för samtliga de till samfälligheten hörande församlingarna. Ett exempel är att två församlingar i en samfällighet, vari ingår även andra församlingar, har en gemensam kyrkogård. Om skilda flerförsamlingspastorat är förenade till en samfällighet, som inte omfattar samtliga pastoratsangelägenheter, avgörs de inom det särskilda pastoratet förekommande pastoratsangelägenheterna inte av samfällighetens beslutande organ utan i vanlig ordning på pastoratsstämman för pastoratets församlingar.

Församlingar, som inte utgör en kyrklig samfällighet kan jämlikt 40 § andra stycket LFS förena sig om *gemensamt kyrkoråd*, vilket träder i stället för de särskilda kyrkoråden. Församlingarna har även möjlighet att behålla sina egna kyrkoråd och utse gemensamt kyrkoråd för vården om viss eller vissa angelägenheter. Beslut om gemensamt kyrkoråd — liksom beslut om gemenskapens upphörande — fattas av varje församling för sig.

Om församlingar förenar sig om gemensamt kyrkoråd för vården om vissa angelägenheter, kommer beslutanderätten i dessa ärenden alltid att utövas på gemensam kyrkostämma. Om församlingarna beslutar att låta ett gemensamt kyrkoråd sköta alla de kyrkliga angelägenheterna, tillkommer också beslutanderätten i alla ärenden den gemensamma kyrkostämman. I de fall, då församlingarnas egna representativa organ således skulle komma att ha endast ett fåtal eller inga ärenden att handlägga, finns det likväl ingen möjlighet för församling med flera än 1 500 invånare att erhålla dispens från fullmäktigsystemet.

Ledamöter och suppleanter i gemensamt kyrkoråd väljes enligt 43 § andra stycket LFS på gemensam kyrkostämma. Enligt tredje stycket i samma paragraf bör därvid tillses, att om möjligt envar av församlingarna blir företräd i rådet.

I pastorat kan enligt 3 § ecklesiastika boställsordningen utses en särskild *boställsstyrelse*, vilken har att beträffande förvaltningen av prästgård och löneboställe fullgöra de åligganden, som eljest tillhör pastoratskyrkorådet. Val av ledamöter och suppleanter i boställsstyrelse skall ske enligt samma

regler som för kyrkoråd, dock får antalet ledamöter inte vara under tre eller över fem. Vidare stadgas att boställsstyrelsen — till skillnad från kyrkorådet — har att inom sig för varje år välja ordförande och, där så finns påkallat, vice ordförande.

En samverkan mellan olika församlingar kan komma till stånd även i annan ordning än enligt bestämmelserna i LFS. Ett sätt att ordna sådan samverkan är att församlingar ingår *avtal* om vården av någon angelägenhet, exempelvis om en gemensam begravningsplats. En gemensam förvaltning kan vidare komma till stånd genom att en *stiftelse* bildas för skötseln av exempelvis ett kapell eller ett församlingshus.

I detta sammanhang kan anmärkas att möjligheten att ingå kommunalförbund inte står församlingarna till buds.

I *Stockholm* bildar de territoriella församlingarna en partiell ekonomisk samfällighet. Om samfällighetens kompetens och organisation finns bestämmelser i LFS Sthlm. Samfälligheten har till uppgift att vårda huvudstadens gemensamma kyrkliga angelägenheter, till vilka i första rummet hänförs prästerskapets, kyrkomusikers och kyrkobetjäntes kontanta avlöningsförmåner, förvaltning av sådan egendom, som är avsedd för bestridande av dessa avlöningsförmåner, samt utgörande av den allmänna kyrkoavgiften. Därjämte äger samfälligheten bevilja anslag till territoriell församling med högst fyra femtedelar av kostnaden för byggande och underhåll av kyrka, församlingshus samt tjänstebostäder för prästerskap, kyrkomusiker och kyrkobetjänste. Såvitt gäller kyrka och församlingshus omfattar samfällighetens anslagsrätt uttryckligen även kostnader för uppvärmning, belysning och rengöring ävensom för elektrisk kraft till bland annat ringning och orgelspelning. Denna anslagsrätt har dock begagnats endast i ett fall; församlingarna svarar sålunda allmänt för dessa driftskostnader. Samfälligheten lämnar inte heller bidrag till reparationer av församlingshus och tjänstebostäder och då fråga är om reparation av kyrka inträder samfälligheten först om företaget är av viss storleksordning.

Samfällighetens beslutanderätt utövas av *församlingsdelegerade*. Dessa väljes av församlingarnas kyrkofullmäktige bland församlingens röstberättigade medlemmar, vilka fyllt 23 år. Inom varje församling utses en delegerad för varje påbörjat tjugutusental invånare i församlingen samt därutöver ytterligare en. Suppleanter utses till lika antal. Valen förrättas före utgången av oktober månad året efter det, då kyrkofullmäktigval ägt rum. Mandatperioden omfattar fyra år och börjar löpa den 1 januari året efter det valet skedde; i förhållande till kyrkofullmäktiges mandatperiod föreligger således en förskjutning i tiden av ett år. Delegerade väljer varje år inom sig ordförande och vice ordförande. Vid delegerades sammanträ-

den äger biskopen deltaga i överläggningarna. Sådan rätt tillkommer också ordföranden i församlings kyrkoråd vid behandling av fråga, som angår församlingen.

För beredning av ärendena hos delegerade finns ett *beredningsutskott*, bestående av delegerades ordförande och vice ordförande, vilka innehar samma befattningar inom utskottet, samt nio bland delegerade årligen valda ledamöter jämte lika många suppleanter. Valet förrättas samtidigt som delegerades presidium utses. Vid samma tillfälle utses också en kassaförvaltare, vilken ensam är ansvarig för samfällighetens kassarörelse. Vid beredningsutskottets sammanträden äger ordföranden i församlings kyrkoråd rätt att yttra sig och framställa förslag i fråga, som angår församlingen.

I *Göteborg* bildar de territoriella församlingarna en total ekonomisk samfällighet. Församlingarna själva handhar till följd härav, förutom vissa personalfrågor, endast de rent församlingsvårdande uppgifterna samt ordningsfrågor vid gudstjänsten. Samfällighetens kompetens och organisation regleras, såsom tidigare nämnts, genom LKF Gbg. Denna lag innehåller endast sådana bestämmelser, som till innehållet avviker från motsvarande stadganden i LFS. För samfälligheten gäller i övrigt tillämpliga delar av LFS.

Samfällighetens beslutanderätt utövas av 60 *kyrkofullmäktige*. Valbarhet är inskränkt inom vederbörande församling. Samfällighetens kyrkoråd benämns *kyrkonämnd*. Kyrkofullmäktige väljer årligen inom sig en ordförande och en vice ordförande. Vid fullmäktiges sammanträden äger kyrkonämndens ordförande samt två av domkapitlet utsedda kyrkoherdar yttra sig och framställa förslag. Sådan rätt tillkommer också ordföranden i församlings kyrkoråd vid behandling av fråga, som angår församlingen särskilt. Varje församling äger själv besluta, om den skall ha egna kyrkofullmäktige eller inte. För närvarande har ingen av församlingarna egna fullmäktige.

Kyrkofullmäktige utser till ledamöter i kyrkonämnden från envar av församlingarna en av ledamöterna i församlingens kyrkoråd. Vidare utses en suppleant från varje församling. Bland nämndens ordinarie ledamöter utser fullmäktige för varje år en räkenskapsförare och kassaförvaltare, vilken ensam ansvarar för kassarörelsen. Kyrkonämnden äger överlämna verkställighetsåtgärd till vederbörande församlings kyrkoråd.

Avgifter, som utdebiteras för kyrkoväsendet eller eljest inflyter, skall användas för samfällighetens behov. De särskilda församlingarnas kyrkoråd skall avge specialförslag över utgifter och inkomster till kyrkonämnden. I det statförslag, som kyrkonämnden uppgör, skall för varje församling upptas erforderligt anslag att ställas till församlingskyrkorådets förfo- gande för att främja församlingsvården och tillgodose de övriga uppgifter,

beträffande vilka beslutanderätten inte tillkommer samfälligheten. Det åligger de särskilda församlingarnas kyrkoråd att till kyrkonämnden redovisa för de medel de omhänderhaft.

I betänkandet med förslag till lag om församlingsstyrelse (SOU 1923: 4) föreslogs, att kyrkliga samfälligheter skulle kunna bildas, vilka skulle omfatta församlingarnas samtliga kyrkliga angelägenheter eller också sådana av ekonomisk natur. Bildandet skulle vara beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Även i det år 1929 uppgjorda utkastet till lag om församlingsstyrelse intogs bestämmelser om kyrkliga samfälligheter. Flerförsamlingspastorat skulle utgöra en samfällighet, såvitt angick pastoratets gemensamma angelägenheter. Därjämte kunde Kungl. Maj:t förordna att två eller flera församlingar eller delar av olika församlingar skulle bilda en samfällighet. Förordnandet kunde avse samtliga eller vissa bestämda församlingsangelägenheter.

I propositionen 1930: 100 framhöll departementschefen, att det syntes önskvärt att finna en form, avpassad för den jämförelsevis omfattande gemenskap, som bestod mellan församlingar i exempelvis vissa större städer. För denna gemenskap syntes en kyrklig samfällighet vara en lämplig organisation. Förslaget att flerförsamlingspastorat skulle utgöra obligatorisk samfällighet för vård av pastoratsangelägenheterna fann departementschefen vara en överorganisation.

Konstitutionsutskottet anslöt sig i sitt utlåtande (31) i huvudsak till de i propositionen i denna del framlagda förslagen.

Obligatoriskt gemensamt kyrkoråd för vård om pastoratets angelägenheter i flerförsamlingspastoraten infördes genom lagändring år 1933. I propositionen 1933: 162 framhölls, att genom 1932 års ecklesiastika boställslagstiftning pastoraten erhållit nya krävande förvaltningsuppdrag, vilka motiverade ett särskilt berednings- och verkställighetsorgan.

Frågan om pastoratens organisation upptogs ånyo vid 1939 års riksdag. I anledning av väckt motion fann konstitutionsutskottet (utl. 5) en undersökning påkallad bland annat om pastoratens organisation borde utbyggas genom att kyrkofullmäktige infördes för pastoraten. Riksdagen hemställde på utskottets förslag om utredning av frågan om utsträckt tillämpning av fullmäktigsystemet (rskr 109).

Kammarkollegiet, som fick i uppdrag att utreda frågan, fann dock att fullmäktige i flerförsamlingspastorat i allmänhet inte behövdes. I de fall, då en fastare organisation var önskvärd, kunde enligt kollegiets uppfattning gällande bestämmelser om samfällighetsbildning tillämpas. Kollegiet ansåg därför inte något behov föreligga av nya författningsföreskrifter.

Departementschefen förklarade i propositionen 1942: 247, att han inte

kunde tillstyrka införande av särskilda bestämmelser om fullmäktige för flerförsamlingspastorat. Redan befintliga möjligheter till samfällighetsbildning var enligt hans åsikt tillfyllest, om pastoratet önskade stärka sin organisation.

Konstitutionsutskottet fann i utlåtande (12) denna synpunkt inte övertygande. Behov kunde enligt utskottets åsikt väl tänkas föreligga att införa fullmäktige utan att det kunde anses vara av behovet påkallat att en kyrklig samfällighet bildades. Frågan var därför förtjänt av Kungl. Maj:ts fortsatta uppmärksamhet.

Frågan om att åstadkomma en ekonomisk gemensamhet mellan de territoriella församlingarna i *Stockholm* upptogs i ett av kammarrådet Tom Wohlin år 1939 avgivet betänkande rörande reglering av församlingsindelningen i Stockholm (SOU 1940: 1). Wohlin fann att en sådan nyreglering ägde oskiljaktigt samband med de grunder, varpå den kyrkliga menighetsförvaltningen var organiserad. Till följd härav föreslog Wohlin, att en total samfällighet i ekonomiskt hänseende skulle anordnas av stadens territoriella församlingar.

Förslaget mötte vid remissbehandlingen starkt motstånd, särskilt från församlingarnas sida, och i anledning härav tillkallades professorn Åke Hassler att biträda vid fortsatt beredning av ärendet. Hasslers utredning (SOU 1941: 31) utmynnade i ett förslag att en partiell samfällighet skulle bildas av de territoriella församlingarna i Stockholm. Samfälligheten skulle handha ärenden rörande löneförmåner till präster och kyrkobetjante, byggnad och underhåll av kyrka, församlingshus och boställen, driftskostnader för kyrka och församlingshus samt utgörande av den allmänna kyrkoavgiften. Den föreslagna kompetensfördelningen mellan samfällighet och församling åsyftade i första hand att underlätta framtida församlingsregleringar. I andra hand hade beaktats behovet av en utjämning i skattehänseende mellan de olika församlingarna. Intresset av att församlingarnas ekonomiska självständighet inte äventyrades utgjorde dock en motvikt till dessa önskemål.

Hasslers förslag lades i huvudsakliga delar till grund för propositionen nr 291 till 1942 års riksdag. I propositionen förklarade dåvarande departementschefen sig anse, att församlingarnas intresse av att själva få besluta om sina angelägenheter borde i något större utsträckning tillgodoses. Han föreslog därför, att församlingarna i princip bibehölls vid uppgiften att själva svara för byggnad och underhåll av kyrka, församlingshus och bostadsboställen för prästerskap och kyrkobetjante och att samfälligheten i sin tur berättigades att anvisa församling medel till ändamålet ifråga, motsvarande högst fyra femtedelar av totalkostnaden. Departementschefen framhöll, att fastän någon skyldighet i detta avseende således inte ålades samfälligheten, fick man utgå från att dess organ var medvetna

om betydelsen av att uppgifterna blev behörigen tillgodoseddda och att fasta normer tillämpades vid anslagsgivningen. Propositionen antogs oförändrad av riksdagen (KU 15; rskr 324).

Vad härefter angår de kyrkliga förhållandena i *Göteborg* framlade kyrkofullmäktigsakkunniga ett lagförslag — avsett att ersätta 1882 års förordning angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg — vilket innebar i huvudsak, att stadens territoriella församlingar skulle utgöra en kyrklig samfällighet, att samfällighetens beslutanderätt skulle utövas av 50 kyrkofullmäktige samt att i övrigt bestämmelserna i de sakkunnigas förslag till lag om församlingsstyrelse skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse. De sakkunniga underströk, att den ekonomiska gemensamhet som bestod mellan församlingarna i Göteborg just var en sådan kyrklig samfällighet, som avsågs kunna bildas enligt deras förslag till församlingsstyrelselag, varför det syntes mindre lämpligt att för Göteborg i fortsättningen upprätthålla en särställning. De sakkunniga ansåg det dock inte riktigt att låta samfällighetens fortbestånd bli beroende på förordnande av Kungl. Maj:t; föreskrift borde därför lämnas i särskild lag samtidigt med att 1882 års förordning upphävdes.

I 1929 års departementsutkast till lag om församlingsstyrelse föreslogs endast att 1882 års förordning skulle upphöra att gälla. Man ansåg det sålunda vara tillräckligt med att Kungl. Maj:t förordnade, att församlingarna framdeles skulle bilda en ekonomisk samfällighet.

I propositionen 1930: 100 anslöt sig dåvarande departementschefen till utkastets förslag samt förklarade, att det knappast syntes påkallat att behålla särskilda bestämmelser för en speciell samfällighet sedan allmän-giltiga regler införts; tvärtom kunde vissa fördelar vinnas om de allmänna bestämmelserna blev tillämpliga. Sålunda kunde Kungl. Maj:t vidta jämkningar i den mån förhållandena ändrade sig.

Konstitutionsutskottet (utl. 31) ansåg dock att det var mindre lämpligt att samfällighetens fortbestånd gjordes beroende av en i administrativ ordning meddelad föreskrift, eftersom förhållandena dittills reglerats genom en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt antagen författning. Riksdagen biträdde utskottets uppfattning samt anhöll, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning om att 1882 års förordning ersattes av en särskild lag.

Inom ecklesiastikdepartementet upprättades ett förslag till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg, vilket avfattades i nära anslutning till de rådande förhållandena. För de fall då inte särskilda föreskrifter lämnades hänvisades till LFS. Förslaget förelades 1931 års riksdag genom propositionen nr 130 och blev antaget med endast smärre jämkningar; sålunda bestämdes bland annat fullmäktiges antal till 60 (KU 14; rskr 212).

2. Församlingsstyrelsekommittén

Kommittén lämnar till en början en kort redogörelse för i hur stor utsträckning kyrkliga samfälligheter förekommer och den kompetens, som tillagts dem.¹ Kommittén upplyser därvid att beslut om samfällighetsbildning meddelats i 95 fall. Särskilt under de första åren efter LFS ikraftträdande bildades samfälligheter i betydande utsträckning. Då reglerades bland annat de flesta av samfälligheterna i städerna. Nära två tredjedelar av samfälligheterna eller 60 stycken utgörs av sådana, som består av alla församlingarna i ett pastorat. 22 samfälligheter omfattar några, men inte alla församlingar i ett pastorat. Slutligen finnes 13 samfälligheter, som består av församlingar från olika pastorat.

Samfälligheternas organisatoriska uppbyggnad är i princip densamma oberoende av deras mer eller mindre omfattande kompetens. Sålunda finns i alla samfälligheter de kyrkokommunala organ, som enligt LFS skall förekomma i församlingarna.

Den i lagen anvisade möjligheten att skapa *total samfällighet* har inte använts i större utsträckning. Intill den 1 januari 1956 har bildats 28 sådana samfälligheter. Därvid har som regel samfälligheten angivits omfatta alla de i 2 § LFS avsedda angelägenheterna (eller också alla med undantag av skolärendena, vilka redan tillhört borgerlig kommun eller sedermera överflyttats dit). I fem fall har bildats samfällighet, som omfattar alla angelägenheter utom skol- och biblioteksärenden. Också i dessa fall löd skolärendena under den borgerliga kommunen, och om biblioteksärendena överflyttas till borgerlig kommun, kommer samfälligheterna att bli totala.

I 15 fall omfattar den totala samfälligheten samtliga till ett pastorat hörande församlingar samt i 16 fall några men inte alla församlingar inom ett pastorat. I två fall består samfälligheten av de till två skilda pastorat hörande församlingarna. Inemot halva antalet samfälligheter omfattar en stad, varvid vanligen en eller flera angränsande landsbygdsförsamlingar också ingår i samfälligheten.

Bland *de partiella samfälligheterna* utgörs den största och betydelsefullaste gruppen av de samfälligheter, där samtliga ekonomiska angelägenheter är gemensamma. Flertalet av dem omfattar församlingarna i städer.

De ekonomiska samfälligheterna kan i en del fall även ha hand om andra än enbart ekonomiska angelägenheter, såsom att tillsätta kyrkobetjänte samt ordna begravningsplats.

Förutom de nu nämnda samfälligheterna finns ett antal samfälligheter, som handhar pastoratsangelägenheterna, eventuellt jämte vissa andra för församlingarna inom samma pastorat gemensamma angelägenheter. Det är

¹ För kommitténs överväganden beträffande samfälligheterna i Stockholm och Göteborg redogöres särskilt.

alltså även här fråga om ekonomiska angelägenheter, i första hand prästerskapets löneförmåner och boställsförvaltningen. Slutligen finns ett fåtal samfälligheter för vårderna om vissa begränsade angelägenheter, exempelvis vårderna om en gemensam begravningsplats.

Den kyrkliga organisationen i flertalet städer med samfällighet, särskilt de större, är i viss mån särpräglad såtillvida, att församlingskyrkoråden tilldelats vissa förvaltnings- och verkställighetsuppgifter beträffande de gemensamma angelägenheterna.

Kommittén behandlar här efter de spörsmål, som i organisatoriskt hänseende sammanhänger med vårderna av *p a s t o r a t s a n g e l ä g e n h e t e r n a*, och lämnar därvid en kort översikt av viktigare sådana angelägenheter.

Den reform av församlingsprästerskapets avlöning, som genomfördes år 1951 och som i huvudsak innebar, att det i statens allmänna avlöningsreglemente och statens löneplansförordning (numera statens löneförordning) utformade lönesystemet skulle tillämpas, rubbade inte de dittillsvarande grunderna för finansieringen av lönekostnaderna. Pastoraten förblev sålunda löngivare och har att medelst avkastningen av lokala avlöningstillgångar och medel som erhålles genom beskattning (församlingsavgifter) avlöna sitt prästerskap. Ekonomiskt svagare pastorat åtnjuter i skatteutjämning syfte lindring i denna skyldighet genom tillskott ur kyrkofonden, som i sin tur erhåller medel härtill främst genom den allmänna kyrkoavgiften. Denna erlägges till fonden av varje pastorat i förhållande till det antal skattekronor, för vilket församlingsavgifter skall utgå till pastoratet.

Pastoratens åligganden i fråga om avlöandet av församlingspräster är reglerade i 1951 års prästlönekostnadslag. Pastoratet bestrider de s. k. prästlönekostnaderna, varmed avses de kontanta avlöningsförmåner, som tillkommer församlingspräster, samt svarar för kostnad för tjänstebostad åt församlingspräst ävensom för bidrag till uppvärmningskostnad m. m. För tjänstebostaden är emellertid prästen skyldig att betala hyra till pastoratet.

Det åligger pastoratet att förvalta de s. k. prästlönefonderna. Dessa utgörs dels av sedan gammalt bestående fonder för församlingsprästerskapets avlöande och dels av fonder som bildats genom försäljning av kyrklig jord. Fonderna skall av pastoratet göras räntebärande men kan också användas till grundförbättring eller inköp av fastighet.

Pastoratet svarar helt för byggande och underhåll av prästgård. Omfattningen av denna skyldighet regleras i ecklesiastika boställsordningen. Om pastoratet anordnat särskild pastorexpedition i prästgård vid sidan om prästbostaden, har pastoratet också att bekosta möblering, uppvärmning och städning av lokalen. Beträffande pastorexpedition, som ingår i tjänstebostad, åligger det pastoratet att endast bekosta uppvärmning, medan det är församlingen, som har att tillhandahålla pastor nödiga kontorsinventarier och vad som i övrigt erfordras för kyrkobokföringen.

I boställsordningen stadgas vidare att pastoratet har att förvalta präst-

gård och löneboställe. I pastoratets förvaltningsbefogenheter ingår rätt att sluta avtal om att utarrendera löneboställe. För skötseln av löneboställes skog skall hos pastoratet finnas anställt ett sakkunnigt biträde. Skogen får inte utarrenderas utan skall skötas av pastoratet i enlighet med en av stiftsnämnden upprättad hushållningsplan.

Enligt 1947 års lag om kyrkomusiker skall avlöningskostnaderna för dessa bestridas i nära överensstämmelse med vad som gäller i fråga om prästlönekostnaderna. Närmare bestämmelser härom är meddelade i 1950 års kyrkomusikerstadga. Angelägenheterna är uppdelade mellan pastorat och församling; på pastoratet ankommer att svara för den kontanta avlöningen.

Vid sina överväganden beträffande formerna för vården av pastoratsangelägenheterna finner kommittén att skäl för en ändring av gällande ordning finns i fråga om det beslutande organets ställning. Detta organ har enligt kommitténs åsikt att ta ställning till ett flertal betydelsefulla frågor.

Enligt uppgifter, som kommittén inhämtat från flerförsamlingspastorat angående medeltalet deltagare i pastoratsstämmor under år 1953, var till slutningen ringa. Sålunda var medeltalet deltagare endast 2—5 i 81 av de 503 pastorat som lämnat uppgifter och 214 pastorat hade ett medeltal av 6—10 deltagare. I 58,6 procent översteg alltså medeltalet inte 10, medan 208 pastorat (41,4 procent) hade ett högre medeltal än 10 deltagare.

Om pastoratsstämman ersattes av någon form av representativt system, skulle utan tvivel, uttalar kommittén, skapas bättre förutsättningar för det beslutande organets arbete. Det ligger då nära till hands att för sådant ändamål anknyta till det i 1929 års departementsutkast framförda förslaget att göra flerförsamlingspastorat till obligatorisk samfällighet för vården om pastoratsangelägenheterna. Härigenom blir det möjligt att införa ett representativt system. Om flerförsamlingspastoraten blir samfälligheter, vinnes även att dessa pastorat kommer att utgöra specialkommuner och sålunda får självständig utdebiteringsrätt.

Församling i ett flerförsamlingspastorat bör vidare kunna få bilda en samfällighet med de övriga till pastoratet hörande församlingarna för vården om andra ekonomiska angelägenheter än dem som författningsenligt ankommer på pastoratet. En sådan utvidgning bör i likhet med gällande regler förutsätta att Kungl. Maj:t förordnar därom.

Om flerförsamlingspastoratet skulle ges samma organisation som församling, fortsätter kommittén, skulle pastoratsstämman komma att ersättas av fullmäktige (pastoratsfullmäktige), förutsatt att pastoratet har en folkmängd överstigande 1 000 invånare, vilken folkmängd enligt kommitténs förslag konstituerar obligatoriskt fullmäktigsystem. En nackdel med en sådan anordning är emellertid, att fullmäktige kunde komma att finnas såväl i pastoratet som i de särskilda församlingarna. Detta skulle medföra dubbla val med därav följande kostnader och andra olägenheter. Med hän-

syn härtill anser kommittén sig böra avvisa tanken på att föreslå fullmäktigsystem för pastoraten.

Kommittén har även övervägt möjligheten av att låta beslutanderätten anförtros åt ett förstärkt pastoratskyrkoråd, utsett av pastoratsstämman. En sådan anordning skulle te sig ändamålsenlig för de fall, då pastoratsangelägenheterna är av jämförelsevis enkel beskaffenhet. Det kan dock enligt kommitténs mening ifrågasättas, om så mycket vinnes därmed, eftersom pastoratsstämmor ändock måste hållas. Pastoratskyrkorådets dubbla ställning som beslutande och förvaltande organ står också i mindre god överensstämmelse med hävdvunna grundsatser inom kommunallagstiftningen.

Kommittén vill i stället förorda ett *delegeradesystem* av innebörd, att de till pastoratet hörande församlingarna utser särskilda delegerade vilka tillsammans har att utöva beslutanderätten, alltså ett organ av likartad typ som redan finns i Stockholm. I flerförsamlingspastoraten skulle därmed komma att finnas ett verkligt representativt organ, varigenom förutsättningar torde kunna skapas för en mera ändamålsenlig förvaltning av pastoratsangelägenheterna. Kommittén föreslår att organet kallas *församlingsdelegerade*, vilken benämning vunnit hävd i Stockholm.

Om flerförsamlingspastorat blir obligatorisk kyrklig samfällighet, kommer sådant pastorat att ha ett särskilt kyrkoråd, *pastoratskyrkoråd*, för vilket i tillämpliga delar kommer att gälla vad som stadgas om församlings kyrkoråd. Härvidlag kommer alltså inte att ske någon ändring i den gällande ordningen.

Kommittén har till övervägande upptagit frågan huruvida inte vissa av de uppgifter, som för närvarande ankommer på församlingarna, kunde överföras till pastoraten. Syftet med en dylik överflyttning skulle givetvis vara att vinna en skatteutjämning mellan de i ett pastorat ingående församlingarna. Då detta syfte emellertid alltid kan ernås genom att Kungl. Maj:t förordnar, att den samfällighet som pastoratet utgör skall ha att vårda andra angelägenheter än själva pastoratsangelägenheterna, torde något egentligt behov av en utökning i själva lagen inte finnas, anser kommittén.

Ändring i den gällande ordningen finner kommittén anledning föreslå endast i fråga om församlings skyldigheter beträffande kyrkobokföringen. Enligt kommitténs mening bör kostnaderna för kyrkobokföringen helt bestridas av pastoratet, och kommittén föreslår därför att 30 § folkbokföringsförordningen ändras i enlighet härmed. Förslaget innebär i praktiken endast en rationalisering av den nuvarande ordningen, eftersom redan nu kostnaderna fördelas mellan pastoratets församlingar efter antalet skatte-kronor.

Ett av kommittén diskuterat spörsmål inom förevarande ämnesområde är om **t o t a l a s a m f ä l l i g h e t e r** alltjämt skall få bildas. Kom-

mittén påpekar därvid, att en följd av att församling uppgår i total samfällighet blir, att även sådana till församling normalt hörande uppgifter, som inte är av ekonomisk natur och alltså inte behöver förutsätta anslagsbeslut eller utdebitering, övertages av samfälligheten.

Man bör enligt kommitténs mening eftersträva att låta församlingen i möjligaste utsträckning fortleva kring lokalkyrkan. Församlingen bör alltid ha möjlighet att själv handha de rent församlingsvårdande uppgifterna om den så önskar. De angelägenheter, som avser främjande av gudstjänstlivet och den kristna kärleksverksamheten men som inte kräver att utdebiterade medel tas i anspråk, bör därför kunna behållas hos den enskilda församlingen. Därför bör också i alla samfälligheter församlingen kunna tillsätta ett församlingskyrkoråd.

Kommitténs förslag betyder en ändring av nu gällande ordning såtillvida, att den fullständiga gemenskap, som innebär ett slopande av den kyrkokommunala organisationen i de särskilda församlingarna, inte längre kan tillskapas. Detta innebär, att varje form av samfällighetsbildning endast kommer att avse gemensamma angelägenheter av ekonomisk natur; bildas total sådan samfällighet tillkommer all anslags- och utdebiteringsrätt samfälligheten och de angelägenheter, som förutsätter sådan rätt, blir gemensamma.

I de totala ekonomiska samfälligheterna anser kommittén att beslutanderätten bör liksom enligt gällande lag utövas av kyrkofullmäktige, som utses genom direkta val.

Genom att den nuvarande formen av total samfällighetsbildning upphör, behåller församling alltid sitt beslutande organ. Något behov av kyrkofullmäktige i församling, som ingår i total ekonomisk samfällighet, torde emellertid som regel inte föreligga, varför dylik församling bör kunna dispenseras därifrån. Kyrkostämmans uppgifter blir begränsade till vad som med hänsyn till samfällighetsbildningen faller inom församlingens kompetens. Om församling, som ingår i sådan samfällighet, inte anser det behövt att ha eget kyrkoråd, bör det ankomma på samfällighetens kyrkoråd att handha också sådana församlingsvårdande uppgifter, som inte är av ekonomisk natur.

Kommittén uttalar vidare att det inte är med sikte på de fall, där det nuvarande systemet med total samfällighetsbildning synes vara en ändamålsenlig organisationsform, som kommitténs förslag utformats, utan uppmärksamheten har i främsta rummet varit fästad på de totala samfälligheter, där det kan ifrågasättas om den rådande ordningen är lämplig. Något hinder synes därför inte föreligga mot att låta de nu bestående totala samfälligheterna tills vidare förbli oförändrade i de fall, där organisationsformen fungerar tillfredsställande. Därför föreslår kommittén att i lagens övergångsbestämmelser intas föreskrift, att beträffande bestående

samfällighet, som omfattar alla de i LFS avsedda angelägenheterna, skall den nya lagen inte tillämpas på de i samfälligheten ingående församlingarna, i den mån inte Kungl. Maj:t förordnar annorlunda.

Enligt kommitténs tidigare redovisade förslag skall flerförsamlingspastorat ha församlingsdelegerade som beslutande organ. Det synes kommittén vara lämpligt att enhetliga regler om det beslutande organet gäller för samtliga samfälligheter, där det inte är fråga om en fullständig ekonomisk gemenskap. De fördelar, som är förenade med ett delegeradesystem i flerförsamlingspastoraten torde enligt kommitténs uppfattning kunna åberopas beträffande det stora flertalet partiella samfälligheter. På grund härav föreslår kommittén, att beslutanderätten i alla *p a r t i e l l a s a m f ä l l i g h e t e r* som regel skall utövas av församlingsdelegerade.

Det förekommer, uttalar kommittén vidare, för närvarande gränsfall mellan totala ekonomiska och partiella samfälligheter, i vilka fall den ekonomiska gemenskapen är i det närmaste total. Sådana samfällighetsbildningar kan tänkas komma till stånd även framdeles. Då det i dylika fall är fråga om en i övertäglig grad ekonomisk gemenskap, synes fullmäktigsystemet även här te sig naturligt. Kommittén anser därför att den föreslagna regeln om delegerade för partiell samfällighet inte bör göras absolut utan att Kungl. Maj:t kan förordna om undantag därifrån.

Den föreslagna regeln om delegerade i partiella samfälligheter bör enligt kommitténs uppfattning i princip gälla även beträffande de vid lagens ikraftträdande befintliga samfälligheterna. Här bör alltså de för samfälligheten utsedda kyrkofullmäktige ersättas av församlingsdelegerade, såvida inte Kungl. Maj:t förordnar annorlunda.

Kommittén har i sitt förslag upptagit stadganden om *f ö r s a m l i n g s d e l e g e r a d e s o r g a n i s a t i o n o c h a r b e t s f o r m e r*, som i stort sett överensstämmer med förslagets motsvarande bestämmelser angående kyrkofullmäktige i församlingarna.

Det torde enligt kommitténs uppfattning stöta på vissa svårigheter att tillämpa samma system som i Stockholm för bestämmande av *a n t a l e t* delegerade. Detta har sin grund i de stora variationer som — särskilt med tanke på flerförsamlingspastoraten — kommer att förekomma såväl i fråga om antalet församlingar som i fråga om församlingarnas folkmängd. Mest ändamålsenligt finner kommittén det vara att i lagen bestämma antalet delegerade. Samfälligheterna kan efter invånarantalet indelas i grupper enligt samma förfaringssätt som tillämpas för att bestämma antalet fullmäktige i församlingarna. För varje sådan grupp kan antalet bestämmas antingen med ett i lagen fastställt tal eller genom att en latitud uppställs. Då den sistnämnda metoden ger möjlighet att ta hänsyn till förhållandena i det särskilda fallet, vill kommittén förordna denna.

Om samfälligheterna indelades i samma grupper som församlingarna med samma latituder skulle följden dock bli, att de mindre församlingarna kunde tänkas få en otillräcklig representation. I stället finner kommittén skäl tala för att reglerna i 5 § KL om antalet fullmäktige i de borgerliga kommunerna göres tillämpliga beträffande delegerades antal. Dessa regler har nämligen utformats bland annat med tanke på att, då storkommunerna skapades, de äldre kommunerna skulle bli rättvist representerade. Kommittén föreslår därför gruppindelning och latituder enligt följande: i samfällighet med upp till 2 000 invånare utses 15—30 delegerade, finns över 2 000 men högst 5 000 invånare utses 20—35, finns över 5 000 men högst 20 000 invånare utses 25—40, finns över 20 000 men högst 40 000 invånare utses 35—50 och har samfälligheten över 40 000 invånare utses 45—60 delegerade.

I analogi med vad som enligt förslaget gäller beträffande kyrkofullmäktige i församlingarna bör det ankomma på de delegerade att själva bestämma antalet inom de givna gränserna.

Vad slutligen angår fördelningen av antalet församlingsdelegerade på de särskilda församlingarna så bör enligt kommittén gälla samma regler som för närvarande gäller beträffande fördelningen av antalet kyrkofullmäktige för samfällighet. Det bör således ankomma på länsstyrelsen att bestämma det antal delegerade, som varje församling skall utse.

Enligt kommitténs förslag skall *suppleanter* för församlingsdelegerade inte finnas. Suppleanter för församlingsdelegerade finns för närvarande i Stockholm, men förhållandet torde, säger kommittén, vara i viss mån historiskt betingat; församlingsdelegerade där var ursprungligen ingen permanent institution utan skulle tillsättas för att fungera som skiljenämnd.

För *valbarhet* till församlingsdelegerad torde inte böra uppställas några särskilda villkor utöver vad som gäller i fråga om kyrkofullmäktige. Valbarheten bör således inte vara inskränkt inom vederbörande församling, utan möjlighet bör finnas att utse även person boende inom annan till samfälligheten hörande församling.

Mandattiden för de genom direkta val utsedda fullmäktige för samfällighet sammanfaller enligt gällande bestämmelser med mandattiden för kyrkofullmäktige i församlingarna. Samma ordning bör enligt kommitténs mening gälla i fråga om församlingsdelegerade. Om delegerade skulle utses året efter det år då val av församlingsfullmäktige skett, skulle detta nämligen leda till den inte önskvärda konsekvensen att mandattiden för samfällighetens kyrkoråd, vilket utses av de delegerade, skulle börja löpa först efter ytterligare ett år, d. v. s. först två år efter det år då val av fullmäktige ägt rum.

Vid den nya kommunallagens tillkomst föreslogs av kommunallagskommitténs majoritet och i propositionen 1953: 210, att mandattiden för ledamöterna i den borgerliga kommunens styrelse skulle sammanfalla med

mandattiden för kommunens fullmäktige, och att därför fullmäktige redan samma år de valts skulle sammanträda och utse styrelse för de följande fyra åren. Förslaget härom avvisades dock av riksdagen, som beslöt behålla den dittills gällande ordningen, enligt vilken mandattiden för det administrativa organets ledamöter börjar löpa ett år efter mandattiden för fullmäktige.

Analogi föreligger enligt kommitténs uppfattning inte mellan vad nu sagts om borgerlig kommuns styrelse och det föreliggande spörsmålet; detta avser mandattiden för två slag av representativa organ. Att härvidlag föreskriva en sammanfallande mandattid synes tvärtom stå i god överensstämmelse med kommunalrättsliga principer. Att kyrkofullmäktige sammanträder för förrättande av vissa val redan samma år de utsetts innebär för övrigt ingen nyhet i lagstiftningen. Kommittén vill därför föreslå, att kyrkofullmäktige i de särskilda församlingarna skall ha att förrätta val av församlingsdelegerade redan samma år fullmäktige blivit utsedda.

Beträffande församlingsdelegerades *ordförande* bör gälla samma regler som för ordförandeskapet i kyrkofullmäktige. Det synes kommittén inte finnas någon anledning att gå utanför församlingsdelegerades krets vid val av ordförande.

Vad slutligen angår församlingsdelegerades *arbetsformer* har kommittén inte funnit skäl till någon väsentlig avvikelse från vad som gäller i fråga om kyrkofullmäktige.

Kommittén behandlar härefter vissa *speciella problem* vid samfällighetsbildning.

Som förut nämnts, uttalar kommittén, föreligger för närvarande möjlighet för församling som ingår i partiell samfällighet att erhålla Kungl. Maj:ts dispens från att utse särskilda fullmäktige för församlingen, en möjlighet som också regelmässigt lär begagnas.

Såvitt gäller flerförsamlingspastoraten, vilka enligt kommitténs förslag skall utgöra obligatoriska samfälligheter för vården om pastoratsangelägenheterna, torde kyrkofullmäktige böra finnas i de församlingar, som på grund av sin storlek är skyldiga att ha fullmäktige. Endast om Kungl. Maj:t förordnat att pastoratssamfälligheten skall handha även andra angelägenheter än pastoratsangelägenheterna, synes skäl föreligga att medge en möjlighet till dispens.

Vad härefter angår de samfälligheter, vilkas bildande beror av beslut i varje särskilt fall, kan förhållandena vara mycket växlande. Det synes därför kommittén vara lämpligt, att Kungl. Maj:t får avgöra om församlingarna skall vara skyldiga att ha egna fullmäktige. Kommittén finner därför inte anledning att i detta hänseende föreslå någon ändring.

Enligt kommitténs förslag skall samfällighetens representativa organ

utöva beslutanderätten i fråga om de angelägenheter som är gemensamma för samtliga de i en samfällighet ingående församlingarna. Angelägenheter som är gemensamma för endast vissa av församlingarna ligger utom samfällighetens kompetens. Frågan blir därför, hur dylika angelägenheter skall avgöras.

Beslutanderätten beträffande här åsyftade slag av angelägenheter kan enligt kommitténs åsikt inte lämpligen överlämnas till samfällighetens representativa organ, eftersom följden då skulle bli att även representanter från församlingar, som inte berördes av ärendet, deltog i beslutet.

En möjlighet vore att låta angelägenheter, gemensamma för endast vissa av församlingarna, avgöras av en delegation, bestående av de ledamöter av samfällighetens representativa organ, som utsetts av de berörda församlingarna. Kommittén finner dock, att något egentligt behov inte föreligger av en särskild organisation för dessa fall utan anser att ärendena bör kunna avgöras i den ordning som nu gäller.¹

Om församlingar, som utgör ett flerförsamlingspastorat, har angelägenheter gemensamma med en eller flera församlingar utom pastoratet och för vården av sistnämnda angelägenheter bildar en samfällighet, uppstår frågan om möjlighet till dispens från skyldigheten att ha församlingsdelegerade för pastoratet. Åtskilliga fall förekommer, då samfällighet består av församlingar tillhörande skilda pastorat. Särskilt är detta förhållandet beträffande de städer, där församlingarna har gemensam ekonomi.

Det synes kommittén vara självfallet, att de i dylika samfälligheter ingående flerförsamlingspastoraten som regel inte skall ha särskilda församlingsdelegerade för pastoratet. Kungl. Maj:t bör därför kunna förordna om dispens från skyldigheten att ha delegerade för pastoratet, vilket innebär att beslutanderätten i de ärenden, som ankommer på pastoratet ensamt, kommer att utövas av pastoratsstämman.

Även andra fall kan tänkas då samfällighet, som ingår i annan samfällighetsbildning, bör kunna erhålla en motsvarande befrielse. Kommittén erinrar om att regeln om församlingsdelegerade i de partiella samfälligheterna inte gjorts absolut, utan Kungl. Maj:t har lämnats möjlighet att förordna om undantag från regeln. Med stöd av en sådan dispensbestämelse kan sålunda Kungl. Maj:t även i de åsyftade fallen befria från delegeradesystemet.

Kommittén behandlar slutligen de spörsmål, som uppkommer ifråga om handläggningen av gemensamma angelägenheter utan samfällighetsbildning. Sådana angelägenheter kan enligt en

¹ På gemensam kyrkostämma eller genom avtal.

av kommittén företagen undersökning ha en ganska skiftande omfattning. I en del fall har församlingar samtliga eller flertalet angelägenheter gemensamma och gemenskapen synes i flera av dessa fall ha lett till en faktisk sammansmältning av församlingarna. I andra fall åter — och detta gäller det stora flertalet — omfattar gemenskapen endast en eller ett par bestämda angelägenheter, såsom vård om kyrka, kyrkogård, kapell eller församlingshus. Vidare förekommer mellan en del församlingar viss gemenskap för församlingsvården, såsom konfirmandundervisning och gemensamt anställd och avlönad diakonissa.

Då det gällt för kommittén att taga ställning till frågan, huruvida anledning föreligger att göra ändring i den rådande ordningen att handlägga angelägenheterna, där samfällighet föreligger, har bortsetts från pastoratsangelägenheterna, eftersom flerförsamlingspastorat enligt kommitténs förslag alltid skall utgöra samfällighet.

Beträffande de fall, då gemenskapen mellan församlingarna omfattar alla eller flertalet angelägenheter, framstår den nuvarande ordningen för kommittén såsom mindre tillfredsställande. För en del av dessa fall torde en sammanläggning av församlingarna bära övervägas. För återstoden rekommenderar kommittén att samfällighet bildas för att åvägbringa en mera ändamålsenlig organisation.

Vad åter angår de fall, då gemenskapen avser endast en eller ett fåtal angelägenheter, är det enligt kommitténs uppfattning erforderligt att tillskapa nya former för samverkan. Möjlighet för församlingar att ingå kommunalförbund lär knappast vara en ändamålsenlig lösning med hänsyn till att dessa förbund har en förhållandevis tungrodd förvaltningsapparat. Organisationen för kyrklig samfällighet synes då erbjuda en bättre form för samverkan. För de fall, då en samfällighetsbildning skulle komma att medföra en för vidlyftig organisation, synes den nuvarande ordningen med gemensam kyrkostämma och eventuellt ett gemensamt kyrkoråd enligt kommitténs åsikt kunna behållas. För att undvika de olägenheter, som kan vara förbundna med en dylik ordning torde mången gång möjligheten stå öppen att reglera samverkan genom avtal.

På grund av det anförda anser kommittén sig inte bära föreslå någon ändring i gällande bestämmelser om behandlingen av gemensamma angelägenheter i de fall, då församlingarna inte utgör samfällighet för skötseln av angelägenheterna.

Ledamoten *Brolin* har en mot kommitténs majoritet avvikande åsikt. Han anser att den gemensamma kyrkostämman bör definitivt avvecklas på grund av de slumpartade och föga representativa beslut, som kan fattas på sådan stämma, åtminstone om församlingarna inte tillhör den minsta kategorien. Avtalsformen synes *Brolin* vara helt tillfyllest och lämplig, då gemenskapen är av så begränsad räckvidd, att samfällighet inte bör bildas.

Vad härefter angår *samfälligheten* i Stockholm har kommittén i sitt lagförslag i princip behållit den gällande ordningen. Samfällighetens verksamhetsområde har huvudsakligen lämnats oförändrat. Kommittén har inte föreslagit några regler för samverkan mellan församlingarna utanför ramen av den obligatoriska samfälligheten. Skulle sådana regler för särskilt fall behövas anser kommittén det tillfyllest, att Kungl. Maj:t ger föreskrifter härom. Vidare torde interkommunala avtal kunna ingås.

Lagförslagets bestämmelser om *församlingsdelegerades organisation och arbetsformer* motsvarar i sina huvuddrag stadgandena i LFS Sthlm. Bestämmelsernas utformning har så långt ansetts lämpligt anpassats efter de motsvarande stadgandena angående församlingsdelegerade i andra samfälligheter.

Beträffande bestämmandet av församlingsdelegerades *antal och fördelning* på de särskilda församlingarna har reglerna i LFS Sthlm behållits. Kommittén har tagit upp spörsmålet huruvida *suppleanter* för församlingsdelegerade i Stockholm alltjämt bör finnas. Förhållandena i huvudstaden synes inte motivera en avvikelse från vad som föreslagits gälla för landet i övrigt. Även principiella skäl kan anföras mot suppleantsystem i representativa organ. Med hänsyn härtill finner kommittén de gällande bestämmelserna om suppleanter för församlingsdelegerade böra utgå.

För *valbarhet* till församlingsdelegerad har behållits det s. k. bostadsbandet. En motsvarande regel gäller vid val av kyrkofullmäktige för den samfällighet, som består mellan Göteborgs församlingar. Denna från bestämmelserna för övriga samfälligheter avvikande regel för samfälligheterna i Stockholm och Göteborg synes kommittén vara motiverad med hänsyn till storleksordningen av dessa samfälligheter. För Stockholms del kan även den starka utflyttningen från inner- till ytterförsamlingar vara ett skäl för bostadsbandets behållande.

Beträffande mandattiden för församlingsdelegerade erinrar kommittén att för landet i allmänhet föreslagits att denna mandattid skall sammanfalla med kyrkofullmäktiges mandattid. Något skäl att för Stockholms vidkommande avvika från en sådan ordning har kommittén inte kunnat finna.

Vad härefter angår *förvaltning och verkställighet* beträffande samfällighetens angelägenheter innebär förslaget ändring i nuvarande regler. Enligt gällande lag är endast samfällighetens kassarörelse centraliserad. I övrigt gäller att kyrkoråden i församlingarna skall fungera såsom förvaltnings- och verkställighetsorgan för samfälligheten. Denna reglering har inte helt kunnat tillämpas i praktiken, säger kommittén. Den föreslår därför att ett förvaltningsorgan inrättas, som i princip bör få samma centrala ställning som kyrkorådet i andra samfälligheter. Organet bör med andra ord —

förutom att vara den ledande, initiativtagande och övervakande instansen i förvaltningen — tjänstgöra som allmänt berednings-, förvaltnings- och verkställighetsorgan.

Kommittén anser att de gällande bestämmelserna om beredningsutskottets sammansättning bör kunna i huvudsak överföras att gälla för det nya förvaltningsorganet. Antalet ledamöter — de självskrivna medräknade — har angetts till lägst elva. Någon maximering av antalet har här lika litet som beträffande kyrkorådets ledamöter ansetts erforderlig. Såsom benämning på organet har kommittén föreslagit *berednings- och ekonomiutskottet*.

De enda uppgifter av någon betydelse, som kommer att fråntagas församlingskyrkoråden, hänför sig till förvaltningen av sådana boställen, som är avsedda för bestridande av prästerskapets eller kyrkomusikernas löneförmåner. Kommittén anser, att den nuvarande ordningen i viss mån bör kunna upprätthållas genom en bestämmelse om delegationsrätt av innehåll, att det kan uppdragas åt vederbörande församlingskyrkoråd eller eventuellt förekommande boställsstyrelse att förvalta sådan fastighet.

Av den föreslagna regleringen följer även att ansvaret för samfällighetens kassarörelse överförs på berednings- och ekonomiutskottet. Beträffande kassaförvaltare i samfälligheten skall enligt förslaget gälla samma regler som för kassaförvaltare i församlingarna.

Enligt lagförslaget har samfälligheten fått möjlighet att tillsätta de nämnder som kan finnas erforderliga för att handha särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr.

Beträffande *samfällighetens drätsel* upptar lagförslaget i huvudsak samma bestämmelser som föreslagits i fråga om församlingens drätsel.

Beträffande den för Göteborg gällande ordningen har kommittén, som inledningsvis berörts, föreslagit att denna alltjämt skall regleras i särskild lag, benämnd lag om kyrklig samfällighet i Göteborg. De ändringar, som lagförslaget innebär i förhållande till gällande föreskrifter, är väsentligen betingade av en anpassning till förslaget om allmän församlingsstyrelselag.

3. Remissyttranden

Ett stort antal remissinstanser har en positiv inställning till kommitténs förslag rörande formerna för handläggning av ärenden, som är gemensamma för två eller flera församlingar. Förslaget befins i det stora hela välgrundat och invändningarna gäller i allmänhet endast spörsmål av mindre räckvidd.

Statskontoret samt domkapitlen i Linköping och Visby har sålunda inte något att i princip erinra mot de av kommittén framlagda förslagen och

domkapitlet i Göteborg finner dem väl avvägda; de nu vanliga gemensamma kyrkostämmorna kommer därmed att försvinna i såväl pastorat som övriga samfälligheter och ersättas med ett representativt system, något som *domkapitlet* finner vara en uppenbar vinst.

Domkapitlet i Lund förklarar sig inte ha något att erinra mot vare sig upphävandet av nuvarande bestämmelser rörande möjligheten att bilda kyrklig samfällighet för alla angelägenheter enligt LFS eller bildandet av obligatorisk partiell samfällighet för pastoratsangelägenheter.

Vad beträffar sistnämnda förslag rörande flerförsamlingspastoraten konstaterar *domkapitlet i Härnösand*, att därmed har ett gammalt önskemål om en fastare organisation för församlingarnas samverkan inom ett pastorat blivit tillgodosett på ett tillfredsställande sätt.

Kammarkollegiet har upptagit förslaget i ifrågavarande del till ingående prövning och anför därvid bland annat.

Genom samfällighetsbildningen blir det klart att flerförsamlingspastoraten utgöra specialkommuner och sålunda äga självständig utdebiteringsrätt. Någon ändring i fråga om de rättigheter och skyldigheter, som redan må ha uppkommit för ett flerförsamlingspastorat, inträder givetvis icke vid ett genomförande av kommitténs förslag. Vad angår utdebiteringsrätten må erinras, att församlingarna i ett flerförsamlingspastorat för närvarande ha formell möjlighet att täcka pastoratskostnaderna på annat sätt än genom utdebitering, t. ex. genom utnyttjande av fondmedel eller genom upptagande av lån. Genom bildandet av pastoratskommuner skulle denna församlingarnas möjlighet komma att försvinna. Möjligheten torde emellertid mycket sällan ha utnyttjats, och dess upphörande läser icke medföra någon olägenhet. En fördel med självständig utdebitering för pastoraten är, att därigenom torde framtvingas en striktare åtskillnad mellan pastorats- och församlingsangelägenheter vid uppgörandet av staterna än vad nu stundom är fallet. Denna sammanblandning i staterna av olika slags angelägenheter har vid upprättande inom kollegiet av förslag till pastoratsdelningar ej sällan föranlett onödig omgång och besvär.

Kollegiet framhåller, att för flerförsamlingspastorat, som i sin tur ingår i samfällighet med annat eller andra pastorat i fråga om samtliga pastoratsangelägenheter, blir samfällighetsbegreppet endast en tom konstruktion. Kollegiet föreslår därför att undantag görs för sådant pastorat, så att det inte behöver utgöra samfällighet också för sig.

Slutligen förklarar kollegiet, att det inte har något att invända mot att ett representativt organ införes för partiella samfälligheter, utan finner fastmera ett sådant organ otvivelaktigt vara att föredraga framför den nuvarande pastoratsstämman. Kollegiet vill dock göra ett par randanmärkningar, nämligen *dels* att benämningen »delegerade» förefaller mindre lämplig, samt föreslår i stället, att organet kallas »pastoratsfullmäktige» respektive »fullmäktige» för kyrklig samfällighet, *dels* att det kan ifrågasättas om det skall vara behövligt med en till antalet ledamöter fylligare represen-

tation för de samfälligheter, där delegerade skall finnas, än för församlingarna själva.

I fråga om det föreslagna representativa organet för partiell samfällighet intar *domkapitlet i Lund* en kritisk hållning samt anför.

Domkapitlet erinrar här om att pastoratets kompetens är synnerligen begränsad. Den omfattar i verkligheten allenast vissa i lag eller författning uppräknade befogenheter, enligt vilka pastoratet oftast är bundet att fatta beslut utan att i nämnvärd grad kunna handla självständigt. Inom stiftet förefinnes vidare i mycket stor utsträckning kyrkomusikerdistrikt, bestående av två församlingar och sammanfallande med pastoratsindelningen. Men icke sällan förekommer att i ett fyraförsamlingspastorat församlingarna äro uppdelade på två kyrkomusikerdistrikt, bestående vardera av två församlingar. Det är att befara, att den stundande pastoratsregleringen kommer att i ökad omfattning medföra bildande av flerförsamlingspastorat, vari ingå två kyrkomusikerdistrikt, skulle enligt kommittén finnas församlingsdelegerade *dels* för pastoratet och *dels* för ett vart av kyrkomusikerdistrikten — sammanlagt skulle sålunda icke mindre än tre olika korporationer av församlingsdelegerade finnas i sådant pastorat. Domkapitlet kan icke finna annat än att en betänkelig överorganisation härigenom införes. Det beslutande organet för pastoratet bör vara pastoratskyrkorådet och för kyrkomusikerdistriktet, om det ej sammanfaller med pastoratet eller församlingen, ett för distriktet å kyrkostämma valt kyrkoråd. Den nuvarande ordningen eller att kyrkostämman är det beslutande organet kan också mycket väl bibehållas.

En liknande inställning till frågan kommer till synes i *länsstyrelsens i Malmöhus län* yttrande, i vilket länsstyrelsen påpekar — efter att ha erinrat om att kommitténs motiv för att införa ett delegeradesystem i stället för fullmäktige för samfällighet bland annat är att undvika dubbla val med därav följande kostnader och andra olägenheter — att sådana val förekommit i många år utan att såvitt länsstyrelsen har sig bekant någon påtaglig olägenhet i kostnads- eller annat avseende därav försports. Man bör enligt länsstyrelsens åsikt inte utan tvingande skäl införa ett nytt institut i församlingsorganisationen.

Motsatt uppfattning deklarerar *länsstyrelsen i Örebro län*, som inte vill göra någon invändning av principiell natur mot det föreslagna systemet med församlingsdelegerade och den omfattning, i vilket systemet skulle komma till användning. Länsstyrelsen anför vidare.

Val av dubbla kyrkofullmäktige böra, såvitt möjligt, undvikas. Organisationen blir ofta onödigt vidlyftig och tungarbetande. Erfarenheten visar också, att väljarna i stor utsträckning ha svårt att skilja mellan de olika kyrkofullmäktigeförsamlingarna, varför vid de gemensamma valen valsedlarna lätt komma att förväxlas. Det vore dock önskvärt, att bestämmelserna angående församlingsdelegerade utformades i närmare överensstäm-

melse med bestämmelserna om kommunalförbund, vilka ju ha stor likhet med de kyrkliga samfälligheterna. Bäst hade varit, om den nya lagstiftningen angående kommunalförbund — med erforderliga jämkningar — kunnat bli direkt tillämplig å de kyrkliga samfälligheterna.

Ytterligare två spörsmål har kommit i betraktande av remissinstanserna, nämligen behoven av gemensam kyrkostämma och, vid total ekonomisk samfällighet, församlings eget kyrkoråd.

Ett flertal remissinstanser har förklarat, att något behov inte längre kan anses föreligga att kunna fatta beslut å gemensam kyrkostämma i de fall, då samfällighet inte bildats. Sålunda anför *kyrkolagsutskottet*, i anledning av en vid kyrkomötet väckt motion, som sin mening följande.

Utskottet finner det angeläget, att den i flera avseenden olämpliga organisationen med gemensamma kyrkostämmor försvinner. I de fall, då en samfällighetsbildning skulle komma att framstå såsom en i förhållande till gemenskapen alltför vidlyftig organisation, synes den av kommittén rekommenderade lösningen att reglera samverkan genom avtal vara en betryggande lösning. Utskottet anser emellertid, att i de församlingar, där samverkan beträffande vissa angelägenheter hittills ägt rum å gemensamma kyrkostämmor, den gällande ordningen beträffande dessa frågor kan bestå, och föreslår därför att i övergångsbestämmelserna måtte intagas föreskrift härom. I själva lagtexten synes däremot bestämmelserna om gemensam kyrkostämma kunna utgå.

På grund av vad kyrkolagsutskottet sålunda anført föreslår *kyrkomötet*, att bestämmelserna om gemensam kyrkostämma måtte utgå ur lagtexten.

Domkapitlet i Linköping hyser för sin del tveksamhet i vad mån gemensam kyrkostämma har berättigande och för *domkapitlet i Göteborg* synes ett behållande av sådan stämma vara att göra lagen mera fullständig än den behöver vara. Redan begreppet »gemensam kyrkostämma» är ägnat att förvilla. I likhet med kyrkolagsutskottet anser detta domkapitel liksom *domkapitlet i Härnösand*, att föreskriften bör hänvisas till övergångsbestämmelserna.

Även *länsstyrelsen i Västernorrlands län* och *styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* finner det angeläget, att organisationen med gemensam kyrkostämma försvinner och anser i likhet med kyrkolagsutskottet att om församlingarna inte bildar samfällighet, torde frågor av gemensam natur kunna lösas avtalsvägen. Kommunförbundets styrelse tillägger dock, att i ett avseende torde den gemensamma stämman inte kunna undvaras, nämligen för att fatta beslut om antal delegerade i kyrklig samfällighet. Beaktas må ock, slutar styrelsen, att om den gemensamma stämman avskaffas för det med sig, att församlingar inte längre kan tillsätta gemensamma kyrkoråd för vård av viss eller vissa angelägenheter.

I fråga om kommitténs förslag att församling som ingår i total ekonomisk samfällighet skall efter eget skön bestämma om den vill ha eget

kyrkoråd för att sköta sådana församlingsvårdande uppgifter, som inte är av ekonomisk natur, påpekar *kammarkollegiet*, att församlingen skulle kunna sakna eget administrativt organ och i kommunalt hänseende endast taga formen av en kyrkostämma med mycket begränsade uppgifter. Härtill vill kollegiet anmärka, att församlingskyrkorådet inte blott är ett kommunalt organ utan oundgängligt för pastor, då han leder det kyrkliga livet i församlingen. En församling såsom administrativ kyrklig enhet synes följaktligen förutsätta ett eget kyrkoråd. Kollegiet föreslår därför att den föreslagna valfriheten inte införs.

Domkapitlet i Lund ställer samma yrkande som kammarkollegiet och framhåller församlingskyrkorådets ansvarsfulla och viktiga arbetsuppgifter. Domkapitlet vill fästa uppmärksamheten på att i de fall, då församlingar i total ekonomisk samfällighet utgör egna kyrkomusikerdistrikt, kan det tänkas att, om församlingarna inte utser egna kyrkoråd, kyrkomusikerdistriktet kommer att sakna kyrkoråd. Kyrkomusikerstadgan skulle i så fall knappast kunna tillämpas — enligt stadgan är distriktets kyrkoråd huvudman för den kyrkomusikaliska tjänsten.

Även hos *församlingarna* och *de kyrkliga samfälligheterna* har kommitténs förslag rörande handläggningen av gemensamma angelägenheter i huvudsak vunnit klar anslutning. I ett fåtal fall kommer dock en mera kritisk uppfattning till synes. Några menigheter vill sålunda att delegeradesystemet skall avse endast sådana församlingar, som har fullmäktige; i ett par yttranden understryks behovet av ett församlingskyrkoråd även vid total ekonomisk samfällighetsbildning.

Mot de föreslagna bestämmelserna om samfällighetens i Stockholm organisation har *församlingsdelegerade* invänt i två hänseenden, nämligen att suppleanter för de delegerade avskaffas och att mandatperioden kommer att sammanfalla med kyrkofullmäktiges.

Den speciella sammansättningen av delegerade synes utgöra ett särskilt skäl för att behålla suppleantsystemet, anför församlingsdelegerade samt fortsätter.

Till delegerade och suppleanter för dem utses regelmässigt kyrkvårdar och kyrkorådsledamöter i de olika församlingarna. Med hänsyn till sin förtrogenhet med församlingsarbetet äro såväl delegerade som suppleanter väl skickade att taga ställning till de ärenden som förekomma till avgörande i delegerade. Några principiella skäl mot att medgiva att suppleanter utses för delegerade synas därför icke föreligga. Härtill kommer att det måste anses vara av utomordentlig vikt att samtliga Stockholms församlingar bli representerade vid delegerades sammanträden, varför man på allt sätt bör underlätta att så blir fallet. Genom att ledamöterna i församlingsdelegerade haft suppleanter har det hittills under församlingsdelegerades

verksamhet icke behövt förekomma att någon av församlingarna varit utan representant vid delegerades sammanträden. I detta sammanhang bör beaktas att delegerade är en relativt stor församling med f. n. 78 ledamöter, varför det naturligt nog förekommer svårigheter att utsätta sammanträdena till sådana dagar, då alla ordinarie delegerade äro i tillfälle att vara närvarande. De flesta ledamöterna inneha ju även andra förtroendeuppdrag än de rent kyrkliga.

Beträffande spørsmålet hur mandatperioden skall förläggas påpekar församlingsdelegerade, att det i praktiken visat sig att kyrkorådsledamöterna — bland vilka regelmässigt församlingsdelegerade utses — avstår från sitt uppdrag först vid slutet av en valperiod. Detta förhållande kan enligt församlingsdelegerades åsikt medföra att, om förslaget skulle genomföras, vissa ledamöter i delegerade kommer att sakna den speciella sakkunskap, som de erhåller genom verksamhet i kyrkorådet. Det torde inte heller vara uteslutet anser församlingsdelegerade, att kyrkofullmäktige till delegerade kan utse personer, som kyrkofullmäktige sedermera efter ett års kändedom om vederbörandes kvalifikationer inte finner lämpliga som kyrkorådsmedlemmar.

Församlingsdelegerade anser det vara av synnerlig vikt för det kyrkliga arbetet, att nu gällande förskjutning av mandattiderna för kyrkoråd och församlingsdelegerade behålles. Då här är fråga om en i särskild lag reglerad alldeles speciell organisation, som saknar varje motsvarighet på andra områden, synes man kunna bortse från principiella synpunkter och låta det praktiska övertvägandet bli utslagsgivande.

I församlingsdelegerades uttalanden instämmer *domkapitlet i Stockholm*. Det övertvägande *flertalet av huvudstadens territoriella församlingar* har likaledes, under åberopande av i huvudsak samma eller liknande synpunkter som de församlingsdelegerade, avstyrkt ändring i gällande bestämmelser beträffande de berörda spørsmålen.

4. Departementschefen

Samverkan mellan församlingar sker för närvarande i olika former. Vissa församlingar har förenat sig till kyrklig samfällighet för vården av gemensamma angelägenheter. Denna form av samverkan förekommer särskilt i städerna. Samfälligheten utgör en specialkommun med egna beslutande och förvaltande organ och med egen utdebiteringsrätt. Andra församlingar har utan samfällighetsbildning gått samman om ett gemensamt kyrkoråd, som handhar gemensamma angelägenheter. Församlingar har också träffat avtal om samverkan inbördes i viss eller vissa frågor. Församlingar kan däremot inte, såsom de borgerliga kommunerna, ingå kommunalförbund.

Den viktigaste nyheten i församlingsstyrelsekommitténs förslag är, att flerförsamlingspastoraten alltid skall utgöra samfällighet för vårderna av pastoratsangelägenheterna. Kommittén föreslår i övrigt förbättringar i samfälligheternas organisation och arbetsformer, som underlättar samverkan mellan församlingar i sådan form. Samtidigt söker kommittén slå vakt om den kyrkliga verksamheten i den enskilda församlingen genom att föreslå, att samfällighetsbildning endast kan avse ekonomiska angelägenheter.

Kommitténs förslag har vid remissbehandlingen mottagits positivt; förslagen befinnes i det stora hela välgrundade. Särskilt uttalas tillfredsställelse över att pastoraten får en fastare organisation, varigenom de gemensamma kyrkostämmorna i stor utsträckning försvinner.

Jag vill för egen del understryka, att stora fördelar i ekonomiskt hänseende kan stå att vinna genom samfällighetsbildning. Små kyrkokommunala enheter innebär ofta splittring av de ekonomiska resurserna. Genom att utnyttja det större skatteunderlag samfälligheten bjuder kan en mera långsiktig planering ske och tillgängliga medel mera rationellt utnyttjas. Detta kan i sin tur medföra ett jämnare skatteuttag.

Det torde inte råda tvekan om att hittillsvarande former för samverkan i flera fall inte är tillfredsställande. Jag finner kommitténs förslag utgöra en avsevärd förbättring av den nuvarande ordningen, och det torde i allt väsentligt kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet. En viktig fördel med förslaget är också att den till lokalkyrkan knutna församlingsverksamheten inte försvagas även om församlingarna går samman till mera bärkraftiga ekonomiska enheter.

Enligt kommitténs förslag skall *flerförsamlingspastoraten* som representativt organ få församlingsdelegerade, vilka utses av de skilda församlingarnas beslutande organ var för sig. Denna form, som nu används i Stockholms kyrkliga samfällighet, finner jag vara väl lämpad i förevarande sammanhang och utgöra en smidig lösning av problemet. Sålunda undviks den överorganisation, som direkt valda fullmäktige kan utgöra i mindre pastorat, samtidigt som de omdebatterade pastoratsstämmorna försvinner. Till de kritiska synpunkter, som domkapitlet i Lund anför beträffande delegeradesystemet, vill jag endast erinra om att kyrkomusikerdistrikten inte föreslås utgöra samfälligheter.

Med den föreslagna fasta organisationen av pastoraten kan det övervägas, om inte flera ekonomiska angelägenheter borde överflyttas till dem. Kommittén förordar för sin del, att församlingens åligganden beträffande kyrkobokföringen överflyttas. I och för sig anser jag det önskvärt att även andra ekonomiska angelägenheter överförs till dessa större enheter. Emellertid innebär kommitténs förslag, att en sådan överflyttning kan ske på frivillighetens väg. Jag är med hänsyn härtill beredd biträda kommitténs förslag men vill samtidigt rekommendera att det från fall till fall prövas, om en utökning av pastoratets verksamhetsområde bör komma till stånd.

Kammarkollegiet påpekar, att pastoratssamfälligheten ibland kan utgöra en tom konstruktion, nämligen om pastoratet i sin tur ingår i samfällighet, som handhar pastoratsangelägenheter. Med hänsyn härtill har i lagförslaget inrymts en regel, enligt vilken Kungl. Maj:t kan förordna, att pastoratet inte skall utgöra egen samfällighet.

Ingår församlingar i *total ekonomisk samfällighet*, anser kommittén att församling skall kunna få dispens från att ha egna fullmäktige. Denna mening vill jag biträda. De få ärenden, som församlings beslutande organ i allmänhet här har att handlägga, torde kunna avgöras på kyrkostämman; fullmäktige kan ofta innebära en onödigt stor organisation. Kommittén föreslår vidare, att församling i total samfällighet skall ha eget kyrkoråd, endast om den så beslutar. Häremot invänder kammarkollegiet att för en kyrkokommunal enhet förutsättes skola finnas en styrelse, ett kyrkoråd. Vidare erinras om det stöd kyrkorådet utgör åt prästen i dennes gärning. Jag finner också för egen del att kyrkorådet som regel bör finnas för det arbete, som är knutet till lokalkyrkan; kyrkorådet skall ha omsorg om församlingslivet och verka för dess utveckling. Församlingen bör därför inte avstå från eget kyrkoråd, såvida inte särskilda omständigheter gör rådet obehövligt. Jag vill därför i stället förordna samma dispensregel som föreslagits beträffande fullmäktige.

Kommittén föreslår att *det beslutande organet* i totala ekonomiska samfälligheter skall bestå av fullmäktige. Vad gäller partiella samfälligheter erinrar kommittén om att flerförsamlingspastoraten föreslås få från församlingarna utsedda delegerade som beslutande organ. Kommittén anser att fördelarna med systemet kan åberopas också beträffande andra partiella samfälligheter än pastoraten. Är den ekonomiska samfälligheten i det närmaste total, finner kommittén dock att fullmäktigeorganisationen kan vara naturlig. Kommittén föreslår därför, att Kungl. Maj:t skall kunna förordna om undantag från delegeradesystemet.

I likhet med kommittén finner jag det erforderligt med en fullmäktigorganisation i de samfälligheter som handhar alla ekonomiska angelägenheter. Även för andra partiella ekonomiska samfälligheter än flerförsamlingspastoraten synes mig ett delegeradesystem vara en väl avvägd organisationsform. En av fördelarna med denna form är, att dubbla kyrkofullmäktigval undviks. Den föreslagna dispensregeln för det fall att samfälligheten är i det närmaste total anser jag mig inte böra förordna. Också i sådant fall torde delegerade vara tillfyllest; önskas fullmäktige, bör steget tas fullt ut och total ekonomisk samfällighet bildas.

Vad beträffar församlingsdelegerades organisation och arbetsformer föranleder kommitténs förslag inte någon erinran från min sida utan jag kan i allt väsentligt tillstyrka, att reglerna får det av kommittén angivna innehållet. Särskilt vill jag understryka vad kommittén anfört beträffande dele-

gerades tjänstgöringsperiod. Jag är helt ense med kommittén, att en förskjutning i tiden i förhållande till kyrkofullmäktiges mandattid inte bör komma ifråga.

Godtages de nu framlagda förslagen rörande kyrkliga samfälligheter, torde samverkan under andra former mellan församlingar komma att ske i mindre omfattning än för närvarande. Sådan samverkan torde i fortsättningen endast avse angelägenheter av ringa storleksordning. I allmänhet kan ett sådant mellanhavande regleras genom att församlingarna sluter avtal om samgåendet. Härigenom kan såväl omfattningen av samverkan som formerna härför lätt anpassas efter vad omständigheterna i det enskilda fallet kräver. I vissa fall fordras dock en kommunalrättslig reglering. Sålunda skall församlingar, som tillsammans ingår i ett kyrkomusikerdistrikt, ha ett gemensamt kyrkoråd. Även i andra fall kan ett gemensamt kyrkoråd te sig praktiskt. I enlighet med vad kommittén förordat har därför bestämmelserna om gemensamt kyrkoråd i LFS överförts till det föreliggande lagförslaget.

Kommittén förutsätter, att som beslutande organ i här avsedda fall skall fungera gemensam kyrkostämma. Ett flertal remissinstanser framför kritiska synpunkter häremot samt föreslår antingen att organisationsformen får helt försvinna eller också att den överförs till lagens övergångsbestämmelser.

Jag är ense med remissmyndigheterna, att den gemensamma stämman är olämplig som organisationsform. Med det ringa deltagandet i dessa stämmor föreligger ofta risk för slumpmässiga utfall, då beslut fattas. Det kan inte heller anses lämpligt, att sådan stämma skall besluta i gemensam angelägenhet, om fullmäktige finns i de enskilda församlingarna. Jag kan därför inte förorda kommitténs förslag att den gemensamma kyrkostämman behålles som beslutande organ.

Avskaffas den gemensamma stämman kommer det gemensamma kyrkorådet att inta en ställning, som i vissa avseenden avviker från nu gällande ordning. Som beslutande organ kommer i stället de enskilda församlingarnas fullmäktige eller stämmor att fungera. Särskilda regler för samverkan genom ett gemensamt kyrkoråd synes dock inte erforderliga utom för det fall, att församlingarna inte kan enas om rådets sammansättning. Denna bör då bestämmas av länsstyrelsen. Jag förutsätter att regeln ytterst sällan kommer till användning.

I övrigt får beträffande det gemensamma kyrkorådet gälla, att det svarar inför sina uppdragsgivare var för sig. I den mån rådet behöver medel för sin verksamhet, skall dessa ställas till förfogande genom beslut av varje församling. Om ersättning till ledamot av rådet beslutar dock den församling, som valt ledamoten. Varje församlings revisorer har att granska det gemensamma kyrkorådets förvaltning och att avge revisionsberättelse till

sina uppdragsgivare, som sedan har att besluta om ansvarsfrihet i vad på den församlingen ankommer. Anslag av tillkännagivanden måste ske på varje församlings anslagstavla.

Den kyrkliga samfälligheten mellan *församlingarna i Stockholm* är en partiell ekonomisk samfällighet. Dess verksamhetsområde har bestämts genom en avvägning av å ena sidan behovet av ett ekonomiskt samgående mellan församlingarna för att underlätta nya församlingsbildningar och få till stånd en skatteutjämning samt å andra sidan de enskilda församlingarnas intresse att själva besluta i sina angelägenheter.

Kommitténs förslag innebär inga större ändringar i gällande ordning. Efter förebild av kommunala delegationslagen föreslås en regel, som möjliggör central reglering av anställningsvillkoren för vissa kategorier anställda. Bestämmelserna om samfällighetens organisation och arbetsformer är anpassade till vad som föreslås gälla för riket i övrigt. Detta innebär bland annat den ändringen i nuvarande ordning att suppleanter inte längre skall finnas för delegerade samt att delegerades tjänstgöringsperiod sammanfaller med tjänstgöringsperioden för församlingarnas kyrkofullmäktige.

Vid remissbehandlingen har förslaget i allmänhet fått ett gott mottagande. Flertalet av de berörda remissinstanserna avstyrker dock ändring beträffande suppleanter och tjänstgöringsperiod för delegerade. I remissvaren berörs också några mer speciella frågor; önskemål framförs bland annat om en smidigare regel för medelsanvisningen till vissa befattningshavares löneförmåner och vidare diskuteras, vilka grupper av anställda som bör avlönas från samfälligheten.

Behov av en mera elastisk kompetensregel för samfälligheten påvisas också i en promemoria, som domkapitlet i Stockholm ingivit till ecklesiastikdepartementet. I promemorian framhålls, att ett ärende, som utgör en för församlingarna gemensam angelägenhet men som ligger utanför samfällighetens kompetens, förutsätter beslut av varje församling för sig. En sådan ordning ter sig i mindre kostnadskrävande frågor opraktisk och onödig. Som exempel på gemensamma ändamål nämns i promemorian gemensam annonsering, gemensam diakonissa för vården av döva samt bidrag till Stockholms teologiska institut. I promemorian föreslås, att kompetensregeln får ett tillägg av innehåll, att församlingsdelegerade skall äga även i övrigt bevilja bidrag till ändamål, som är gemensamma för stadens samtliga församlingar.

Då de nuvarande bestämmelserna om Stockholms kyrkliga samfällighet antogs år 1942 framhöll föredragande departementschefen, att fastän i vissa avseenden någon direkt skyldighet inte ålades samfälligheten att anvisa medel, fick man utgå från att uppgifterna blev behörigen tillgodosedda och att fasta normer tillämpades vid anslagsgivningen. Under den tid samfälligheten bestått har en fast praxis utbildats genom att delegerade fattat

en rad principbeslut i anslagsfrågor. Från skilda håll framförs nu önskemål om en uppmjukad kompetensregel.

Jag finner för egen del det inte påkallat med givna gränser för Stockholmsamfällighetens verksamhetsområde. Det synes mig fastmera vara av vikt, att inte utvecklingen låses av snäva regler. Har en kyrklig verksamhetsgren vuxit ut, bör samfälligheten kunna ombesörja de ekonomiska betingelserna för den. Härigenom utnyttjas den skatteutjämnande effekten. Kompetensregeln synes därför kunna utformas så, att den lämnar större frihet åt samfälligheten att själv avgöra, till vilka angelägenheter den skall anslå medel. På goda grunder vill jag förutsätta, att en sådan regel kommer att tillämpas utifrån samma fasta normer som nu i övrigt sker.

Vad gäller det närmare innehållet i kompetensregeln bör denna som hittills i första hand ta upp vad som *skall* handhas av samfälligheten och i andra hand vad samfälligheten *äger* i övrigt ombesörja. Samfälligheten föreslås skola handha kostnaderna för de kontanta avlöningsförmånerna åt präster och kyrkomusiker. Vidare äger samfälligheten rätt att bevilja församling anslag, motsvarande lönekostnaderna för annan personal. I samfällighetens behörighet vad beträffar anslag till byggenkap föreslås ingen ändring. Samfälligheten skall äga även eljest handha angelägenhet av ekonomisk natur under förutsättning att den är gemensam för samtliga församlingar. Härmed avses inte endast anslagsgivning till tidigare berörda gemensamma ändamål utan även t. ex. tillsättande av ett organ för samråd i ekonomiska frågor med den borgerliga kommunen. I lagförslaget tas också upp en bestämmelse, som gör det möjligt att centralt reglera anställningsvillkoren för vissa personalgrupper. Samfälligheten kan i samband med anslagsgivningen förbehålla sig rätt att företräda församlingen i nämnda avseende.

Vad angår samfällighetens organisation och arbetsformer finner jag inte bärande skäl vara anförda att ha olika regler för Stockholm och landet i övrigt beträffande suppleanter och tjänstgöringsperiod för delegerade. Till ett par detaljfrågor får jag återkomma i specialmotiveringen.

Bestämmelserna för *samfälligheten i Göteborg* har i enlighet med kommitténs förslag ändrats i den mån det varit betingat av en anpassning till vad som föreslås gälla för rikets övriga församlingar. Det bör påpekas, att alla territoriella församlingar i Göteborg ingår i samfälligheten. Efter lagens ikraftträdande kommer sålunda även Västra Frölunda och Backa församlingar, som nu står utanför samfälligheten, att ingå i denna. Jag kommer också beträffande Göteborg att behandla ett par frågor av mindre räckvidd i specialmotiveringen.

VI. Specialmotivering till lagförslagen

I enlighet med de huvudgrunder, som angivits i det föregående, har inom ecklesiastikdepartementet upprättats förslag till lag om församlingsstyrelse. För reglering av de tillämpningsfrågor och andra spörsmål, som uppkommer vid den avsedda lagstiftningens ikraftträdande, har uppgjorts förslag till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse. Vidare har inom departementet upprättats förslag till erforderliga ändringar i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (*LKI*) samt i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Som i tidigare sammanhang berörts, kommer frågan om lagstiftning beträffande kyrkorummets upplåtande för vissa fall att upptagas i annat sammanhang.

De nämnda författningsförslagen ansluter sig i huvudsak till vad församlingsstyrelsekommittén förordat. Av skäl jag tidigare utvecklat har en genomgripande förändring av lagteknisk natur ägt rum på så sätt, att kommitténs förslag till särskild lagstiftning rörande församlingarna i Stockholm och Göteborg inarbetats i förslaget till lag för rikets församlingar i allmänhet.

Jag ämnar nu övergå till att lämna en specialmotivering till förslagen. Vad angår förslaget till lag om församlingsstyrelse anges för varje paragraf dess motsvarigheter i LFS, LFS Sthlm samt LKF Gbg, i den mån motsvarighet finns. I erforderlig utsträckning nämns också motsvarande paragraf eller paragrafer i kommitténs förslag till församlingslag, till församlingslag för Stockholm och till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg (*FFL*, *FFL Sthlm* och *FLS Gbg*). I den mån stadgandena i sak överensstämmer med kommitténs förslag anser jag det i allmänhet tillräckligt att endast hänvisa till den av kommittén lämnade motiveringen.

1. Förslaget till lag om församlingsstyrelse

Lagens rubrik

Kommittén finner såväl den nuvarande lydelsen »lag om församlingsstyrelse» som »församlingsstyrelselag» vara från terminologisk synpunkt tillfredsställande benämningar på lagen, men föredrar den något kortare rubriken »församlingslag».¹

Av remissinstanserna finner *kammarkollegiet* och *domkapitlet i Luleå* att den av kommittén föreslagna rubriken kan godtagas. *Domkapitlet i Skara* förordar däremot den nuvarande rubriken »lag om församlingsstyrelse».

¹ Ledamoten Brolin är skiljaktig.

Svenska prästförbundet anser att den föreslagna rubriken är mindre adekvat. Också ett tiotal församlingar finner förslaget rubrik mindre god samt förordar oförändrad titel.

Departementschefen. Enighet föreligger inte vare sig inom kommittén eller mellan remissmyndigheterna om att den nya lagen skall ha annan benämning än den nu gällande. Även om, såsom kommittén framhållit, det kan vara praktiskt med en kort lagrubrik, finner jag dock inte att några påtagliga fördelar står att vinna med den föreslagna lydelsen. Jag vill därför föreslå att rubriken behålles oförändrad i den nya lagen.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde, varom för närvarande stadgas i 1 § första stycket samt 7 och 8 §§ LFS. Jfr 1 § första och tredje styckena LFS Sthlm.

Enligt paragrafen skall lagen i princip gälla såväl för territoriella församlingar som — i tillämpliga delar — för icke-territoriella församlingar. Den viktigaste ändringen är, som nämnts, att också Stockholmsförsamlingarnas angelägenheter regleras genom samma lag som rikets andra församlingar.

Beträffande *de icke-territoriella församlingarna* — sex till antalet — innebär kommitténs förslag (1 § FFL och 1 § FFL Sthlm) en ändring i förhållande till LFS och LFS Sthlm. För närvarande skall bestämmelserna lända till efterrättelse, endast om församlingen så beslutar. Den nya lagens bestämmelser har föreslagits bli tillämpliga även för icke-territoriell församling. Församlingen kan dock besluta, att den vid tiden för lagens ikraftträdande särskilt gällande ordningen för församlingen skall behållas. Kommittén har inte ansett det erforderligt att i lagen utsäga, när icke-territoriell församling måste bestämma sig för att behålla den gällande ordningen. Det synes kommittén vara självfallet, att dylikt beslut måste fattas i tämligen omedelbar anslutning till den nya lagens ikraftträdande.

Tyska S:ta Gertruds församling och *finska församlingen* framhåller, att omläggning till överensstämmelse med den allmänna lagen skulle medföra djupgående förändringar i församlingarnas organisation. *Kammarkollegiet* finner kommitténs förslag vara för obestämt såtillvida, att viss tid bör ut sättas inom vilken församlingen skall besluta sig om den vill ha kvar den gamla ordningen.

Departementschefen. Jag biträder kommitténs förslag att församlingsstyrelselagen i princip skall vara tillämplig också för de icke-territoriella församlingarna. I några fall avviker dock församlingens nuvarande organisation starkt från de territoriella församlingarnas. Det synes därför lämpligt, att församling själv får avgöra, vilken ordning den vill tillämpa.

Någon särskild föreskrift, att församlingen skall ta ställning i frågan inom viss tid, torde inte vara behövlig. Jag förutsätter, att detta sker innan den nya lagen träder i kraft.

2 §.

Paragrafen ersätter 1 § första stycket och 2 § LFS samt 1 § första stycket och 2 § 1 mom. LFS Sthlm. Beträffande paragrafens innehåll får jag hänvisa till vad som anförts vid behandlingen av avsnitt III i den allmänna motiveringen. Utöver de i detta avsnitt redovisade ändringarna i kommitténs förslag (jfr 3 § FFL och 3 § FFL Sthlm), har i texten en omgruppering skett av de olika församlingsangelägenheterna.

3 §.

Paragrafen träder i stället för 1 § andra stycket LFS, 1 § andra stycket LFS Sthlm och 1 § LKF Gbg. Paragrafens innehåll har behandlats såsom avsnitt V i den allmänna motiveringen. Som bilaga A till statsrådsprotokollet har fogats en schematisk uppställning över olika former för samverkan, till vilken får hänvisas.

4 §.

Enligt detta lagrum uppdelas den kyrkokommunala verksamheten i beslutanderätt å ena sidan och förvaltning och verkställighet å andra sidan. Paragrafen motsvarar 3 § första och tredje styckena LFS samt delvis 3 § 1 mom. LFS Sthlm. Jfr 5 § 1 mom. första stycket och 2 mom. FFL samt 5 § 1 mom. FFL Sthlm.

Första stycket anger församlingars beslutande organ.

Genom KL har, såsom redan anmärkts, kommunalstämman och allmänna rådstugan avskaffats, samt den kommunala beslutanderätten i samtliga borgerliga kommuner tillagts fullmäktige. Reformen är att betrakta som en logisk följd av utvecklingen.

Kommittén har övervägt om förutsättningar föreligger för en motsvarande reform för församlingarnas vidkommande. Frågan har av kommittén besvarats nekande. Den grundar sitt ställningstagande främst därpå att det för församlingarnas del inte finns någon motsvarighet till kommunreformen, genom vilken de borgerliga småkommunerna försvunnit. Av rikets omkring 2 500 församlingar har således inte mindre än omkring 600 en folkmängd, som inte överstiger 500 invånare. Ungefär lika många har mellan 500 och 1 000 invånare och nära 400 har mellan 1 000 och 1 500 invånare. Kommittén finner att det för småförsamlingarnas del knappast föreligger något större behov av fullmäktige.

Kommittén erinrar om att enligt 5 § LFS har kyrkostämman att taga befattning med vissa frågor, beträffande vilka beslutanderätten lagligen inte kan uppdras åt kyrkofullmäktige. De ärenden, som enligt detta lagrum är förbehållna stämman, är *dels* ärenden för vilkas avgörande gäller

särskilda bestämmelser om rösträtt, *dels* ärenden som är gemensamma för två eller flera församlingar, ehuru de inte utgör kyrklig samfällighet, och *dels* frågor om införande och avskaffande av fullmäktige samt om fullmäktiges antal. I Stockholm inskränker sig stämmans befogenheter att bestämma fullmäktiges antal (3 § 1 mom. LFS Sthlm).

Den första gruppen av de berörda ärendena torde inte längre förekomma, sedan de genom 1910 års prästlönereform antagna principerna numera trätt i full tillämpning.

Beträffande den andra gruppen ärenden utövas beslutanderätten på gemensam stämma, oavsett om fullmäktige finns i de berörda församlingarna (3 § andra stycket LFS). Kommittén föreslår, att sådan stämma alltjämt skall finnas, se avsnitt V i den allmänna motiveringen.

Vad angår de återstående av de i 5 § LFS nämnda ärendena måste det uppenbart tillkomma stämma att fatta beslut om att införa fullmäktige, om fullmäktigsystemet inte är obligatoriskt. Då kyrkofullmäktige finns i församlingen, saknas enligt kommitténs åsikt anledning att låta en stämma avgöra frågan om fullmäktiginstitutionens fortsatta bestånd. Kommittén finner vidare, att även rätten att bestämma om fullmäktiges antal — såsom i motiveringen till 8 § kommer att beröras — bör tillkomma fullmäktige själva.

Kommitténs förslag innebär sålunda, att stämma inte skall finnas i församling, som har fullmäktige, men att gemensam stämma behålles som beslutande organ vid samverkan mellan församlingar utan att samfällighet bildats.

Andra stycket av lagförslaget om förvaltning och verkställighet innebär ingen ändring i sak av nuvarande bestämmelser. Ordalydelsen är avpassad efter KL.

Departementschefen. Lika med kommittén anser jag att — även om ett fullmäktigsystem i princip är att föredraga — kyrkostämмоorganisationen bör behållas för de mindre församlingar, i vilka det skulle framstå som överorganisation att inrätta fullmäktige genom att som hittills lämna dessa församlingar en fakultativ möjlighet att införa fullmäktigsystem, torde en smidig anpassning efter de lokala förhållandena kunna komma till stånd i varje särskilt fall. Jag är vidare ense med kommittén, att stämma inte längre har något berättigande i församlingar, som har ett fullmäktigsystem. Det fåtal uppgifter som ålegat stämman kan lämpligare handhas av fullmäktige själva.

Vad beträffar beslutanderätten i ärenden, som är gemensamma för två eller flera församlingar, vilka inte utgör samfällighet, kan jag, som jag tidigare utvecklat vid behandlingen av avsnittet V, inte biträda kommitténs ståndpunkt. Jag finner det således inte behövligt att behålla den gemensamma kyrkostämman som beslutande organ. Till följd härav har 3 § andra

stycket LFS (jfr 5 § 1 mom. tredje stycket FFL) inte överförts till det nya lagförslaget.

Jag får slutligen i sammanhanget erinra om att det beslutande organet har möjlighet att i viss utsträckning delegera sin beslutanderätt till det centrala förvaltningsorganet eller särskild nämnd.

5 §.

Denna paragraf träder i stället för 4 § LFS och 16 § andra stycket LKF Gbg. Jfr 6 § FFL och 9 § FLS Gbg.

1 mom. första stycket av paragrafen anger gränsen för obligatoriskt fullmäktigsystem.

I LFS i dess ursprungliga lydelse var det befolkningstal, vars överskridande gjorde fullmäktige obligatoriska, satt till 5 000. Genom lagändring år 1942 sänktes talet till nu gällande 1 500. Den vidgade skyldigheten att utse kyrkofullmäktige medförde, att fullmäktiginstitutionen blev obligatorisk bland annat i flertalet av de till ytvidden stora församlingarna i norra Svealand och Norrland, där avstånden försvårade ett mera allmänt deltagande i stämmorna.

Kommittén framhåller, att den naturliga utgångspunkten vid övervägande av frågan om en ändring av de gällande bestämmelserna i riktning mot en vidgad användning av fullmäktigsystemet är den utveckling, som ägt rum inom de borgerliga kommunerna och som där lett till kommunalstämmans och allmänna rådstugans avskaffande. *Kommittén* betonar vidare att de företräden, som en fullmäktiginstitution får anses besitta, gör sig särskilt starkt gällande i kommuner med högre befolkningstal, medan i småkommunerna nackdelarna med fullmäktigsystemet torde få anses överväga fördelarna. Var gränsen för obligatoriskt införande av fullmäktige i församling skall dragas finner *kommittén* vara en avvägningsfråga. Då *kommittén* anser en sänkning av den nu gällande gränsen vara motiverad, grundas detta huvudsakligen på det svala intresse för deltagande i stämmor, som konstaterats genom uppgifter *kommittén* inhämtat. Den ringa tillslutningen till kyrkostämmorna måste inge farhågor för att åtminstone i de större av de församlingar, där beslutanderätten nu utövas av kyrkostämma, församlingviljan inte kommer till uttryck vid stämmorna. En sänkning av gränsen ända till befolkningstalet 700, som gällde för de borgerliga kommunerna, finner *kommittén* dock inte påkallad, utan har stannat vid talet 1 000. Detta innebär, att ytterligare omkring 400 församlingar obligatoriskt skall ha fullmäktige, men att nära hälften av rikets församlingar alltjämt får fakultativt system.

Vad beträffar Göteborg innebär nuvarande bestämmelse i 16 § andra stycket LKF Gbg, att de särskilda församlingarna inte är skyldiga att utse egna kyrkofullmäktige. Endast om församling så beslutar, kommer fullmäk-

tige att finnas i församlingen. Sedan lagens tillkomst har fullmäktige inte förekommit i någon av samfällighetens församlingar. Något behov av fullmäktige i församlingarna föreligger enligt kommitténs åsikt uppenbarligen inte. Till följd härav har kommittén föreslagit att rätten att utse fullmäktige avskaffas.

För församlingar som ingår i samfällighet är förhållandena eljest till följd av omfattningen av samfällighetens kompetens från fall till fall så olika, att några särskilda regler inte kan uppställas. Principiellt gäller därför att församlingarna skall utse egna fullmäktige om befolkningstalet överstiger 1 000, men kommittén har föreslagit en dispensregel för de fall fullmäktige uppenbarligen skulle sakna betydelse.

Enligt 1 mom. andra stycket skall det tillkomma kyrkofullmäktige och inte såsom för närvarande kyrkostämman att besluta huruvida fullmäktige skall ersättas av stämma, om folkmängden i församlingen nedgått under gränsen för obligatoriskt fullmäktigsystem. Ändringen har bland annat för-
anletts av att enligt förslaget stämma inte skall förekomma i församling med fullmäktige; se motiveringen till 4 §.

Paragrafens 2 mom. fastslår att församling om högst 1 000 invånare har rätt att själv besluta om fullmäktigsystem. Vidare har föreslagits, att beslut om upphörande av fullmäktigsystem i sådan församling — förslag härom får inte väckas förrän fyra år förflutit sedan fullmäktige trädde i verksamhet — skall tillämpas först från utgången av det år, då allmänna fullmäktigval nästa gång förrättas, och inte, såsom enligt gällande rätt, redan från utgången av det år, varunder beslutet vunnit laga kraft. Ändringen har vidtagits i syfte att förhindra täta kastningar mellan fullmäktig- och stämмосystem. Även i här avsedda fall tillkommer det fullmäktige själva att bestämma om fullmäktigsystemets upphörande.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har förordat, att beslutanderätten i fråga om att behålla fullmäktige eller att bestämma deras antal alltjämt bör tillkomma kyrkostämman, även om denna inte skulle få andra ärenden att behandla.

Kammarkollegiet påpekar att förslaget inte upptar, liksom inte heller 4 § LFS, någon bestämmelse om från vilken tidpunkt fullmäktige skall införas, när församlingens invånarantal kommit att överstiga gränsen för obligatoriskt fullmäktigsystem. Det torde få anses ligga i sakens natur, säger kollegiet, att detta sker först i samband med nästpåföljande allmänna kommunalval.

Departementschefen. Mot kommitténs i förevarande paragraf upptagna förslag har jag ingen erinran. Den föreslagna nya gränsen för obligatoriskt fullmäktigsystem synes mig från skilda utgångspunkter lämpligt avvägd. Lika med kollegiet anser jag det naturligt, att i församling, vars befolknings-

tal kommit att överstiga 1 000, fullmäktige införes först i samband med att ordinarie kyrkofullmäktigval hålles. Särskilt stadgande härom är onödigt.

Vad gäller församlingar, som ingår i kyrklig samfällighet, är jag ense med kommittén att — den hittills inte utnyttjade — rätten för församlingar i Göteborg att utse egna fullmäktige bör utgå. I fråga om andra samfälligheter, som omhänderhar mera än pastoratsangelägenheterna, synes det lämpligt, att Kungl. Maj:t alltjämt från fall till fall i samband med samfällighetens tillkomst eller eljest prövar, om församlingarna kan undvara egna fullmäktige; se härom vidare avsnitt V i den allmänna motiveringen.

6 §.

Paragrafens första stycke motsvarar i vad gäller Stockholm 3 § 2 mom. LFS Sthlm och dess andra stycke vad beträffar Göteborg till viss del 2 § LKF Gbg.

För kyrkliga samfälligheter i övrigt upptar första stycket bestämmelser om församlingsdelegerade som beslutande organ för partiella ekonomiska samfälligheter och andra stycket bestämmelser om kyrkofullmäktige, då fråga är om totala ekonomiska samfälligheter. Motiven har behandlats under avsnittet V i den allmänna motiveringen. I kommittéförslaget återfinns paragrafens bestämmelser i 5 § 1 mom. andra stycket samt 4 § sista stycket FFL, 5 § 2 mom. FFL Sthlm och 2 § FLS Gbg. 5 § 1 mom. tredje stycket FFL, som handlar om gemensam kyrkostämma, har — såsom berörts i motiveringen till 4 § — inte medtagits.

7 §.

Paragrafen motsvarar helt 6 § LFS och 4 § LFS Sthlm.

2 kap. Om kyrkofullmäktige

8 §.

1 mom. överensstämmer med första stycket av 5 § LFS Sthlm och 2 mom. med första stycket av 27 § 1 mom. LFS.

Jag kan inte biträda ett av länsstyrelsen i Malmöhus län framfört förslag att minimiantalet fullmäktige med hänsyn till de i förhållande till borgerlig kommun mer begränsade arbetsuppgifterna sänks något; den nedre gränsen vid ett antal av 15 — som överensstämmer med KL — har sålunda behållits oförändrad.

3 mom. innebär i jämförelse med gällande rätt den ändringen, att det som regel tillkommer kyrkofullmäktige — och inte kyrkostämman — att inom de i 1 och 2 mom. angivna gränserna besluta om antalet fullmäktige; se SOU 1957: 15 s. 174. Av naturliga skäl måste beslutanderätten ankomma på stämman, då fullmäktigsystemet införes i församlingen.

Efter mönster i KL har till andra stycket av 3 mom. överflyttats det stadgande, som för närvarande återfinnes i 30 § andra stycket LFS och 9 § andra stycket LFS Sthlm. I samband därmed har stadgandet omformule-

rats, så att det överensstämmer med motsvarande stadgande i KL, utan att någon ändring i sak därigenom åsyftats.

Såvitt gäller bestämmande av kyrkofullmäktiges antal, då beslut därom fordras till följd av ecklesiastik indelningsändring, föreslås vissa regler i LKI. Om dessa regler erinras i sista stycket av 3 mom.

9 §.

Denna paragraf motsvarar 28 § LFS, jämförd med 9 § och 10 § första stycket samma lag. Paragrafens innehåll överensstämmer i sak med 6 och 7 §§ LFS Sthlm. Jfr 6 § KL.

10 §.

Paragrafen motsvarar 29 § LFS samt 8 § LFS Sthlm. Jfr 7 § KL.

De gällande reglerna i LFS och LFS Sthlm för valbarhet och rätt till avsägelse är i huvudsak överensstämmande med vad som gällde i fråga om förtroendeuppdragen i de borgerliga kommunerna enligt 1930 års kommunallagar.

KL:s bestämmelser innefattar vissa betydelsefulla ändringar. Uppdelningen i särskilda valbarhets- och behörighetsvillkor — av vilka de förra principiellt skulle föreligga vid valtillfället och de senare under den tid uppdraget varade — var ägnad att vålla svårigheter vid tillämpningen. Den har därför borttagits och alla villkor betecknas nu som valbarhetsvillkor. Kvalifikationerna skall föreligga alltifrån valtillfället och under hela uppdragstiden.

Såvitt angår utformningen av de särskilda valbarhetshindren för ämbets- och tjänstemän har den ledande principen ansetts vara att inte utesluta ämbets- och tjänstemän från rätten att utöva kommunala förtroendeuppdrag i andra fall än när särskilt starka skäl därför föreligger med hänsyn till ämbetets eller tjänstens speciella art och natur. Med angivna utgångspunkt har bland annat redovisningsskyldighet slopats såsom obehörighetsgrund. I stället har stadgats obehörighet för sådana kommunala befattningshavare, som till följd av sina tjänsteåligganden intar den ledande ställningen inom den kommunala förvaltningen.

I fråga om rätt till avsägelse från kommunalt uppdrag stadgar KL en ovillkorlig avsägelse rätt endast för den som fyllt sextio år.

Departementschefen. Då det gäller att anpassa församlingsstyrelselagstiftningens bestämmelser om valbarhet efter KL:s motsvarande stadganden finner jag i likhet med kommittén, att den i KL genomförda enhetliga behandlingen av valbarhets- och behörighetsvillkoren självfallet bör överföras.

Beträffande de särskilda valbarhetshindren för ämbets- och tjänstemän föranleder en anpassning till KL främst att det för »församlingens redovisningsskyldiga och avlönade betjänte» gällande förbudet att tillhöra kyrkofullmäktige utgår.

Kommittén har ansett det vara tveksamt, om församlingsstyrelselagen

behöver innehålla motsvarighet till bestämmelsen i KL, enligt vilken vissa ledande kommunaltjänstemän uteslutes. Kommittén betonar, att någon fullt jämförbar befattningshavare sällan finns i församlingarna. Jag är ense med kommittén, att förhållandena i berörda avseende inte är likartade med vad som förekommer inom de borgerliga kommunerna. Jag finner därför, att nu ifrågakvarande valbarhetshinder inte bör inflyta i lagen. Det har följaktligen inte medtagits i lagförslaget.

11 §.

Denna paragraf motsvarar med viss jämkning av redaktionell natur 30 § första och tredje styckena LFS samt 9 § första och tredje styckena LFS Sthlm. Jfr 11 § FFL och 10 § FFL Sthlm samt 8 § KL.

12 §.

I paragrafens 1 mom. har upptagits *bestämmelser om valkretsindelning*. I fråga om sådan indelning stadgas för närvarande i 31 § LFS, att för val av kyrkofullmäktige kan församling med mera än 10 000 invånare indelas i valkretsar, där så befinns lämpligt. Annan församling kan inte indelas i valkretsar, om inte till följd av församlingens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligger till sådan indelning. Vid val av fullmäktige för kyrklig samfällighet skall dock varje i samfälligheten ingående församling utgöra en valkrets. Beträffande Stockholm gäller enligt 10 § LFS Sthlm att församling kan indelas i valkretsar, om mera än trettio fullmäktige skall väljas.

Kommittén har inte föreslagit annan ändring i nuvarande regler än att församling utanför Stockholm med mera än 40 000 invånare alltid skall indelas i valkretsar (12 § FFL, jfr 11 § FFL Sthlm). Härigenom anpassas paragrafen till 9 § KL.

Departementschefen. Jag får erinra om att sedan församlingsstyrelsekommitténs arbete avslutats, har 1955 års valutredning i ett den 15 december 1960 dagtecknat betänkande (stencilerat) framlagt förslag till bland annat ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid kommunalval, och att detta ärende för närvarande beredes inom inrikesdepartementet. Valutredningens förslag innebär bland annat, att gränstalen för såväl obligatorisk som fakultativ valkretsindelning höjes. Till följd härav är jag inte nu beredd tillstyrka den av församlingsstyrelsekommittén föreslagna anpassningen av bestämmelserna om valkretsindelning till motsvarande regler i KL utan får förorda, att bestämmelserna upptages oförändrade i det nu föreliggande lagförslaget.

Paragrafens 2 mom. överensstämmer med 9 § KL enligt den ändrade lydelse paragrafen erhållit genom lag den 20 mars 1959 (SFS 1959:61). Härvid har i första hand reglerna för fördelning av mandaten mellan valkretsarna ändrats i syfte att skapa bättre proportionalitet mellan mandat- och befolkningstal i valkretsar vid val i borgerliga kommuner. De motiv,

som anfördes då ifrågavarande bestämmelser intogs i KL, torde i huvudsak gälla också i förevarande sammanhang. Jag får därför hänvisa till vad som förekommit i samband med nämnda lagstiftningsärendes behandling (prop. 1959: 26; KU 2; rskr 81).

13 §.

Denna paragraf överensstämmer med 32 § LFS och 11 § LFS Sthlm. Jfr 10 § KL.

14 §.

Paragrafen motsvarar 33 § LFS och 12 § LFS Sthlm. Den motsvaras i huvudsak av 11 § KL och överensstämmer med kommitténs förslag (14 § FFL och 13 § FFL Sthlm) utom såtillvida, att val av ordförande i nyvalda fullmäktige i vissa fall kan ske också i december månad.

Ett tiotal Stockholmsförsamlingar anser, att ordförandevallet för året efter det, då val av fullmäktige ägt rum, bör kunna ske i december månad valåret, om de nyvalda fullmäktige ändå måste komma samman för att välja församlingsdelegerade. Härigenom skulle två sammanträden tätt inpå varandra undvikas. Vid januarisammanträdet torde i allmänhet inget annat ärende än ordförandevallet förekomma. *Styrelsen för svenska prästförbundet* framlägger liknande synpunkter.

I förhållande till gällande rätt innebär förslaget, att kyrkoherden inte längre kan utses till ordförande å kyrkostämma, om han inte är röstberättigad, eller i kyrkofullmäktige, om han inte är fullmäktig.

Kommittén erinrar om att stadgandet om möjlighet att alltid kunna välja kyrkoherden till ordförande å kyrkostämma eller i kyrkofullmäktige infördes vid församlingsstyrelselagens tillkomst i syfte att bereda församling tillfälle att till ordförande i stämman eller fullmäktige utse en dugande och intresserad prästman, som nyss inflyttat till församlingen. Något behov att bibehålla ifrågavarande bestämmelse synes enligt kommittén inte föreligga. Bestämmelserna innebär för övrigt, påpekar kommittén, att kyrkoherde, som med stöd av dem utsetts till ordförande i stämma eller fullmäktige, inte får samma ställning som en i vanlig ordning tillsatt ordförande, eftersom han vid stämman saknar rösträtt och i fullmäktige inte äger deltaga i beslutet. Inte desto mindre blir vid beslutsfattande den av honom omfattade meningen gällande, om lika röstetal föreligger och lottning inte skall ske (20 och 38 §§ LFS). En dylik ordning framstår enligt kommittén som otillfredsställande.

Kommitténs åsikt har rönt viss kritik vid remissbehandlingen. Således anser *kammarkollegiet*, att bestämmelsen torde ha ett visst praktiskt behov att fylla. Några olägenheter torde inte heller den gällande ordningen ha medfört, varför kollegiet föreslår, att den behålles. Vidare uttalar sig *ett antal domkapitel och församlingar* för att kyrkoherdens särställning i detta fall inte skall ändras. *Domkapitlen i Strängnäs, Växjö, Härnösand och Stockholm* finner bestämmelsen ha särskilt värde för de mindre församlingarna, där eljest ordförande frågan kan bli svårlöst.

Departementschefen. Jag vill till en början erinra om att den borgerliga kommunens fullmäktige skall sammanträda i december månad näst före ingången av det år, då fullmäktiges tjänstgöringstid börjar, för att välja fullmäktige i kommunalförbund, om sådant finnes. Påföljande januari månad skall de åter sammankomma för att förrätta val av ordförande. Förslag om ändring i denna ordning, så att ordförandevalet skulle kunna ske i december om de nyvalda fullmäktige ändå måste komma samman i denna månad, framfördes i motioner vid 1959 års riksdag (I: 3 och II: 7 och 15). Motionerna avslogs av riksdagen i enlighet med konstitutionsutskottets förslag. I sitt utlåtande (15) anförde utskottet bland annat, att i motionerna inte hade åberopats tillräckliga skäl för att utskottet då skulle tillstyrka en ändring.

Enligt min mening föreligger i förevarande fråga vissa skillnader beträffande kyrklig och borgerlig kommun, som måste beaktas. De kyrkliga kommunerna har i allmänhet betydligt färre ärenden att behandla än de borgerliga. Sammanträden med korta mellanrum bör därför om möjligt undvikas, såvida inte ett ärendes vikt eller andra särskilda omständigheter påkallar det. Vidare bör framhållas, att till följd av att pastoraten föreslås bli obligatoriska samfälligheter kommer församlingsdelegerade att väljas i väsentligt större utsträckning än fullmäktige i kommunalförbund. Bärande skäl synes på grund av nu anförda omständigheter föreligga för att valet av ordförande skall kunna ske vid sammanträde, som hålles i december månad för val av församlingsdelegerade. Vid sådant val av ordförande skall den föra ordet, som utsetts därtill av fullmäktige för den ännu löpande tjänstgöringsperioden. Några andra ärenden än val av ordförande och församlingsdelegerade bör inte äga rum vid sammanträdet. Sådana val som avses i 16 § 2 mom. tredje stycket skall sålunda förrättas av de avgående fullmäktige, liksom dessa skall fatta beslut om annonsering enligt 17 § 1 mom. tredje stycket.

I fråga om den nuvarande regeln om kyrkoherdens rätt att vara ordförande å kyrkostämman utan att vara röstberättigad eller i kyrkofullmäktige utan att vara fullmäktig är jag ense med kommittén om att den inte är tillfredsställande. Något större praktiskt behov av regeln torde inte föreligga. Kommitténs förslag har därför inte frångåtts.

15 §.

Denna paragraf motsvarar 13 § LFS (hänvisning sker, till följd av omflyttning av lagförslaget kapitel i förhållande till LFS, i denna och vissa följande paragrafer till bestämmelserna om kyrkostämma i LFS) och 13 § LFS Sthlm. Jfr 12 § KL.

16 §.

Paragrafen, som ersätter 34 § LFS, 14 § LFS Sthlm och 5 § LKF Gbg, har utformats efter mönster av 13 § KL. Vissa förenklingar i jämförelse med KL har ansetts kunna företagas, se SOU 1957: 15 s. 300 f.

Beträffande rätten att påkalla sammanträde med fullmäktige innebär kommitténs förslag en ändring i förhållande till gällande bestämmelser såtillvida, att kyrkoherden inte längre skall ha sådan rätt (se SOU 1957: 15 s. 197 f.). Förslaget har väckt gensaga under remissbehandlingen från *kammarkollegiet* och *domkapitlet i Stockholm*, som anser att kyrkoherden bör ha kvar rätten.

Något behov av att behålla bestämmelsen kan inte anses föreligga. Kommitténs förslag (16 § 1 mom. FFL och 15 § 1 mom. FFL Sthlm) har därför upptagits oförändrat.

17 §.

Enligt gällande bestämmelser i 16 och 35 §§ LFS och 15 § LFS Sthlm skall fullmäktigsammanträde utlysas genom kungörande i kyrkan, anslag inom församlingen, tillkännagivande i tidning samt personliga kallelser till ledamöterna. Av dessa former utgör endast kungörandet i kyrkan ovillkorlig förutsättning för att sammanträde skall kunna hållas. Dessa bestämmelser överensstämmer med vad som enligt 1930 års lag om kommunalstyrelse på landet gällde i fråga om kallelse till stämma och fullmäktigsammanträde.

I 14 § KL har införts bestämmelser av mera tidsenlig karaktär. Kungörelse av fullmäktigsammanträde skall anslås på en av kommunen anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla) samt, om fullmäktige så beslutat, också på annat ställe. Kungörelsen skall senast fyra dagar före sammanträdet delgivas varje fullmäktig. Vidare måste den införas i en eller flera ortstidningar. Underlåtenhet att anslå kungörelsen på kommunens anslagstavla utgör hinder för sammanträdet.

Kommittén anser att tvekan inte behöver råda om önskvärdheten av att KL:s regler om kallelse bör tillämpas även för församlingens vidkommande. *Kommittén* har därför överfört reglerna till sitt förslag (17 § 1 mom. FFL och 16 § 1 mom. FFL Sthlm).

Kyrkomötet uttalar att kallelser och meddelanden bör kungöras på samma sätt som är föreskrivet om kungörande i kyrka. *Kyrkomötet* ansluter sig därvid till en i kyrkolagsutskottet gjord reservation, i vilken bland annat framhålles, att kungörande i kyrka av ålder varit det sätt, på vilket officiella meddelanden bragts till allmänhetens kännedom.

Kyrkolagsutskottets majoritet vill med hänsyn till vikten av enhetlighet inte motsätta sig det framlagda förslaget, samt finner, att vad kommittén anfört om placering av församlings anslagstavla i sak synes överensstämma med vad som är stadgat i 1942 års lag angående kungörelse i kyrka och sålunda inte utesluta bibehållande av nuvarande praxis. Liknande synpunkter framföres också av *domkapitlet i Linköping* och *Lund*, ett flertal församlingar samt *Svenska prästförbundet*.

Departementschefen. Liksom kommittén anser jag det vara till uppenbar fördel att KL:s regler om förfarandet då fullmäktigsammanträde ut-

lyses blir tillämpliga också för kyrkokommunerna. Med hänsyn till den rättsliga betydelse kungörandet har, kan olikartade regler föranleda inte bara att felaktigheter begås utan också att fattade beslut måste undanröjas.

Kommittén har framhållit, att lämplig plats för anslagstavlan kan vara förrum eller hall i församlingshus eller sockenstuga, men att det i en del fall kan vara lämpligt att placera tavlan i eller invid kyrkan. I anledning av detta uttalande vill jag understryka, att tavlan måste uppsättas på plats, som är tillgänglig för de inom församlingen boende. Den kan alltså inte sättas upp i kyrka, om denna vanligen hålles låst. Jag vill också framhålla, att tavlan bör erhålla en beteckning, som klart utvisar dess egenskap av församlingens officiella anslagstavla. I de fall tavlan placeras i eller invid kyrkan föreligger inte hinder, att också meddelanden, som avses i lagen den 13 mars 1942 med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka, anslås på tavlan.

18 §.

Denna paragraf motsvarar 36 § första stycket LFS och 16 § LFS Sthlm. Jfr 15 § KL.

19 §.

Förevarande paragraf, som saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm, har utformats i överensstämmelse med 16 § KL. Motiv, se SOU 1957: 15 s. 85 ff.

20 §.

Paragrafen ersätter 37 § LFS, och 17 § LFS Sthlm. Jfr 17 § KL.

Förslaget ansluter sig till kommitténs förslag (20 § FFL och 19 § FFL Sthlm; jfr 4 § LKF Gbg) och innebär bland annat, att kyrkoherdens rätt att framställa förslag vid kyrkofullmäktigsammanträde upphör. *Domkapitlen i Karlstad* och *Stockholm* anser, att kyrkoherden även i fortsättningen bör ha denna rätt. Härtill vill jag anmärka, att kyrkoherden enligt förslaget fortfarande har rätt att delta i överläggningarna. En formlig förslagsrätt torde vid sådant förhållande i allmänhet sakna praktiskt värde. Jag finner sålunda inte skäl föreligga att frågå de principer, som kommit till uttryck i KL.

21 §.

Denna paragraf, som saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm, har avfattats i nära överensstämmelse med 18 § KL.

22 §.

Paragrafen, som motsvarar 17 § LFS och 18 § LFS Sthlm, har avfattats enligt 19 § KL.

23 §.

Innehållet i denna paragraf överensstämmer med 18 § LFS och 19 § LFS Sthlm. Jfr 20 § KL.

24 §.

Första stycket av förevarande paragraf överensstämmer med 19 § första stycket LFS och 20 § första stycket LFS Sthlm. Jfr 21 § KL.

25 §.

Paragrafen ersätter 20 § 1 mom. LFS och 21 § 1 mom. LFS Sthlm. Jfr 22 § KL.

26 §.

Denna paragraf, som saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm, har avfattats i enlighet med 23 § KL.

27 §.

Paragrafens innehåll, som motsvarar 23 § LFS, 24 § LFS Sthlm och 7 § första stycket LKF Gbg, har anpassats till bestämmelserna i 24 § KL. Motiv, se SOU 1957: 15 s. 303 f.

För Stockholm och Göteborg finns nu en särskild bestämmelse om protokollförare. Skäl föreligger inte att för dessa städers församlingar frångå principen om ordförandens ansvar för protokollet. Bestämmelsen har därför inte medtagits i lagförslaget. Givetvis föreligger inte hinder, att fullmäktige utser särskild sekreterare.

28 §.

Paragrafen överensstämmer med 24 § LFS och 25 § LFS Sthlm och är utformad efter 25 § KL.

29 §.

Första stycket av denna paragraf ersätter 25 § första stycket LFS, 26 § första stycket LFS Sthlm och 7 § andra stycket LKF Gbg.

Andra stycket handlar om vården av fullmäktiges protokoll och andra handlingar. Härom får jag anföra följande.

Gällande bestämmelser om arkivvård. De kyrkokommunala arkivalierna, varmed avses främst protokoll och andra handlingar från kyrkofullmäktige-, kyrkostämмо- och kyrkorådssammanträden samt församlingens räkenskaper, ingår för närvarande i *kyrkoarkiven*. I dessa arkiv ingår även handlingar, som härrör från folkbokföringen, d. v. s. handlingar som till sin natur är ämbetshandlingar. Hit hör främst olika slag av kyrkoböcker. Även mera speciella kyrkoarkiv förekommer. I flerförsamlingspastorat finns ibland ett särskilt *pastoratsarkiv* och vidare kan finnas *kyrklig samfällighets arkiv*. I pastorat, där boställsförvaltningen handhas av särskild boställsstyrelse, finns *boställsstyrelsearkiv*. Sistnämnda arkiv utgör dock inte kyrkoarkiv i egentlig mening.

Kyrkoarkivet vårdas av pastor. Detta åliggande har bland annat sin grund i kyrkolagens bestämmelse, att pastor är ansvarig för kyrkans egendom. Om den närmare vården om kyrkoarkivet gäller bestämmelserna i stadgan den 8 september 1924 angående vissa offentliga arkiv. Enligt stad-

gans 2 § bör arkiv omsorgsfullt vårdas av den, under vars närmaste tillsyn det är ställt, i förevarande fall pastor. Kyrkoarkiven står under tillsyn av landsarkiven och vidare kan såväl biskop som kontraktsprost inspektera dem.

I LFS finns inga generella bestämmelser om arkivvård. Enligt 23 och 38 §§ skall kyrkostämman och kyrkofullmäktiges protokoll med tillhörande handlingar och bilagor förvaras bland kyrkans övriga handlingar, d. v. s. i kyrkoarkivet. Om kyrkorådets handlingar föreskrives i 52 §, att det åligger kyrkorådets ordförande, som är pastor, att vårda dem. Även kyrkorådets handlingar har därför tillförts kyrkoarkivet. Några bestämmelser om förvaring av de särskilda styrelsernas och nämndernas arkivalier finns inte i lagen.

De gällande bestämmelserna i LFS Sthlm om den kyrkokommunala arkivvården överensstämmer i huvudsak med motsvarande föreskrifter i LFS. Vad angår församlingsdelegerades arkivalier stadgas i 42 §, att de skall förvaras i delegerades expedition. Detta innebär, att arkivalierna inte ingår i kyrkoarkiv.

1930 års borgerliga kommunallagar saknade generella stadganden om arkivvården inom den borgerliga kommunen. Däremot innehöll lagarna vissa bestämmelser om vem ansvaret för vården om protokoll och andra handlingar åvilade. I KL har inte införts några mera genomgripande ändringar i de tidigare reglerna, men dessa har i vissa hänseenden kompletterats. Möjlighet har öppnats till central förvaring och vård av fullmäktiges och förvaltningsorganens arkiv hos kommunens styrelse. Styrelsen har ålagts att vårda och förteckna de kommunala arkiven, i den mån detta inte ankommer på annan.

Församlingsstyrelsekommittén finner det i och för sig naturligt att utgå ifrån att lika regler bör gälla för vården om de kyrkokommunala handlingarna som för den borgerliga kommunens arkivalier; fråga är om likartade handlingar av rent kommunal natur. Kommittén kan dock inte bortse från att nuvarande regler medfört en mera betryggande arkivvård för de kyrkokommunala handlingarna än för kommunala handlingar i övrigt. Förutsättningarna för en god arkivvård kan därför minskas, om reglerna anpassas till KL. Ansvaret för arkivalierna kommer i så fall att i första hand åvila vederbörande ordförande och varje församlingsorgan får sitt särskilda arkiv. Liksom inom den borgerliga kommunen bör det vara möjligt att överlåta arkivvården till det centrala förvaltningsorganet. I vissa fall kan dock svårigheter uppstå att centralisera vården; flertalet församlingar är små och det kan bli svårt att ordna lokal eller att få kompetent person för arkivets skötsel. Andra utvägar att ordna betryggande arkivering kan emellertid tänkas. Arkivalierna bör efter överenskommelse kunna förvaras i den borgerliga kommunens arkiv. I vissa fall bör den nuvarande ordningen

kunna bli orubbad; arkivalierna överlämnas då till pastor för vård och förteckning och ingår i kyrkoarkivet.

Kommittén stannar vid att föreslå en anpassning av arkivreglerna till KL:s regler men betonar samtidigt, att detta inte innebär att kommittén bortser från farhågorna för en mindre tillfredsställande arkivvård. I förslaget upptas möjligheten att överlämna arkivhandlingarna till pastor för vård i kyrkoarkivet. Kommittén förutsätter vidare, att arkivmyndigheternas upplysningsverksamhet skall omfatta även de kyrkliga kommunerna.

I fråga om den kyrkligt kommunala arkivvården i Stockholm anser kommittén att föreskrifter inte fordras, eftersom de kyrkokommunala arkiven ingår i Stockholms arkivväsen, för vilket en särskild arkivstadga gäller.

Kommitténs förslag upptages i 29 § andra stycket FFL och 28 § andra stycket FFL Sthlm.

Remissyttranden. Inför risken av försämrad arkivvård eller rent av brist på arkivvård avstyrker *riksarkivet* bestämt kommitténs förslag. *Riksarkivet* befarar, att luckor kan uppkomma, som blir kännbara för forskningen om bygdernas liv och förhållanden. I yttrandet anföres vidare.

Riksarkivet ifrågasätter, om i och med att ordförandeskapet överflyttas från kyrkoherden som självskriven ordförande till vald ordförande, handlingarnas karaktär inom det offentliga arkivväsendet därigenom undergår förändring, och om tillkomsten av en ny församlingslag bör innebära en förändring i Kungl. Maj:ts kompetens visavi dessa handlingar. Det vill synas *riksarkivet*, att, eftersom det uttalats allvarliga farhågor för de kyrkokommunala handlingarnas blivande vård, det alltjämt bör tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma, huru dessa handlingar skola vårdas, förtecknas och levereras till lands- eller länsarkiv, inventeras och inspekteras. Det bör för den skull i den nya församlingslagen införas bestämmelser, att det i dessa hänseenden förfares på sätt Kungl. Maj:t bestämmer.

Av de genom *riksarkivet* hörda *lands-* och *stadsarkivarierna* intar flertalet en negativ ståndpunkt till kommitténs förslag. Genomgående betonas, att den nuvarande ordningen fungerar väl, samt att förslaget innebär stora risker för sämre arkivvård. Endast *stadsarkivarien i Malmö* förklarar sig inte ha något att erinra mot det framlagda förslaget; samma inställning kommer till uttryck som princip i yttrandet av *landsarkivarien i Vadstena*, men denne är tveksam om kommittén funnit den bästa lösningen. Helt negativ till förslaget är *landsarkivarien i Uppsala*. *Landsarkivarien i Lund* påpekar att samma slags handlingar kommer att förvaras i vissa fall bland kyrkans arkivalier, i andra fall i kommunalt arkivrum. Vid förvaring hos förtroendemän kan arkivalier skingras och gå förlorade. *Landsarkivarien i Göteborg* räknar med att en brokig provkarta på olika lösningar uppkommer.

Spörsmålet har — förutom av arkivmyndigheterna — berörts av *kammarkollegiet*, som inte har något att erinra mot kommitténs förslag, samt av *statskontoret* och *nio domkapitel*, vilka avstyrker ändring i den nuva-

rande ordningen. Det betonas, att arkivvården nu sker under betryggande former; bärande skäl för en ändring anses inte framlagda. *Domkapitlet i Uppsala* tillägger, att det gör ett egendomligt intryck när kommittén dels betygar, att ordningen nu är tillfredsställande, dels uttrycker farhågor, att arkivvården skall bli mindre tillfredsställande, om bestämmelserna anpassas efter kommunallagen, men trots detta förordar ett sådant förfarande.

Ett inte ringa antal *församlingar* och *kyrkliga samfälligheter* uttalar sig för att nuvarande arkiveringssystem behålles.

Departementschefen. Församlingens arkivhandlingar förvaras nu tillsammans med kyrkans handlingar — vartill räknas pastors ämbetshandlingar — i kyrkoarkivet samt vårdas och förtecknas av pastor. Till följd härav är arkivstadgan tillämplig och vården underkastad tillsyn av arkivmyndighet. Någon boskillnad mellan församlingens och kyrkans äldre arkivhandlingar föreligger inte alltid; den kyrkligt-kommunala verksamheten har vuxit fram i etapper. Alltjämt kan det vara svårt att avgöra, om en handling skall höra till församlingens eller lokalkyrkans arkivbestånd.

Jag är ense med kommittén att det i och för sig kan vara naturligt att utgå från att samma slag av regler bör gälla för den kommunala arkivvården, vare sig den handhas av församling eller borgerlig kommun. Det måste dock beaktas, att de serier av kyrkokommunala arkivhandlingar, som förvaras i kyrkoarkivet, omspanner en avsevärd tidrymd och genom sin kontinuitet utgör en värdefull tillgång. Jag är till följd härav inte beredd att tillstyrka, att dessa serier bryts, såvida inte åtgärden betingas av andra starka skäl. Då så inte synes vara fallet, anser jag mig inte kunna biträda kommitténs förslag utan vill förorda, att den gällande ordningen om förvaring behålles. I förslaget har därför 23 § sista stycket LFS (= 24 § sista stycket LFS Sthlm) intagits i sak oförändrad. Härjämte har erinrats om att tillämpliga arkivförfattningar gäller beträffande vården av arkivalierna.

Arkivreglerna blir generellt tillämpliga för församlings och samfällighets beslutande och olika förvaltande organ. Undantag synes dock böra stadgas för Stockholms kyrkliga samfällighets handlingar, vilka för närvarande förvaras under betryggande former på annat sätt och i fråga om vård faller under bestämmelserna i arkivstadgan för Stockholm. Vad angår samfälligheters arkiv i övrigt anser jag det inte erforderligt med uttryckliga bestämmelser härom i lagen. Det torde falla sig naturligt, att pastoratsarkiven förläggas till moderförsamlingen. För totala ekonomiska samfälligheter bör vidare ges dispensmöjlighet.

Tredje stycket av förevarande paragraf överensstämmer med 25 § andra stycket LFS och 26 § andra stycket LFS Sthlm.

30 §.

Paragrafen motsvarar 26 och 38 §§ LFS och 27 § LFS Sthlm. Jfr 27 § KL.

31 §.

Paragrafen ersätter 22 § och 39 § LFS samt 23 § LFS Sthlm. Kommitténs förslag (31 § FFL och 30 § FFL Sthlm) innebär en anpassning till KL:s regler om ersättning för kommunala förtroendeuppdrag. Efter det att kommittén avgivit sitt betänkande, har reglerna i KL ändrats i vissa delar år 1959 (prop. 154; KU 20; rskr 315). Paragrafen har därför utformats i enlighet med den ändrade lydelse KL:s regler i ämnet erhållit (SFS 1959: 522).

32 §.

Paragrafens 1 mom. ersätter 2 § första stycket första punkten LKF Gbg. 2 och 3 mom. ersätter 27 § 2 mom. LFS.

I enlighet med nuvarande bestämmelser i 27 § 2 mom. LFS har upptagits ett stadgande om att länsstyrelsen i god tid före kyrkofullmäktigval för samfällighet skall bestämma antalet fullmäktige, som varje församling skall utse. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* erinrar om att tveksamhet kan råda om sådant bestämmande skall ske också senare än då fullmäktige införes. En bestämmelse bör därför intas i paragrafen, att länsstyrelse det år allmänna val äger rum antingen ex officio eller efter anmodan av samfälligheten skall ompröva antalet.

Som länsstyrelsen påpekat skall omprövning ske av fördelningen av fullmäktige före varje allmänt val. Ett uttryckligt stadgande att sådan omprövning åligger länsstyrelsen torde dock inte vara behövligt.

33 §.

Beträffande paragrafens särskilda punkter kan följande anmärkas.

a) Bestämmelser av motsvarande innehåll finns nu i 31 § första stycket LFS. Se även 2 § första stycket LKF Gbg. Jfr vad som anförts om kyrklig samfällighet i specialmotiveringen till 12 § 1 mom. Den gällande valbarhetsregeln är något modifierad, vilket föranletts av att regeln kommer att gälla också för Göteborg, varest valbarheten för närvarande är inskränkt till församling. Jfr ock 40 § 2 mom.

c) Jfr vad som anförts i specialmotiveringen till 17 §.

d) Jfr 35 § LFS och nu föreslagna 17 §.

e) Jfr 20 § sista stycket FFL, ävensom vad beträffar Göteborg 4 § LKF Gbg och 3 § FLS Gbg. — *Kommittén* har ansett det tillräckligt att, om samfällighet består av församlingar som tillhör olika pastorat, endast en — av domkapitlet utsedd — kyrkoherde får rätt att närvara och yttra sig vid samfällighetens fullmäktigsammanträden. *Kammarkollegiet* har förordat, att även annan kyrkoherde än den som domkapitlet utsett i likhet med ordförande i församlings kyrkoråd skall äga ifrågavarande rätt vid behandling av fråga, som angår församlingen särskilt. — *Departementschefen*. Kommitténs förslag innebär, att församlingen blir företrädd genom kyrko-

rådets ordförande. Skulle denne inte vara präst, föreligger dock garantier för att de prästerliga synpunkterna blir belysta genom den kyrkoherde domkapitlet utsett att närvara. Kommitténs förslag i denna del torde därför böra upptagas oförändrat.

3 kap. Om kyrkostämma

34—38 §§

35 § motsvarar 10 § andra—fjärde styckena LFS och 29 § LFS Sthlm. 36 § ersätter 12 § LFS. I förhållande till nuvarande regler för stämman innefattar förslaget inga andra ändringar av mera väsentligt innehåll än som följer av motsvarande ändringsförslag beträffande kyrkofullmäktige. Vad gäller 37 § kan nämnas, att den nuvarande rätten för envar röstberättigad att begära stämmas hållande upphör. Eftersom delgivning av kallelse till stämma inte kan förekomma, har den tid, inom vilken kallelse till stämma för behandling av brådskande ärende skall anslås, utsatts till fyra dagar. 38 § motsvarar 22 § LFS. Jfr 28 § KL. Förslaget innebär i förhållande till gällande regler den ändringen, att ersättningen till stämmans ordförande kan fastställas för högst fyra år i sänder mot för närvarande högst ett år i sänder.

4 kap. Om församlingsdelegerade

39 §.

Beträffande denna paragraf, vars första mom. ersätter 34 § LFS Sthlm får hänvisas till vad som anförts under avsnittet V i den allmänna motiveringen.

40 §.

Även beträffande denna paragraf får hänvisas till avsnittet V.

Paragrafens 2 mom. är avfattad efter mönster av 35 § LFS Sthlm. Av hänvisningen till 10 § följer, att valbarheten till församlingsdelegerade inom samfälligheten inte är inskränkt till församling. I Stockholm är valbarheten för närvarande inskränkt till församling och därför har samma modifiering av regeln införts som i 33 §.

3 mom., som delvis motsvarar 36 § LFS Sthlm, innebär att delegerades mandatperiod — i motsats till vad som nu gäller i Stockholm — generellt kommer att överensstämma med kyrkofullmäktiges. Av nu föreslagna 14 § framgår, att de nyvalda kyrkofullmäktige skall förrätta val av ordförande, om de sammanträder i december månad valåret för att utse delegerade. Den nyvalde ordföranden bör då presidera vid delegeradevalet.

41 §.

I paragrafen har sammanförts övriga bestämmelser om församlingsdelegerade, som avviker från eller gäller utöver vad som är stadgat om kyrko-

fullmäktige. Jfr specialmotiveringen till 33 §, vilken paragraf i flera avseenden innehåller motsvarande regler. Se ock 36 § FFL Sthlm.

5 kap. Om kyrkoråd och övriga nämnder m. m.

42 §.

Paragrafen ersätter 40 § LFS och 44 § första stycket LFS Sthlm. Efter mönster av KL har i *första stycket* uttryckligen stadgats, att kyrkorådet är församlingens styrelse. Jfr vad som anförts under avsnittet IV i den allmänna motiveringen.

Beträffande *andra* och *tredje styckena* får hänvisas till avsnittet V i den allmänna motiveringen. För det fall församling, som ingår i kyrklig samsällighet, till följd av Kungl. Maj:ts beslut inte skall ha eget kyrkoråd, ges bestämmelser i 63 § 1 mom. *andra stycket* om handläggningen av ärenden, som ankommer på församlingen.

43 §.

Paragrafen ersätter 41 § LFS och 45 § LFS Sthlm. Beträffande den närmare utformningen av bestämmelserna om kyrkorådets uppgifter får hänvisas till avsnittet IV i den allmänna motiveringen.

Här torde ett par specialproblem få upptagas.

Kammarkollegiet erinrar om att kommitténs förslag (51 § FFL och 42 § FFL Sthlm), beträffande *andra stycket b)* utformats i nära anslutning till 30 § *andra stycket b)* KL, utan att avsikten därmed varit att göra någon ändring i gällande ordning beträffande förvaltningen. De rättigheter och skyldigheter rörande förvaltningen av kyrklig jord, som för närvarande tillkommer vissa myndigheter, avses sålunda inte att rubbas. Kollegiet anser att lagtexten behöver förtydligas i detta hänseende.

I anledning av vad kollegiet anført har lagtexten erhållit ett förtydligande tillägg.

Hittills har kyrkorådet haft att tillsätta och avskeda kyrkobetjante. Av kommitténs förslag följer, att det representativa organet avgör, vilket förvaltningsorgan som skall handlägga personalärenden. *Domkapitlet i Lund* anser detta vara ett steg bakåt i utvecklingen och erinrar vidare om att förslaget möjliggör, att rätten att utse eller entlediga befattningshavare kan återföras till bland annat kyrkostämman. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser sig däremot inte ha något att erinra mot att samma princip tillämpas inom församling och borgerlig kommun i förevarande fall.

Avgörande skäl för att på förevarande punkt frångå KL:s regler torde inte finnas. Kommitténs förslag har därför oförändrat upptagits i lagtexten.

44 §.

Paragrafens *1 mom.* reglerar kyrkoherdens ställning i kyrkorådet. Beträffande detta spörsmål och vad därmed äger samband får hänvisas till avsnittet IV i den allmänna motiveringen.

Ett par frågor av mindre räckvidd skall här beröras.

Kommittén har avvisat tanken på *suppleant för kyrkoherden* i kyrkorådet. *Kammarkollegiet* anför i anledning härav, att fall kan förekomma, då kyrkoherden inte har möjlighet att i tid få vikarie utsedd, t. ex. vid ett hastigt sjukdomsfall. Kollegiet föreslår därför, att kyrkoherden skall kunna förordna annan präst i församlingen att delta i kyrkorådssammanträde. *Domkapitlet i Luleå* anser likaledes, att kyrkoherde skall ha rätt att vid förfall få sätta annan präst i sitt ställe i kyrkorådet.

Departementschefen. Kommittén har ansett kyrkoherdens personliga insats i rådet vara av sådant värde, att ersättare för honom inte bör komma ifråga. Jag biträder denna ståndpunkt. Något praktiskt behov av suppleant för den prästerliga ledamoten torde knappast ej heller uppstå. I allmänhet lär ett utsatt sammanträde kunna uppskjutas, tills förfallet för kyrkoherden upphör eller vikarie utsetts. Är sammanträdet av särskilt brådskande natur, kan kyrkorådet låta annan i församlingen tjänstgörande präst närvara vid sammanträdet och framlägga sina synpunkter. Jag finner således inte skäl föreligga att frånga kommitténs förslag.

Paragrafens 2 mom. motsvarar 43 § LFS och 47 § LFS Sthlm och innebär i enlighet med kommitténs förslag (52 § FFL och 43 § FFL Sthlm) den ändringen i förhållande till gällande rätt, att antalet ledamöter i kyrkorådet inte längre är maximerat.

I 3 mom. ges bestämmelser för det fall församlingar, som inte bildar kyrklig samfällighet, skall ha gemensamt kyrkoråd. Jfr ock 1 mom. tredje stycket. Den ställning sådant kyrkoråd intar har behandlats under avsnittet V i den allmänna motiveringen.

45 §.

Denna paragraf motsvarar 44 § LFS och 48 § LFS Sthlm. Jfr 32 § KL.

46 §.

Paragrafen ersätter 45 § LFS och 49 § LFS Sthlm. Jfr 33 § KL.

47 §.

Paragrafen, som ersätter LFS 46 § 1 mom. och 50 § 1 mom LFS Sthlm, överensstämmer nära med 34 § KL.

Angående kyrkoherdens ställning och frågan om vem som skall utse ordförande och vice ordförande i kyrkorådet får hänvisas till vad som anförts under avsnittet IV i den allmänna motiveringen.

48 §.

Paragrafen motsvarar 47 § LFS och 51 § LFS Sthlm. Jfr 35 § KL.

49 §.

I allt väsentligt överensstämmer paragrafen med 48 § LFS och 52 § LFS Sthlm. Jfr 36 § KL.

Kommittén har (SOU 1957: 15 s. 214 f.) avvisat tanken på att kyrkomusiker skall äga ovillkorlig rätt att kallas till sammanträde med kyrkorådet och att deltaga i rådets överläggningar, då fråga som berör kyrkomusiken behandlas i kyrkorådet. *Kyrkomusikernas riksförbund* har anfört, att kyrkomusikerna tar så aktiv del i frågor, som har direkt anknytning till gudstjänstlivet, att kyrkomusikern alltid bör kallas till kyrkorådets sammanträde och ha rätt att yttra sig vid sammanträdet. Förbundet finner det verklighetsfrämmande att tro, att rådet självmant skulle kalla kyrkomusikern för att höra hans åsikter.

Departementschefen. Enligt kyrkomusikerstadgan skall kyrkorådet i vissa viktiga fall inhämta kyrkomusikerns yttrande, innan rådet fattar beslut i frågor, som berör den kyrkomusikaliska verksamheten. Kyrkorådet kan låta kyrkomusikern även i övrigt deltaga i rådets överläggningar i ämnet, om så anses önskvärt. Att meddela uttrycklig bestämmelse om närvaro- och yttranderätt för kyrkomusiker vid rådets sammanträde torde däremot inte böra komma i fråga. I sammanhanget bör påpekas, att församlingspräst, som inte är ledamot av kyrkorådet, inte äger ovillkorlig rätt att närvara och yttra sig.

50 §.

Paragrafen har utformats i nära anslutning till 37 § KL. Innehållet i paragrafens första stycke överensstämmer med 49 § första stycket LFS och 53 § första stycket LFS Sthlm. Andra stycket i paragrafen saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm.

51 §.

Paragrafen, som har sin motsvarighet i 38 § KL, motsvarar 50 § första stycket LFS och 54 § första stycket LFS Sthlm.

52 §.

Paragrafen, som utformats med 39 § KL som förebild, motsvarar 51 § LFS och 55 § LFS Sthlm. Bestämmelsen om protokollsjustering har uppmjukats.

53 §.

Paragrafen motsvarar 40 § KL. Jfr 52 § LFS och 56 § första punkten LFS Sthlm.

54 §.

Paragrafens första stycke motsvarar 53 § första stycket LFS och 57 § LFS Sthlm. Även suppleanter föreslås kunna bli valda. Det är uppenbart, att kyrkvårdar endast skall väljas i de fall praktiskt behov därav föreligger, d. v. s. i allmänhet då rådet har att taga vård om en kyrka.

Andra stycket har sin motsvarighet i 53 § andra stycket LFS. Liknande bestämmelse saknas i LFS Sthlm. Stycket överensstämmer med 62 § andra stycket FFL.

Vid remissbehandlingen har *Svenska prästförbundet* invänt mot att förslaget gör det möjligt att underlåta att utse kassaförvaltare, om medelsförvaltningen är ordnad på sådant sätt att en kassaförvaltare är obehövlig. Förbundet finner det inte önskvärt, att på denna väg den kyrkligt ekonomiska förvaltningen överflyttas till den borgerliga kommunen. *Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* hälsar däremot med tillfredsställelse, att kommittéförslaget tillgodoser behovet av entydiga regler, då det gäller församlings möjligheter att »inackordera» sin medelsförvaltning hos borgerlig kommun. Samma ståndpunkt intar *domkapitlet i Strängnäs*.

Departementschefen. Församlingen bör kunna ordna sin kassaförvaltning på sätt som är ändamålsenligt i varje särskilt fall. Finner församlingen att den vill anförtro annan vården av medlen i fråga, och kan detta ske på betryggande sätt, bör den självfallet kunna avstå från att utse egen kassaförvaltare. Jag kommer att ånyo beröra frågan i specialmotiveringen till 75 §.

55 §.

Denna paragraf, som ersätter 55 § LFS och 59 § LFS Sthlm, motsvarar 42 § KL.

56 §.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm, är utformad med 43 § KL som förebild. Församlings beslut i förevarande hänseenden behöver inte, till skillnad från vad som gäller för borgerlig kommun, underställas länsstyrelsens prövning. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har ifrågasatt, om inte församlings beslut att centralisera medelsförvaltningen borde underställas.

Sådan underställning torde, med den förhållandevis mindre omfattning församlingarnas verksamhet har, knappast vara erforderlig.

57 §.

Även denna paragraf saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm. Jfr 44 och 45 §§ KL. Motiv, se SOU 1957: 15 s. 73 ff.

58 §.

Beträffande denna paragraf, som till viss del ersätter 52 § LFS och 56 § LFS Sthlm, hänvisas till vad som anförts i specialmotiveringen till 29 §.

59 §.

Paragrafen motsvarar 46 § 1 och 2 mom. KL. Jfr 22 § LFS och 23 § LFS Sthlm.

60 §.

Paragrafen upptar bestämmelser om det beredande och verkställande organ, som i enlighet med kommitténs förslag skall övertaga det nuvarande beredningsutskottets uppgifter i Stockholms kyrkliga samfällighet. Reglerna överensstämmer i sak med kommitténs förslag (59 § FFL Sthlm) och ersätter 40 § första stycket första punkten LFS Sthlm.

61 §.

Paragrafens 1 mom. ersätter 41 § första stycket LFS Sthlm och 2 mom. tredje stycket i samma stadgande. Beträffande 3 mom., se SOU 1957: 45 s. 49.

62 §.

Paragrafen är systematiskt avfattad på samma sätt som 41 §. Punkten c) är utformad efter mönster av 14 § lagen om kommunalförbund. Regeln under d) motsvarar vad som föreslås gälla för samfälligheter i allmänhet, se 63 § 2 mom. g).

63 §.

I paragrafen har sammanförts de särskilda bestämmelser, som ansetts erforderliga för kyrkoråd i samfällighet, oavsett om denna är total eller partiell.

1 mom. innehåller bestämmelser om de uppgifter, som åvilar samfällighets kyrkoråd. Det bör märkas, att dessa omfattar ett församlingskyrkoråds uppgifter beträffande omvårdnaden om församlinglivet endast då de i samfälligheten ingående församlingarna saknar egna kyrkoråd.

I 2 mom. ges vissa särskilda stadganden om samfällighets kyrkoråd.

Bestämmelsen under b) innebär, att förvaltningsorganet i Göteborgs kyrkliga samfällighet liksom nu inte skall ha självskriven prästerlig ledamot. Vid remissbehandlingen har *kyrkofullmäktige i Göteborg* förklarat sig önska en sådan ordning.

I fråga om punkten f) — vilken som nyss nämnts är utformad efter mönster av 14 § lagen om kommunalförbund — har *kammarkollegiet* uttalat, att vederbörande församlings kyrkoråd alltid torde böra höras i viktigare frågor, som angår viss församling särskilt.

Beträffande punkten g) kan erinras om att denna rätt redan finns i Göteborg (11 § LKF Gbg). Jfr också vad som föreslagits beträffande Stockholm, 61 § 3 mom.

Benämningen på samfällighets beredande och verkställande organ har hittills inte varit enhetlig. Ibland har det benämnts »samfällda kyrkorådet» men i t. ex. Göteborg och Norrköping »kyrkonämnden». Genom bestämmelsen under h) har bland annat lämnats möjlighet för samfällighet att ha kvar en hävdvunnen benämning.

6 kap. Om drätsel

64 §.

Paragrafen motsvarar 56 § andra stycket och 65 § LFS samt 60 § andra stycket LFS Sthlm.

65 §.

Paragrafen har avfattats i nära anslutning till 50 § KL. Jfr beträffande andra och tredje styckena 58 § sista stycket LFS och 62 § 3 mom. LFS Sthlm.

66 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm. Förebild är 51 § KL. De närmare bestämmelserna om församlingsskatt ingår i förslaget 7 kap.

67 §.

Paragrafen har avfattats i överensstämmelse med 52 § KL. Första stycket motsvarar 20 § 3 mom. LFS och 21 § 3 mom. LFS Sthlm. Andra stycket ersätter vad som stadgas i 66 § 1 mom. under c) LFS och 69 § 1 mom. under c) LFS Sthlm. Bestämmelsen i detta stycke är ändrad såtillvida, att underställningen inte längre skall ske hos Kungl. Maj:t utan hos länsstyrelsen.

68 §.

Paragrafen överensstämmer med 53 § KL och motsvarar 58 § LFS, utom sista stycket av denna paragraf, samt 62 § 1 mom. LFS Sthlm.

69 §.

Denna paragraf, som ersätter 59 § LFS och 63 § 1 mom. LFS Sthlm, motsvarar 54 § KL.

En nyhet är att ett gemensamt statförslag skall uppgöras av kyrkorådet, till vilket övriga nämnder har att inge sina specialförslag. Vidare märkes, att statförslaget skall uppgöras före utgången av september månad samt att specialförslagen skall inges till kyrkorådet före den 1 september, om inte annan tid bestämmes av kyrkorådet. Någon motsvarighet till stadgandet i 54 § KL, att statförslaget i visst fall kan uppgöras senare än i september månad, har inte medtagits i lagförslaget.

I paragrafen är som ett andra stycke införd bestämmelsen om den samverkan mellan borgerlig och kyrklig kommun i ekonomiska frågor, vilken omnämnts vid behandlingen av avsnittet II i den allmänna motiveringen.

Beträffande den närmare innebörden av regeln får följande anföras.

I *departementspromemorian* uttalas, att samrådet mellan den borgerliga och den kyrkliga kommunen i allmänhet bör ske, då budgetarbetet fortskridit så långt, att kommunens styrelse och kyrkorådet är beredda att upprätta ett slutgiltigt budgetförslag. I vissa fall anses dock önskvärt, att kontakten kommer till stånd tidigare. Någon mera ingående reglering hur samrådet skall äga rum anses inte vara erforderlig. Det framhålles som lämpligt, att de skilda organen först delger varandra sina preliminära beräkningar eller statförslag. Sedan bör inom den borgerliga kommunen — som i allmänhet har tillgång till förvaltningsteknisk personal — upprättas erforderliga tablåer, innan sammanträde äger rum. För att inte en onödigt tungrodd ordning skall tillskapas, torde det i allmänhet vara tillräckligt, att representanter för de skilda organen kommer samman. Särskilt i stora kommuner med flera församlingar och kyrkliga samfälligheter anses ett sådant förfarande vara nödvändigt, om ett gemensamt sammanträde

skall kunna hållas. Det framhålles också att det stundom kan bli erforderligt med flera sammankomster.

Vad beträffar Stockholm torde böra övervägas om församlingarna — efter förberedande skriftväxling — skall låta sig representeras av församlingsdelegerade vid samrådet med staden. Därest ett sådant förfarande skulle finnas ändamålsenligt, anses en regel, som medger att församling lämnar sådant uppdrag, kunna införas i anslutning till kompetensbestämmelserna för samfälligheten.

Promemorian utmynnar i ett förslag att kyrkorådet, innan förslaget till utgifts- och inkomststat uppgöres, skall samråda med kommunens styrelse om medelsbehovet och därmed sammanhängande frågor.

Mot den författningsmässiga utformningen av förslaget har remissinstanserna i allmänhet inte riktat någon erinran. *Stockholms stad* tillstyrker förslagets utformning och framhåller, att man bör undvika att i detalj reglera samarbetet och därigenom skapa en onödigt tung apparat. Samtidigt understryker staden det angelägna i att fasta former skapas för samverkan i frågor av gemensamt intresse. *Styrelsen för Svenska stadsförbundet* ansluter sig också till det förslag promemorian innehåller och anser det värdefullt med uttrycket »medelsbehovet och därmed sammanhängande frågor». Genom en sådan vidsträckt bestämning av samverkansområdet synes enligt styrelsen avsikten vara, att överläggningarna mellan de budgetberedande organen inte skall begränsas till enbart enskilda budgetposter utan även böra kunna omfatta allmänna finanspolitiska och budgettekniska frågor. *Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund* framför samma synpunkter och tillägger att det är betydelsefullt, att lagens krav på samråd inte skall anses uppfyllt genom en flyktig men formell kontakt med den borgerliga kommunens statsuppgörande organ. Styrelsen framhåller vidare, att underlåtenhet att överlägga med den borgerliga kommunens drätselorgan blir att bedöma som en brist i beredningen, som på besvär föranleder upphävande av beslutad utgifts- och inkomststat.

Vad beträffar huvudstaden har *domkapitlet i Stockholm* svårt att tänka sig att församlingarna skall låta sig representera av församlingsdelegerade. *Kammarkollegiet* anser däremot detta vara ett lämpligt förfaringssätt och *Stockholms stad* finner tanken lämplig och riktig. Staden anser delegerades beredningsutskott vara ett passande förhandlingsorgan.

Departementschefen. Den samverkan som skall äga rum mellan borgerlig och kyrklig kommun skall vara av rådgivande och beredande natur. Syftet härmed är att ge möjligheter till en saklig diskussion om ekonomiska frågor, som påverkar den sammanlagda utdebiteringens storlek både omedelbart och på längre sikt. Dessa frågor kan självfallet vara av olika storleksordning, beroende bland annat på ortens invånarantal och struktur. Formerna för samrådet bör därför också kunna varieras. I ett fall kan en enkel

muntlig kontakt mellan representanter för de båda kommunerna vara tillräcklig. I ett annat fall bör frågorna ingående diskuteras och bedömas på längre sikt. Med hänsyn till det anförda torde en detaljerad reglering av förfarandet inte vara lämplig. Jag är tveksam om i själva texten behöver anges närmare, vad samrådet skall avse. Det torde nämligen ligga i sakens natur, att de frågor, som kan påverka utdebiteringsbehovet, bör bli föremål för samråd. Jag vill därför förorda ett stadgande av innehåll, att kyrkorådet skall samråda med kommunens styrelse, innan förslaget till utgifts- och inkomststat uppgöres.

I detta sammanhang vill jag erinra om att underlåtenhet att samråda med den borgerliga kommunen kan föranleda till att ett fattat statbeslut efter besvär blir undanröjt såsom inte i laga ordning tillkommet.

Varje kyrkokommunal enhet som handhar ekonomiska angelägenheter skall samråda med den borgerliga kommunen, alltså även partiell samfällighet. Härvid kan det ofta vara lämpligt, att representanter för samtliga kyrkokommuner inom en borgerlig kommuns område samtidigt träffar samman med representanter för den borgerliga kommunen.

Ett särskilt problem föreligger för Stockholms del med hänsyn till de många församlingarna. Praktiska skäl talar för att församlingarna representeras av samfälligheten vid samrådet med staden. I den föreslagna kompetensregeln för samfälligheten (3 § 2 mom.) har intagits en bestämmelse, som gör det möjligt för samfälligheten att handha fråga av ekonomisk natur, som är gemensam för samtliga församlingar. Med stöd av detta stadgande torde lämpligt organ inom samfälligheten kunna utses att centralt sköta överläggningarna.

70—72 §§.

Till dessa paragrafer har överförts bestämmelserna om fondbildning i 55—57 §§ KL, vilka bestämmelser redan enligt gällande rätt äger motsvarande tillämpning beträffande församling; se 58 § sista stycket LFS och 62 § 3 mom. LFS Sthlm. Beträffande medel, som enligt särskilda författningar skall disponeras på annat sätt än att avsättas till allmän investeringsfond, se SOU 1957: 15 s. 314.

Med anledning av en vid kyrkomötet väckt motion med förslag att det i samband med införandet av den nya lagen måtte ges till känna, att medel ur investeringsfond får användas till restaurering av kyrka, församlingshem, prästgård samt byggnad på kyrkohemman och löneboställe, anför *kyrko-lagsutskottet* följande.

Utskottet hyser den uppfattningen, att medel ur investeringsfond får användas till varje form av förbättringsarbete å de av motionärerna angivna byggnaderna, enär församling genom varje sådan åtgärd tillföres ett ökat värde å anläggningstillgångarna. Därest denna tolkning av investeringsfondens användningsområde skulle vara felaktig, utgår utskottet från att vid propositionens framläggande tillses, att de av motionärerna uttalade önskemålen tillgodoses.

Departementschefen. Enligt 65 § tredje stycket i förevarande förslag skall såsom anläggningstillgång anses bland annat fast egendom. Beträffande den närmare innebörden av begreppet anläggningstillgång får jag hänvisa till vad de särskilda sakkunniga angående revision av kommunala fondbildningslagen m. m. anfört (SOU 1945: 37 s. 64—68). Enligt 70 § 1 mom. kan församling avsätta medel till allmän eller särskild investeringsfond för anskaffande av anläggningstillgång. 71 § stadgar att Kungl. Maj:ts medgivande fordras, om medel skall avsättas till andra behov än sådana som avses i 70 § 1 mom. eller om medel skall tagas i anspråk för annat ändamål än det, för vilket fond är avsedd. I praxis har Kungl. Maj:t inte funnit särskilt tillstånd behövt för fondering av medel till restaurering av församlingskyrka. Inte heller för fondering för att tillgodose andra behov, som nämnts i motionen, torde Kungl. Maj:ts tillstånd som regel vara behövt. I dylika fall torde inte heller tillstånd fordras att taga här berörda fondmedel i anspråk för de nämnda ändamålen.

73—74 §§.

Dessa paragrafer ersätter 66 § LFS och 69 § LFS Sthlm, i vad gäller församlings rätt att ta upp lån och ingå borgen. Paragraferna har utformats med 58—60 §§ KL som förebild. Den underställningsfria lånerätten är dock maximerad på annat sätt; motiv se SOU 1957: 15 s. 89 ff.

75 §.

Innehållet i denna paragraf, vilken motsvarar 54 § LFS och 58 § LFS Sthlm, överensstämmer med 61 § KL.

Styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund uttalar tveksamhet om lagtextens innebörd samt anför.

I betänkandet anför kommittén, att om församlingens medel förvaltas av kommunalkontor, medlen måste redovisningsmässigt hållas åtskilda från övriga av den borgerliga kommunen omhändertagna medel.¹

I förevarande paragraf återfinns man emellertid den nuvarande föreskriften, att församlingens pengar och värdehandlingar skola så förvaras, att de icke sammanblandas med andra pengar och värdehandlingar. Styrelsen, som tolkat den nu gällande föreskriften så, att församlingens pengar icke få rent fysiskt sammanblandas med den borgerliga kommunens, utan måste förvaras i särskild kassalåda samt ej få insättas på samma postgirokonto eller bankräkning som dessa andra medel, vill understryka, att det nya stadgandet bör tolkas på samma sätt. Det är icke tillräckligt, att medlen »redovisningsmässigt» hållas åtskilda. Styrelsen vill särskilt påpeka de svårigheter att fördela förlust, som kunna uppstå, om medel ur en gemensam kassa eller vid gemensam placering förloras genom förskingring, stöld eller gäldenärs oförmåga att fullgöra sina förbindelser. Det må också erinras om att visst civilrättsligt skydd bortfaller, om medlen ej hållas avskilda. — Det må slutligen påpekas, att om förevarande paragraf

¹ Se SOU 1957: 15 s. 72.

skall anses föreskriva endast redovisningsmässigt skiljande, följden måste bli, att en kassaförvaltare tillåts att blanda församlingens medel med sina egna, om han blott håller dem isär redovisningsmässigt.

Svenska prästförbundet anser också att garantier måste finnas för att kyrkans medel inte sammanblandas med den borgerliga kommunens genom att insättas på gemensamt postgirokonto eller på annat sätt.

Departementschefen. Enligt 54 § andra stycket i förslaget skall kyrkorådet utse en kassaförvaltare för varje kalenderår, om inte rådets medelsförvaltning är anordnad på sätt, som gör kassaförvaltare obehövlig. Sådan medelsförvaltning kan, som tidigare nämnts, ske av t. ex. borgerlig kommun eller bank. Det ligger i sakens natur att det organ, som omhänderhar den kyrkliga kommunens medel, måste ha sådan bokföring, att det alltid kan utrönas vilka tillgodohavanden den kyrkliga kommunen har. Krav på att det medelsförvaltande organet skall ha den kyrkliga kommunens tillgångar helt avskilda kan dock inte uppställas för alla fall. En sådan regel är således opraktisk, om medelsförvaltningen uppdras åt bank. Om den kyrkliga kommunen önskar att dess tillgångar totalt avskiljes, kan bestämmelser härom upptas i överenskommelsen med det medelsförvaltande organet. Behovet härav får bedömas från fall till fall. Som jag berört i specialmotiveringen till 54 §, förutsätter en »inackordering» av medlen givetvis, att anordningen är såväl praktisk som tillbörligt betryggande.

Förevarande paragraf behandlar emellertid inte det fall, att medelsförvaltningen uppdragits åt annan. Här ges i stället bestämmelser om den medelsförvaltning, som kyrkorådet självt eller annan församlings nämnd omhänderhar för församlingens eller annans räkning. Beträffande penningar och värdepapper, som vårdas av nämnda organ, stadgas — i likhet med vad som skett beträffande den borgerliga kommunen — att de inte får sammanblandas med andra penningar och värdepapper. Det är således inte tillräckligt, att en av kyrkorådet utsedd kassaförvaltare håller medlen »redovisningsmässigt» åtskilda från andra medel som han handhar.

76 §.

Paragrafens 1 mom. är avfattat efter mönster av 62 § KL. Jfr 62 § LFS, 66 § LFS Sthlm och 14 § LKF Gbg. I 2 mom. har upptagits regler om redovisning av sådant kyrkoråd, som är gemensamt för två eller flera församlingar utan att församlingarna ingår i samfällighet.

77 §.

I sak överensstämmer paragrafen med 63 § KL. Jfr 61 § LFS och 65 § LFS Sthlm.

78 §.

Paragrafen överensstämmer med 64 § KL men saknar motsvarighet i LFS och LFS Sthlm.

79 §.

Paragrafen motsvarar 63 § LFS, 67 § LFS Sthlm och 15 § LKF Gbg. Bestämmelsen avviker från motsvarande 65 § i KL såtillvida, att bestämda tidsfrister uppställts för avlämnande av revisionsberättelsen.

80 §.

Paragrafen överensstämmer med 64 § LFS och 68 § LFS Sthlm. Jfr 66 § KL.

81 §.

Paragrafen är uppbyggd systematiskt på liknande sätt som bestämmelserna om samfällighet i tidigare kapitel. Punkterna b) och c) avser de fall, då församlingskyrkoråden omhänderhar medel, jfr 61 § 3 mom. och 63 § 2 mom. under f). Se ock 13 § första stycket LKF Gbg. Punkten c) är inte tillämplig på anslag, som församlingsdelegerade i Stockholm jämlikt 3 § 2 mom. beviljat församling; sådana medel får anses utgöra församlingens egen tillgång, om de överlämnats för att handhas av församlingen.

7 kap. Om församlingsskatt

82—86 §§.

Gällande bestämmelser. I 57 § LFS stadgas att av kyrkostämman eller kyrkofullmäktige beslutade *församlingsavgifter* skall utgå på samma sätt som sägs i KL om *allmän kommunalskatt*. Enligt 67 § KL skall utdebitering av sådan skatt fastställas i förhållande till de skattekrönor och skatteören, som enligt senaste taxering påförts de till kommunen skattskyldiga. Kommunalskatten utgår i form av kommunal inkomstskatt med det för skattekröna och skatteöre utdebiterade beloppet.

Taxeringsnämndernas beslut om taxering föreligger året efter det att de skattskyldiga erlagt preliminär skatt. Först sedan taxeringsnämnderna avslutat sitt arbete kan fastställas, vilket belopp som tillkommer kommunen. För att kommunen skall få tillgång till medlen vid i stort sett samma tidpunkter, som de skattskyldiga erlägger den preliminära skatten, får kommunen enligt 72 § KL förskott av statsverket. Under år 1961 får kommunen sålunda *dels* förskott för detta år, *dels* vad kommunen äger uppbära på grund av 1960 års taxering, sedan därifrån avräknats under år 1959 utbetalat förskott. Om taxeringsnämnds beslut år 1960 eller tidigare år ändrats av prövningsnämnd eller skattedomstol, skall detta beaktas, då kommunens andel av inkomstskatten fastställs. Däremot svarar staten helt för avskrivningsförluster.

Av 72 § KL framgår vidare bland annat, att kommunens fordran hos statsverket för visst år skall utbetalas av länsstyrelsen till kommunen med en sjättedel varannan månad.

Församling äger enligt 60 § LFS uppbära församlingsavgifter av statsverket med belopp, som beräknas efter samma grunder som gäller för kommun. Beloppet utanordnas dock inte direkt till församlingens organ utan tillställs kommunens styrelse i sex delposter. Kommunens styrelse skall därefter överlämna medlen till det kyrkokommunala förvaltningsorganet.

Länsstyrelsen skall enligt 73 § KL senast den 8 mars till kommunen överlämna en för det föregående året upprättad redovisning av kommunen tillkommande och till kommunen utanordnad allmän kommunalskatt. Närmare föreskrifter härom har i administrativ väg meddelats av riksräkenskapsverket. Någon bestämmelse om att länsstyrelse skall tillställa församling uppgift om de medel, som tillkommer församlingen och som utanordnats till kommunen, finns inte i LFS.

För att möjliggöra lokal skattemyndighets debitering av skatt och länsstyrelsens uträkningar av de medel, som skall utbetalas till kommunen, skall enligt 70 § KL kommunens styrelse lämna myndigheterna uppgifter om fastställda utdebiteringar för kommunen och församlingarna inom kommunen. Kyrkorådet skall enligt 60 § LFS delge den borgerliga kommunens styrelse vad kyrkostämman eller kyrkofullmäktige beslutat utdebitera.

Vad beträffar Stockholm är reglerna såtillvida annorlunda, att församlingsdelegerades ordförande skall ge överståthållarämbetet och den lokala skattemyndigheten besked om utdebitering. Vidare utbetalas medlen och redovisas för dem direkt till vederbörande kommunala organ (64 § LFS Sthlm).

Tidigare reformförslag. I samband med att kommunindelningsreformen genomfördes hemställde *Svenska landskommunernas förbund*, att bestämmelserna om redovisning av församlingsavgifter skulle ändras och länsstyrelserna åläggas att upprätta särskilda redovisningsräkningar för varje församling och pastorat ävensom utbetala skattemedlen direkt till den kyrkliga kommunen.

Ärendet överlämnades efter remissbehandling till *kommunlåneutredningen*, som föreslog två olika lösningar. Det ena alternativet innebar, att församlingen skulle av den borgerliga kommunen definitivt uppbära den andel av inkomstskatten, som motsvarade förskottet. Utredningen fann det nämligen vara uppdelningen av de övriga, som regel mindre betydelsefulla posterna (tillkommande, restituerade och avkortade skatter), som komplicerade förfarandet. Om man såg bort från dessa poster, blev spørsmålet endast vem som skulle betala ut medlen till de kyrkliga kommunerna. Låg besväret kvar hos kommunerna, hade länsstyrelserna att upprätta endast en redovisningsräkning för varje kommun och utbetala medlen till denna.

Det andra alternativet tog fasta på en inom vissa kommuner tillämpad schablonmässig redovisning. De mindre betydande posterna skulle fördelas

i proportion till den utdebitering, efter vilken den slutliga skatten fastställts.

Sedan Föreningen Sveriges kommunalkamrerare, Sveriges stadskamerala förening samt Svenska pastoratens riksförbund beretts tillfälle att yttra sig över förslagen, förordade kommunlåneutredningen, att frågan fick anstå tillsvidare.

I en år 1957 till finansdepartementet ingiven skrivelse har *Svenska pastoratens riksförbund* erinrat om de svårigheter, som föreligger beträffande fördelningen av kommunalskattemedlen, samt hemställt om att fördelning och utbetalning skall skötas helt av länsstyrelserna.

Församlingsstyrelsekommittén har såsom en mera träffande benämning på församlingens avgifter valt uttrycket *församlingskatt*. I kommitténs förslag (86 § FFL) har intagits en bestämmelse av innebörd, att denna skatt skall utanordnas direkt av länsstyrelsen till församlingen utan förmedling av kommunen. Med anledning härav förordas även vissa ändringar i KL. Kommittén framhåller, att den nuvarande ordningen synes vara mindre tillfredsställande och att länsstyrelsen har lättare att räkna ut vad som tillkommer de olika enheterna. Med anledning av att kommittén förordat att flerförsamlingspastorat skall utgöra samfällighet — som alltså får egen utdebiteringsrätt — föreslås vidare, att länsstyrelsen skall utanordna skattemedel direkt till sådant pastorats styrelse.

Remissyttranden. Av de remissinstanser som berört spørsmålet intar *kyrkomötet* och *domkapitlet i Lund* samt ett *tiootal församlingar* och *kyrkliga samfälligheter* en positiv hållning till kommitténs förslag. *Kyrkolagsutskottet* säger sig med glädje konstatera, att kommittén på denna punkt biträtt ett gammalt önskemål.

I avstyrkande riktning uttalar sig *centrala uppborädsnämnden* och *statskontoret*. *Centrala uppborädsnämnden* framhåller, att argumenten för en ändrad ordning numera torde ha åtminstone delvis förlorat i värde. I flertalet kommuner har nämligen anställts kvalificerad arbetskraft för förvaltningen. I själva verket torde spørsmålet vara, om stat eller kommun skall bekosta fördelningsarbetet. Uppborädsförfarandet bereder kommunerna inte obetydliga fördelar och därför anser sig uppborädsnämnden med skäl kunna ifrågasätta, om inte kommunerna bör få svara för fördelningen. Uppborädsnämnden finner sålunda, att den nuvarande ordningen att upprätta redovisningsräkningar och fördela kommunalskattemedlen bör behållas. Liknande synpunkter anföres av *statskontoret*, som inte finner sig kunna tillstyrka ändring i gällande regler.

Departementspromemoria. Inom ecklesiastikdepartementet har företagits ytterligare utredning i förevarande fråga. Utredningen redovisas i en den 29 september 1959 dagtecknad promemoria.

I promemorian konstateras att förhållandena förbättrats under senare år, beroende främst på att medelsbokföringen vid länsstyrelserna lagts om. Fortfarande torde dock redovisningsräkningarna inte alltid lämna fullt entydiga upplysningar, hur den kommunala inkomstskatten skall fördelas. Ytterligare ändringar synes därför vara påkallade.

Vidare erinras i promemorian om att en lindring av kommunernas skyldighet att fördela kommunalskattemedlen mellan sig och församlingarna kunde aktualisera den större frågan, huruvida staten ensam skall svara för avskrivna skatter. Någon sådan omprövning ifrågasättes dock inte i förevarande sammanhang. Vid bedömande av frågan huruvida kommunen alljämt skall förmedla församlingsskatten bör enligt promemorian beaktas, att inom kommunens område som regel endast finns ett mindre antal församlingar och pastorat. Det torde därför inte vara särskilt betungande för kommunens styrelse att tillstålla församlingarna och pastoraten deras medel. Däremot skulle det innebära ett inte obetydligt merarbete för länsstyrelserna att sex gånger om året tillstålla inte bara kommunerna utan också församlingarna och pastoraten skattemedlen.

I promemorian avvisas tanken på att införa ändrade grunder för hur församlingarnas andelar i den kommunala inkomstskatten skall beräknas. Såväl principiella som praktiska skäl anses föreligga mot att låta olika bestämmelser gälla för kommunerna och församlingarna. En omläggning i den riktning, som kommunlåneutredningen på sin tid förordade, torde i dagens läge mera innebära att medelsbokföringen kompliceras än förenklas.

Några avgörande skäl anses alltså inte förebragta för ändring av gällande bestämmelser om vem som skall utanordna medlen till församlingarna eller hur kommunens och församlingens andelar av den kommunala inkomstskatten skall beräknas. Däremot förordas, som antytts, vissa ändringar i fråga om hur redovisningsräkningarna skall upprättas och utsändas. Enligt promemorian bör man tillgodose kommunernas önskemål, att det skall framgå direkt av redovisningsräkningen, hur medlen skall fördelas. Det torde sålunda vara möjligt att på en och samma redovisningsräkning ange, hur den kommunala inkomstskatten för ett visst område fördelar sig på borgerlig kommun, församling och pastorat. Förslaget förutsätter endast några jämkningar i gällande författningar. Särskilda anvisningar föreslås bli utfärdade av riksräkenskapsverket.

Avslutningsvis beröres i promemorian vissa specialfrågor. För de nybildade pastoraten skall sålunda bestämmelserna i förordningen den 17 december 1948 angående taxering och debitering av skatt vid ändring i kommunal och ekklesiastik indelning m. m. komma att gälla. Vidare erinras om att pastoraten kommer att bli berättigade till skatteersättning på grund av senast företagen ortsavdragsreform jämlikt bestämmelserna i lagen den 16 maj 1957 med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965. Kyrklig

samfällighets andel av den kommunala inkomstskatten bör redovisas efter samma grunder, som eljest kommer att gälla.

Remissyttranden. Över promemorian har yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket samt länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro och Gävleborgs län.

Promemorian har i allmänhet erhållit ett positivt mottagande och flertalet myndigheter tillstyrker vad som föreslagits. Sälunda påpekar *riksräkenskapsverket* i sitt yttrande, att även om kommunerna inte längre ställes inför lika stora svårigheter som tidigare, bör de från kommunhåll framförda önskemålen nu tillmötesgå. Det skulle uppenbarligen innebära en rationalisering av arbetet med att fördela kommunalskatten att helt lägga uppgiften till länsstyrelserna. Såsom i promemorian föreslagits bör emellertid detta merarbete begränsas genom att de kyrkliga kommunernas medel alltjämt utbetalas genom den borgerliga kommunens förmedling.

Likartade synpunkter framföres av *länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus och Örebro län.*

I sitt yttrande erinrar *statskontoret* om att det i sitt utlåtande över församlingsstyrelsekommitténs betänkande inte funnit sig kunna tillstyrka någon ändring i gällande regler. Statskontoret anser sig inte ha anledning att nu frågå denna uppfattning. Om en omläggning anses böra ske trots merarbetet för länsstyrelserna, bör dessa även utbetala medlen.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län framhåller, att det kvalificerade arbetet med att räkna ut församlingarnas och pastoratens skattemedel otvivelaktigt torde bli mest arbetskrävande. Det synes länsstyrelsen därför konsekvent, att statsverkets mellanhavande med församling och pastorat regleras i full omfattning och att således den borgerliga kommunens befattning med medlen borttages. Länsstyrelsen önskar dock några års frist med genomförandet av ändringen till följd av brist på kvalificerad personal.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län finner att kommunalskattemedlen alltjämt bör utbetalas till församlingen genom den borgerliga kommunen. Länsstyrelsen anser sig inte kunna tillstyrka, att statsverket skall betungas med en redovisning, hur varje i redovisningsräkningen ingående post bör fördelas mellan kommun och församling. En mindre långtgående komplettering av redovisningsräkningarna förordas därför.

Liknande synpunkter anföres av *länsstyrelsen i Skaraborgs län.*

Departementschefen. Frågan om att införa nya bestämmelser om hur församlingarnas andelar av den kommunala inkomstskatten skall redovisas har, såsom framgått av den lämnade redogörelsen, under en följd av år varit aktuell. Enligt min åsikt bör hänsyn tas till kommunala och kyrkliga kommuners berättigade intressen att få entydiga redovisningar. Samtidigt måste beaktas det angelägna i att inte utan starka skäl nya arbetsuppgifter lägges på länsstyrelserna eller att pågående utredningar föregripes.

I den inom departementet upprättade promemorian föreslås, att fördelningen av medel mellan borgerlig och kyrklig kommun på oförändrat sätt skall ske genom kommunal medverkan. För att förenkla fördelningsarbetet för den kommunala myndigheten skall det dock åligga länsstyrelserna att upprätta fullständiga redovisningsräkningar, som ger direkt besked vad som tillkommer varje kommunal enhet. Detta förslag har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissmyndigheterna. De invändningar som framförts synes ha sin grund i farhågor för att detaljredovisningen skall bli betungande ur arbetssynpunkt för länsstyrelserna.

Enligt tillgängliga uppgifter upprättas för närvarande redovisningsräkningarna inte efter enhetliga principer länsstyrelserna emellan. Sålunda lämna vissa länsstyrelser redan nu kommunerna uppgifter till ledning för fördelning av kommunalskatt. Erfarenheterna från dessa länsstyrelser tyder på att merarbetet med de fullständiga redovisningsräkningarna inte är så stort, som man på vissa håll synes befara. Jag finner därför — i likhet med vad som föreslagits i departementspromemorian — att kommunernas önskemål i denna fråga bör tillgodoses. Detta synes kunna ske inom ramen för gällande lagstiftning på det sättet, att anvisningar utfärdas om upprättande av enhetliga och tillräckligt utförliga redovisningsräkningar. Bestämmelserna synes lämpligen böra utfärdas av riksrevisionsverket.

Några remissinstanser förordar att församlingsskatten utanordnas från länsstyrelserna direkt till församlingarna. Även om det i och för sig kan synas rationellt att länsstyrelserna fullgör också denna arbetsuppgift, talar dock för närvarande praktiska skäl emot en sådan reform. Därtill kommer att lösningen av denna fråga kan komma att påverkas av det utredningsarbete, som för närvarande bedrivs inom uppborgsorganisationskommittén. Jag anser därför att någon ändring inte nu bör ske i fråga om de borgerliga kommunernas skyldighet att förmedla utbetalning av medel till de kyrkliga kommunerna.

De i departementspromemorian berörda specialfrågorna föranleder ingen erinran från min sida.

För Stockholms del innebär vad som nu föreslagits inte någon ändring i sak i gällande ordning. Avvikelserna i förfarandet från vad som gäller för riket i övrigt redovisas i 86 §.

Slutligen vill jag framhålla att ändringen av beteckningen församlingsavgift i LFS till församlingsskatt i skatte- och uppborgshänseende endast är av formell karaktär. Församlingsskatt skall således framdeles debiteras och uppbäras helt i överensstämmelse med vad som nu gäller i fråga om församlingsavgift. Inte heller i övrigt avses någon ändring i sak genom den nya lydelse 82 § erhållit i förhållande till 57 § LFS och 61 § LFS Sthlm.

I sistnämnda paragraf i LFS Sthlm upptas en bestämmelse, att medlem av icke-territoriell församling inte är skyldig erlägga avgift till den försam-

ling, där han är mantalsskriven. Bestämmelsen infördes i förtydligande syfte. Motsvarighet saknas i LFS. Det synes lämpligt att i den nya lagen erinra om denna sedan länge bestående ordning.

8 kap. Om underställning och besvär

87 §.

Paragrafen motsvarar delvis 66 § 1 mom. LFS och 69 § 1 mom. LFS Sthlm. Jfr 74 § tredje och fjärde styckena KL.

88 §.

Denna paragraf ersätter 67 § LFS och 70 § LFS Sthlm. Jfr 75 § andra—fjärde styckena KL.

89 §.

Enligt 68 och 71 §§ LFS samt 71 och 75 §§ LFS Sthlm är beträffande beslut av representativt organ samt kyrkoråd länsstyrelsen eller domkapitlet *besvärsmyndighet* allt efter målets beskaffenhet.

Domkapitlet är besvärsmyndighet *dels* i mål som avses i 2 § a), b), d), h) och k) LFS, d. v. s. mål som avser åtgärder till främjande av församlingsvården och särskilda anordningar till kyrkomusikens höjande, tillsättande och avskedande av kyrkobetjante, kyrkomedels användande, åtgärder till vidmakthållande av ordning under gudstjänsten samt upprättande och underhåll av församlingsbibliotek, *dels ock* i mål som rör val av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd och biblioteksstyrelse samt mål rörande granskning av kyrkorådets eller biblioteksstyrelsens räkenskaper. I andra mål än de nu nämnda är *länsstyrelsen* besvärsmyndighet.

Ehuru lagens regler såvitt gäller de administrativa organen endast avser besvär över beslut av kyrkoråd, har i praxis besvär ansetts kunna föras även mot beslut av styrelser och nämnder, som församling tillsatt för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr.

Rätt att anföra besvär tillkommer för närvarande medlem av församling. Någon närmare bestämning av detta medlemskap ges inte i lagen. Som medlem i territoriell församling har i rättspraxis betraktats den som är kyrkoskriven i församlingen eller där äger fast egendom.

Församlingsstyrelsekommittén finner inte den nuvarande *instansordningen* tillfredsställande. Den anser, att en i och för sig önskvärd enhetlighet i fullföljdsreglerna vinnes, om uppspaltningen av målen på två skilda besvärsmyndigheter ersätts med en enda besvärsväg. Att i så fall länsstyrelsen bör vara besvärsmyndighet synes kommittén vara givet, eftersom länsstyrelsen för närvarande har att pröva besvär i anslagsfrågor och någon ändring härutinnan inte torde komma i fråga.

Kommittén anser sig emellertid inte böra föreslå en så långtgående änd-

ring av den bestående ordningen, att domkapitlets ställning som besvärsmyndighet helt upphör. Enligt kommitténs mening bör dock intresset av enhetlighet i fullföljdsreglerna tillgodoses såtillvida, att länsstyrelsen får pröva samtliga besvär över beslut av församlingens representativa organ. Kommittén förutsätter emellertid att länsstyrelsen bereder domkapitlet tillfälle att yttra sig i alla mål, där domkapitlets hörande kan vara av betydelse. Vad angår de administrativa organens beslut anser sig kommittén inte kunna förorda samma ordning. Vissa av de uppgifter, som tillkommer kyrkoråd och i förekommande fall även andra församlingens nämnder, kan nämligen enligt kommitténs uppfattning sägas vara av så utpräglat kyrklig natur, att skäl föreligger att behålla domkapitlet som besvärsmyndighet i dylika frågor.

Kommitténs förslag (90 § FFL och 88 § FFL Sthlm) innebär utifrån dessa utgångspunkter, att länsstyrelsen alltid skall pröva besvär över kyrkofullmäktiges och kyrkostämmas beslut. Besvär över kyrkorådets beslut skall gå till länsstyrelsen utom när det gäller församlingsvårdande åtgärder, vilka inte kräver utdebiterade medel, upplåtelse av gudstjänstlokal, upplåtelse av gravplats samt utseende eller entledigande av befattningshavare vid gudstjänstlokal och begravningsplats eller disciplinär åtgärd mot sådan befattningshavare. Med kyrkoråd likställes uttryckligen annan församlingens nämnd.

När det gäller *besvärsrätten* anknyter kommittén sådan rätt till medlemskapet i församlingen, vilket — i likhet med vad som skett i KL — närmare bestämmas i en särskild paragraf (2 § FFL och 2 § FFL Sthlm). Enligt kommitténs förslag är medlem i territoriell församling den, som är mantalskriven inom församlingen, ävensom var och en som utan att vara mantalskriven inom församlingen är kyrkoskriven där eller äger eller brukar fast egendom eller är taxerad till allmän kommunalskatt i församlingen. Medlem av icke-territoriell församling är envar, som är kyrkoskriven där. — En reservant i kommittén, kanslirådet Brolin, anser att reglerna om medlemskap helt kan anknytas till kyrkoskrivning och skattskyldighet.

Kommittén upptar också frågan om församling i likhet med borgerlig kommun bör få tillsätta särskild *besvärsnämnd*. Kommittén finner, att en sådan nämnd skulle ha ringa praktisk betydelse och framlägger inget förslag om överensstämmelse med KL i detta avseende.

Remissmyndigheterna. Kammarkollegiet tillstyrker kommitténs förslag i vad det rör *instansordningen* med den ändringen, att domkapitlet bör bibehållas som besvärsmyndighet för alla tjänstetillsättningar. *Kyrkomötet, statskontoret, flertalet domkapitel* och *diakonistyrelsen* avstyrker däremot ändringsförslaget i denna del och yrkar, att de nu gällande reglerna behålles. Å andra sidan förklarar sig *domkapitlet i Lund* anse, att enhetlighet i full-

följdsreglerna vinnes, om länsstyrelsen insätts som besvärmyndighet för samtliga mål med undantag av frågor om tillsättning och entledigande av kyrkobetjante. En liknande uppfattning framföres av *länsstyrelsen i Södermanlands län*.

När det gäller reglerna om *medlemskap* finner *statskontoret* det vara tveksamt, om dessa lämpligen bör överföras i så nära anslutning till KL:s regler som föreslagits. En närmare utredning av gränserna för medlemskap av församling bör enligt ämbetsverket göras, innan slutgiltig ståndpunkt fattas.

Domkapitlet i Lund anför:

Denna principiellt viktiga fråga bör lösas så, att allenast de som ha rösträtt vid val till kyrkofullmäktige eller å kyrkostämma böra tillhöra församlingen. Som tidigare framhållits reglerar numera församlingslagstiftningen allenast trossamfundet Svenska kyrkans gemensamma angelägenheter, i anledning varav det synes domkapitlet uppenbart, att allenast medlemmar av svenska kyrkan böra ha medlemskap i församlingen. Det kan vidare mycket väl tänkas, att de som utträtt ur kyrkan hysa samvetsbetänkligheter mot att tillhöra församlingen. Något helt annat är, att mantalsskrivning och folkbokföring hänföra sig till inom församlingen boende eller där kyrkoskrivna. Denna registrering av befolkningen står på intet sätt i något samband med medlemskap i församlingen, även om de som utträtt ur kyrkan bidra till vissa församlingens kostnader, såsom för folkbokföringen, begravningsplatser m. m.

Domkapitlet i Stockholm säger sig dela kanslirådet Brolins synpunkter. Enligt domkapitlets åsikt gör 1951 års religionsfrihetslag det naturligt, att med medlem av församling avses där kyrkoskriven, fysisk person. Annan bestämning av medlemskapet skulle endast vålla begreppsförvirring, anser domkapitlet.

Liknande synpunkter framföres av *kyrkofullmäktige i Västervik* och *kyrkofullmäktige i Lindes pastorat*.

Sedan inom ecklesiastikdepartementets lagbyrå upprättats ett utkast till en för hela riket gemensam lag om församlingsstyrelse, har efter remiss *besvärssakkunniga* avgivit yttrande över såväl de av kommittén föreslagna besvärreglerna som de i utkastet upptagna bestämmelserna härom.

Inledningsvis anför *besvärssakkunniga* att de utgått från att församlingen är en kommunalrättslig juridisk person, som bygger på *medlemskap* av enskilda, vilka bildar dess personliga underlag. Med sådan utgångspunkt ter det sig oegentligt att vid lagstiftning om församling inte — i analogi med vad som skett i övriga kommunallagar — klargöra vilka som är medlemmar i denna. Bland annat för tillämpning av den kommunala likställighetsgrund-satsen erfordras enligt *besvärssakkunnigas* åsikt klarhet härutinnan. *Besvärssakkunniga* förklarar, att församlingen närmast synes böra betraktas såsom en kommunal sammanslutning för vård av kyrkans angelägenheter.

Medlemskap av svenska kyrkan torde därför i princip böra uppställas som allmän förutsättning för medlemskap i församling. Det synes vidare i ifrågasvarande sammanhang naturligare att anknyta till kyrkoskrivningen än till mantalsskrivningen. Särskilda problem uppkommer dock på grund av den beskattningsmakt, som territoriell församling har gentemot andra än dem som bör betraktas som dess medlemmar. Det kan därför, anser de sakkunniga, ifrågasättas att efter förebild av 2 § KL föreskriva, att medlem av territoriell församling inte blott är sådan medlem av svenska kyrkan, som är kyrkoskriven i församlingen, utan även var och en som därstädes äger eller brukar fast egendom eller är taxerad till allmän kommunalskatt.

Vad härefter angår *instansordningen* anser besvärssakkunniga det enda rationella vara, att beslutanderätten förbehålles antingen länsstyrelsen eller domkapitlet och att det i stället sörjes för samverkan dem emellan. Besvärssakkunniga fortsätter:

Ser man till de olika besvärsgrunder, som kunna åberopas i kommunala besvärsmål, torde vara uppenbart, att länsstyrelsen på grund av sin omfattande erfarenhet av de borgerliga kommunalbesvärsmålen i regel på det hela taget är bättre skickad än domkapitlet att pröva, huruvida ett beslut tillkommit i laga ordning. Beträffande övriga besvärsgrunder torde det däremot i åtskilliga fall ligga närmare till hands att välja domkapitlet som prövande instans, eftersom denna myndighet äger särskild kännedom om den kyrkliga lagstiftningen och de kyrkliga uppgifterna över huvud. Här bör dock erinras om att enligt gällande rätt länsstyrelsen prövar anslagsfrågor, vilket medför att, då — såsom församlingsstyrelsekommittén framhåller — det stora flertalet av församlingsangelägenheterna kräver medelsanslag, de flesta besvärsmålen också redan nu gå till länsstyrelsen. Enligt besvärssakkunnigas mening tala i detta läge övervägande skäl för att länsstyrelse anförtros uppgiften att fungera såsom exklusiv besvärinstans i mål avseende kommunalbesvär över beslut av alla församlingens organ. Besvärssakkunniga tillstyrka sålunda den instansordning, som angivits i 89 § 1 mom. första stycket i lagbyråns lagförslag.

Besvärssakkunniga framhåller härefter, att de kyrkliga intressena bör tillgodoses genom att domkapitlet beredes tillfälle att avgiva yttrande. De sakkunniga föreslår, att det stadgas, att länsstyrelsen i hithörande mål skall inhämta yttrande av domkapitlet, där det inte framstår som uppenbart obehövt.

Slutligen framhåller besvärssakkunniga, att församling som så önskar bör få tillsätta *särskild besvärsnämnd*. Några olägenheter vållas enligt de sakkunniga inte av att församlingsstyrelselagen på denna punkt utformas på samma sätt som övriga kommunallagar.

Departementschefen. För närvarande anföres allt efter sakens beskaffenhet besvär över de kyrkokommunala organens beslut hos länsstyrelsen eller domkapitlet. Oavsett vilken av dessa myndigheter som avgör besvären, kan talan föras vidare till regeringsrätten. Enighet råder om att regeringsrätten

även i fortsättningen bör vara sista instans. Delade meningar finns däremot om vilket organ som i första instans bör avgöra besvärssärendena.

Antalet besvärssärenden av här avsett slag — alltså sådana i vilka s. k. kommunal besvärgrund åberopas — är för närvarande mycket få. Sålunda kan nämnas att hos domkapitlen under åren 1958—1960 anfördes i genomsnitt besvär endast i två fall för domkapitel och år.

Såväl kommittén som besvärssakkunniga har framhållit betydelsen av att ett och samma besvärsprövande organ finns i första instans. Härigenom undvikes gränsdragningsproblem samtidigt som enhetlighet i besvärsprövningen befordras. Jag finner dessa synpunkter i hög grad värda beaktande. Det synes mig vidare uppenbart, att länsstyrelsen i och för sig besitter större erfarenhet på det kommunala besvärssområdet, och att de nyss anförda skälen således talar för att denna myndighet väljes.

Emellertid måste beaktas, att kyrkliga intressen kan motivera, att vissa frågor även i fortsättningen bör prövas av domkapitlet. När det gäller ämnen, som har anknytning till gudstjänstliv och församlingsvård, måste de kyrkliga synpunkterna tillmätas stor betydelse. Detsamma kan gälla frågor som rör anställande av och disciplinära åtgärder mot vissa befattningshavare, i vilka frågor domkapitlet ofta besitter bättre kännedom om vad tjänsten kräver. Jag vill dock erinra om, att den besvärsprövande myndigheten inte har att allmänt överpröva det kommunala organets beslut utan endast på särskilt angivna grunder av rättslig natur pröva beslutets laglighet. Med hänsyn till det nu anförda synes mig det lämpligaste vara, att länsstyrelsen i enlighet med vad besvärssakkunniga förordat ålägges inhämta domkapitlets yttrande i alla mål, om inte detta uppenbart är obehövt. Om en sådan bestämmelse införes, torde utan men för de kyrkliga intressena länsstyrelsen kunna ensam utgöra första besvärsprövande instans i fråga om alla kyrkokommunala beslut. Jag förordar således, att denna ordning införes. Självfallet skall domkapitlet i samma utsträckning som hittills ha att pröva besvär över beslut som fattats av församlingsorgan med stöd av speciallagstiftning.

Vad härefter angår rätten att anföra besvär har kommittén på sätt som skett i KL anknutit denna rätt till medlemskapet i kyrkokommunen, och kommittén har i sitt förslag upptagit en särskild regel om medlemskap. Också besvärssakkunniga har, utifrån den kommunala likställighetsgrundsatsen, ansett att en regel om medlemskap motsvarande den i KL bör införas i lagen. Det måste emellertid beaktas, att en sådan regel inte enbart är till fördel. Det kan således inte vara tillfredsställande att den som utträtt ur svenska kyrkan skall — låt vara ur kommunalrättslig synvinkel — betraktas som församlingsmedlem. Med församlingsmedlem avses i dagligt tal endast fysiska personer, som tillhör svenska kyrkan och genom kyrkoskrivningen är knutna till församlingen. På ett liknande medlemsbegrepp

bygger också reglerna om rösträtt och valbarhet. Å andra sidan måste ett mera vidgat medlemsbegrepp gälla beträffande rätten att anföra besvär. Här tillkommer de ekonomiska intressen, som är knutna till skyldigheten att utge skatt till församlingen.

I betraktande av det sagda synes något entydigt medlemsbegrepp inte böra anges för församlings vidkommande. Hinder föreligger inte att för varje fall ange, vilken krets av personer och andra som avses. Något egentligt behov av ett generellt medlemsbegrepp kan därför knappast anses föreligga. Jag är till följd av nu anförda synpunkter inte beredd biträda kommitténs mening i förevarande avseende. Den föreslagna regeln har alltså inte upptagits i förslaget.

Rätt att anföra besvär över kyrkokommunalt organs beslut bör tillkomma den som är kyrkoskriven i församlingen, vare sig församlingen är territoriell eller inte. Vidare bör den som visserligen inte är kyrkoskriven i församlingen men ändå har att erlägga skatt till församlingen ha sådan rätt.

Vad slutligen angår frågan om församling bör få inrätta egen besvärsnämnd råder enighet om att något praktiskt behov inte föreligger av dylika nämnder inom det kyrkokommunala området. Till följd härav finner jag mig inte böra tillstyrka besvärssakkunnigas förslag.

90 §.

Denna paragraf motsvarar 69 § LFS och 72 § LFS Sthlm. Den överensstämmer med 77 § KL.

91 §.

Paragrafen ersätter 70 § LFS och 73 § LFS Sthlm. Den överensstämmer med 78 § KL.

2. Lagen om införande av lagen om församlingsstyrelse

1 §.

Den nya lagen torde lämpligen böra träda i kraft den 1 januari 1963, så att den kan tillämpas från och med ingången av nästa tjänstgöringsperiod för kyrkofullmäktige.

I paragrafen upptages i enlighet med kommitténs förslag ett stadgande att Kungl. cirkulärbrevet den 13 augusti 1823 angående kyrkvaktares utväljande skall upphävas. Härigenom kommer kyrkoherden inte längre att ha kvar rätten att på förslag till kyrkvaktartjänst uppföra tre sökande, av vilka församlingen har att välja en till tjänsten.

2 §.

Enligt förslaget skall gränsen för obligatoriskt införande av kyrkofullmäktigssystem sänkas från 1 500 till 1 000 invånare. För att kyrkofull-

mäktige skall finnas från den nya lagens ikraftträdande i de av förslaget berörda församlingar, som vid 1962 års ingång har en folkmängd överstigande 1 000 invånare, men som vid sistnämnda tidpunkt saknar fullmäktige, måste dessa församlingar välja fullmäktige under 1962.

3 §.

De samfälligheter som nu finns rubbas inte av den nya lagen. Dennas bestämmelser kan emellertid föranleda, att de föreskrifter Kungl. Maj:t utfärdat för samfälligheten bör ändras. I sådant fall bör samfällighet göra framställning härom. För Göteborgs del gäller dessutom, att några frågor, som nu är upptagna i LKF Gbg, inte reglerats i den nya lagen. Särskilda föreskrifter kan på grund härav vara erforderliga för samfälligheten.

Som kommittén föreslagit upptages en övergångsbestämmelse av innehåll, att de nuvarande totala samfälligheterna får bestå och att alltså de i dessa samfälligheter ingående församlingarna även i fortsättningen kommer att sakna egna organ.

4 §.

Paragrafen innehåller regler, enligt vilka de nya valbarhetsbestämmelserna och de stadganden, som rör ordförandeval i representativa organ, kan tillämpas vid val, som avser tiden efter den 1 januari 1963 (jfr 3 § första stycket lagen den 18 december 1953 om införande av kommunallagen).

5 §.

I de fall församlingsdelegerade skall finnas, måste dessa utses före den nya lagens ikraftträdande. Enligt 39 § 2 mom. måste församlingarna i god tid dessförinnan försöka träffa överenskommelse om delegerades antal eller, om de inte kan enas, anmäla saken till länsstyrelsen. Valet av delegerade skall jämlikt 40 § 3 mom. äga rum i december månad 1962.

6 §.

Bestämmelsen i denna paragraf innebär, att kyrkoherdens självskrivnenhet som ordförande i kyrkorådet består intill utgången av år 1963.

7 §.

I flerförsamlingspastorat kommer till följd av bestämmelserna i denna paragraf det av pastoratsstämman utsedda pastoratskyrkorådet att under år 1963 vara kyrkoråd för den obligatoriska samfällighet, som pastoratet som regel utgör från och med den 1 januari detta år.

Såsom kommittén framhållit medför den i förslaget upptagna ordningen, att frågan om ansvarsfrihet för pastoratskyrkorådets förvaltning under år 1962 skall prövas av församlingsdelegerade. När det gäller gemensamt kyrkoråd för andra församlingar än sådana, som bildar ett pastorat, torde

också utan särskilt stadgande gälla, att ansvarsfrihet för år 1962 beviljas av de särskilda församlingarna.

8 och 9 §§.

Dessa paragrafer motsvaras av 3 § andra stycket och 7 § lagen om införande av kommunallagen.

11 §.

Bestämmelsen fordras för framtida indelningsändringar beträffande Stockholm och Göteborg.

12 §.

Beträffande sådana särskilda föreskrifter, som kan meddelas enligt denna paragraf, får bland annat hänvisas till vad som anförts under avsnittet III i den allmänna motiveringen.

3. Lagen om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning

Sedan kommittén framlagt sitt förslag till ändring i förevarande lag har lagen reviderats (se SFS 1957: 282). Det nu framlagda förslaget överensstämmer väsentligen med vad kommittén föreslagit. Kommittén har förordat ett stadgande om utövandet av beslutanderätten i kyrklig samfällighet med församlingsdelegerade, då samfällighetens område genom indelningsändring ökas eller minskas. I anledning härav anmärker *kammarkollegiet*, att lagen avser indelningsändringar endast beträffande primärkommuner. Kungl. Maj:ts befogenhet att förordna om indelningsändringar beträffande andra slags kommuner, t. ex. kyrkliga samfälligheter, tingslag och landstingskommuner, samt att meddela erforderliga bestämmelser för genomförande av dessa ändringar grundar sig enligt kollegiet inte på indelningslagen utan på Kungl. Maj:ts allmänna administrativa befogenhet. Med hänsyn till det anförda avstyrker kollegiet, att de av kommittén föreslagna reglerna för kyrklig samfällighet införs i indelningslagen.

På grund av vad kammarkollegiet anfört har förslagets bestämmelser, som berör kyrkliga samfälligheter, inte upptagits i 38 §.

4. Förordningen om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1916 (nr 469)

Ändringen innebär, att de skyldigheter beträffande kyrkobokföringen, som för närvarande åvilar församling, i stället skall ankomma på pastoratet. Spörsmålet har berörts under avsnittet V i den allmänna motiveringen och i övrigt får hänvisas till SOU 1957: 15 s. 248.

VII. Departementschefens hemställan

Under åberopande av vad jag i det föregående anført och förordat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen antaga ifrågavarande inom ecklesiastikdepartementet upprättade förslag till

- 1) lag om församlingsstyrelse;
- 2) lag om införande av lagen om församlingsstyrelse;
- 3) lag om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning; samt
- 4) förordning om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan-Mats Lindahl

T a b l å
över former för samverkan mellan församlingar

Form för samverkan	Beslutande organ	Administrativt organ
I. Kyrkliga samfälligheter (Specialkommuner)		
A. Nuvarande ordning		
1) Stockholm: Partiell ekonomisk samfällighet, reglerad i LFS Sthlm	Församlingsdelegerade	Beredningsutskott
2) Göteborg: Total ekonomisk samfällighet, reglerad i LKF Gbg	Kyrkofullmäktige	Kyrkonämnd
3) Landet i övrigt:		
a) Totala samfälligheter	Kyrkofullmäktige (Kyrkostämma)	Samfällt kyrkoråd
b) Partiella samfälligheter	Kyrkofullmäktige (Kyrkostämma)	Samfällt kyrkoråd
Samfällighetsbildning beroende på K.M:s beslut		
B. Kommittén		
1) Stockholm: Partiell ekonomisk samfällighet, reglerad i FFL Sthlm	Församlingsdelegerade	Berednings- och ekonomiutskott
2) Göteborg: Total ekonomisk samfällighet, reglerad i FLS Gbg	Kyrkofullmäktige	Kyrkonämnd
3) Landet i övrigt:		
a) Totala ekonomiska samfälligheter	Kyrkofullmäktige	Samfällt kyrkoråd
b) Partiella ekonomiska samfälligheter	Församlingsdelegerade, om K.M. ej annat förordnar	Samfällt kyrkoråd
Samfällighetsbildning betr. a) och b) beroende på K.M:s beslut, utom beträffande pastorat, se II B nedan		
c) Nuvarande totala samfälligheter, i den mån K.M. ej annat förordnar. (Nya kan ej bildas)	Kyrkofullmäktige	Samfällt kyrkoråd

Form för samverkan	Beslutande organ	Administrativt organ
C. Propositionen		
1) Stockholm: Partiell ekonomisk samfällighet, reglerad i lagen om församlingsstyrelse	Församlingsdelegerade	Samfällt kyrkoråd
2) Göteborg: Total ekonomisk samfällighet, reglerad i lagen om församlingsstyrelse	Kyrkofullmäktige	Samfällt kyrkoråd
3) Landet i övrigt:		
a) Totala ekonomiska samfälligheter	Kyrkofullmäktige	Samfällt kyrkoråd
b) Partiella ekonomiska samfälligheter	Församlingsdelegerade	Samfällt kyrkoråd
Samfällighetsbildning betr. a) och b) beroende på K.M:s beslut, utom beträffande pastoraten, se II C nedan		
c) Nuvarande totala samfälligheter, i den mån K.M. ej annat förordnar. (Nya kan ej bildas)	Kyrkofullmäktige	Samfällt kyrkoråd
II. Pastoratsangelägenheternas handhavande i flerförsamlingspastorat		
A. Nuvarande ordning		
Pastoraten ej självständiga kommuner	Gemensam kyrkostämma (oavsett om församling har fullmäktige eller ej)	Pastoratskyrkoråd
B. Kommittén		
Pastoratet kyrklig samfällighet	Församlingsdelegerade, om K.M. ej annat förordnar	Samfällt kyrkoråd
C. Propositionen		
Pastoratet kyrklig samfällighet, om K.M. ej annat förordnar	Församlingsdelegerade	Samfällt kyrkoråd
III. Andra gemensamma angelägenheter		
<i>Nuvarande ordning</i>	Gemensam kyrkostämma	Gemensamt kyrkoråd
<i>Kommittén</i>	Gemensam kyrkostämma	Gemensamt kyrkoråd
<i>Propositionen</i>	Församlingarnas beslutande organ var för sig	Gemensamt kyrkoråd

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	1
<i>Lagförslag</i>	3
Lag om församlingsstyrelse	3
Lag om införande av lagen om församlingsstyrelse	34
Lag om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning	36
Förordning om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469)	38
I. <i>Inledning</i>	39
II. <i>Allmänna synpunkter</i>	42
1. Kortfattad historik	42
2. Gällande bestämmelser och deras tillkomst m. m.	44
3. Huvudlinjer i 1953 års kommunallagsreform	48
4. Grundlinjer i församlingsstyrelsekommitténs förslag	48
5. Utredningen om förhållandet mellan staten och kyrkan	56
6. Remissyttranden	57
7. Kommunal samverkan i ekonomiska frågor	64
8. Departementschefen	67
III. <i>Församlings kompetens</i>	73
1. Gällande bestämmelser m. m.	73
2. Församlingsstyrelsekommittén	76
3. Remissyttranden	88
4. Departementschefen	98
IV. <i>Kyrkorådet</i>	112
1. Gällande bestämmelser	112
2. Församlingsstyrelsekommittén	114
3. Remissyttranden	120
4. Departementschefen	124
V. <i>Kyrkliga samfälligheter m. m.</i>	128
1. Gällande bestämmelser	128
2. Församlingsstyrelsekommittén	135
3. Remissyttranden	146
4. Departementschefen	151

	Sid.
VI. <i>Specialmotivering till lagförslagen</i>	157
1. Lagen om församlingsstyrelse	157
2. Lagen om införande av lagen om församlingsstyrelse	197
3. Lagen om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning	199
4. Förordningen om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469)	199
VII. <i>Departementschefens hemställan</i>	200
Bilaga A. Tablå över former för samverkan mellan församlingar 201	